
R G B WH GR BL
Grey Scale #13
C M Y K
DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Colour Chart #13
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
Inches
Centimetres
F. r. 12.

F. r. 12.

1381/II

SZKOŁA ZBROJMISTRZÓW
Bibljoteka Wykładowców

Eigentum
Heeresarchiv-Zweigstelle
Danzig
F. r. 12. 3. Ext.

1381/II

SOWIECKI REGULAMIN SŁUŻBY POLOWEJ

1181

SZKOŁA ZBROJMISTRZÓW
Bibljoteka Wykładowców

Eigentum
Heeresarchiv-Zweigstelle
Danzig

355.91.(47)

BIBLJOTEKA REGULAMINÓW I INSTRUKCYJ WOJSK OBCYCH

Tom I. Francuski tymczasowy regulamin piechoty. Cz. I. . . . . cena 1,20 zł,
Cz. II. . . . . wyczerp.
Załączniki — tłum. por. Zygmunt Wojciechowski cena 1.90 zł.

Tom II. Dowodzenie i walka broni połączonych, przełożyli z niemieckiego:
Cz. I mjr. Stanisław Thun . . cena 3.00 zł.
Część II mjr. S. G. Eugenjusz Quirini cena 3.80 zł.

Tom III. Niemiecki regulamin wyszkolenia piechoty przełożyli:
Cz. I i II gen. bryg. Ferdynand Zarzycki cena 4.10 zł
Cz. III i IV kpt. Konstanty Zaborowski i mjr. S. G. Mieczysław Czaderski . . . . . cena 3.60 zł.
Cz. V i Dodatek mjr. S. G. Mieczysław Czaderski cena 1.60 zł.

Tom IV. Niemiecka instrukcja o fortyfikacji polowej, przełożyli:
Cz. I i II ppłk. S. G. St. Rowecki cena 4.50 zł.
Cz. III gen. bryg. M. Dąbkowski cena 2.10 zł.

Tom V. Rosyjska instrukcja maskowania. Cz. I. Zastosowanie maskowania. Przełożył mjr. dypl. J. Emisarski . . . . . cena 2.00 zł,

Tom VI. Francuska tymczasowa instrukcja o taktycznem użyciu wielkich jednostek. Przełożył płk. S. G. T. Kasprzycki cena 2.80 zł.
Załącznik Nr. 1 do Francuskiej tymczasowej instrukcji o taktycznem użyciu wielkich jednostek. Tymczasowa instrukcja służby polowej. Przełożył płk. S. G. Janusz Gąsiorowski . . cena 3,50 zł.

Tom VII. Bojowa służba piechoty (regulamin sowiecki z dn. 11 kwietnia 1924 r.) przełożył por. Tadeusz Łysiński . . . . . cena 3.50 zł.

Tom VIII. Angielski regulamin służby polowej Cz. II. Operacje. Przełożyli mjr. S. G. H. Romiszowski i S. K. Kochanowski . . . . cena 5,00 zł.

Tom IX. Ogólne zasady walki — regulamin austrjacki. Przełożył ppłk. S. G. Tadeusz Kwiatkowski cena 1.80 zł.

Tom X. Tymczasowe wskazówki o bataljonach k. m., z francuskiego przełożył ppłk. S. G. Mieczysław Ścieżyński . . . . . cena 1,60 zł.

Tom XI. Francuska instrukcja o organizacji i funkcjonowanie sztabów w polu. Przełożył płk. S. G. Stachiewicz W. . . cena 2.00 zł.

BIBLJOTEKA REGULAMINÓW I INSTRUKCYJ
WOJSK OBCYCH

1381/II

TOM XII

SOWIECKI REGULAMIN SŁUŻBY POLOWEJ

PRZEŁOŻYLI

FRANCISZEK DEMEL
major dyplomowany
KAROL LENCZOWSKI
podpułkownik dyplomowany

SZKOŁA ZBROJMISTRZÓW
Bibljotoka Wykładowców

WARSZAWA 1932
WOJSKOWY INSTYTUT NAUKOWO - WYDAWNICZY

14575/II

PRAWA PRZEDRUKU ZASTRZEŻONE

9835/1

Zakłady Wyd.-Druk. „PRACA". Kredytowa 2/4. Tel. 660-70.

SPIS RZECZY

Str.

Rozkaz R. R. W. Z. S. R. R. 1

CZĘŚĆ PIERWSZA

DOWODZENIE WOJSKAMI.

Rozdział I. *Zasady ogólne* 5
Rozdział II. *Wielkie jednostki i organa dowodzenia niemi* 16
Rozdział III. *Powzięcie decyzji* 22
Rozdział IV. *Organizacja dowodzenia w bitwie* . . . 26
Rozdział V. *Dokumenty bojowe i operacyjne* 32
Rozdział VI. *Bojowe ubezpieczenie działania wojsk* . . 39
1. Rozpoznanie 39
2. Ubezpieczenie 46
3. Obrona przeciwlotnicza i przeciwchemiczna . 47
Rozdział VII. *Zabezpieczenie pod względem politycznym bojowej działalności wojska* 50
1. Zadania pracy politycznej 50
2. Praca polityczna w oddziałach 51
3. Praca polityczna wśród ludności 57
Rozdział VIII. *Zabezpieczenie bojowego działania wojsk pod względem materjalnym* 62
1. Zasady ogólne 62
2. Zasady urządzania tyłów 64
3. Służba zaopatrywania 69

Str.

4. Służba sanitarna 73
5. Służba weterynaryjna 74
6. Ruch uzupełnień, jeńców i mężczyzn w wieku poborowym 75

CZĘŚĆ DRUGA

WALKA

Rozdział IX. *Zasady ogólne* 79
1. Manewr 79
2. Szyk bojowy 84
Rozdział X. *Walka spotkaniowa* 97
1. Zasady ogólne 97
2. Działania straży przedniej 103
3. Działania sił głównych 106
4. Uzgodnienie działań poszczególnych kolumn . . 109
Rozdział XI. *Natarcie na broniącego się nieprzyjaciela* . . 114
1. Zasady ogólne 114
2. Rozpoznanie strefy obronnej i zniszczenie nieprzyjacielskiego ubezpieczenia 119
3. Plan i organizacja natarcia 126
4. Użycie środków, przydzielonych do jednostek . 138
5. Wykonanie natarcia 148
6. Forsowanie przeszkód wodnych 155
7. Natarcie w nocy i w warunkach złej widoczności 162
Rozdział XII. *Pościg* 165
Rozdział XIII. *Walka obronna* 170
1. Zasady ogólne, plan i organiacja obrony . . 170
2. Prowadzenie walki obronnej 185
3. Obrona rzeki 190
4. Obrona na szerokim froncie 193
5. Obrona ruchowa 194
6. Obrona w nocy 195
Rozdział XIV. *Przerwanie walki* 198
Rozdział XV. *Działania w warunkach szczególnych* . 204
1. W zimie 204
2. W górach 208
3. W okolicach lesistych i bagnistych 213
4. W pustynnych stepach 215
5. Walka o miejscowości 219
6. Walka w mieście 221

CZĘŚĆ TRZECIA

PRZESUWANIE WOJSK.

Str.

Rozdział XVI. *Przewożenie wojsk* 225
1. Kolejami żelaznemi i drogami wodnemi. . . 225
2. Przewozy samochodowe 231
3. Przewozy podwodami 236

Rozdział XVII. *Morze* 238
1. Wskazówki ogólne 238
2. Kalkulacja i organizacja marszu 243
3. Kierowanie marszem 248
4. Wykonanie marszu 251
5. Marsz nocny 253

Rozdział XVIII. *Ubezpieczenie w czasie marszu* . . 256
1. Ubezpieczenie w czasie marszu czołowego . . 256
2. Ubezpieczenie marszu odwrotowego 261
3. Ubezpieczenie marszu bocznego 264
4. Sposoby ubezpieczenia marszu przed napadami zmotoryzowanych oddziałów nieprzyjaciela 266
5. Obrona przeciwlotnicza kolumn marszowych . 268

CZĘŚĆ CZWARTA

POSTÓJ.

Rozdział XIX. *Rozmieszczenie na postoju* 273
Rozdział XX. *Ubezpieczenie wojsk na postoju (czaty)* . . 284

ROZKAZ
Rewolucyjnej Rady Wojennej
Związku S. R. R.
z 21 czerwca 1929 roku.
L. 154.
Moskwa.

I. Wprowadzić w życie niniejszy „Regulamin służby polowej robotniczo — włościańskiego wojska czerwonego (P. U. 29)".

Tymczasowy Regulamin służby polowej robotniczo-włościańskiego wojska czerwonego cz. II wyd. 1925 r. — unieważnić.

II. Regulamin służby polowej zawiera wskazówki, dotyczące zasad dowodzenia w bitwie wielkiemi jednostkami (pułk, dywizja, korpus).*)

III. Regulamin nie może być schematem; przy stosowaniu zawartych w nim zasad należy się ściśle stosowac do każdorazowego położenia.

IV. Współczesna bitwa wymaga:

1) wychowania wojska czerwonego w duchu wyłączności polityczno — klasowej; wychowanie to powinno stać się podstawą politycz-

*) Termin „wielka jednostka" stosuje regulamin sowiecki także do pułku piechoty.

no - moralnej tężyzny oddziału i dawać gwarancję, że tak wojsko jak i każdy poszczególny żołnierz będą ostoją rewolucji;

2) dążenia do koncentrowania wszystkich sił i środków tam, gdzie chodzi o uderzenie w rozstrzygającym kierunku;

3) przy opracowywaniu planu bitwy brania w rachubę możliwości materjałowych;

4) operacyjnej i taktycznej ruchliwości jednostek tej zasadniczej zalety, dającej wojsku zdolność do walki; na konieczność wyrobienia w wojsku ruchliwości i giętkości powinien położyć specjalny nacisk każdy dowódca, pracujący nad jego przygotowaniem;

5) śmiałego i gwałtownego parcia naprzód oraz umiejętnego manewrowania; zaczepne działania powinna cechować szybkość, stałe parcie naprzód i nieustraszoność;

6) uporczywej i czynnej obrony; działaniom nieprzyjacielskim, mającym na celu oskrzydlenie lub przełamanie, należy przeciwstawić energiczny i silny opór ogniowy, któryby umożliwił grupom uderzeniowym wykonanie zdecydowanych przeciwnatarć;

7) ścisłości i szybkości w wydawaniu rozkazów, jasnego stawiania zadań bojowych oraz wcielania w czyn powziętej decyzji w sposób bezwzględny i stanowczy;

8) śmiałości i stanowczości od każdego dowódcy i od każdego walczącego; z zaletami temi powinna się łączyć szeroka inicjatywa i rewolucyjna aktywność oraz stała gotowość do wzięcia na siebie odpowiedzialności za powzięcie śmiałej decyzji;

9) od personelu dowództwa stałego dążenia do wyrobienia w wojsku jak największej samodzielności i wytrwałości i do wzbudzenia bezwzględnego zaufania do własnego oręża.

V. Środki napadu chemicznego, wskazówki co do których podaje Regulamin służby polowej. będą zastosowane przez robotniczo — włościańskie wojsko czerwone jedynie w tym razie, jeżeli wrogowie naszego ustroju zastosują je pierwsi.

VI. Przy spełnianiu swego zadania bojowego dowódcy i wszyscy walczący, jako uświadomieni synowie państwa robotniczo — włościańskiego, powinni pamiętać o swej odpowiedzialności wobec ludu pracującego — odpowiedzialności, jaka spada na nich wskutek powierzenia im wielkiej sprawy obrony państwa robotniczo — włościańskiego.

Narodowy komisarz do spraw wojskowych i morskich i przewodniczący Rewolucyjnej Rady Wojennej Związku S. R. R.

Woroszyłow.

Część I.

Dowodzenie wojskami.

ROZDZIAŁ I.

ZASADY OGÓLNE.

1. Wojsko czerwone jest narzędziem państwa proletarjackiego — pierwszej i jedynej w świecie ojczyzny ludzi pracujących.

Ma ono za zadanie zabezpieczyć i zapewnić niezawisłość związku S. S.R. przed wszelkiemi zakusami wrogów socjalizmu i rewolucji proletarjackiej jak również chronić ustrój socjalistyczny i pracę pokojową oraz swobodę robotników i włościan.

Mając jako cel obronę związku S. S. R., wojsko czerwone uczestniczy jednocześnie, przez sam fakt swego istnienia, w walce o wolność uciśnionych warstw pracujących całego świata.

Siła wojska czerwonego leży w uświadomieniu klasowem, w bezwzględnem oddaniu się sprawie komunistycznej, w ścisłej łączności z szerokiemi masami robotniczo — włościańskiemi i w oparciu się o te masy oraz w stałej gotowości bojowej, w silnej karności i w umie-

jętności odpowiedniego użycia broni do rozgromienia sił zbrojnych wrogów sowieckiego związku.

2. Wojsko czerwone, którego zadaniem jest obrona interesów ludzi pracujących, musi być przygotowane do śmiałych i zdecydowanych działań, których celem będzie zniszczenie siły zbrojnej wrogów jego ustroju. Działania te znajdą swój wyraz w całym szeregu operacyj i w prowadzeniu do bitwy na szerokim froncie dużych mas wojsk, mających zadawać przeciwnikowi cios za ciosem zapomocą szeregu walk, prowadzonych przez poszczególne jednostki i oddziały wojskowe.

3. Walka — to najbardziej pewny środek do osiągnięcia celu działania. Daje ona możność rozbicia i zdruzgotania przeciwnika przez zniszczenie lub wzięcie do niewoli jego żywych sił i przez zawładnięcie jego technicznemi środkami walki, lub przez zniszczenie tych środków. Ponadto przy energicznem prowadzeniu działań można doprowadzić przez walkę do rozkładu organizacyjnej spoistości oddziałów przeciwnika i do zachwiania ich równowagi moralnej.

Wszelka walka ma na celu doprowadzenie do klęski przeciwnika, jednak całkowite zniszczenie nieprzyjacielskich sił i środków możliwe jest tylko przez wykonanie zdecydowanego natarcia w najbardziej czułym kierunku, po którem to natarciu musi bezwarunkowo nastąpić wykorzystanie.

Obroną można jedynie osłabić przeciwnika, lecz nigdy zniszczyć go. By móc zadać zdecydowaną klęskę przeciwnikowi, należy dążyć do przejścia w odpowiedniej chwili od walki obronnej do natarcia.

4. Wewnętrzna spoistość własnych oddziałów w boju i ich pewność pod względem politycznym, jak również zdezorganizowanie (rozkład) siły bojowej przeciw-

nika i przeciągnięcie robotniczo—włościańskich mas, wchodzących w skład jego siły zbrojnej oraz pracującej ludności w obszarze działań wojennych, na stronę rewolucji proletarjatu, dają najlepsze zapewnienie zwycięstwa nad przeciwnikiem. Jest to możliwe do uzyskania, pod warunkiem, że władze polityczne oddziałów wojskowych będą organizować i prowadzić nieustannie pracę polityczną tak w szeregach samego wojska, jak i poza niemi.

Wszyscy dowódcy wszelkich szczebli i wszelkie organa kierownictwa wojskowego obowiązane są dołożyć starań, ażeby praca polityczna, prowadzona w robotniczo - włościańskiem wojsku czerwonem, była zakrojona na jak najszerszą miarę i mogła się rozwijać nieustannie, oraz aby organa polityczne i personel polityczny miały do swego rozporządzenia wszelkie niezbędne środki, zapewniające owocność pracy nad wzmocnieniem bojowej wartości wojska.

5. Powodzenie w bitwie można osiągnąć najłatwiej przez:

a) urobienie polityczne wojska, ażeby każdy z pośród walczących walczył zdecydowanie i posiadał rewolucyjną wolę zwycięstwa;

b) należytą ocenę sposobu działań i ugrupowania sił przeciwnika, zarówno tych, które walczą na froncie jak i tych, które znajdują się na tyłach;

c) jasne uświadomienie sobie celu walki i sposobów jej przeprowadzenia, oparte na ścisłem obliczeniu środków technicznych i żywych sił, przy wzięciu za podstawę ich jakości oraz ogólnego położenia;

d) gotowość wzięcia odpowiedzialności za powzięcie śmiałej decyzji; na zarzut zasługuje nie ten, kogo w dążeniu do zniszczenia wroga spotkało niepowodzenie, lecz ten, kto w obawie przed

odpowiedzialnością nie wyzyskał w odpowiedniej chwili wszystkich swoich sił i środków do osiągnięcia zwycięstwa;

e) szkolenie wojska w stosowaniu technicznych środków i w szybkiem przyswajaniu sobie nowych sposobów walki, jakie pociąga za sobą ulepszenie względnie pojawienie się nowych środków technicznych;

f) należyte zapewnienie sobie warunków, potrzebnych do działania, a to przez odpowiednie zorganizowanie rozpoznania, obserwacji i ubezpieczenia, aby móc w czasie bitwy ustalać w porę wszelkie zmiany położenia;

g) nieustanną pracę tyłów nad zaspokojeniem potrzeb wojska w zakresie zaopatrzenia oraz ewakuacji chorych i rannych jak również w zakresie awakucji zbędnego materjału i sprzętu.

6. Być wszędzie jednakowo silnym — jest rzeczą niemożliwą: do zapewnienia sobie powodzenia konieczne jest uzyskać drogą odpowiedniego przegrupowania sił i środków bezwzględną przewagę nad przeciwnikiem w kierunku rozstrzygającym, przy pozostawieniu na drugorzędnych odcinkach sił słabszych, t. j. jedynie takich, jakich wymaga związanie przeciwnika.

Najlepszym sposobem związania przeciwnika i wprowadzenia go w błąd co do kierunku głównego uderzenia, a tem samem ułatwienia swobody działania oddziałom, zaangażowanym w głównym kierunku, jest aktywność oddziałów, działających w kierunkach drugorzędnych.

7. Zaskoczenie działa na przeciwnika oszałamiająco. Dlatego też wszelkie działania wojskowe powinny być wykonywane jak najskryciej i szybko.

Szybkość działań obok należytego ich zorganizowania jest podstawą powodzenia w bitwie. Wojska, umiejące szybko wykonywać otrzymywane rozkazy oraz prędko dostosowywać się do zmian położenia i szybko przechodzić z odpoczynku do działań, szybko wykonywać marsze, sprawnie rozwijać się w szyk

bojowy, szybko nacierać i ściągać przeciwnika, mogą zawsze liczyć na powodzenie.

Zaskoczenie da się również osiągnąć przez zastosowanie nieznanych dotychczas środków walki i nowych sposobów prowadzenia bitwy, stanowiących dla przeciwnika niespodziankę.

8. Ażeby rozbić przeciwnika, nie wystarczy zwykłe skoncentrowanie przeważających sił i środków. Niezbędne jest jeszcze doprowadzenie w chwili pełnego rozwoju bitwy do współdziałania poszczególnych rodzajów broni, działających w jednym i tym samym kierunku, oraz uzgodnienie działań oddziałów, zaangażowanych w różnych kierunkach.

Przy istniejących obecnie środkach ogniowych i głębokości szyku bojowego uzyskuje się powodzenie przez wytężony wysiłek oddziałów, rozwijających się stopniowo z głębi swego uszykowania, oraz przez należyte uzgodnienie zupełnego współdziałania tych oddziałów pomiędzy sobą; oddziały te powinny niszczyć pokolei poszczególne grupy przeciwnika przez kolejne zwijanie poszczególnych części jego szyku bojowego. Osiągnięte powodzenie należy rozwijać aż do zupełnego zniszczenia przeciwnika.

Osobista inicjatywa dowódców wszelkich szczebli jak również i szeregowych, zmierzająca do osiągnięcia wspólnego celu działań, ma przytem znaczenie rozstrzygające. Tylko jak największe wytężenie wszystkich sił w czasie ścigania rozbitego wroga i dążenie do zupełnego zniszczenia go nie pozwoli przeciwnikowi wytchnąć i stawić ponownego oporu. Powodzenie należy wykorzystać w sposób zdecydowany również i w tym wypadku, gdy zostało ono osiągnięte nawet nie w zamierzonym kierunku.

9. Przy przygotowaniu wojska do działania bojowego uwzględnia dowódca właściwości i możliwości poszczególnych rodzajów broni i wykorzystuje każdy z tych

rodzajów odpowiednio do jego właściwości i możliwości oraz odpowiednio do zadania i położenia.

P i e c h o t a — jest głównym rodzajem broni; zwycięstwo jej lub klęska rozstrzyga w znacznym stopniu o losie bitwy. Wszystkie pozostałe rodzaje broni pomagają piechocie w wykonywaniu jej zadań bojowych. Piechota ma możność zakończenia bitwy starciem wręcz, po przygotowaniu uprzednio tego starcia swemi środkami ogniowemi, oraz możność zawładnięcia środkami walki przeciwnika i trzymania zdobytego terenu, który to teren organizuje następnie swemi własnemi siłami. Połączenie ruchu i uderzenia siły żywej z potężnem działaniem wszystkich środków ogniowych jest podstawą działania współczesnej piechoty.

A r t y l e r j a — jest co do siły ognia najpotężniejszym rodzajem broni. Rozbijając żywe siły przeciwnika, niszcząc albo paraliżując tak odkryte, jak i zasłonięte jego środki ogniowe i zwalczając jego siły powietrzne, pomaga artylerja piechocie (kawalerji) wykonać jej zadania bojowe z bardzo małemi stratami.

K a w a l e r j a s t r a t e g i c z n a jest ze względu na swą ruchliwość najlepiej przygotowana do łączenia ognia z niespodziewanem uderzeniem mas w szyku konnym na skrzydło i tyły przeciwnika. Uzbrojenie współczesnej kawalerji pozwala jej na s a m o d z i e l n e przygotowanie uderzenia i wykonanie zadania bojowego. Natarcie kawalerji i pościg za zdezorganizowaną piechotą przeciwnika może doprowadzić do zupełnego zniszczenia tej ostatniej.

Z a s a d n i c z e m z a d a n i e m k a w a l e r j i o r g a n i c z n e j — jest rozpoznanie.

J e d n o s t k i p a n c e r n e dzięki zdolności bardzo bliskiego podejścia do przeciwnika współdziałają z piechotą (kawalerją) jako wzmocnienie jej siły ogniowej. Zależność samochodów pancernych oraz pociągów pancernych od linij komunikacyjnych i od ich stanu, ogranicza

znacznie możność ich zastosowania. Czołgi, zdolne do poruszeń poza drogami i do niszczenia sztucznych przeszkód, stanowią w razie użycia ich w dużej ilości jeden z najpotężniejszych sposobów zniszczenia środków ogniowych przeciwnika i jego żywych sił; działają one wspólnie z piechotą i kawalerją.

Lotnictwo współdziała przy wykonywaniu zadań bojowych z wojskami lądowemi i ochrania je od napadów powietrznych, zwalczając lotnictwo nieprzyjacielskie; napada ono samo z powietrza na żywe siły przeciwnika, paraliżuje działalność jego tyłów, przeszkadza nieprzyjacielskiemu rozpoznaniu powietrznemu, przeprowadza rozpoznanie na korzyść dowództw i oddziałów, obserwuje ogień artylerji i kieruje nim, pracuje nad nawiązaniem i utrzymaniem łączności i wreszcie wykonywa samodzielne działania operacyjne.

Chemiczne środki walki stanowią we współczesnej wojnie jeden z najpotężniejszych sposobów zniszczenia żywych sił przeciwnika; są one w stanie ograniczyć znacznie jego bojową działalność w natarciu, i w obronie; mogą być użyte zarówno przez główne rodzaje broni, jak i przez specjalne oddziały chemiczne.

Wojska techniczne pomagają innym rodzajom broni przy wykonywaniu ich zadań przez odpowiednie urządzenie terenu (jak: budowę i naprawę dróg i mostów, przygotowanie przepraw pod względem tecznicznym, techniczne maskowanie, wykonanie poważniejszych prac umocnieniowych i t. d.), jak również przez doprowadzenie terenu do stanu, utrudniającego przeciwnikowi jego wykorzystanie (zrywanie i niszczenie mostów i dróg, względnie organizowanie wszelkiego rodzaju przeszkód).

Zadaniem wojsk łączności jest organizowanie łączności i umożliwienie dowodzenia.

Wojenne organa komunikacyjne i wszelkie służby mają za zadanie organizować stałe żywienie i zaopatrywanie wojsk.

10. Skuteczność kierownictwa działaniami bojowemi oddziałów osiąga się przez:

a) taktyczne przygotowanie jednostek wojskowych w czasie pokoju i doskonalenie ich podczas wojny w duchu jednolitych i wzajemnie zrozumiałych pojęć;

b) silną karność w wojsku;

c) stałe badanie położenia i umiejętność prawidłowej jego oceny oraz śmiałe i męskie powzięcie decyzji i wyrażenie tej decyzji w sposób jasny;

d) umiejętność należytego oceniania położenia politycznego;

e) zdolność każdego z dowódców do samodzielnego działania, konsekwentność w wykonywaniu postawionych mu zadań i wykazywanie inicjatywy, gdy chodzi o powzięcie samodzielnych decyzyj;

f) wzajemne współdziałanie organów kierownictwa bojowego i politycznego;

g) dokładność i szybkość pracy organów dowodzenia i utrzymywanie przez nie stałej łączności pomiędzy sobą;

h) podtrzymywanie osobistej styczności.

11. Rozwój istniejących środków walki idzie w szybkiem tempie; pojawiają się coraz nowe środki walki. Wszystko to wpływa na zmianę form i sposobów działań bojowych; dlatego też dowódcy oraz szeregowi wojska czerwonego powinni śledzić uważnie pojawianie się nowych środków i taktycznych sposobów walki po stronie przeciwnika i przekazywać w drodze służbowej swoje spostrzeżenia oraz wnioski taktyczne.

Dowódcy i pracownicy polityczni są obowiązani wykorzystywać przerwy między działaniami do przeprowadzania w swoich oddziałach zajęć, celem których jest dos-

konalenie we władaniu bronią, szkolenie w sposobach prowadzenia walki, jak również uświadamianie pod względem politycznym i wychowywanie.

12. Skomplikowane formy walki współczesnej i stopień jej natężenia, jak również rozrzucenie i rozczłonkowanie stosowanych obecnie szyków bojowych, czynią dowodzenie trudnem i wymagają jednocześnie planowości i dokładności w kierowaniu bitwą. W tych warunkach realne i zgodne z powziętym planem kierowanie bitwą możliwe będzie tylko wówczas, gdy całość danego zgrupowania bojowego oraz wszystkie jego części składowe, aż do pojedyńczego szeregowca włącznie, wykażą ścisłą karność, inicjatywę i jak największą samodzielność w dążeniu do osiągnięcia nakazanych celów.

Silna wola i nieugięte dążenie do osiągnięcia nakazanego celu najlepiej zapewniają powodzenie. Jednakże w razie gruntownej zmiany położenia, może nieoczekiwanie ulec zmianie również wyznaczony uprzednio cel działania. W tym wypadku, gdy czas nie pozwala lub też gdy brak jest łączności z wyższym dowódcą, obowiązany jest każdy dowódca do powzięcia śmiałej i samodzielnej decyzji, przyczem powinien się kierować wymaganiami, stawianemi przez zadanie, jakie ma do wypełnienia wyższa jednostka, jak również miejscowem położeniem oraz przebiegiem działań u sąsiadów.

13. Aby dowódca mógł zdawać sobie sprawę z politycznego położenia w całokształcie pracy, dotyczącej kierowania bojową działalnością wojsk, musi on:

a) być uświadomiony pod względem klasowym (społecznym) i wyrobiony politycznie, co da się uzyskać przez nabycie praktyki w kierowaniu i wychowaniu żołnierzy wojska czerwonego oraz przez branie czynnego udziału w życiu społeczno - politycznem;

b) przy pobieraniu decyzyj umieć wyzyskać należycie ocenę położenia politycznego, wydaną przez partyjno-polityczne organa wojska czerwonego.

14. Dowództwo podtrzymuje bojową wartość jednostki przez:

a) klasowe uświadamianie całego składu osobowego jednostki i przez utrzymywanie jej w stałej gotowości do poświęcenia się dla dobra władzy sowieckiej i dla sprawy komunistycznej oraz należyte uświadamianie o celach wojny i podtrzymywanie rewolucyjnej woli zwycięstwa, męstwa i wytrwałości;

b) bezpośrednie obcowanie z podwładnymi i wywieranie na nich wpływu; wyrobienie wewnętrznej spoistości, karności oraz zaufania do przełożonych i kierowników politycznych;

c) dobrze zorganizowane i umiejątne kierowanie bitwą, gdyż zwycięstwa są najlepszym środkiem wzmożenia zaufania do dowódcy oraz spotęgowania wartości bojowej oddziałów;

d) troskę o zaopatrzenie i o utrzymanie wojska w należytym stanie i zapewnienie sobie przed bitwą potrzebnego materjału wojennego, jak również celowe użycie go w toku walki.

15. Do najbardziej skutecznych sposobów podtrzymania karności należą: prowadzenie prac politycznych, wychowanie i rozwijanie poczucia obowiązku wobec rewolucji, ścisłe przestrzeganie ogólnego porządku wojskowego w oddziałach, kategoryczne i bezwzględne wymaganie stosowania się do przepisów służby bojowej, wreszcie osobisty przykład tak dowódcy, jak i pracownika politycznego.

Przełożony jest obowiązany podtrzymywać w podwładnych wszelkiemi sposobami ufność w powodzenie, jak również energję i chęć do pracy oraz budzić w nich inicjatywę i wyrabiać zdolność do decyzji. Jest to ko-

nieczne w chwilach zwycięstw, a szczególnie w razie niepowodzeń bojowych. Do tych, których spotkało niepowodzenie, możliwe zawsze wskutek nieuchronnych na wojnie niespodzianek, przełożony powinien się odnosić ze szczególną wyrozumiałością.

ROZDZIAŁ II.

WIELKIE JEDNOSTKI I ORGANA DOWODZENIA NIEMI.

16. Wielkie jednostki składają się z oddziałów różnych rodzajów broni; pułk piechoty i dywizja piechoty mają skład stały; korpus piechoty składa się z 2 do 4 dywizyj piechoty. W razie konieczności zasila się wielkie jednostki oddziałami artylerji, broni pancernych i chemicznych, oraz wojskami technicznemi, lotniczemi etc. Położenie może również narzucić potrzebę chwilowego wydzielenia organicznych oddziałów ze składu wielkich jednostek.

Do wykonania pomocniczych zadań taktycznych stwarza się z poszczególnych rodzajów broni chwilowe związki taktyczne (straż przednia, straż tylna i t. p.).

17. Na czele wielkiej jednostki stoją: dowódca oraz komisarz. Dowództwo wielkiej jednostki składa się ze sztabu, z organu politycznego i z szefów poszczególnych rodzajów broni i służb.

Chwilowym związkiem taktycznym dowodzi, zależnie od jego wielkości, dowódca wielkiej jednostki lub dowódca oddziału piechoty (kawalerji). W razie niespodzianej utraty dowódcy, zastępcą jego jest w pierwszej chwili

szef sztabu, następnie jeden z dowódców podległych oddziałów, zawczasu wyznaczony przez dowódcę wielkiej jednostki.

Zastępcą dowódcy może być również pomocnik do spraw politycznych, jednak tylko w tym wypadku, jeżeli posiada również odpowiednie kwalifikacje linjowe.

W razie niespodzianej utraty komisarza (pomocnika do spraw politycznych) jego zastępcami są: w korpusie i dywizji — zastępcy kierowników oddziałów politycznych, w pułku — jeden z kierowników politycznych lub sekretarz kolegjalnego biura W. P. K.*), wyznaczony przez komisarza (pomocnika do spraw politycznych) pułku.

18. Dowódca i komisarz (pomocnik do spraw politycznych) ponoszą całkowitą odpowiedzialność za stan i zdolność bojową wielkiej jednostki.

Dowódca ponosi osobistą odpowiedzialność za operacyjne kierowanie wojskami.

Zadaniem komisarza (pomocnika do spraw politycznych) jest sformułowanie oceny warunków politycznych, potrzebnej dowódcy do powzięcia decyzji operacyjnej oraz do przedsięwzięcia koniecznych środków politycznych, niezbędnych do zabezpieczenia bojowej działalności wojsk.

Komisarz (pomocnik do spraw politycznych) powinien być dokładnie zaznajomiony z całokształtem działalności bojowej swej jednostki, jak również być poinformowany o wszelkich planach i zamiarach dowódcy.

---

*) Wszechzwiązkowej Partji Komunistycznej

Dowódca powinien się orjentować dobrze w politycznej pracy jednostki, aby mógł zapewnić w najodpowiedniejszy sposób ścisłe zespolenie działalności bojowej z polityczną pracą nad wzmocnieniem stanu moralnego i politycznego jednostki i nad podniesieniem karności wojskowej oraz nad spotęgowaniem bojowej wartości jednostki.

19. Sztab jest organem dowództwa, realizującym dowodzenie; na czele sztabu stoi szef sztabu.

Szef sztabu jest uprawniony do wydawania rozkazów w imieniu dowódcy.

Obowiązany on jest do przedstawienia dowódcy własnej oceny położenia i wypływającej z niej decyzji; po powzięciu decyzji przez dowódcę powinien zastosować środki, potrzebne do jej urzeczywistnienia.

Podlegają mu: w korpusie piechoty — oddział lotniczy; w dywizji piechoty — samodzielny szwadron kawalerji; w pułku piechoty — pluton zwiadowców konnych oraz wszystkie oddziały łączności, wchodzące w skład danej jednostki.

Dowódca wtajemnicza szefa sztabu we wszystkie swoje przypuszczenia i zamiary. Ze swej strony szef sztabu jest obowiązany przewidzieć i wporę przygotować wszystko to, co jest konieczne dowódcy do powzięcia decyzji oraz do jej wprowadzenia w życie.

Obowiązki sztabu:

a) organizowanie rozpoznania i obserwacji oraz zastosowywanie wszelkich sposobów, koniecznych do zapewnienia uzyskiwania wiadomości o położeniu w danym czasie;

b) badanie i przepracowywanie wiadomości dotyczących ugrupowania i bojowego rozczłonkowania przeciwnika oraz własnych sił i terenu, celem przedstawienia ich

swemu dowódcy i informowania o nich dowódców podległych oddziałów, jak również kierowników organów politycznych, szefów poszczególnych rodzajów broni i służb, sztabu wyższej jednostki oraz sąsiadów;

c) wydawanie zarządzeń przygotowawczych;

d) redagowanie rozkazów i doręczanie ich adresatom;

e) organizowanie współdziałania różnych rodzajów broni w czasie bitwy;

f) organizowanie kierowania bitwą we wszystkich jej okresach oraz organizowanie łączności i pilnowanie ścisłego i terminowego wypełniania rozkazów;

g) kierowanie pracą zakładów tyłowych;

h) kierowanie pracą niższych sztabów.

Pracę swą wykonywa sztab w ścisłej łączności z organem politycznym i z szefami poszczególnych rodzajów broni i służb.

20. Oddział polityczny, jako składowa część całokształtu systemu dowodzenia, spełnia konieczne czynności polityczne, których zadaniem jest ułatwić osiągnięcie powodzenia w boju. Oddział polityczny organizuje i prowadzi we własnem wojsku pracę polityczną; celem tej pracy jest zaszczepienie w wojsku jasnego zdawania sobie sprawy z celów wojny, wyrobienie poczucia obowiązku wobec rewolucji, uświadomienie klasowe i podtrzymywanie ciągłej gotowości do poświęcenia się dla dobra władzy sowieckiej i dla dobra sprawy robotników i włościan.

Obowiązki oddziału politycznego: a) polityczna i organizacyjna strona kierowania działalnością wszystkich podległych władz politycznych, komisarzy i całego personelu politycznego, a także organizacyj partyjnych w jednostkach i oddziałach; b) organizowanie otrzymywania wiadomości o stanie politycznym i moralnym oddziałów własnych i oddziałów przeciwnika oraz ludności miejscowej; badanie tych wiadomości ce-

lem zastosowania właściwych środków politycznych oraz przedstawianie dowództwu odpowiednich wniosków; c) opracowywanie i wprowadzanie w życie planu politycznego zabezpieczenia działalności wojsk, przekazywanie tego planu wielkim jednostkom (oddziałom) wojskowym i dopilnowywanie ścisłego i terminowego wykonywania zarządzeń przez podległe władze polityczne; d) prowadzenie pracy organizacyjno - politycznej i agitacyjno - propagandowej we własnem wojsku oraz w oddziałach przeciwnika i wśród ludności miejscowej; e) wspomaganie odpowiednich władz w ich pracy przy tworzeniu komitetów rewolucyjnych, nawiązywanie styczności z temi komitetami i natychmiastowe organizowanie komitetów rewolucyjnych w obszarze odebranym przeciwnikowi; f) kierowanie wszelkiemi czynnościami, mającemi na celu ugruntowanie stanu politycznego i moralnego, przyczem miarodajnemi dla tych czynności są wytyczne, otrzymywane z oddziałów i organów politycznych, znajdujących sie przy instytucjach karno - sądowych i inwigilacyjnych; g) wywieranie politycznego wpływu i troska o utrzymanie należytej linji klasowej we wszystkich dziedzinach pracy wojskowej i życia wojskowego. Cała działalność organów politycznych powinna być prowadzona w ścisłej łączności i współpracy ze sztabem oraz z szefami poszczególnych rodzajów broni i służb.

21. Dowódcy (szefowie) specjalnych rodzajów broni (w dywizji i korpusie — dowódcy artylerji i wojsk technicznych) są pomocnikami dowódcy wielkiej jednostki w sprawach, dotyczących bojowego użycia odnośnych oddziałów. Są oni bezpośrednimi dowódcami oddziałów odnośnych rodzajów broni, tak wchodzących w organiczny skład jednostki, jak i czasowo przydzielanych, oraz technicznymi kierownikami wszystkich oddziałów wielkiej jednostki w sprawach, dotyczacych danego rodzaju broni. W razie przydzielenia wielkiej jednostce do działań bojowych oddziału, nie wchodzącego

w jej skład organiczny, pełni dowódca tego oddziału obowiązki dowódcy danego rodzaju broni.

W korpusie piechoty i w dywizji piechoty dowódcy poszczególnych rodzajów broni oraz szef łączności pełnią równocześnie obowiązki szefów służb tych rodzajów broni. W pułku piechoty obowiązki szefów artylerji i wojsk technicznych pełnią dowódcy odpowiednich specjalnych pododdziałów pułkowych.

22. Szefowie służb (chemicznej, zaopatrzenia, sanitarnej i weterynaryjnej) podlegają we wszystkiem bezpośrednio dowódcy wielkiej jednostki, przyczem jednak w zakresie technicznego wykonywania zadań kierują się wskazówkami, otrzymywanemi od zwierzchnich szefów tych służb. Przy dostarczaniu wojskom niezbędnego materjału i przy uzgadnianiu zaopatrzenia tych wojsk z bojową decyzją dowódcy stosują się szefowie służb do wskazówek, otrzymywanych od szefa sztabu wielkiej jednostki.

W pułku piechoty służby zaopatrzenia, uzbrojenia, chemiczna, saperska i intendentury znajdują się całkowicie w ręku pomocnika dowódcy pułku do spraw gospodarczych.

Szef łączności i szef etapowej służby przewozowej (w korpusie) podlegają szefowi sztabu wielkiej jednostki.

ROZDZIAŁ III.

POWZIĘCIE DECYZJI.

23. Dowódca powinien przy studjowaniu wyznaczonego mu zadania, lub przy pobieraniu samodzielnej decyzji, uprzytomnić sobie ogólny cel działań wyższej jednostki, zadanie własne oraz związek między tem zadaniem, a zadaniami sąsiadów.

Przy studjowaniu położenia z punktu widzenia wyznaczonego zadania dowódca powinien: a) zrobić ocenę ugrupowania, działań, sił i składu oraz (polityczno - moralnego, fizycznego i zaopatrzeniowego) stanu wojsk przeciwnika jak również własnej jednostki, a także zrobić ocenę nastrojów społeczno - politycznych ludności w danym obszarze działań bojowych; b) ustalić, w jakim stopniu charakter terenu, stan pogody, pora roku i dnia utrudniają względnie ułatwiają wykonanie zadania; c) uwzględnić wszystkie składniki położenia oraz ustalić, w jaki sposób całokształt tych danych wpływa na wykonanie zadania, (t. j. o ile dane te utrudniają względnie ułatwiają wykonanie go) i które z pośród nich wymagają przedsięwzięcia specjalnych środków; d) obliczyć, jaka ilość czasu jest potrzebna do wykonania własnego zadania i jak ten czas należy sobie zapewnić.

Przy ocenie położenia oraz przy wyprowadzaniu wniosków, dotyczących ugrupowania przeciwnika, będzie wielką pomocą dla dowódcy znajomość taktyki przeciwnika, jak również znajomość właściwości wojsk oraz składu osobowego dowództw nieprzyjacielskich.

Na podstawie dokonanej analizy przeciwnika uzmysławia sobie dowódca sposób uszykowania i rozczłonkowania nieprzyjacielskiego ugrupowania bojowego jak również całość ugrupowania przeciwnika, oraz ustala tę część jego sił, której rozbicie przyczyni się najbardziej do zadania mu klęski.

W następstwie przeprowadzenia analizy położenia rodzi się decyzja; zawiera ona: ustalenie celów działań na najbliższy okres (bliższe i dalsze zadania), podział sił pomiędzy wysiłek główny i wysiłek pomocniczy, wyznaczenie zadań poszczególnym wielkim jednostkom (oddziałom) i danie wytycznych co do użycia poszczególnych środków technicznych.

Ostateczną ocenę położenia i powzięcie decyzji powinien dowódca uskuteczniać w obecności komisarza (pomocnika do spraw politycznych) i szefa sztabu. Nieobecność komisarza (pomocnika do spraw politycznych) nie powinna wpływać na opóźnienie w powzięciu decyzji. W sprawach użycia specjalnych rodzajów broni zasięga dowódca w razie potrzeby opinji dowódców tych broni; dowódcy ci są obowiązani do przygotowania w tym celu ścisłych i wyczerpujących obliczeń. Równocześnie komisarz jednostki (pomocnik do spraw politycznych) komunikuje (melduje) dowódcy polityczną ocenę położenia.

Decyzję powinien dowódca powziąć sam.

24. Decyzja dowódcy ustala w sposób ścisły: najbliższe zadanie jednostki, sposób działania, kierunki: główny i pomocniczy, okresy bitwy, zależnie od głębokości prze-

strzeni, podział oddziałów między poszczególne kierunki i poszczególne okresy walki (rzuty) oraz zadania tych oddziałów.

Ażeby decyzja mogła być ujęta jak najprędzej w formę rozkazu (rozkazów) i rozkaz ten mógł zostać przekazany wojskom oraz aby można było przygotować na czas zarządzenia, dotyczące wykonania nakazanych działań bojowych, powinien dowódca uskuteczniać ostateczne formułowanie swoich decyzyj, o ile możności, w obecności tych osób, które bezpośrednio opracowują rozkazy i zarządzenia, dotyczące działania jednostki pod względem bojowym, politycznym i zaopatrzeniowym.

Brak dokładnych wiadomości o położeniu nie zwalnia dowódcy od odpowiedzialności za niepowzięcie decyzji we właściwym czasie. Najgorszą rzeczą jest nie zdecydować się na nic lub zdecydować się za późno.

Szybkość zmian położenia wymaga od dowódcy ustawicznego badania położenia i oceniania go (przed walką, w czasie walki i po walce) oraz zdolności powzięcia w porę samodzielnej decyzji, podyktowanej przez położenie, bez czekania na wskazówki i zarządzenia od swego przełożonego.

O wszystkich decyzjach, powziętych z własnej inicjatywy, melduje dowódca natychmiast swemu przełożonemu i powiadamia swoich sąsiadów.

25. Na podstawie decyzji dowódcy opracowuje sztab jednostki oraz oddział polityczny i szefowie poszczególnych rodzajów broni i służb, zależnie od charakteru bitwy i od rozporządzalnego czasu, mniej lub więcej szczegółowy plan działań.

Plan bitwy, który opracowuje sztab, zawiera:

a) zadanie danej jednostki i podział sił i środków między poszczególne kierunki oraz wyznaczenie zadania

każdemu z wykonawców (odpowiednio do decyzji dowódcy);

b) rozdział wysiłków wojska na głębokość (linje do osiągnięcia); kolejność opanowania tych linij w natarciu oraz kolejność niszczenia przeciwnika na poszczególnych pozycjach obronnych;

c) organizację współdziałania różnych rodzajów broni w poszczególnych okresach walki i na poszczególnych linjach terenowych;

d) zarządzenia dotyczące rozpoznania;

e) zarządzenia dotyczące ubezpieczenia, obrony przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej;

f) organizację dowodzenia bitwą i organizację łączności;

g) zarządzenia dotyczące urządzenia tyłów.

Planu bitwy nie wydaje się w formie dokumentu; znajduje on swój wyraz w dokumentach operacyjno - bojowych, wyszczególnionych w rozdziale V, oraz (gdy to potrzebne) w notatkach oficerów sztabu i dowódców jednostek (oddziałów).

BIBL. WOJSK. SZK. UZBR.

ROZDZIAŁ IV.

ORGANIZACJA DOWODZENIA W BITWIE.

26. Rozmaitość warunków położenia wpływa na rozmaitość form dowodzenia. Im więcej mamy czasu na przygotowanie się do bitwy (np. natarcie na zorganizowaną obronę przeciwnika), tem więcej możemy scentralizować dowodzenie i odwrotnie, im mniej mamy czasu na przygotowanie, tem więcej musi być zdecentralizowane dowodzenie (np. w walce spotkaniowej). W poszczególnych okresach bitwy dowodzenie będzie przyjmować, zależnie od położenia, coraz to inną postać, np. scentralizowane dowodzenie w okresie natarcia na umocnionego przeciwnika przekształci się w okresie przerwania jego pozycyj i w okresie pościgu w dowodzenie zdecentralizowane; odwrotnie, zdecentralizowane dowodzenie, towarzyszące szybkiemu rozwojowi wypadków w chwili rozpoczynania się walki spotkaniowej, może w dalszym jej przebiegu przekształcić się w dowodzenie scentralizowane.

W pasie działania wielkiej jednostki wypadnie niekiedy stosować w pewnych kierunkach dowodzenie scentralizowane, na innych zaś zdecentralizowane. Tam gdzie położenie nie pozwoli na scentralizowane dowodzenie, pozostawia się podwładnym dowódcom przy stawianiu im pewnego określonego zadania całkowitą swobodę działania.

Im lepiej będzie dowodzenie zorganizowane, tem większe będzie prawdopodobieństwo wygrania bitwy. Podobnie, powodzenie w walce będzie zależec w znacznej mierze od tego, czy podwładni zdobędą się na śmiałe i natychmiastowe ujawnienie inicjatywy w wypadku przerwania łączności z przełożonym dowódcą, i gdy nastąpi przerwa w dowodzeniu przez tego ostatniego.

27. Przygotowanie organizacji dowodzenia w bitwie i wprowadzenie jej w życie jest obowiązkiem sztabu wielkiej jednostki.

Do zorganizowania planowego dowodzenia należy przewidzieć: a) odpowiednio do okresów walki i kolejnych linij w terenie stanowiska bojowe dowódcy wielkiej jednostki, posiadające punkty obserwacyjne dla osobistej obserwacji pola bitwy, względnie dla obserwacji za pośrednictwem osób drugich; ponadto pomocnicze punkty obserwacyjne; b) organizację służby łączności zależną od planu bitwy i sposobu dowodzenia, a mianowicie podział sił i środków łączności, odpowiadający trzem następującym wymaganiom: zapewnienie łączności przy stanowiskach bojowych dowództwa, określenie sposobu przekazywania decyzji w toku walki oraz sposobu użycia oficerów łącznikowych i wreszcie ustalenie systemu sygnalizacji; c) zebranie wiadomości o przeciwniku i o działaniach własnych wojsk od oddziałów oraz od organów ubezpieczeniowych i rozpoznawczych. Przytoczone wyżej metody dowodzenia mogą ulegać pewnym przekształceniom zależnie od warunków położenia bojowego.

28. Osobista obserwacja pola bitwy daje dowódcy możność obserwowania natężenia walki i powzięcia na podstawie swoich spostrzeżeń i wiadomości, uzyskanych różnemi drogami (od podwładnych, od sąsiadów i od przełożonego dowódcy), decyzyj, odpo-

wiadających najlepiej danemu położeniu. Obserwacja osobista w połączeniu z obserwacją za pośrednictwem oficerów sztabu powinna, o ile tylko teren na to pozwala, trwać bez przerwy w czasie całej bitwy. Dowódca jednostki (dowódca pułku, dywizji, a niekiedy także dowódca korpusu) dowodzi bitwą z bojowego stanowiska dowództwa, posiadającego ukryty schron dla sztabu, ośrodek łączności i punkt obserwacyjny dowódcy. Bojowe stanowisko dowództwa należy wybierać w takiej odległości od oddziałów pierwszej linji, aby dowódca jednostki mógł z punktu obserwacyjnego osobiście śledzić walkę oddziału w głównym kierunku. By móc objąć obserwacją pole bitwy w jak największym stopniu, należy poza tem wybrać pomocnicze punkty obserwacyjne, z których obserwują oficerowie sztabu jednostki. Bojowe stanowiska dowództwa i punkty obserwacyjne należy zmieniać w zależności od przebiegu bitwy. Szef sztabu daje zawczasu szefowi łączności jednostki wskazówki co do ich rozmieszczenia; ten ostatni organizuje łączność na tych punktach jeszcze przed przybyciem na nie dowódców i obserwatorów.

29. Ogromne znaczenie dla sprawy dowodzenia posiada osobiste obcowanie dowódcy jednostki z podległymi mu dowódcami i wojskami.

Osobiste obcowanie z podwładnymi dowódcami dla ułatwiania im zrozumienia postawionych im zadań oraz sposobu ich wykonania powinno mieć miejsce w każdym możliwym wypadku (zapomocą bezpośrednich rozmów telefonicznych, jeżeli nie można wyjechać do podwładnych, albo zawezwać ich do siebie).

30. Podczas bitwy znajduje sie komisarz (pomocnik do spraw politycznych) przy dowódcy na bojowem stanowisku dowództwa. W razie gdy zajdzie potrzeba zastosowania specjalnych środków do podtrzymania ducha

w walczących i wywołania podniosłego nastroju, musi komisarz wykorzystać wszystko, by mógł znaleźć się pośród walczących na najbardziej ważnych punktach walki.

31. Ażeby móc przygotować się na czas do bitwy, jednostki powinny być zawiadamiane o planie bitwy w pewnym określonym porządku. Przedewszystkiem więc należy bezpośrednio po otrzymaniu zadania albo meldunków, wymagających powzięcia decyzji, uprzedzić jednostki zapomocą rozkazów przygotowawczych o działaniach, jakie mają nastąpić. Natychmiast po powzięciu decyzji, celem szybkiego wprowadzenia w życie czynności przygotowawczych (np. zajęcia podstawy wyjściowej, wysłania zwiadów i. t. p.), wydaje się każdemu z wykonawców rozkazy szczególne, niekiedy w formie rozkazów przygotowawczych. Wślad za temi ostatniemi wydaje się natychmiast po zredagowaniu rozkaz ogólny (jeśli potrzeba załącza się doń tabelę czynności i szkic orjentacyjny).

W czasie bitwy kieruje się działaniami bojowemi oddziałów zapomocą rozkazów specjalnych.

32. Umówione sygnały (różnokolorowe rakiety i sygnały dźwiękowe) ustala się: do sygnalizowania rozpoczęcia działania (natarcia), do wytworzenia ogólnej zasłony dymowej, dalej — po osiągnięciu przez piechotę pewnych linij w terenie (w celu przesunięcia ognia artylerji), wreszcie do wywołania ognia artylerji i do ogłoszenia ogólnego alarmu przeciwchemicznego. Dla każdego wypadku należy ustalić pewną kombinację rakiet według ich ilości i kolorów. Podwładni nie mogą się posługiwać sygnałami, które już zostały zarezerwowane przez wyższego dowódcę.

Oprócz ustalenia umówionych sygnałów, jako znaku położenia, dla różnych okresów walki i dla różnych linij, wysyłanie terminowych meldunków, jak również wysyłanie oficerów sztabu (oficerów łącznikowych) do oddziałów celem przekazania rozkazów i wyjaśnienia położenia.

Miejsca bojowych stanowisk dowództwa dla każdego okresu bitwy oraz umówione sygnały i czas wysyłania terminowych meldunków powinny być wiadome wszystkim dowódcom jednostki, a sygnały alarmu przeciwchemicznego — także szeregowym; dlatego też podaje się je w rozkazie i w tabeli czynności.

33. Zapewnianie ciągłego i zgodnego z planem dowodzenia bitwą należy do organów służby łączności. Służba łączności powinna działać pewnie (niezawodnie i nieprzerwanie), t. j. przekazywać dokładnie i na czas potrzebne rozkazy, meldunki i t. p. Ciągłą łączność uzyskuje się przez równoczesne zastosowanie rozmatych środków łączności (np. telefonu, łączników, sygnałów, oficerów łącznikowych i t. d.).

Łączność nawiązuje się:

a) od przełożonego do podwładnego,

b) pomiędzy sasiadami — od strony prawej do lewej i od tyłu ku frontowi,

c) pomiędzy oddziałami różnych rodzajów broni — od specjalnego rodzaju broni do piechoty np.: od artylerji do piechoty i kawalerji, od kawalerji do piechoty).

Jeżeli z jakiegokolwiek powodu łączność nie została nawiązana według podanych wyżej zasad lub też popsuła się, każdy dowódca jest obowiązany na własną rękę szukać łączności z przełożonym i z sąsiadami, nie czekając, aż będzie ona zorganizowana według podanych wyżej zasad.

Zorganizowanie służby łączności w jednostce należy do obowiązków szefa łączności, podlegającego szefowi sztabu jednostki.

Ażeby łączność była należycie zorganizowana i działała bez przerwy, dzieli się posiadane siły i środki łączności na trzy grupy: będące w użyciu, gotowe do użycia i będące w toku zwijania. Łączność nawiązuje się w każdym kierunku zapomocą kilku naraz środków (podwajanie łączności). Dla należytego zorganizowania w porę łączności, szef łączności jest obowiązany dokonać zawczasu rozpoznania wszystkich tych kierunków, w których jest przewidywane nawiązanie łączności.

Dla rodzaju środków łączności, któremi mamy się posługiwać, miarodajne są: położenie i właściwości tych środków.

Omówiony wyżej sposób stosowania łączności daje możność stopniowego doskonalenia i ustalania organizacji łącznościowej w miarę rozwoju działań oraz możność zastosowania coraz to większej ilości środków łączności.

Posługiwanie się łącznością radjową może mieć miejsce tylko w razie niemożności zastosowania innych środków łączności i wyłącznie w czasie samej bitwy, lub w razie całkowitego otoczenia przez nieprzyjaciela. Przekazywanie zapomoca radja rozkazów operacyjnych oraz meldunków o powziętych decyzjach przez wielkie jednostki wojskowe od dywizji wzwyż jest bezwzględnie wzbronione, z wyjątkiem wypadku zupełnego otoczenia przez przeciwnika.

ROZDZIAŁ V

DOKUMENTY BOJOWE I OPERACYJNE.

34. Rozkazy bojowe dzielą się na:

a) rozkazy operacyjne i instrukcje: ogólne, dotyczące całości danej jednostki i szczególne, dotyczące pojedyńczych wykonawców;

b) rozkazy przygotowawcze, wydawane w celu przygotowania na czas podwładnych dowódców do mających nastąpić działań;

c) tabele czynności i szkice orjentacyjne, załączane do rozkazów.

35. Rozkaz operacyjny zawiera krótką charakterystykę położenia oraz wszystko to, co powinno być bezwarunkowo i ściśle wykonane przez jednostkę i przez podwładne oddziały, jak również zadanie, jakie otrzymuje każdy rodzaj broni. Zawiera on więc:

1) wnioski, będące wynikiem analizy położenia (charakterystykę ugrupowania przeciwnika i jego działań);

2) zadanie wyższej jednostki oraz zadanie sąsiadów, jak również granice z sąsiadami;

3) zadanie ogólne danej wielkiej jednostki wojskowej oraz zadania szczególne dla podwładnych jej dowódców, z podaniem przydzielonych sił i środków oraz

czasu trwania działania i granic, w których ta jednostka ma działać;

4) wytyczne dotyczące ubezpieczenia (jeżeli to potrzebne);

5) zadania dla oddziałów obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;

6) wskazanie miejsca stanowiska bojowego dowódcy i czasu, od którego posterunek ten zacznie działać.

Rozkaz, dotyczący spraw politycznych (t. j. ustalający czynności, mające ułatwić wprowadzenie w życie bojowej decyzji dowódcy), jest redagowany przez organ polityczny jednostki i wychodzi z podpisem komisarza jednostki.

W razie konieczności wydaje się odezwę lub wezwanie określające polityczne zadania władzy sowieckiej oraz obowiązki, jakie ma cały osobowy skład jednostki, aby zadania te były spełnione.

Ujęty w ten sposób rozkaz podpisują dowódca i komisarz jednostki.

Wskazówki co do rozpoznania, łączności oraz zorganizowania tyłów, wydaje wykonawcom szef sztabu jednostki.

Rozkaz powinien być krótki. Nie może on zawierać niejasnych określeń ani też motywacji lub wyciągów z przepisów regulaminowych.

Ogólne rozkazy operacyjne dowódców wielkich jednostek powinny być dawane zasadniczo na piśmie. Rozkazy szczególne mogą być wydawane na piśmie lub ustnie.

Rozkazy ustne, wysyłane i otrzymywane, muszą być przez sztab rejestrowane. W niektórych wypadkach rozkazy mogą być zastąpione szkicami, zaopatrzonemi w krótkie objaśnienia i tabele.

36. Instrukcje są wydawane w tych przypadkach, gdy ciągłość dowodzenia jest niemożliwa wskutek trudności w utrzymaniu łączności; wydaje się je również

jednostkom, otrzymującym na dłuższy okres czasu samodzielne zadania.

Instrukcja zawiera:

1) ocenę położenia,

2) cel działania całej jednostki,

3) cel działania wykonawcy,

4) ogólne żądania przełożonego, dotyczące sposobu wykonania zadania przez podwładnego (jeżeli to potrzebne).

37. Rozkazy przygotowawcze mają jako cel, uprzedzenie wojsk o mających nastąpić działaniach oraz umożliwienie wykonania wszystkich przygotowawczych czynności, potrzebnych do działania. Treść i forma rozkazów przygotowawczych, wydawanych przed powzięciem decyzji przez dowódcę jednostki, nie powinny przesądzać mającej nastąpić decyzji.

38. Do wyrażenia przewidywań co do przebiegu bitwy, ustalenia dla każdego okresu walki i dla każdej linji w terenie współdziałania między poszczególnemi rodzajami broni oraz współdziałania poszczególnych oddziałów pomiędzy sobą, jak również do zorganizowania dowodzenia bitwą w miarę jej rozwijania się, konieczne jest dołączyć w razie potrzeby do rozkazu lub przysłać dodatkowo tabelę czynności.

W tabeli zamieszcza się:

a) podział bitwy na poszczególne okresy;

b) zadania dla wielkich jednostek (oddziałów) oraz dla specjalnych rodzajów broni według poszczególnych linij w terenie i poszczególnych okresów czasu;

c) sposób dowodzenia specjalnemi rodzajami broni w poszczególnych okresach bitwy (scentralizowane czy zdecentralizowane) oraz kolejność przesuwania tych broni;

d) godziny wysyłania terminowych meldunków;

e) umówione sygnały do oznaczenia początku działania, jak również do osiągnięcia pewnych linij w tere-

nie, do przeniesienia ognia artylerji, do żądania ognia artylerji oraz do ogólnego alarmu na wypadek napadu chemicznego;

f) rozmieszczenie posterunków bojowych dowódcy jednostki w poszczególnych okresach bitwy.

W warunkach, zbliżonych do wojny pozycyjnej, ustala się ściśle okresy czasu osiągnięcia pewnych linij w terenie; w warunkach zbliżonych do wojny ruchowej — tylko okresy orjentacyjne.

39. Do tabeli czynności dołącza się lub dosyła dodatkowo szkic orjentacyjny, uwidaczniający rozmieszczenie oddziałów przeciwnika i poszczególne części składowe jego strefy obronnej. Szkic ten uzupełnia mapę umówionemi znakami konwencjonalnemi, ułatwiającemi orjentowanie się w położeniu poszczególnych celów w czasie bitwy, podczas natarcia i podczas obrony.

Szkic orjentacyjny wykonywa sztab jednostki na podstawie danych, uzyskanych przez wszystkie rodzaje wywiadu i rozsyła go następnie wszystkim wykonawcom, do dowódców kompanij i bateryj włącznie.

40. Przy przekazywaniu zarządzeń bojowych powinna być zachowana droga służbowa. Jeżeli w pewnych wypadkach uważa dowódca przy wydawaniu rozkazu za konieczne, celem uniknięcia straty czasu, pominąć podległego mu bezpośrednio dowódcę, to powinien o tem zawiadomić go. Podwładny, otrzymujący taki rozkaz, wykonywa go, donosząc jednocześnie swemu bezpośredniemu przełożonemu o otrzymaniu tego rozkazu.

Wykonanie każdego rozkazu bojowego powinno być sprawdzone; w tym celu wykonawca melduje do sztabu wyższego dowódcy o wszystkich swoich zarządzeniach, jakie wydaje w wykonaniu otrzymanego rozkazu; sztab wyższego dowódcy jest obowiązany zażądać wyjaśnień od sztabu wykonawcy, jeżeli tego rodzaju uwiadomienie nie nastąpiło z jakiegokolwiek powodu. Ustne zarządze-

nia powinien otrzymujący powtórzyć; jeżeli zaś ustne zarządzenie jest przekazywane za pośrednictwem osoby trzeciej, to ta powinna je powtórzyć po otrzymaniu, jak również po powrocie.

41. Meldunki (przełożonemu) i zawiadomienia (sąsiadów) są najważniejszemi dokumentami, umożliwiają bowiem prawidłową ocenę położenia i dają możność powzięcia właściwej decyzji. Główną zaletą każdego meldunku i każdego zawiadomienia jest jego prawdziwość oraz nadejście wporę.

Meldunek powinien zawierać krótką odpowiedź na następujące pytania: a) czy przeciwnik został stwierdzony, czy nie? b) kiedy? c) gdzie? d) jaki, w jakiej sile i jak rozczłonkowany? e) co robi, względnie co robił? f) co robi albo co zamierza robić meldujący?

W meldunkach podaje się dokładne źródło wiadomości (własna obserwacja, meldunki otrzymane od podwładnych, od miejscowych mieszkańców, od sąsiadów).

Meldunki i zawiadomienia wysyła się zwykle na piśmie. Przyjmujący powinien z zasady rejestrować otrzymywane ustne meldunki i powiadomienia. To, o czem i kiedy należy meldować, wypływa z położenia; obowiązkowo musi się jednak meldować: o nawiązaniu styczności z przeciwnikiem lub niestwierdzeniu jego obecności w tem miejscu, gdzie był przewidywany, o wykonaniu wyznaczonego zadania i o niespodziewanym napadzie przeciwnika. Meldunki, których wysyłanie jest uregulowane terminami, nazywają się t e r m i n o w e m i. Czas i miejsce dostarczania meldunków ustala przełożony dowódca. Wiadomości, potrzebne dowódcy do wszechstronnego zorjentowania podwładnych i sąsiadów, przekazuje się w formie terminowych komunikatów wywiadowczych lub operacyjnych, które obok usystematyzowanych wiadomości zawierają również wnioski. Powinno być zasadą obowiązującą ogólnie, aby meldunki były przesyłane, z ścisłem zacho-

waniem drogi służbowej, bezpośredniemu przełożonemu lub temu, któremu wysyłający dany meldunek chociażby chwilowo bezpośrednio podlegał. Oprócz tego bezpośrednio komunikuje się wiadomości o przeciwniku także oddziałom, które są zagrożone przez przeciwnika.

42. Dokument operacyjny powinien być zaopatrzony w podpis, w liczbę porządkową i w następujące notatki:

1) do kogo zostaje wysłany,
2) czas i miejsce zredagowania,
3) podziałka mapy, z której korzystano i
4) czas wysłania.

Adresata określa się albo według stanowiska, albo według nazwiska (jeżeli jest wskazana ostrożność).

Datę zredagowania dokumentu wpisuje podpisujący w chwili podpisywania.

Przy podziale treści na poszczególne punkty, należy odrazu łączyć w jednym punkcie wszystko to, co dotyczy tego samego zagadnienia.

Przy układaniu dokumentu należy: a) ściśle uzgadniać z mapą nazwy miejscowości i przedmiotów terenowych, podając je w pierwszym przypadku; przy posiłkowaniu się mapami obcych państw pisać nazwy temi literami, któremi są one uwidocznione na mapie, a w nawiasach oznaczać wymowę po rosyjsku; przy wyliczaniu oddziela się miejscowości i przedmioty terenowe przecinkami;

b) jeżeli napotyka się jedne i te same nazwy pewnych punktów, lub też punkty bez nazwy, to należy je określać według najbliższej większej miejscowości lub według występującego wyraźnie na mapie przedmiotu terenowego;

c) przy oznaczaniu dróg wyszczególniać dostateczną ilość miejscowości, oznaczając szczególnie starannie skrzyżowania;

d) krańce miejscowości i przedmiotów terenowych oznaczać według stron świata; brzegi rzek — według biegu rzeki albo według stron świata;

e) odcinki terenowe i rozmieszczenie tak własnych jak i nieprzyjacielskich wojsk określać, zaczynając zawsze od swego prawego skrzydła;

f) wskazywanie kierunków uskuteczniać zamiast w prawo — w lewo, według stron świata; w razie niemożności zastosowania się do tego, podawać określenia: prawy, lewy — zawsze według swych rąk, zwracając się twarzą do przeciwnika.

ROZDZIAŁ VI.

BOJOWE UBEZPIECZENIE DZIAŁANIA WOJSK.

1) Rozpoznanie.

43. Zbieranie wiadomości o położeniu jest obowiązkiem wszystkich oddziałów wojskowych, dowództw i pojedyńczych osób w każdym wypadku działalności bojowej. Wszystkie wiadomości, dotyczące położenia, zwłaszcza położenia nieprzyjacielskiego, powinny być bez względu na to, kto je uzyskuje, przekazywane natychmiast wyższemu dowódcy i komunikowane oddziałom własnym i sąsiednim. Nawet błahe napozór wiadomości umożliwią często, w zestawieniu z innemi wiadomościami, wyciągnięcie prawidłowych wniosków; dlatego też wyższemu dowódcy należy komunikować bezwzględnie wszystko, co tylko dało się uzyskać.

Należy zbierać wiadomości: o przeciwniku, o terenie, o miejscowej ludności i o miejscowych zasobach.

Każdy dowódca wielkiej jednostki wojskowej, nie oglądając się na wskazówki zgóry i na to, czy został przeprowadzony wywiad przez wyższego dowódcę czy nie, jest obowiązany przedsięwziąć, w celu zebrania wiadomości, wywiad zapomocą oddziałów rozpoznawczych lub

specjalnie wyznaczonych oddziałów i wywiad ten prowadzić stale w całej szerokości pasa działania swej jednostki jak również na jej skrzydłach.

Szerokość pasa rozpoznania zależy od zadania danej jednostki i od charakteru terenu.

Głębokość strefy rozpoznania wyznacza się, zależnie od możliwości uzyskania wiadomości od organów rozpoznawczych, na tyle wsześnie, by dowódca mógł wiadomości te wykorzystać przy powzięciu decyzji.

44. Wielka jednostka przeprowadza rozpoznanie przy pomocy:

a) środków powietrznych (samolotów i balonów na uwięzi),

b) kawalerji organicznej,

c) elementów zwiadowczych, wydzielonych przez oddziały różnych rodzajów broni oraz przez oddziały piechoty,

d) osobistej obserwacji albo rozpoznania i obserwacji, przeprowadzanych przez oficerów sztabu i przez szefów specjalnych służb,

e) środków łączności,

f) organów politycznych,

g) agentur,

h) studjowania zdobytych lub znalezionych nieznanych dotąd przedmiotów uzbrojenia przeciwnika.

Oddziały poszczególnych rodzajów broni, wchodzące w skład wielkiej jednostki, prowadzą rozpoznanie dla siebie przy pomocy swoich własnych środków.

Oprócz tego uzyskuje się wiadomości przez: badanie jeńców, zbiegów i miejscowej ludności oraz przez studjowanie zagranicznych gazet, korespondencji i dokumentów, znalezionych przy zabitych, zbiegach i jeńcach.

45. Rozpoznanie przeciwnika ma na celu sprecyzowanie posiadanych o nim wiadomości. Rozpoznanie lotnicze oraz wywiad, dokonywany za pośrednic-

twem konfidentów, dostarczają danych o ogólnem ugrupowaniu sił przeciwnika.

Rozpoznanie, przeprowadzone przez kawalerję, pozwoli, zwłaszcza przy uzupełnieniu rozpoznaniem lotniczem, na sprecyzowanie posiadanych w tym kierunku danych; przedewszystkiem zaś przez wzięcie jeńców. Przez działania oddziałów pierwszej linji uwypuklają się szczegóły ugrupowania przeciwnika jeszcze więcej. Wzięcie jeńców pozwoli nam na rozpoznanie numeracji pułków przeciwnika. Zwiady, przeprowadzone przez piechotę, artylerję i wojska techniczne oraz wszelkie inne rodzaje rozpoznania, powinny dostarczyć wiadomości o rozczłonkowaniu szyku bojowego piechoty nieprzyjacielskiej, aż do bataljonów i kompanij włącznie. Wskutek rozmaitych warunkach położenia bojowego nie zawsze będzie możliwe uzyskanie jednakowo ścisłych danych o przeciwniku: w walce spotkaniowej dane te będą minimalne, natomiast przy natarciu na zorganizowanego obronnie przeciwnika powinny one być wyczerpujące. Nawiązanej styczności z przeciwnikiem nie należy przerywać. Wszelkie formy rozpoznania (rozpoznanie przez walkę, wzięcie jeńców, zwiady piechoty i kawalerji) powinny być wykorzystane również dla uzyskania wiadomości o politycznym nastroju wojska nieprzyjacielskiego.

46. Wysiłków rozpoznania nie należy rozdrabniać. Główny wysiłek należy skierować ku wyświetleniu lub sprawdzeniu pewnych niejasności względnie takiej części ugrupowania nieprzyjacielskiego, której stwierdzenie pozwoli wyciągnąć ścisłe wnioski co do całości ugrupowania przeciwnika.

Można to osiągnąć najlepiej przez wzięcie jeńców na określonych już zgóry odcinkach.

Z chwilą stwierdzenia numerów pułków, z których zostali wzięci jeńcy, należy ustalić (głównie zapomocą zwiadów piechoty i rozpoznania lotniczego) rozczłonko-

wanie bojowe piechoty (bataljony, kompanje) przeciwnika. W walce spotkaniowej ważne jest określenie najpierw oddalenia przeciwnika oraz szerokości frontu jego ruchu, a potem także jego ugrupowania.

47. Organizacja rozpoznania powinna być taka, by zapewniała: ciągłość rozpoznania, szybkie i pewne dostarczanie wiadomości, współdziałanie poszczególnych organów rozpoznania pomiędzy sobą oraz możliwie oszczędne gospodarowanie środkami rozpoznania, ażeby mieć pewien ich zapas, któryby pozwolił na zasilenie rozpoznania nowemi środkami w razie, gdy tego będzie wymagać przebieg działań. Racjonalną organizację rozpoznania ułatwia w znacznej mierze należyta znajomość taktyki przeciwnika oraz jego zasad regulaminowych.

48. Sztab jednostki opracowuje plan rozpoznania, podając w nim:

a) cele rozpoznania, odpowiadające zadaniu jednostki i wiadomościom, posiadanym o przeciwniku,

b) wyszczególnienie oddziałów rozpoznawczych, wyznaczonych do wykonania pewnych zadań, przyczem dla każdego z tych oddziałów należy określić: szerokość pasa rozpoznania, linję, do której oddziały rozpoznawcze powinny dotrzeć, czas trwania rozpoznania i obszar, w którym należy wziąć jeńców, potrzebnych do sprawdzenia posiadanych wiadomości i t. p.,

c) sposób dostarczenia meldunków przez oddziały rozpoznawcze.

Przy układaniu planu należy uwzględniać również zadania rozpoznawcze, jakie przypadają poszczególnym rodzajom broni i służb jako też organom politycznym. Plan rozpoznania należy rozwijać stale w miarę napływania coraz to nowych wiadomości.

49. Zadania dla organów rozpoznawczych podaje rozkaz szefa sztabu, zawierający:

a) wiadomości o przeciwniku;

b) informacje o własnych i sąsiednich organach rozpoznawczych, jakie zostały wysłane;

c) zadanie danego organu rozpoznawczego;

d) do kogo, dokąd i w jaki sposób kierować meldunki; meldunki terminowe oraz miejsce, w którem zorganizowany zostanie pośredni ośrodek łączności, o ile zamierzone jest jego wystawienie;

e) w razie potrzeby, umówione znaki do porozumiewania się z samolotami.

Zadanie, jakie otrzymała dana jednostka, powinno być podane do wiadomości dowódcy oddziału rozpoznawczego jedynie w zakresie, koniecznym do należytego zrozumienia zadania rozpoznawczego i zawsze tylko ustnie.

50. Rozpoznanie terenu ma na celu określenie właściwości terenowych i ich wpływu na ugrupowanie i na działania wojsk.

Rozpoznanie to przeprowadzają zwykle organa rozpoznawcze przy sposobności rozpoznawania przeciwnika.

Rozpoznanie ludności i miejscowych zasobów ma na celu zbadanie stosunków społecznych (klasowych) i nastrojów politycznych, w szczególności zaś zbadanie stosunku ludności do stron walczących oraz zbadanie stanu ekonomicznego i warunków sanitarno — weterynaryjnych.

51. Rozpoznanie lotnicze na tyły wojsk przeciwnika, mające za zadanie określenie jego operacyjnego ugrupowania, przeprowadza się na głębokość do 4-ch przemarszów dziennych, zależnie od zadania własnej jednostki i od zmian, jakie mogą zajść w operacyjnem ugrupowaniu przeciwnika.

Rozpoznanie pola bitwy ma na celu szczegółowe ustalenie ugrupowania do bitwy nieprzyjacielskich sił i środków oraz poruszeń przeciwnika w czasie walki. Lotnictwo wojskowe prowadzi rozpoznanie zapomocą obserwacji i zdjęć fotograficznych. Dla stwierdzenia przy pomocy samolotów ugrupowania i kierunków ruchów nieprzyja-

cielskich będzie zwykle wskazane przedsięwziąć nieco więcej lotów (przynajmniej dwa na dzień) w jednych i tych samych obszarach albo kierunkach. Balonów na uwięzi używa się do obserwowania pola bitwy i do obsługiwania artylerji.

52. Zwiady kawalerji organicznej (w dywizji piechoty i w pułku piechoty) uskutecznia się zwykle przez wydzielanie pojedyńczych podjazdów, w sile od drużyny do plutonu, które wysyła się w określonych kierunkach.

Głębokość rozpoznania: dla pułku piechoty do 15 km (pół marszu dziennego), dla dywizji piechoty do 30 km (1 marsz dzienny), licząc od oddziałów ubezpieczających.

Po nawiązaniu ścisłej styczności z przeciwnikiem kieruje się zwiady kawalerji organicznej na jego skrzydła. Zwiady przeprowadza się w myśl części III Regulaminu kawalerji.

53. Zadaniem oddziałów zwiadowczych, wysyłanych przez poszczególne rodzaje broni, jest uzyskanie wiadomości o przeciwniku zapomocą walki oraz wprowadzenie tego ostatniego w błąd co do ugrupowania własnych wojsk. Siła i skład takich oddziałów zależą od zadania. Oddział zwiadowczy korzysta z usług samolotu.

Oddziały zwiadowcze piechoty, wysyłane zazwyczaj na odległość do pół marszu dziennego, noszą najczęściej charakter wypadów, wspieranych ogniem artylerji.

Wypady mają na celu głównie wzięcie jeńców, potrzebnych do sprawdzenia posiadanych wiadomości.

54. Osobiste rozpoznanie dowódcy wielkiej jednostki umożliwia sprawdzenie otrzymywanych wiadomości, dotyczących rozmieszczenia przeciwnika i terenu oraz stworzenie sobie w ten sposób najbardziej rzeczywistego obrazu warunków, w których będzie miała miejsce przewidywana bitwa.

55. Wywiad zapomocą środków łączności umożliwia:

a) określenie miejsca pracujących radjostacyj nieprzyjacielskich i tem samem określenie rozmieszczenia sztabów oraz ugrupowania sił przeciwnika (wywiad zapomocą radja i wywiad radjogonjometryczny),

b) przejmowanie operacyjnych i wszelkich innych depesz przeciwnika, rozmaitych jego zarządzeń, meldunków i rozmów radjowych i telefonicznych (drutowych), wyjaśniających położenie, jak również przejmowanie komunikatów prasowych przeciwnika.

56. Wywiad przy pomocy szpiegostwa jest w zasadzie głównym środkiem strategicznego rozpoznania na głębokich tyłach przeciwnika; następnie jest on jednym z najważniejszych środków rozpoznania w czasie poszczególnych operacyj, wreszcie jest on pomocniczym środkiem w działaniach taktycznych.

Pracę wywiadu szpiegowskiego regulują specjalne instrukcje. Prowadzić go należy w ścisłem współdziałaniu z innemi rodzajami rozpoznania i według ogólnego planu rozpoznania.

57. Zwiady, jakie prowadzą poszczególne rodzaje broni i służb (piechoty, artylerji, wojsk technicznych, chemicznych, łączności i innych), organizowane przez odnośnych dowódców w celu uzyskiwania wiadomości, potrzebnych do wykonania postawionych przez dowódcę wielkiej jednostki zadań, powinny byc uzgodnione przez sztab wielkiej jednostki z jej ogólnym planem rozpoznania.

Wszystkie wiadomości, uzyskane przez zwiady, prowadzone przez poszczególne rodzaje broni i służby, powinny być obowiązkowo kierowane do sztabu wielkiej jednostki; prócz tego poszczególne bronie oraz sztab powinny wymieniać natychmiast pomiędzy sobą wiadomości, uzyskane przez swe organa rozpoznawcze, a interesujące z konieczności inne rodzaje broni.

58. Badanie jeńców i zbiegów jest jednym z najważniejszych środków rozpoznania rozmieszczenia, poruszeń i zamiarów przeciwnika oraz stanu jego wojsk.

Przy badaniu należy stosować następujące zasady.

a) od jeńców (zbiegów) odbiera się zaraz po ich wzięciu wszystkie dokumenty, ich zaś samych odstawia się pod konwojem do sztabu; w drodze zabrania się jeńcom rozmawiania pomiędzy sobą i z konwojem; oficerów i podoficerów należy odosabniać i oddzielać od szeregowców;

b) badanie należy przeprowadzać jak najprędzej po wzięciu do niewoli, gdy jeniec nie zdążył jeszcze obmyśleć odpowiedzi; badanie przeprowadzać należy w osobnych lokalach, badając każdego z jeńców oddzielnie i notując o ile możności jak najmniej w obecności jeńca; jeżeli okaże się, że jeniec kłamie, to należy mu to powiedzieć odrazu;

c) każdy sztab wypytuje jeńca tylko o te wiadomości, które mogą oświetlić obecne położenie na odcinku działania danej jednostki; następnie należy skierować jeńca natychmiast wraz z odebranemi mu dokumentami do sztabu wyższej jednostki. Nie należy wierzyć całkowicie żadnej z uzyskanych drogą badania wiadomości, lecz trzeba porównywać ją z wynikami badania innych jeńców i zbiegów oraz z danemi, uzyskanemi zapomocą innych rodzajów rozpoznania.

2) Ubezpieczenie.

59. Zadania ubezpieczenia:

a) zapobieganie nieoczekiwanemu napadowi przeciwnika,

b) przeszkadzanie w rozpoznaniu ugrupowania własnych sił,

c) w razie walki z przeciwnikiem - zapewnienie własnym siłom czasu, który jest konieczny, do przyjęcia ugrupowania odpowiadającego danemu położeniu.

Zadania te są wykonywane przez oddziały rozpoznawcze, które wykrywają przeciwnika wporę, oraz przez oddziały wydzielone, wyznaczone specjalnie dla ubezpieczenia (oddziały ubezpieczające).

60. Oddziały bez względu na to, jakie będzie ich położenie (t. j. czy znajdują się one blisko czy daleko od przeciwnika), powinny mieć zawsze odpowiednie ubezpieczenie.

Zależnie od położenia i działania własnych oddziałów dzieli się ubezpieczenie na:

a) ubezpieczenie marszowe,
b) ubezpieczenie na postoju,
c) ubezpieczenie bojowe.

Oprócz tego, wszystkie oddziały wszelkich rodzajów broni wystawiają na wszystkie strony ubezpieczenie bezpośrednie.

Oddziały ubezpieczające mogą w zależności od położenia składać się ze wszystkich rodzajów broni.

Przy wyznaczaniu oddziałów ubezpieczających trzeba dążyć do ścisłej ekonomji sił; użycie sił na ubezpieczenie waha się od $^1/_9$ do $^1/_3$ całości oddziałów danej jednostki.

3) Obrona przeciwlotnicza i przeciwchemiczna.

61. Rozwój lotnictwa wymaga od każdego oddziału zastosowania szeregu czynności w celu uprzedzenia na czas o grożącem niebezpieczeństwie i odwrócenia tego niebezpieczeństwa.

Obrona przeciwlotnicza posiada w warunkach wojny współczesnej wyjątkowo duże znaczenie i jest

stosowana przez wszystkich dowódców we wszystkich wypadkach położenia bojowego.

Środkami obrony przeciwlotniczej będą:

a) służba obserwacji powietrznej *) powiadamiania i łączności, funkcjonująca przy pomocy sieci posterunków obserwacyjnych (niekiedy wzmacnianych przez stacje podsłuchowe) oraz przy pomocy odpowiedniego zorganizowania łączności i powiadamiania o przeciwniku powietrznym;

b) maskowanie i rozczłonkowane rozmieszczenie;

c) ogień przeciwlotniczy (artylerja przeciwlotnicza i przeciwlotnicze karabiny maszynowe), ogień piechoty i

d) działanie własnego lotnictwa myśliwskiego.

Obserwację powietrzną należy zorganizować tak, ażeby objęła cały widnokrąg i aby przydzielone jej środki łączności dawały oddziałom możność wykorzystania na czas przygotowanych zawczasu środków maskowania jak również środków obrony i środków walki z przeciwnikiem powietrznym.

Plan obrony przeciwlotniczej wielkiej jednostki opracowuje sztab tej jednostki.

Zadania dla artylerji przeciwlotniczej, dla przeciwlotniczych karabinów maszynowych i dla lotnictwa myśliwskiego ustala dowódca jednostki.

Artyleryjską obronę przeciwlotniczą wykonywają dywizjony artylerji przeciwlotniczej lub 76 mm baterje artylerji dywizyjnej, umieszczone na specjalnych podstawach.

Dywizjon artylerji przeciwlotniczej (3 baterje) jest w możności objąć podwójnie nakładanym ogniem (ogniem 2 bateryj) powierzchnię o wymiarze do 8 km długości i do 7 km szerokości.

Dwie 76 mm polowe baterje armat, umieszczone na podstawach przeciwlotniczych, mogą objąć ogniem odcinek do 5 km długi i od 1—2 km szeroki.

*) Służba obserwacyjno-meldunkowa.

62. Obronę przeciwchemiczną należy organizować w każdem położeniu i wykonywać ją przy pomocy:

a) specjalnych patroli obserwacyjnych i patroli łączności,

b) służby meteorologicznej,

c) aktywnych działań własnych oddziałów, mających na celu udaremnienie przygotowywanego lub wykonywanego przez przeciwnika napadu chemicznego,

d) odpowiedniego ugrupowania oddziałów i zakładów tyłowych,

e) wyposażenia oddziałów w techniczne środki obrony przeciwchemicznej,

f) zaprowadzenia w schronach i pomieszczeniach urządzeń przeciwchemicznych,

g) przeprowadzenia prac odkażających,

h) zapewnienia pomocy lekarskiej i pomocy weterynaryjnej,

i) ścisłego i bezwzględnego stosowania się do przepisów postępowania, ustalonych na wypadek nieprzyjacielskiego napadu chemicznego (karność chemiczna).

Plan obrony przeciwchemicznej opracowuje szef służby chemicznej jednostki.

Wskazówki, dotyczące obrony przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej, są zawarte w osobnych instrukcjach.

ROZDZIAŁ VII.

ZABEZPIECZENIE POD WZGLĘDEM POLITYCZNYM BOJOWEJ DZIAŁALNOŚCI WOJSKA.

1) Zadania pracy politycznej.

63. Podstawowem zadaniem pracy politycznej czerwonego wojska robotniczo - włościańskiego jest zapewnienie i wzmocnienie bojowej zdolności tego wojska, jako zbrojnej podpory dyktatury proletarjatu.

Osiąga się to zapomocą wszechstronnej działalności organów politycznych, będących najważniejszym czynnikiem tam, gdzie chodzi o zapewnienie wpływu proletarjackiego państwa na wojsko; dalej zapomocą czynności o charakterze organizacyjno - politycznym i zapomocą pracy agitacyjno - propagandowej, które zapewniają proletarjatowi posiadanie kierowniczego głosu w wojsku oraz utrzymanie odpowiedniego kierunku klasowej wyłączności.

64. Zasadniczem zadaniem pracy agitacyjno - propagandowej jest wytworzenie w osobowym składzie wojska:

— bezwzględnego zaufania i całkowitego oddania się

całego składu osobowego hasłom i ideom władzy sowieckiej;

— należytego zrozumienia kierowniczej roli proletarjatu przez masy, wchodzące w skład związku robotniczo - włościańskiego;

— należytego zrozumienia klasowych celów wojny i międzynarodowych interesów warstwy pracującej, jak również interesów wszystkich wyzyskiwanych, a także wyrobienie rewolucyjnej woli zwycięstwa. Cała praca agitacyjno - propagandowa w czasie wojny powinna kierować się koniecznością jak najściślejszego zachowania tajemnicy wojskowej.

65. Praca polityczna powinna polegać na stałem uwzględnianiu wporę wszelkich szczegółów położenia bojowego i położenia politycznego oraz na utrzymywaniu ścisłej łączności i współpracy z dowództwem i ze sztabem.

Praca nad zabezpieczeniem politycznej strony działań wojennych, prowadzona przez władze polityczne i ich aparat wykonawczy, znajduje swój wyraz w zarządzeniach odnoszących się do własnych wojsk jak również obejmujących wojska przeciwnika i ludność cywilną w pasie przyfrontowym.

2) Praca polityczna w oddziałach.

66. Praca organizacyjno polityczna i agitacyjno - propagandowa nad zabezpieczeniem operacji i bitwy, prowadzona w oddziałach wojska czerwonego, a mająca za zadanie podnieść jego zdolność bojową, jako ostoję dyktatury proletarjatu, powinna przyczyniać się do wykonania tych zadań życiowych, które mogą stanąć przed oddziałem w każdym okresie walki.

67. Praca polityczna władz kierowniczych powinna zawsze opierać się na dokładnej znajomości stanu (jakości) podległych jednostek i oddziałów. Za podstawę do

oceny oddziału służą dane socjalno - polityczne, dotyczące składu osobowego tego oddziału (wieku oraz składu partyjnego, socjalnego i narodowościowego) oraz znajomość warunków politycznych i ekonomicznych okręgu, w którym się dany oddział formował lub z którego otrzymał uzupełnienie.

Gruntowne zaznajomienie się z ogólnym stanem oddziału powinno następnie umożliwić ocenę jego stanu politycznego i moralnego oraz jego gotowości bojowej; ocena ta powinna być dokonana pod następującym kątem widzenia:

a) stan i nastroje żołnierzy, zarówno pod względem politycznym, jak i pod względem doświadczenia i wyrobienia bojowego, zaprawienia się w służbę, wyników poprzednich walk oraz właściwości, wypływających ze składu, danego oddziału i rodzaju broni;

b) wzajemny stosunek poszczególnych części składu osobowego;

c) stosunek do służby i stan życia osobistego (stosunki wewnętrzno wojskowe oraz stosunki rodzinne);

d) stan organizacyj politycznych, ich powaga i wpływ.

68. Najistotniejszym warunkiem utrzymania zdolności bojowej wojska jest jego stały i pewny stan polityczny i moralny.

W związku z tem, w zrozumieniu ogromnego znaczenia, jakie ma pomyślność warunków materjalnych (zapewnienie zaopatrzenia materjałowego, troska o rannych, troska o zapewnienie koniecznych wygód podczas odpoczynku i poczynienie wporę potrzebnych w tej dziedzinie kroków), władze polityczne są obowiązane doprowadzić do takiej współpracy organizacyjnej i uzyskać taki wpływ na tok codziennej pracy całego aparatu administracyjnego, ażeby mogły zapewnić należyty życiowy i materjalny stan oddziałów; w tym celu przedstawiają one

dowództwu lub sztabowi niezbędne zarządzenia, które należy wydać w tym kierunku.

69. Organa polityczne i personel polityczny są obowiązane wskazać natychmiast (tak przez utrzymanie łączności z dowództwem, jak i przez bezpośrednią styczność z masami oraz przez badanie nastrojów tych mas) wszystkie trudności, które w danej chwili pojawiają się przed oddziałem.

Obok konieczności zapewnienia sobie możności zapobiegania ujemnym nastrojom, do czego ma służyć całość systemu masowej pracy politycznej, organa polityczne i personel polityczny są obowiązane ujawniać również inicjatywę w kierunku wykonania przez właściwe organa niezbędnych czynności administracyjnych, organizacyjnych i materjałowych. Dowództwo powinno być natychmiast powiadamiane o wszystkich ujemnych zjawiskach.

70. Każdy dezerter powinien być uważany za wiarołomcę oraz za zdrajcę sprawy klasy pracującej i swoich towarzyszy. W walce z dezercją, opierającej się na opinji ogółu żołnierzy, muszą być stosowane najsurowsze środki karne.

71. Bohaterstwo, mądra inicjatywa, przedsiębiorczość bojowa i poświęcenie się dla wspólnego celu powinny być wyróżniane zarówno przez dowódców jak i przez organa polityczne i personel polityczny zapomocą odpowiedniej zachęty. Wszelkie takie wypadki i brawurowe czyny całych oddziałów powinny być szeroko ogłaszane oddziałom czerwonego wojska jak również warstwom pracującym Z. S. R. R.

72. Duży wpływ na wzmocnienie bojowej zdolności oddziałów i jednostek wywiera racjonalne rozmieszczenie warstwy proletarjackiej w osobowym składzie wojska. Zwiększenie nasycenia oddziałów elementem proletarjackim uzyskuje się z zasady przez odpowiednie uzupełnienie.

W wyjątkowych wypadkach dozwolone jest przegrupowanie składu partyjnego w porozumieniu z dowództwem.

73. Wobec zwiększonej skali agitacji i propagandy oraz wzrostu znaczenia środków technicznych (kinematograf, radjo i t. p.) powinny władze polityczne kłaść specjalny nacisk na należyty podział i wykorzystanie organizacyj polityczno - oświatowych oraz na zaopatrzenie tych organizacyj w potrzebne środki. Równocześnie z tem powinny władze polityczne dążyć do najpełniejszego wyposażenia w siły i środki agitacyjne tych kierunków i odcinków, które mają rozstrzygające znaczenie, przyczem powinny one brać pod uwagę stan narodowościowy, socjalny i kulturalny poszczególnych kontyngentów wojska jak również miejscowej ludności i wojska przeciwnika.

Oddział polityczny korpusu wydaje i dostarcza własnemi środkami bezpośrednio do pułków i samodzielnych oddziałów gazety i ulotki.

Do rozpowszechnienia gazet i ulotek w pułku należy wykorzystać wszelkie rozporządzalne możliwości i środki (łączność sztabu, gońcy z oddziałów i t. d.).

74. Organa polityczne i personel polityczny powinny wykorzystywac wszelkie środki do zorganizowania na drogach dowozowych obserwacji nad składem osobowym wojska oraz pracy nad niem. Do całokształtu prac, prowadzonych na tyłach wojska, powinno także należeć zwrócenie specjalnej uwagi na przeciwdziałanie panice i szerzeniu fałszywych wiadomości, oraz na przeciwdziałanie niewłaściwemu informowaniu o przebiegu bitwy przez rannych i t. p.

Organ polityczny organizuje pracę polityczną wśrod kontygensów, pociąganych przez daną jednostkę do robót obronnych, wykorzystując do tego siły i środki miejscowych organizacyj cywilnych.

75. Wybór metod oraz środków agitacji i propagandy powinien być przez organa polityczne i przez dowództwo dostosowany zawsze ściśle do ogólnego położenia, jak

również powinien mieć na względzie stan żołnierzy, stopień ich znużenia oraz ich potrzeby.

Podczas samych działań bojowych rozstrzygające znaczenie ma osobisty przykład politycznego pracownika, komunisty i „komsomolca". To też dowódcy, władze polityczne i polityczni pracownicy powinni zawsze podtrzymywać i pobudzać inicjatywę osobistą i stanowczość oraz zachęcać każdego odważnego żołnierza do świecenia przykładem swoją osobą tak w walce zaczepnej jak i w wytrwałej obronie; ponadto powinni własnym przykładem i czynnym udziałem w walce działać na masę żołnierzy, dążąc do osiągnięcia powodzenia w boju.

Skuteczność oddziaływania politycznego na walczących zależy przedewszystkiem od osobistego zachowania się politycznego pracownika w walce. Dlatego też wykazanie stanowczości i śmiałości w czasie natarcia, rozumne opanowanie się i zachowanie zimnej krwi w trudnych warunkach oraz osobiste przebywanie w pierwszej linji bojowej nawet w najcięższych chwilach położenia bojowego jest nieodzownym warunkiem, wymaganym od pracowników politycznych wszelkich szczebli.

76. W toku przygotowywania natarcia cała uwaga organów politycznych i cała praca polityczna powinny być skierowane ku zasadniczym celom, t. j. ku wyjaśnieniu ważności natarcia, aby stworzyć w ten sposób odpowiedni nastrój polityczny i przykuć uwagę do niezbędnych w walce czynności.

Dowództwo, personel polityczny oraz organizacje polityczne powinny przy wykonywaniu wśród żołnierzy pracy nad przygotowaniem natarcia przysposabiać równolegle wszystkich świecących wzorem, pewnych i dzielnych bojowników do opanowywania w rozstrzygających chwilach walki nastrojów mas i do prowadzenia tych mas za dowódcą.

Na psychikę bojowników może oddziałać ujemnie pierwsze lepsze zjawisko, jakie zajdzie w toku bitwy (zastosowanie przez przeciwnika nieznanych dotąd środków walki lub też środków obliczonych na osiągnięcie skutku moralnego). Dowództwo, personel polityczny jak również cała partyjna komórka „komsomolska" są obowiązane w takich wypadkach świecić osobistym przykładem spokoju i odporności, i wpływać w ten sposób na opanowanie się i odporność żołnierzy.

W czasie obrony powinny władze polityczne podtrzymywać wszelkiemi sposobami uporczywość w obronie. W razie przerwania organizacji obronnej przez przeciwnika powinny te władze (polityczni bojownicy) pobudzać żołnierzy do waleczności i zachowania odporności i zmuszać do wzięcia przeciwnika w kleszcze ogniowe, by umożliwić w ten sposób wykonanie przeciwnatarć, wychodzących z głębi ugrupowania bojowego. W razie przełamania systemu obronnego powinny władze polityczne pomóc zdecydowanie dowództwu do zorganizowania obrony ogniowej przy pomocy personelu sztabów, samych władz politycznych, kierownictw, zakładów oraz oddziałów tyłowych.

77. Bezpośrednie podsycanie bitwy ma niezmierne znaczenie; praca polityczna wśród personelu, którego zadaniem jest podsycanie bitwy, powinna zmierzać do wyrobienia wysokiego zrozumienia odpowiedzialności oraz potęgować odporność, roztropność i ścisłość wykonania.

78. Przerwanie walki powinno się w każdem położeniu odbyć w sposób planowy i być należycie zorganizowane. Obowiązkiem władz i organów politycznych jest uwzględnić w swojej pracy zachodzące zmiany położenia i nadać politycznej agitacji właściwy kierunek, starając się zapewnić zgodne z planem przerwanie walki jak również wykonanie nowego zadania (przejście do obrony i przeciwnatarcia).

Najważniejszym warunkiem spełnienia zadania, mającego na celu zabezpieczyć pod względem politycznym przerwanie walki, jest zachowanie łączności oraz współdziałanie i dokładność pracy personelu dowódców, personelu politycznego i bojowników politycznych. Nie tracąc ani na chwilę ducha, powinny kierownicze władze polityczne znaleźć się zawsze w tych miejscach, w których najprędzej można się spodziewać powstania słabości i paniki.

Po przerwaniu walki, gdy cały skład osobowy jest w stanie zupełnego przemęczenia, trzeba obok zapewnienia możliwego odpoczynku fizycznego zastosować również takie formy pracy, które zapewniłyby także odpoczynek moralny i zapobiegły zobojętnieniu i przygnębieniu.

3) Praca polityczna wśród ludności.

79. Głównem zadaniem pracy organizacyjno - politycznej oraz pracy agitacyjno - propagandowej wśród ludności będzie skierowanie całej działalności i całości wysiłków miejscowych organizacyj i ludności na drogę, zapewniającą wszelkiemi sposobami zwycięstwo czerwonego wojska.

Cel ten można osiągnąć zapomocą pracy wśród ludności, polegającej na agitacji politycznej i propagandzie, na zapewnieniu pod względem politycznym skutecznego i należytego wykonywania świadczeń, należytego zorganizowania pomocy materjalnej dla oddziałów przez miejscowe władze i ludność oraz przez ustalenie należytego stosunku władz wojennych do organów władzy miejscowej, społecznych i politycznych organizacyj i ludności.

80. Prawidłowa organizacja pracy wśród miejscowej ludności wymaga od organów politycznych zaznajomienia się ze wszystkiemi sprawami, dotyczącemi interesów ludności miejscowej.

Znajomość ta powinna być oparta na systematycznem studjowaniu obszarów, w których są rozmieszczone jednostki.

Wyniki przestudjowania tych obszarów i ludności miejscowej powinny pozwolić na wyciągnięcie podstawowych wniosków, mających bezpośrednią wartość zarówno dla pracy dowództwa, jaki i dla organów politycznych i dla personelu politycznego, gdy chodzi o następujące zagadnienia:

a) ogólny stan ekonomiczny obszaru,

b) stosunki narodowościowe i stosunki klasowe ludności,

c) położenie materjalne różnych warstw społecznych ludności,

d) stan obszaru pod względem politycznym (nastroje, polityczne ugrupowania, stosunek do wojny i stosunek do czerwonego wojska).

81. Najważniejszem zadaniem władz politycznych i personelu politycznego będzie racjonalne wykorzystanie inicjatywy i wszelkich dążeń organów miejscowej władzy oraz społecznych organizacyj politycznych, do współdziałania w osiągnięciu zwycięstwa. Wszelkie zagadnienia, dotyczące interesów ludności oraz pracy miejscowych organów władzy i organizacyj społecznych, powinny być załatwiane przez dowództwo i organa polityczne z udziałem przedstawicieli władz miejscowych. Wszelkie czynności, związane z pracą wśród ludności, są wykonywane przez miejscowe rady i organizacje społeczne, przy czynnym współudziale organów politycznych i personelu politycznego.

82. W zakres obowiązków organów politycznych wojska wchodzą:

a) przejawianie kierowniczej inicjatywy w wypadkach, gdy rozwój prac związanych z bezpośredniemi interesami wojska, nie idzie szybko lub też gdy idzie on w niewłaściwym kierunku, względnie gdy nie jest prowadzony w należytem tempie;

b) udzielanie miejscowym władzom i organizacjom wszechstronnej pomocy w ich działalności;

c) prowadzenie pracy bezpośrednio przez nie same w obszarach, w których władze miejscowe nie zdołały jej jeszcze zapoczątkować.

83. Konieczność posiadania tyłów, zabezpieczonych pod względem politycznym i odpowiednio zorganizowanych pod względem administracyjnym, wymaga udzielenia wydatnej pomocy odnośnym organom w ich pracy nad organizowaniem komitetów rewolucyjnych.

Komitety rewolucyjne działają w myśl wydanych specjalnie w tym celu instrukcyj.

84. Całokształt wzajemnych stosunków z ludnością powinien się oprzeć na znajomości jej miejscowych właściwości narodowościowych, jej obyczajów, zwyczajów i religji oraz na delikatnem traktowaniu i troskliwem obchodzeniu się z nią. Ma to specjalnie duże znaczenie na terytorjum nieprzyjacielskiem, gdzie ludność ma fałszywe pojęcia o istotnej polityce władzy sowieckiej, jak również o jej polityce narodowościowej a zwłaszcza o jej tolerancji religijnej.

W związku z tem należy prowadzić odpowiednią pracę wychowawczą w swoich własnych wojskach.

Jeśli chodzi o zachowanie dobrych stosunków wzajemnych z ludnością miejscową, powinny władze polityczne i personel polityczny zachować sobie możność wywierania nieprzerwanego wpływu na kurs polityki karnej w stosunku do osób względnie do władz, naruszających indywidualne lub majątkowe prawa ludności, domagać się najszybszego zbadania poszczególnych faktów i obwieszczać ludności w umiejętny sposób wiadomości o karach nałożonych na winowajców.

O ile zajdzie konieczna potrzeba, powinny oddziały udzielać ludności odpowiedniej pomocy; pomoc ta powinna znaleźć swój wyraz w uwiadamianiu wporę o grożącem niebezpieczeństwie, w zapobieganiu możliwej panice, w udzielaniu wskazówek, dotyczących zabezpieczenia się od ognia, gazów i nieprzyjacielskiego napadu powietrz-

nego i t. p., oraz w chwilowem wydzielaniu przez oddziały robotników do szybszego wykonania pewnych prac, które mogą być potrzebne głównie w okresie organizacyjnym.

85. Zabezpieczenie pod względem politycznym oraz przestrzeganie równomierności nakładania ciężarów, niejednokrotnie sprzecznych z codziennem życiem ludności, a posiadających z drugiej strony ważne znaczenie dla wojska, jest jednem z podstawowych zadań, które mają do spełnienia władze polityczne. Przy nakładaniu świadczeń na rozmaite grupy ludności należy wziąć za podstawę zasadę klasowości i nią się kierować. Największemi ciężarami świadczeniowemi powinny być obarczane żywioły nie pracujące, a najmniej najuboższa warstwa miejska i wiejska.

Bezpośrednie zabezpieczenie świadczeń pod względem politycznym polega na:

a) zorganizowaniu i wykonaniu agitacyjnej pracy uświadamiającej;

b) politycznem przestrzeganiu należytego wykonywania powinności i wkraczaniu na wypadek mogących się zdarzyć wykroczeń.

Zakres pracy wśród ludności na obszarach zabranych przeciwnikowi uzupełnia się objaśnieniem, na czem polega istota władzy sowieckiej i polityka sowietów w różnych dziedzinach życia — polityka mająca na celu zaspokojenie interesów warstw pracujących, oraz sowiecka polityka narodowościowa; jak również przez demaskowanie polityki klas panujących w kraju nieprzyjacielskim.

86. Na obszarze, zabranym przeciwnikowi, powinny wszystkie organizacje czerwonego wojska współpracować w oczyszczeniu tego obszaru z żywiołów kontrrewolucyjnych i wrogich, i przychodzić z wszechstronną pomocą pracującym warstwom ludności w ich walce klasowej z burżuazją, ziemiaństwem i zamożnem włościaństwem.

87. W działaniach zaczepnych szybkie i całkowite opanowanie ludności pod względem politycznym, zapewniające bezpieczeństwo tyłów, ma tem większe znaczenie, im dalej w głąb posuwają się nasze wojska.

Władze polityczne powinny przytem ustalić zawczasu, jakie w zajętych obszarach należy przedsięwziąć kroki pod względem politycznym i ekonomicznym.

W miarę posuwania się wojsk naprzód, władze polityczne wspólnie z wojennemi komitetami rewolucyjnemi przedsiębiorą (na podstawie odpowiednich postanowień prawnych) natychmiastowe środki, niezbędne do stopniowego rozszerzania sieci wojennych komitetów rewolucyjnych, zaczynając od wyższych administracyjnych jednostek terytorjalnych, a kończąc na niższych, przyczem powinny być uwzględniane przedewszystkiem sprawy najważniejsze.

88. Podczas wycofywania się (odwrotu) należy w pracy nad ludnością położyć nacisk:

a) na przygotowanie ludności w kierunku wywierania odpowiedniego wpływu politycznego na wojsko przeciwnika;

b) na przygotowanie czynności, potrzebnych do regulowania ruchu uciekinierów;

c) na przygotowane czynności, związanych z likwidacją miejscowych organów władz i z ewakuacją.

ROZDZIAŁ VIII.

ZABEZPIECZENIE BOJOWEGO DZIAŁANIA WOJSK POD WZGLĘDEM MATERJALNYM.

1) Zasady ogólne.

89. Stan tyłów jednostki wojskowej należy traktować przy pobieraniu decyzji bojowej jako jeden z podstawowych składników położenia, mający wpływ na ustalenie zakresu zadania bojowego i na ustalenie sposobów wykonania tego zadania.

Przy ocenianiu własnych sił ustala dowódca jednostki:

a) czego wymagać od tyłów, ażeby mogło być wykonane zadanie bojowe,

b) w jakim stopniu obecny stan tyłów zaspakaja postawione mu żądania,

c) jakie istnieją możliwości (uwzględniając również środki oddane przez wyższego dowódcę) doprowadzenia tyłów w rozporządzalnym czasie do stanu, jakiego wymaga zadanie;

d) jaki wpływ wywiera to wszystko na decyzję bojową.

W interesie walki położenie może wymagać, aby praca tyłów i wyzyskanie środków były doprowadzone do największego napięcia; koniecznie jednak należy zdawać

sobie przytem jasno sprawę z mogących wyniknąć z tego następstw i przedsięwzięć wporę środki do najszybszego przywrócenia normalnej działalności tyłów.

90. Odpowiedzialność za zabezpieczenie materjalne działalności bojowej jednostki ponosi oprócz dowódcy również jego szef sztabu; to też ten ostatni powinien stale znać stan tyłów swej jednostki i dostarczać dowódcy w każdej chwili wyczerpujących danych, potrzebnych do powzięcia decyzji bojowej.

Kierownictwo pracą tyłów należy:

a) w korpusie piechoty — do szefa sztabu, który spełnia to za pośrednictwem szefa etapowej służby przewozowej;

b) w dywizji piechoty — do szefa sztabu, który posługuje się w tym celu szefem oddziału zakładów tyłowych;

c) w pułku piechoty — do pomocnika dowódcy pułku w sprawach gospodarczych (kwatermistrza), kierującego się wskazówkami dowódcy pułku lub szefa sztabu.

Zarządzenia w sprawie organizacji tyłów wydaje, po zatwierdzeniu odnośnego planu przez dowódcę, szef sztabu jednostki.

91. Przed zajęciem obszaru do rozmieszczenia zakładów tyłowych, należy przeprowadzić rozpoznanie tego obszaru przez specjalnie wyznaczone do tego osoby ze składu dowództwa oraz ze składu organów politycznych i administracyjnych, jak również ze służby sanitarnej i weterynaryjnej.

Rozpoznanie obszaru tyłowego (zafrontowego) polega na:

a) zbadaniu dróg komunikacyjnych i urządzeń łącznościowych,

b) zbadaniu stanu wszelkiego rodzaju zapasów miejscowych, jak również środków produkcji,

c) rozpoznaniu wojskowo - politycznem w stosunku do ludności miejscowej;

d) rozpoznaniu sanitarno - weterynaryjnem i

e) rozpoznaniu chemicznem.

Po uzyskaniu danych na podstawie rozpoznania sanitarnego należy:

— wyłączyć z pod zakwaterowania służb tyłowych miejscowości o dużej ilości chorych zakaźnie;

— zabronić zajmowania domów, w których znajdują się chorzy zakaźnie, oznaczając zewnętrzne ściany tych domów łatwemi do zauważenia znakami;

— pozamykać studnie, zawierające wodę, nie nadającą się do picia, i przedsięwziąć wszystko co potrzeba, aby był zapewniony pomyślny stan wojska pod względem sanitarnym.

2) Zasady urządzania tyłów.

92. Urządzanie tyłów ma na celu:

a) zorganizowanie wporę regularnego zaopatrzenia wojska w zapasy bojowe, żywnościowe i inne oraz ewakuacji na tyły wszystkich zasobów, niepotrzebnych dla wojska, a posiadających wartość, w tem również zdobyczy (służba zaopatrzenia);

b) zorganizowanie ewakuacji ludzi i koni oraz ich leczenia;

c) uzupełnianie w ludzi i konie;

d) zorganizowanie ewakuacji jeńców, a w niektórych wypadkach (podczas odwrotu) uprowadzenie z sobą ludności męskiej, będącej w wieku poborowym i regulowanie ruchu uciekinierów;

e) zabezpieczenie tyłów pod względem pewności politycznej (unieszkodliwienie szpiegostwa i działalności kontrrewolucyjnej oraz ochrona ustroju rewolucyjnego i t. d.).

93. Urządzanie tyłów polega na:

a) przydzieleniu obszarów wielkim jednostkom,

b) zorganizowaniu dróg komunikacyjnych, ochrony tych dróg i łączności na nich;

c) rozmieszczeniu ruchomych zapasów na drogach komunikacyjnych i zorganizowaniu dowozu i wywozu oraz zbiórki zasobów miejscowych;

d) rozmieszczeniu zakładów sanitarnych i zorganizowaniu ewakuacji ludzi i koni;

e) zorganizowaniu służby etapowej i zaprowadzeniu ogólnego porządku na tyłach.

94. Urządzenia tyłów dokonywa sztab jednostki (w pułku pomocnik dowódcy pułku) w granicach swego obszaru.

Obszary jednostek określa sztab wyższego dowódcy ustalając ich granice boczne i tyłowe, zależnie od sieci komunikacyjnej, niezbędnej do zorganizowania dowozu i ewakuacji, przyczem musi być uwzględniona możność najwygodniejszego rozmieszczenia organicznych zakładów tyłowych (w dywizji i pułku) oraz zakładów przydzielonych przez dowództwo armji (w korpusie).

Obszary jednostek są ograniczone: od frontu linją bojową, z boków — linjami odgraniczającemi jednostkę od sąsiadów, od tyłu — granicami tyłowemi. Obszar korpusu piechoty dzieli się na obszary dywizyj piechoty oraz na tyłowy obszar korpusu; obszar dywizji piechoty dzieli się na obszary pułków piechoty i na tyłowy obszar dywizji.

Normalna głębokość obszarów wynosi:

a) dla tyłowego obszaru korpusu — 1 przemarsz dzienny,

b) dla tyłowego obszaru dywizji — 1 przemarsz dzienny,

c) dla obszaru pułku — do ½ przemarszu dziennego.

W okresie intensywnych walk, kiedy wymagane jest szybsze krążenie transportów, przełożony dowódca zmniejsza odpowiedniem zarządzeniem głę-

bokość obszaru jednostki. Jednak w razie przydzielenia korpusowi środków przewozowych armji zwiększa się głębokość tyłowego obszaru korpusu. Z zasady określa się głębokość tego obszaru linją styku korpusowych i dywizyjnych organów dowozowych oraz ewentualnie linją tyłową, przechodzącą przez stację zaopatrzenia.

95. Dla ruchu taborów, przewozów (artyleryjskich, żywnościowych, sanitarnych i t. d.), uzupełnień i jeńców w obrębie obszaru jednostki należy wyznaczać:

a) drogi dowozu,
b) drogi ewakuacji,
c) drogi wycofania,
d) kołowy odcinek linji komunikacyjnej korpusu.

Ażeby ukryć poruszenia wojsk, zabezpieczyć się od napadów lotniczych przeciwnika i ułatwić sobie ruch, wskazane jest wybierać w wyznaczonym sobie pasie działania możliwie dużą ilość dróg. Jedynie w braku dróg, nadających się do ruchu, będzie się zmuszonym ograniczyć w każdym z powyższych wypadków do jednej tylko drogi. W razie istnienia dostatecznej ilości dróg należy, dla uzyskania większej planowości ruchu transportów, wybierać dla niego dwie drogi: jedną dla dowozu, drugą dla ruchu powrotnego pustych transportów. W takim razie dobrze jest wybierać jako drogę ewakuacyjną — tę samą drogę co dla ruchu pustych transportów, a to w celu wyzyskania powrotnego ruchu tych transportów do ewakuacji niezdolnych do boju (w żadnym jednak wypadku chorych zakaźnie).

W razie posiadania samochodowych środków przewozowych należy wyznaczać dla nich specjalną drogę.

96. Drogi dowozu i ewakuacji zaczynają się:

a) dla korpusu piechoty — od stacji zaopatrzenia,
b) dla dywizji piechoty — od punktu styku transpor-

tów korpusu z transportami dywizyjnemi i dochodzą do punktów styczności z taborem pułkowym.

Wybór dróg dowozowych i ewakuacyjnych, jak również utrzymanie tych dróg w należytym stanie, zorganizowanie na nich ruchu ładunków, ochrona dróg i przewożonych na nich ładunków, ustalenie na drogach dowozowych porządku ruchu uzupełnień ludzkich i końskich oraz ruchu jeńców, wreszcie zorganizowanie łączności i utrzymanie ogólnego porządku na drogach dowozowych, wchodzą w zakres obowiązków właściwych sztabów.

97. Drogi, prowadzące do tyłu (drogi wycofania), są przeznaczone dla ruchu wojsk i taborów na wypadek odwrotu. Kierunek każdej z tych dróg wytycza dla każdej poszczególnej dywizji sztab korpusu, odpowiednio do przewidywań dowódcy korpusu co do działania na wypadek niepowodzenia, względnie na wypadek zgóry przewidzianego wycofania się.

Plan prac nad poprawieniem dróg odwrotowych opracowuje inżynier korpusu (szef służby saperskiej), pod którego kierownictwem roboty te są wykonywane.

Jeżeli kierunek, wyznaczony dla dywizji, posiada kilka dróg, rozdziela je sztab dywizji pomiędzy pułki, a inżynierowie dywizyjni doprowadzają je do stanu używalności.

98. Kołowy odcinek drogi komunikacyjnej korpusu obsługującej korpus, zaczyna się od stacji zaopatrzenia i ciągnie się do sztabu korpusu; jest on zaopatrzony w linję łączności i posiada organa etapowe. Czołowy organ etapowy jest umieszczony w pobliżu miejsca postoju sztabu korpusu; odległość jego od linji bojowej nie może jednak przekraczać jednego przemarszu dziennego.

Kołowy odcinek drogi komunikacyjnej korpusu obejmuje także przylegający doń pas terenu, zawarty między bocznemi linjami rozgraniczającemi korpusu, względnie

wyznaczony specjalnem zarządzeniem sztabu armji (przez szefa komunikacyj wojennych).

Włączenie przylegającego terenu w skład kołowego odcinka drogi komunikacyjnej korpusu ma umożliwić, dzięki podporządkowaniu go kierownictwu wojskowemu, stworzenie solidnych tyłów dla wojsk walczących, jak również zapewnić na nim należyty stan sanitarny i weterynaryjny oraz regularność i bezpieczeństwo ruchu taborowego i transportowego; ma ono również umożliwić ciągłą i planową eksploatację miejscowych zasobów (przewozowych, kwaterunkowych, żywnościowych i innych). Środki do wyposażenia kołowego odcinka drogi komunikacyjnej korpusu (oddziały etapowe, środki łączności, wojskowe oddziały drogowe i t. p.) przydziela szefowi kołowego odcinka głównego szlaku komunikacyjnego korpusu, będącemu jednocześnie szefem etapowej służby komunikacyjnej (S. S. E. K. K.) *) — szef komunikacyj etapowych korpusu.

Szef etapowej służby komunikacyjnej korpusu (S. S. E. K. K.) jest przedstawicielem służby komunikacyjnej w korpusie; jest on odpowiedzialny za zorganizowanie dowozu od stacji zaopatrzenia do punktów styku z dywizyjnemi organami dowozowemi, jak również za ochronę tyłów korpusu. Kieruje on na podstawie wskazówek, otrzymanych od szefa sztabu, pracą tak etatowych jak też i przydzielonych do korpusu środków przewozowych oraz oddziałów i zakładów wojskowych, obsługujących odcinek głównego szlaku komunikacyjnego korpusu; ponadto organizuje on:

a) prace na punkcie styku dowozowych organów korpusu z dowozowemi organami dywizyjnemi,

b) ciągłą łączność z szefem głównego szlaku komunikacyjnego korpusu, wyznaczającym stację zaopatrze-

*) Szef etapowej służby komunikacyjnej (N. E. T. S. = naczalnik etapno-transportnoj służby).

nia dla korpusu; ponadto otrzymuje on od niego wskazówki co do skoordynowania pracy na styku dowozu kolejowego z kołowym odcinkiem głównego szlaku komunikacyjnego korpusu.

W razie braku dróg mogą drogi, przeznaczone dla dowozu i dla ewakuacji, pokrywać się całkowicie lub częściowo z kołowym odcinkiem głównego szlaku komunikacyjnego korpusu.

99. Zakłady tyłowe są rozmieszczane przez sztaby jednostek odpowiednio do charakteru danej bitwy i operacji, na głównych szlakach komunikacyjnych korpusów i na drogach dowozu i ewakuacji, w punktach, dających im korzystne warunki pracy w zakresie obsługiwania wojsk jak również możność należytego zamaskowania się.

100. Czynności nad zabezpieczeniem tyłów sprowadzają się do:

a) zabezpieczenia zakładów tyłowych oraz instalacyj łącznościowych przed opanowaniem przez przeciwnika;

b) zabezpieczenia tyłów przed napadami powietrznemi i chemicznemi;

c) utrzymania porządku w obszarze tyłowym.

Ochronę tyłów zapewniają: w obszarach dróg komunikacyjnych korpusów—oddziały etapowe; w innych—oddziały, wydzielone przez zakłady tyłowe.

Obronę przeciwlotniczą i przeciwchemiczną organizuje się według ogólnych zasad, przyjętych dla wojska.

3) Służba zaopatrywania.

101. Zadanie zaopatrywania polega na ciągłem, planowem i dokonywanem wporę zaopatrywaniu wojska we wszystko, co jest niezbędne tak dla działań bojowych, jak i dla podtrzymania sił życiowych.

Zaopatrywanie dzieli się na następujące rodzaje:

a) artyleryjskie i chemiczne,

b) gospodarcze i

c) techniczne.

Aby zaopatrywanie działało bez przerwy, wielkie jednostki mają na swych środkach przewozowych oraz przy ludziach zapasy ruchome w ilości, ustalonej specjalnemi tabelami należności.

Rozporządzanie zapasami i troska o ich uzupełnianie należy do właściwych szefów broni i służb.

Dowóz uskutecznia się normalnie przy pomocy etatowych środków przewozowych z tem, że w razie koniecznej potrzeby środki przewozowe wielkich jednostek są zasilane podwodami, wziętemi od miejscowej ludności, lub środkami, dostarczonemi przez wyższą jednostkę.

102. Zadania zaopatrywania artyleryjskiego polegają na:

a) dowożeniu środków bojowych dla wojsk,

b) dostarczaniu wojskom przedmiotów uzbrojenia, specjalnego taboru artyleryjskiego, amunicji artyleryjskiej, sprzętu i smarów,

c) remontowaniu, naprawianiu i zbieraniu z pola bitwy sprzętu artyleryjskiego (także i zdobyczy).

Ciągłość uzupełniania wporę ubytku środków bojowych jest zapewniona przez odpowiednie urzutowanie ruchomych zapasów oraz przez uregulowanie obustronnego ruchu środków przewozowych, zależnie od charakteru działań bojowych.

W razie konieczności szybkiego uzupełnienia środków, zużytych w bitwie, wysuwa się środki przewozowe wielkich jednostek naprzód — do obszaru jednostki niższego szczebla (t. j. zmniejsza się odległość tej ostatniej od punktu zaopatrzeniowego).

W niektórych wypadkach (podczas dłuższego przygotowania do natarcia na umocnioną pozycję nieprzyjacielską) można tworzyć oprócz ruchomych zapasów także zapasy przy oddziałach — przechowywane w specjalnych schronach lub w schronach budowanych przy stanowiskach artyleryjskich.

Zbiórkę broni i innych przedmiotów materjału artyleryjskiego, pozostawionych na polu walki tak przez przeciwnika jak i przez własne wojska, uskuteczniają specjalne oddziały, przeznaczone do zbierania broni.

Oddziały takie są organizowane w pułkach i w dywizjach.

Pułkowe oddziały, przeznaczone do zbierania broni, uprzątają z pola walki broń, amunicję i wszelki inny materjał artyleryjski oraz zbierają broń, odebraną od jeńców.

Zebrany materjał wywozi się natychmiast z pola walki do taboru pułkowego.

Pułkowe oddziały, przeznaczone do zbierania broni, pracują w obszarze pułku; oddziały dywizyjne zbierają broń, nieuprzątniętą przz oddziały pułkowe — w obszarze dywizyj.

Prócz powyższych czynności, oddziały, przeznaczone do zbierania broni, zabierają broń od zakładów sanitarnych, a także przeprowadzają dokładne oględziny wszystkich miejscowości na obszarze rozmieszczenia dywizyj (korpusu) i odbierają od mieszkańców ukrywaną przez nich broń oraz materjał artyleryjski.

Wszelką odebraną broń oraz wszelkie przedmioty z materjału artyleryjskiego skierowuje się w myśl zarządzeń szefa artylerji dywizyjnej do najbliższego etapu, celem dalszej wysyłki do rozporządzenia szefa etapowej służby komunikacyjnej.

Zaopatrywaniem oddziałów w materjały chemiczne kierują szefowie służby chemicznej odnośnych wielkich jednostek; wyjątek stanowią chemiczne pociski artyleryjskie, chemiczne bomby lotnicze oraz ręczne i karabinowe granaty chemiczne, których dostarczają oddziałom organa zaopatrzenia artyleryjskiego. Dowóz materjału chemicznego do korpusu i dywizji uskutecznia zwykle korpusowy park chemiczny, odpowiednio urzutowany.

Remont materjału chemicznego uskutecznia się: materjału przeciwchemicznego — przez organa służby zaopatrzenia chemicznego; sprzętu — przez organa służby zaopatrzenia artyleryjskiego.

Z chwilą ustabilizowania się działań otrzymują oddziały za pośrednictwem parków chemicznych korpusu niezbędny materjał chemiczny w celu przeciwchemicznego urządzenia pozycji.

Zbiórkę materjału chemicznego z pola walki uskutecznia się podobnie jak zbiórkę materjału artyleryjskiego. Specjalną uwagę zwrócić należy przytem na szybkie przekazanie odpowiednim organom służby chemicznej zdobytych wzorów środków chemicznych, w celu poddania tych wzorów badaniu.

103. Zaopatrywanie wojsk w przedmioty zaopatrzenia gospodarczego (żywność, furaż, ubranie, obuwie, oporządzenie indywidualne i tabor) polega na dowozie z tyłów i na wykorzystaniu miejscowych zasobów oraz materjału, zabranego przeciwnikowi.

Przedmioty zaopatrywania, zdobyte na przeciwniku, zmniejszają w odpowiedniej mierze normę dowozu.

Zasadniczo dowóz odbywa się zapomocą ruchu środków przewozowych od tyłu ku frontowi, jednakże, o ile tego wymagają położenie i miejscowe warunki, może być dowóz uskuteczniany zapomocą wysyłania środków przewozowych, należących do znajdujących się na przodzie organów zaopatrzeniowych, — do najbliższych tyłowych zakładów zaopatrzenia.

Sposób wykorzystania zasobów miejscowych ustala dowództwo wielkiej jednostki.

Eksploatację przeprowadza się:

a) w formie kupna za gotówkę,

b) w formie rekwizycji, płacąc gotówką.

Na własnem terytorjum rekwizycje przeprowadzają na podstawie zgłoszeń dowództwa — miejscowe władze

państwowe, na nieprzyjacielskiem terytorjum — bezpośrednio organa gospodarcze wielkich jednostek, lub też komitety rewolucyjne, o ile komitety te zostały zorganizowane.

Wykorzystanie miejscowych zasobów drogą zdobywania żywności od właścicieli kwater ma zastosowanie głównie dla kawalerji i dla drobnych oddziałów piechoty, działających w odosobnieniu od swych formacyj.

Nadwyżki wywozi się z obszarów wojskowych przy pomocy powracających pustych wozów, a podczas wycofywania się, jeżeli wojskowe środki przewozowe są zajęte, przy pomocy podwód miejscowej ludności.

104. Zaopatrywanie w materjały techniczne (materjały do budowy pozycyj, drut kolczasty, świece dymne, materjały do budowy lekkich przepraw, materjały wybuchowe i t. d.) wykonywają parki inżynierskie.

Zaopatrywanie w materjał łączności (kabel, aparaty telefoniczne i t. p.) uskutecznia kompanja łączności dywizji piechoty oraz bataljon łączności korpusu piechoty.

4) Służba sanitarna.

105. Zadania służby sanitarnej:

a) ewakuacja i leczenie rannych, oraz zatrutych środkami chemicznemi i chorych;

b) zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się chorób wśród wojska i wśród miejscowej ludności, co uskutecznia się szczególnie zapomocą uświadamiania sanitarnego;

c) uzupełnianie wojska personelem lekarskim i sanitarnym oraz materjałem sanitarnym.

106. Udzielanie pomocy lekarskiej, leczenie i ewakuację rannych, zatrutych środkami chemicznemi i chorych uskuteczniają:

a) w pułku — sanitarny oddział pułkowy, który w czasie bitwy wystawia wysunięty (pułkowy) punkt opatrunkowy; w razie konieczności mogą być wystawione dodatkowe punkty opatrunkowe;

b) w dywizji — dywizyjna kompanja sanitarna, wystawiająca na okres bitwy główny (dywizyjny) punkt opatrunkowy, a niekiedy także pomocnicze punkty opatrunkowe, jak również dywizyjny szpital polowy, oddział sanitarno-epidemiczny i oddział ewakuacyjny;

c) w korpusie — szpitale polowe korpusu.

Główny punkt opatrunkowy umieszcza się ztyłu za frontem — najdalej w odległości pół marszu od frontu. Odległości między głównym punktem opatrunkowym a szpitalem polowym dywizji oraz między tym ostatnim a szpitalem polowym korpusu nie powinny w zasadzie przekraczać jednego przemarszu dziennego; w razie powiększenia się odległości oraz gdy warunki ruchu są niekorzystne (zły stan dróg, zła pogoda i t. p.), rozmieszcza się na drodze punkty opatrunkowo-żywnościowe, wystawiane przez dywizyjny oddział ewakuacyjny.

107. Przewóz rannych i zatrutych środkami chemicznemi oraz chorych uskutecznia się przy pomocy sanitarnych środków przewozowych pułku, dywizji i korpusu, stosując się do zasady: od frontu ku sobie.

W razie konieczności mogą być wykorzystane do wywiezienia rannych i zatrutych środkami chemicznemi powracające puste wozy transportów (taborów) żywnościowych oraz podwody cywilne.

Leczenie chorych zakaźnie, oraz wszelkie czynności, mające na celu podniesienie stanu zdrowotnego w obszarze dywizji, uskutecznia dywizyjny oddział epidemiczny.

5) Służba weterynaryjna.

108. Zadania służby weterynaryjnej:

a) wykonywanie czynności weterynaryjno-profilaktycznych i czynności epizootycznych;

b) leczenie i ewakuacja koni oraz innych zwierząt wojskowych;

c) weterynaryjny dozór nad ubojem bydła i nad produktami mięsnemi;

d) czuwanie nad higjeną weterynaryjną danego obszaru;

e) uzupełnianie wojska personelem i materjałem weterynaryjnym.

109. Leczenie i ewakuację uskutecznia się zapomocą:

a) w pułku piechoty — lazaretu weterynaryjnego;

b) w dywizji — dywizyjnego szpitala koni;

c) w korpusie — szpitala koni korpusu;

d) w oddziałach wojskowych, posiadających nieznaczną ilość koni — punktu weterynaryjno-felczerskiego.

110. Wymienione zakłady stanowią etapy ewakuacji, które to etapy są ustawione w głąb zazwyczaj na odległość ½ — 1 przemarszu dziennego jeden od drugiego.

Ewakuację koni uskutecznia się w ten sposób, że skierowuje się je marszem do stacji załadowania. Normalna szybkość chorych koni wynosi 3 km na godzinę.

Do konwojowania ewakuowanych koni wyznacza się szeregowców — po jednym na 3—5 koni, a w koniecznych wypadkach — także i personel weterynaryjny. Żywienie ewakuowanych koni uskutecznia się na etapach ewakuacyjnych i na etapach, znajdujących się na drodze komunikacyjnej.

6) Ruch uzupełnień, jeńców i mężczyzn w wieku poborowym.

111. Oddziały uzupełnieniowe skierowuje się ze stacji kolejowej drogą komunikacyjną korpusu,

etapami do korpusowego punktu zbornego (zapasowego pułku), gdzie się je poddaje zabiegom sanitarnym i skąd rozsyła się je następnie do dywizyj i innych oddziałów. W czasie drogi otrzymują oddziały uzupełnieniowe pomoc lekarską i wyżywienie — na etapach. Pułk zapasowy umieszcza się w pobliżu sztabu korpusu.

Uzupełnienie, wysyłane z punktu zbornego korpusu do wielkich jednostek (oddziałów), odprowadzają odbiorcy (personel średnich dowódców i kierowników politycznych), przysyłani w tym celu przez dowództwo jednostki lub oddziału, dla którego dane uzupełnienie jest przeznaczone.

Do oddziałów o zachwianym wskutek niepowodzeń w walkach stanie moralnym należy wcielać uzupełnienie dopiero po przeprowadzeniu w tych oddziałach intensywnej pracy politycznej.

Uzupełnienia koni skierowuje się od etapu do etapu. Wyżywienie otrzymują one na etapach.

112. Ewakuację jeńców z obszaru działania pułku organizuje sztab pułku. Jako konwój wyznacza się jedynie niezbędną ilość ludzi, wziętych z oddziałów, nie biorących w danej chwili udziału w boju.

Wziętych do niewoli jeńców przegląda się dokładnie i odbiera im się broń, dokumenty i korespondencję.

Przy odsyłaniu jeńców formuje się oddzielne partje z oficerów, z podoficerów i z szeregowców.

Od sztabu dywizji do sztabu korpusu wysyła się jeńców pod konwojem, wydzielanym z personelu kwater dywizyjnych, a następnie etapami drogą stanowiącą główny szlak komunikacyjny korpusu.

113. Mężczyzn w wieku poborowym ewakuuje się (jeśli to jest konieczne) od jednego punktu etapowego do drugiego, na drodze, stanowiącej główny szlak komunikacyjny korpusu.

W podobny sposób skierowuje się również ochotników, chcących wstąpić do czerwonego wojska. Każdy oddział wojskowy powinien udzielić ochotnikom pomocy, kierując ich do sztabu wielkiej jednostki; nie wolno mu jednak przyjmować ochotników na własną rękę do służby. Ochotników skierowuje się do rozporządzenia dowództwa armji.

Część II.

WALKA.

ROZDZIAŁ IX.

ZASADY OGÓLNE.

1) Manewr.

114. Manewrem wielkiej jednostki nazywamy całokształt wszelkich jej ruchów i działań, zmierzających do:

a) przyjęcia najdogodniejszego w stosunku do nieprzyjaciela ugrupowania do bitwy całej wielkiej jednostki;

b) postawienia przeciwnika w położenie, zmuszające jego własne oddziały do przyjęcia bitwy w niewygodnych dla nich warunkach.

Manewr wielkiej jednostki w czasie bitwy polega na wzajemnem współdziałaniu ze sobą w czasie boju: manewru piechoty, manewru artylerji (ogniowego i kołowego) oraz manewru innych środków bojowych, które zostały przydzielone wielkiej jednostce.

Manewr po bitwie powinien w razie powodzenia mieć na celu ostateczne zniszczenie przeciwnika, w razie zaś niepowodzenia umożliwić stworzenie takiego

położenia, któreby pozwoliło na prowadzenie bitwy w bardziej korzystnych warunkach, względnie któreby dało możność uchylenia się od walki.

Manewr może być zaczepny, obronny lub odwrotowy, zależnie od postaci bitwy, w której manewr ten jest przeprowadzany.

115. W natarciu najbardziej zdecydowaną formą manewru będą działania, doprowadzające do okrążenia przeciwnika.

Działaniem takiem jest jedno - lub dwuskrzydłowe okrążenie ugrupowania nieprzyjacielskiego, mające na celu wykonanie zdecydowanego uderzenia na główne siły przeciwnika i wyjście na drogi odwrotowe tych sił, z jednoczesnem działaniem czołowem.

Okrążenie przeprowadzają oddziały, działające w taktycznej łączności z odziałami, nacierającemi czołowo. Oddziały, dokonywające okrążenia, powinny być dostatecznie silne, aby mogły wykonać rozstrzygające uderzenie na główne siły przeciwnika w warunkach najbardziej niebezpiecznych dla niego. Oskarżenie powinno zaskoczyć przeciwnika; dlatego też powodzenie w działaniach okrążających można osiągnąć tylko przy bardzo wielkiej szybkości działania oddziałów okrążających.

Do działań okrążających korzystnie jest użyć oddziałów konnych i zmotoryzowanych.

Jedno-lub dwustronne oskrzydlenie uskuteczniamy przy pomocy oddziałów, działających w łączności ogniowej (artyleryjskiej albo ognia karabinów maszynowych) z oddziałami, nacierającemi od czoła; ma ono zastosowanie we wszystkich tych wypadkach, gdy położenie nie pozwala na wykonanie głębokiego okrążenia poważnemi siłami.

Tak przy okrążaniu jak i przy oskrzydlaniu jest rzeczą niezbędną wydzielać do grup okrążających lub oskrzydlających większą część sił rozporządzalnych, zaś dla natarcia czołowego pozostawiać jedynie taką ilość sił, któ

raby przez swoje aktywne działanie mogła wprowadzić przeciwnika w błąd co do sił, wykonywających okrążenie względnie oskrzydlenie, i któraby nieustannem parciem naprzód mogła go związać i nie pozwolić mu na uchylenie się od uderzenia oddziałów, wykonywających okrążenie lub oskrzydlenie.

Okrążenie (oskrzydlenie) należy stosować zawsze, ilekroć przeciwnik ma otwarte skrzydło, dające możność swobodnego manewrowania.

Należy wykorzystać każdą możliwość przekształcenia wykonywanego oskrzydlenia w okrążenie i zniszczenia głównych sił przeciwnika, po przecięciu jego dróg odwrotowych.

Grupy, uskuteczniające okrążenie i oskrzydlenie, wykonywają swoje zasadnicze zadanie; powinny one jednocześnie ubezpieczyć starannie swoje skrzydła przeciwko ewentualnym przeciwuderzeniom przeciwnika przez posuwanie się w rzutach, przez wystawianie osłony w niebezpiecznych kierunkach i przez ubezpieczanie się oraz rozpoznanie.

116. W razie niemożności dokonania okrążenia (gdy front przeciwnika jest zwarty), stosuje się przełamanie frontu nieprzyjacielskiego; polega ono na wdarciu się w pewnym określonym kierunku w głąb jego pasa obronnego, zniszczeniu jego głównych sił i następnie na okrążeniu lub obejściu wytworzonych w ten sposób skrzydeł, w celu rozszerzenia i pogłębienia dokonanej przerwy i zniesienia rozdrobnionych części frontu przeciwnika.

Przełamanie frontu wymaga użycia przeważających sił w pasie natarcia grupy uderzeniowej, zwłaszcza sił ogniowych (artyleryjskich) oraz stałego współdziałania piechoty z artylerją i z innemi środkami natarcia (czołgami). Koncentrując w grupie uderzeniowej przeważające siły kosztem innych odcinków frontu, można z powodze-

niem przerwać front przeciwnika nawet wtedy, gdy się nie posiada przewagi pod względem ogólnej ilości sił.

Oddziały, uskuteczniające przełamanie, działają skoordynowanie, prąc nieprzerwanie naprzód, dopomagając sąsiadom i wyrównywając stale do czoła. Żadne inne wyrównywanie nie może mieć miejsca.

117. W razie uzyskania powodzenia w bitwie zaczepnej na odcinku grupy wiążącej, a doznania niepowodzenia w kierunku działania grupy uderzeniowej, manewr powinien się wyrazić przez wykorzystanie działania grupy wiążącej przez tylne rzuty grupy uderzeniowej. Szyk bojowy powinien więc być taki, by umożliwiał giętkość manewrowania i pozwalał na stworzenie grupy uderzeniowej w kierunku rozstrzygającego powodzenia. Wyższy dowódca, zarówno jak i dowódca drugiego rzutu grupy uderzeniowej, powinni umieć wykazać inicjatywę w stosownej chwili.

118. W obronie polega manewr na odrzucaniu czołowych natarć przeciwnika i na przeciwdziałaniu jego próbom okrążenia i oskrzydlenia (przy otwartych srkzydłach), względnie jego próbom przełamania.

W działaniach obronnych, mających na celu przejście do natarcia, manewr polega na wiązaniu głównych sił przeciwnika na przedniej linji strefy obronnej, na osłabianiu go ogniem z tej strefy, oraz na uderzaniu następnie na skrzydło, przy pomocy grupy uderzeniowej (grup uderzeniowych).

W działaniach obronnych, mających jako cel jedynie zyskania na czasie, a nie związanych z koniecznością utrzymania pewnej określonej pozycji, manewr polega na zmuszeniu przeciwnika przy pomocy ognia i przy pomocy pojedyńczych przeciwnatarć, wychodzących z zajmowanych pozycyj, do rozwinięcia jego głównych sił, jak również na zatrzymaniu tych sił a na-

stępnie na ukrytem wycofaniu własnych sił głównych na następną pozycję.

119. W wypadku, gdy się jest zmuszonym do odwrotu, manewr ma za zadanie szybkie oderwanie się i wyprowadzenie własnych sił głównych z pod uderzeń przeciwnika z tem, że w nowym obszarze zostanie dokonane przegrupowanie w celu rozstrzygającego pobicia przeciwnika.

120. Manewr powinien być giętki i pozwalać na przybieranie, zależnie od położenia, różnych form, a więc: zaczepnej, obronnej lub odwrotowej.

Forma manewru, którą należy zastosować, jest uzależniona ściśle od położenia; manewr powinien być wykonany w największej tajemnicy i najszybciej, aby nie dać przeciwnikowi czasu do przeciwstawienia się w razie stwierdzenia manewru.

Zatajenie manewru uzyskuje się przez:

a) wprowadzenie przeciwnika w błąd, przy pomocy aktywnych działań grupy wiążącej;

b) dostosowanie się do terenu i maskowanie;

c) wykonanie manewru szybko i w porządku, zwłaszcza w czasie nocy, we mgle i t. d.;

d) utrzymanie w tajemnicy przygotowań do manewru oraz celu manewru.

By manewr mógł być wykonany z powodzeniem, powinien on wyrażać się w ruchach prostych i nieskomplikowanych.

121. Dla umożliwienia wykonania manewru trzeba najpierw przeprowadzić rozpoznanie i przedsięwziąć czynności ubezpieczeniowe oraz czynności związane z maskowaniem. Specjalną uwagę należy zwrócić na zorganizowanie obrony przeciwlotniczej. Napad samolotów nieprzyjacielskich nie powinien oddziaływać hamująco na wykonywanie manewru; wojska powinny wykonać swój manewr ściśle i w nakazanym czasie, posługując się do tego szyka-

mi zmniejszającemi straty, oraz czynnem zwalczaniem ogniowem nieprzyjacielskich samolotów.

2) Szyk bojowy.

122. By przeprowadzić walkę zgodnie z decyzją dowódcy, rozwija się wielka jednostka w szyk bojowy; szyk ten powinien zapewnić:

a) możność zadania przeciwnikowi klęski przez zgrupowanie własnych głównych sił i środków w rozstrzygającym kierunku;

b) doprowadzenie do współdziałania wszelkich rodzajów broni, celem osiągnięcia nakazanego celu;

c) giętkość, umożliwiającą, w razie gdy tego wymaga położenie, zmianę przeznaczenia poszczególnych oddziałów, wchodzących w skład ugrupowania bojowego, oraz zmianę kierunku działań tych oddziałów;

d) możność odparcia niespodzianych ataków przeciwnika.

Szyk bojowy wielkiej jednostki składa się pod względem taktycznym: z grupy uderzeniowej, z grupy wiążącej i niekiedy z odwodu oraz z grup ogniowych (artyleryjskich).

Oddziały specjalnych rodzajów broni, przydzielane do wielkich jednostek, albo włącza się w skład grup taktycznych zgrupowania bojowego, albo tworzy się z nich samodzielne grupy.

123. W bitwie zaczepnej grupa uderzeniowa, działająca w kierunku głównego uderzenia, jest przeznaczona do zniszczenia przeciwnika i owładnięcia jego środkami walki. Do grupy uderzeniowej przeznacza się nie mniej niż $^2/_3$ wszystkich sił wielkiej jednostki. W razie znacznej przewagi sił oraz w położeniu szczególnie dogodnem mogą być do obejścia obu skrzydeł nieprzyjacielskich utworzone dwie grupy uderzeniowe.

Grupa uderzeniowa (grupy uderzeniowe) w bitwie obronnej ma za zadanie zniszczenie przeciwnika, który się wdarł w głąb strefy obronnej, a w sprzyjających warunkach zniszczenie go jeszcze przed tą strefą i odparcie jego oddziałów, wykonywających okrążenie.

124. W bitwie zaczepnej grupa wiążąca, przeznaczona do działania w drugorzędnym kierunku, ma za zadanie ułatwić działanie grupy uderzeniowej przez opanowanie poszczególnych punktów, oraz związać przeciwnika i ściągnąć jego uwagę na siebie, a tem samem przez wprowadzenie go w błąd co do kierunku głównego uderzenia, zapewnić swobodę działania grupie uderzeniowej. W razie skierowania głównego uderzenia przeciw centrum ugrupowania przeciwnika wydziela się dwie grupy wiążące.

W bitwie obronnej grupa wiążąca obsadza strefę obronną i ma za zadanie razić przeciwnika ogniem, nie pozwalając mu dotrzeć do przedniej linji strefy obronnej, a w razie wtargnięcia przeciwnika do przedniej linji — zniszczyć go ogniem i przeciwnatarciami.

Tak oddziały grupy uderzeniowej, jak i oddziały grupy wiążącej, nie są z sobą łączone organizacyjnie i w rozkazach nie podaje się nazwy grupy (uderzeniowa czy wiążąca).

125. Zarówno w bitwie zaczepnej jak i w bitwie obronnej wydziela się, gdy tego potrzeba, odwód; zadaniem odwodu jest przeciwdziałanie ewentualnościom; siła, przeznaczona jako odwód, nie powinna być jednak wielką (najwyżej $^1/_9$ całości sił wielkiej jednostki). W natarciu i w obronie, jeżeli skrzydła są zabezpieczone i jeżeli posiada się grupę uderzeniową, odwodu zazwyczaj nie wydziela się.

126. Grupy artyleryjskie, mające za zadanie dać pomoc ogniową oddziałom grupy uderzeniowej i oddziałom grupy wiążącej w czasie wykonywania zadań

przez te oddziały, należy tworzyć z artylerji organicznej i z artylerji przydzielanej (artylerji wzmacniającej), w ścisłej proporcji do wielkości członów i zadań bojowego szyku wielkiej jednostki. Podział artylerji w bitwie powinien odpowiadać ściśle rozczłonkowaniu bojowego organizmu wielkiej jednostki (oddziałów piechoty) i pozwalać na istotne i ciągłe wspieranie piechoty ogniem jak również zapewnić zupełne współdziałanie w bitwie przez cały czas jej trwania.

Grupy artyleryjskie dzielą się na:

a) grupy wspierające piechotę;*)

b) grupy zwalczające artylerję przeciwnika, oraz ostrzeliwające dalekie tyły, odwody i t. p. — grupy dalekiego działania.**)

127. Artylerja pułku piechoty ***) działa zasadniczo ze swoim pułkiem. Może ona nie podlegać dowódcy pułku tylko w wyjątkowych wypadkach, a mianowicie:

a) w wojnie pozycyjnej, w razie konieczności zwiększenia liczby bateryj, potrzebnych do zorganizowania systemu ognia zaporowego (w obronie), lub do ześrodkowania działań artyleryjskich w celu zniszczenia przeszkód sztucznych (w natarciu);

b) w wojnie ruchowej, w razie konieczności wzmocnienia artylerji, działającej na froncie, kosztem bateryj, wziętych czasowo z pułków piechoty drugiego rzutu. W tym ostatnim wypadku bateryj, wziętych z pułków piechoty, używa się w kierunkach prawdopodobnego zaangażowania tych pułków, z tem, że przy wejściu w akcję, baterje te zwraca im się.

W bitwie spotkaniowej, przy działaniach w głębi nieprzyjacielskiej strefy obronnej i przy działaniach obronnych w terenie poprzecinanym, we mgle i t. d., można

*) P. P. (poddierżka piechoty).

**) D. D. (grupy dalniewo diejstwija).

***) P. A. (połkowaja artilerja).

artylerję piechoty przydzielać całemi baterjami lub pojedyńczemi działami do bataljonów i kompanij.

Do działania artylerji piechoty pojedyńczemi działami powinny być przyzwyczajone tak piechota jak i artylerja.

128. Artylerja dywizyjna tworzy grupy bezpośredniego wsparcia piechoty. Każdą poszczególną grupę przeznacza się zwykle do wspierania jednego pułku piechoty; jest ona obowiązana spełniać w czasie bitwy żądania dowódcy tego pułku, bez względu na to czy mu podlega, czy nie. Grupa bezpośredniego wsparcia piechoty otrzymuje numer odpowiedniego pułku piechoty (np.: grupa wspierająca 31 pułk piechoty, nazywać się będzie P.P. 31). Dywizjony i baterje grupy bezpośredniego wsparcia piechoty otrzymują jako zadanie obowiązek wspierania pewnych oddziałów piechoty (bataljonów i kompanij); nawiązują one łączność z temi oddziałami i są obowiązane wykonywać żądania dowódców tych oddziałów.

129. Artylerja korpusu przeznaczona jest do utworzenia korpusowych lub dywizyjnych grup dalekiego działania; dzieli się ona w razie potrzeby na podgrupy, z których każda otrzymuje zadanie w granicach pasa działania danej dywizji.

Dywizyjne grupy dalekiego działania tworzy się zwykle z przydzielonych bateryj artylerji korpusu; mogą one być również wzmocnione baterjami artylerji dywizyjnej. W razie braku dostatecznej ilości artylerji lub też w razie nieprzydzielenia dywizji oddziałów artylerji korpusu, nie tworzy się grupy dalekiego działania, a zwalczanie artylerji przeciwnika powierza się w miarę możności poszczególnym baterjom grup bezpośredniego wsparcia piechoty.

Oddziały, wchodzące w skład artylerji odwodu naczelnego wodza*), przydzielane wielkim jednostkom, przeznacza się do wzmacniania grup dalekiego działania i do bezpośredniego wsparcia.

*) A. R. G. K. (artilerja rezerwa gławnawo komandowania).

130. Organizacja dowodzenia artylerją zależy od charakteru walki i ustalana jest w ten sposób, by dała możność wsparcia piechoty w różnych okresach walki w porę i skutecznie.

Scentralizowane dowodzenie (w razie posiadania dostatecznego czasu na poczynienie przygotowań) daje najlepsze zapewnienie całkowitego wykorzystania środków artyleryjskich; jednak o ile niema całkowitej pewności, że scentralizowane dowodzenie pozwoli na szybkie i ciągłe wspieranie piechoty, należy zeń zrezygnować.

Dowodzenie artylerją powinno być giętkie i dawać możność szybkiego przechodzenia z jednego rodzaju dowodzenia w drugi, np.: od dowodzenia scentralizowanego, w okresie artyleryjskiego przygotowania natarcia na obronną strefę nieprzyjacielską, do dowodzenia zdecentralizowanego—w czasie działania wewnątrz strefy obronnej oraz w czasie pościgu, jak również odwrotnie: od dowodzenia zdecentralizowanego — przy rozpoczęciu bitwy spotkaniowej, do dowodzenia scentralizowanego — w razie przeciągania się bitwy (zajęcia przez przeciwnika strefy obronnej i t. p.).

Ześrodkowanie działania całej artylerji korpusu jest dopuszczalne tylko przy organizowaniu przełamania umocnionej pozycji nieprzyjacielskiej i gdy grupa uderzeniowa korpusu atakuje na froncie, nie przekraczającym pięciu km oraz gdy posiada dużo czasu do przygotowania.

O ile rozporządza się dostatecznym czasem do przygotowania, centralizuje się dowodzenie artylerją dywizyjną na odcinku do 5 km w ręku dowódcy artylerji dywizyjnej.

Jeżeli scentralizowanie dowodzenia artylerją dywizyjną jest niemożliwe (z braku czasu do przygotowania, wskutek szerokiego frontu, wskutek poprzecinanego terenu, wskutek wykonywania przez pułk specjalnego zadania i t. p.), przydziela się dywizjony pułku artylerji dywizyjnej do pułków piechoty; dywizjony te nawiązują jednakże

łączność z dowódcą artylerji dywizyjnej, aby na wypadek, gdy dowódca dywizji uzna to za niezbędne, umożliwić skoncentrowanie na innym odcinku ognia całej artylerji, względnie ognia jej części (w razie powodzenia na odcinku grupy wiążącej i t. p.).

Grupy dalekiego działania podporządkowuje się zawsze odnośnemu dowódcy artylerji (korpusowej lub dywizyjnej).

131. Dowódca wielkiej jednostki ustala podział artylerji na grupy i zasadnicze pasy działania oraz określa odcinki ewentualnego działania dla tych grup.

Każda grupa, dywizjon i baterja otrzymuje zawsze zasadniczy pas albo kierunek działania i odcinek albo kierunek ewentualnego działania.

Pasy dozoru (kierunki) przydziela się zależnie od:

a) ważności kierunków,

b) systemu dział,

c) warunków obserwacji.

Dowódcy grup rozdzielają zasadnicze pasy działania pomiędzy podległe pododdziały — z zasady według punktów terenowych i punktów orjentacyjnych.

Granice zasadniczych pasów działania powinny być wytyczane tak, by dany pas obejmował wszystkie punkty, bezpośrednio zagrażające skrzydłu wspieranego oddziału, czyli że sąsiadujące z sobą pasy działania powinny swemi krawędziami zachodzić wzajemnie na siebie. Pas (kierunek) ewentualnego działania wyznacza się dla wykonania koncentracji ognia. Odcinek ewentualnego działania powinien zawsze pokrywać całkowicie lub częściowo przylegającą doń część pasa ogniowego grupy sąsiedniej (dywizjonu, baterji).

Dla baterji może być wyznaczony specjalny kierunek:

— do uruchomienia ognia zaporowego w warunkach wojny pozycyjnej;

— do usunięcia martwych pól sąsiednich bateryj (na ważniejszych dojściach).

132. Ażeby współdziałanie między piechotą i artylerją było zapewnione, powinien punkt obserwacyjny dowództwa być zawsze połączony z posterunkiem bojowym tego dowódcy, któremu dana baterja (dywizjon) podlega, jak również z dowódcą tego oddziału piechoty (pododdziału), który dana baterja (dywizjon) wspiera. Gdy bój ma przebieg szybki, może być uruchomiony tymczasowy punkt obserwacyjny dowództwa w celu natychmiastowego otwarcia ognia, ukończenia rozpoznania artyleryjskiego i zorganizowania normalnego dowodzenia. W celu utrzymania ściślejszej łączności z czołowemi oddziałami piechoty i korygowania ognia, skierowanego na bardzo bliskie cele, wysuwa artylerja swoich czołowych obserwatorów do pierwszej linji oddziałów piechoty.

133. Rozmieszczenie artylerji powinno z jednej strony pozwalać na najlepsze wykorzystanie siły ogniowej, z drugiej zaś — umożliwić bardzo ścisłą łączność piechoty.

Dla urzeczywistnienia pierwszego z tych warunków, nie powinno się rozmieszczenia artylerji bezpośredniego wsparcia ograniczać tylko do obszaru obsadzonego przez piechotę, wspieraną przez tę artylerję. Dywizjony (baterje) powinno się umieszczać tam, skąd najdogodniej jest strzelać do wyznaczonych celów ogniem skośnym i podłużnym. Jednakże zbyt szerokie rozmieszczenie bateryj komplikuje dowodzenie i wymaga długiego czasu do zorganizowania tego dowodzenia. Również linje telefoniczne nie powinny być przeciągane wzdłuż frontu, do zygzakowatego zaś ich przeprowadzenia potrzeba większej ilości drutu. Dlatego też szerokie wykorzystanie ognia skośnego i podłużnego powinno być ściśle dostosowane do rozporządzalnego czasu i rozporządzalnych środków. W wojnie ruchowej, w bitwie zaczepnej — umieszcza się grupy bezpośredniego wsparcia zazwyczaj ztyłu za wspieranemi przez nie oddziałami piechoty. System stanowisk arty-

leryjskich ustala dowódca artylerji, a zatwierdza dowódca wielkiej jednostki.

Zmiana stanowisk artyleryjskich w czasie bitwy wymaga istnienia przemyślanego starannie planu, uprzedniego rozpoznania nowych punktów obserwacyjnych, znalezienia stanowisk i ukrytych dróg dojazdowych, potrzebnych do przesunięcia artylerji z poprzednich stanowisk, jak również szczegółowego zaznajomienia całego personelu baterji z nakreślonym planem bitwy. Dobra organizacja ,dobrze wybrana droga marszu i szybkie wykonanie przesunięć są podstawowemi warunkami skuteczności towarzyszenia piechocie.

Przy zmianie stanowisk zajmuje sie w pierwszej kolejności punkty obserwacyjne i nawiązuje się łączność pomiędzy temi punktami, a nowoobranemi stanowiskami ogniowemi.

134. Czołgi przydziela się zwykle do piechoty; działają one wspólnie z jej grupami uderzeniowemi, jako broń piechoty.

Do działań przeciwko artylerji nieprzyjacielskiej oraz przeciwko innym bardziej odległym celom można część czołgów wydzielić jako specjalne grupy dalekiego działania.

135. Oddziały moździerzy piechoty i oddziały chemiczne pracują w bitwie zaczepnej zawsze z bataljonami piechoty; przydziela się je do pułków piechoty, operujących w głównym kierunku.

136. O ile używa się w bitwie lotnictwa, to wykonywa ono następujące zadania:

a) zapewnia rozpoznanie powietrzne oraz obserwację i łączność z dowództwem, na którego korzyść pracuje,

b) prowadzi działania bojowe przeciw celom naziemnym (nieruchomym i ruchomym),

c) prowadzi działania bojowe przeciw nieprzyjacielskim siłom powietrznym.

Zależnie od zakresu wykonywanych zadań i od tego komu podlega, dzieli się lotnictwo: na lotnictwo organiczne (dywizji i korpusu) i na lotnictwo armji.

Oddziały lotnicze armji (bombardujące, szturmowe i myśliwskie), przeznaczone do walki z powietrznym przeciwnikiem oraz do współdziałania z wojskami w walce, łączy się w grupy lotnicze, które to grupy podlegają zasadniczo dowództwu armji.

Grupa lotnicza, przeznaczona do współdziałania z wielką jednostką, może być podporządkowana pod względem operacyjnym dowódcy tej jednostki.

Grupa lotnicza, współpracująca z wielką jednostką, powinna spełniać żądania dowódcy tej jednostki, bez względu na to, czy mu podlega czy nie.

Współdziałanie lotnictwa z wojskami naziemnemi uzyskuje się drogą ścisłego uzgodnienia działań lotnictwa i podporządkowania tych działań ogólnemu zamiarowi operacyjnemu przez wzajemne dokładne orjentowanie się obydwu tych czynników oraz przez stałe utrzymywanie łączności między sztabem wielkiej jednostki a sztabem grupy lotniczej i lotniskiem.

Istnienie rozwiniętej sieci lotnisk daje możność masowania lotnictwa bojowego i pozwala na zrealizowanie współdziałania tak w powietrzu jak i z oddziałami wojsk naziemnych.

137. Lotnictwo bojowe działa zasadniczo masą. Działa ono przeważnie grupami, w celu nadania uderzeniu potęgi i w celu zwiększenia swej zdatności obronnej; zdatność tę uzyskuje lotnictwo bojowe przez wzajemne wspieranie się ogniowe samolotów grupy w czasie lotu. Bardzo często, zwłaszcza w bitwach spotkaniowych, bardzo skutecznie działa lotnictwo szturmowe, atakujące przeciwnika podczas lotu z zastosowaniem kośby ogniowej (z wysokości 25 — 200 m); lot ten dostosowuje ono

do ukształtowania terenu i zaskakuje przeciwnika napadami, przyprawiając go o duże straty moralne i materjalne.

Jednomiejscowe płatowce myśliwskie latają w grupach, aby dzięki temu, że podlegają woli jednego tylko dowódcy, mieć możność wspólnego manewrowania i równoczesnego zajmowania położenia wyjściowego do ataku oraz jednoczesnego działania ogniem na przeciwnika.

Samoloty rozpoznawcze i samoloty obserwacyjne działają pojedyńczo i w drobnych związkach (kluczami — 2 płatowce, patrolami).

Wysokości dla bojowych lotów lotnictwa wynoszą zależnie od rodzaju tego lotnictwa — normalnie:

a) dla aparatów rozpoznawczych armji — 2500 — 5000 m;

b) dla aparatów myśliwskich: — 500 — 700 m ponad ubezpieczanym przedmiotem, jeżeli przedmiotem tym jest wojsko lub lotnictwo w powietrzu; 2500 — 5000 m, — w razie ochraniania punktów;

c) dla lotnictwa bombardującego: przy lotach dziennych — 2000 — 4000 m, przy lotach nocnych — 800 — 1000 m;

d) dla lotnictwa szturmowego: podczas ataku ogniowego przy pomocy ciężkich karabinów maszynowych — od 25—200 m, przy bombardowaniu — do 200 m;

e) dla lotnictwa, wchodzącego w skład organiczny wielkich jednostek — od 1500—3000 m; rozpoznanie i obserwacja pola walki wymagają niekiedy obniżenia lotu do 600 m.

138. Gdy wielka jednostka znajduje się w ugrupowaniu bojowem, oddziały jej są ugrupowane rzutami w głąb. Każdy oddział działa we wskazanym mu pasie lub kierunku. Oddziałom pierwszego rzutu wyznacza się pasy, oddziałom następnych rzutów — kierunki.

Drugie (trzecie) rzuty grupy uderzeniowej otrzymują zadanie bojowe jednocześnie z pierwszym rzutem. Drugie rzuty wykorzystują powodzenie i wspierają pierwsze rzuty zupełnie samodzielnie, nie czekając na żadne dodatkowe zarządzenia czy rozkazy. Dlatego też drugie rzuty powinny posuwać się w kierunku głównego uderzenia zupełnie samodzielnie i nie pozostawać zbytnio wtyle za pierwszym rzutem; dowódcy tych rzutów są odpowiedzialni za zdecydowane rozwinięcie się wporę i za wsparcie działań rzutu pierwszego.

Należy wziąć pod uwagę, że posuwanie się drugiego rzutu napotyka naogół na te same trudności, co i posuwanie się pierwszego rzutu; to też nie należy liczyć na przezwyciężenie przestrzeni z szybkością, jakąby się chciało osiągnąć. Rzut drugi, pozostający wtyle, staje się zwykle bezużyteczny do końca bitwy.

Drugie rzuty nawiązują zawczasu łączność z odpowiedniemi grupami (dywizjonami, baterjami bezpośredniego wsparcia), wspierającemi rzut pierwszy, zanim wejdzie w linję bojową rzut drugi.

139. Szerokość pasa działania wielkiej jednostki zależy od zadania i ilości przydzielonych środków technicznych.

W natarciu ustala się szerokość pasa działania grupy uderzeniowej w zależności od ilości posiadanej artylerji i czołgów oraz od siły umocnienia i nasycenia karabinami maszynowemi nieprzyjacielskiej strefy obronnej. Dywizja piechoty może w wojnie ruchowej wykonać przy pomocy swej artylerji przełamanie nieprzyjacielskiej strefy obronnej (nie posiadającej przeszkód z drutu kolczatego) na froncie o szerokości do 2 kilometrów. Pułk piechoty w składzie grupy ude-

rzeniowej dywizji naciera normalnie w pasie szerokości 1—2 km. Jeżeli nieprzyjacielska strefa obronna posiada przeszkody z drutu kolczastego, to należy zwiększyć czas przygotowania artylerji, a front głównego udezrenia dywizji (pułku) — zwęzić.

Korpus piechoty powinien w natarciu przełamującem na strefę obronną uszykować swoją grupę uderzeniową normalnie tak, aby między grupami uderzeniowemi dywizyj nie było żadnych przerw (lub też by przerwy nie były większe niż ½ km). Szerokość pasa działania grupy uderzeniowej korpusu wynosi 4—6 km. W bitwie spotkaniowej normy te zwiększają się; przy dokonywaniu przełamania w wojnie pozycyjnej zmniejszają się. Zasilenie odwodu naczelnego wodza artylerją lub czołgami pozwala, zależnie od ilości przydzielonych środków, normy te zwiększyć. W obronie szerokość pasów wynosi przeciętnie: dla pułku 3—4 km, dla dywizji 8—12 km, dla korpusu 24—30 km. Normy te zwiększają się lub zmniejszają, zależnie od zadań i charakteru terenu.

140. Szyk bojowy powinno się zabezpieczać przez rozpoznanie i ubezpieczenie (naziemne, przeciwlotnicze i chemiczne) oraz przez stosowanie środków obrony przeciwlotniczej.

Ubezpieczenie od czoła regulują rozkazy dowódców piechoty; w tym celu wydziela się oddziały w sile jednego plutonu na bataljon pierwszego rzutu. Ubezpieczenie wspiera artylerja z pozycji obronnej.

Do ubezpieczenia nieosłoniętego skrzydła wielkiej jednostki wysuwa się oddział piechoty lub kawalerji na odległość, zabezpieczającą skrzydło przed rażeniem skutecznym ogniem artylerji lub ciężkich karabinów maszynowych i dającą dowódcy jednostki czas do przedsięwzięcia środków zaradczych na wypadek ujawnienia się nieprzyjacielskiego uderzenia. Zabezpieczenie i ubezpieczenie na nieosłoniętem skrzydle

BIBL. WOJSK. SZK. UZBR.

należy wzmocnić w razie istnienia ciaśniny na tyłach jednostki.

Jeżeli istnieje możliwość pojawienia się na skrzydle nieprzyjacielskich oddziałów zmotoryzowanych, to ubezpieczenie należy wysuwać na większe odległości. Powinno ono być przytem tak silne, aby zmusić przeciwnika do wysadzenia piechoty.

Oprócz tego, na nieosłoniętem skrzydle wysyła się na podstawie ogólnego planu rozpoznania samodzielne podjazdy kawaleryjskie.

141. Do zorganizowania obrony przeciwlotniczej w wielkiej jednostce, używa się przeciwlotniczych karabinów maszynowych, artylerji przeciwlotniczej i lotnictwa myśliwskiego (o ile jest przydzielone); oprócz tego oddziały piechoty zabezpieczają się swemi własnemi środkami ogniowemi. W środki obrony przeciwlotniczej wyposaża się przedewszystkiem grupę uderzeniową wielkiej jednostki. Zorganizowanie obrony przeciwlotniczej należy do obowiązków sztabu wielkiej jednostki.

Zasady organizacji obrony przeciwlotniczej są zawarte w „Instrukcji o obronie przeciwlotniczej wojsk".

ROZDZIAŁ X.

WALKA SPOTKANIOWA.

1) Zasady ogólne.

142. Walka spotkaniowa jest wynikiem spotkania się obu stron w czasie marszu, gdy jedna i druga strona są zmuszone, w celu wykonania swego zasadniczego zadania, osiągnąć obszar, znajdujący się w miejscu lub poza miejscem zetknięcia się.

Walkę spotkaniową cechują:

a) brak dostatecznej jasności i brak bliższych danych co do położenia, istniejący nierzadko aż do samego końca bitwy;

b) szybki rozwój działań, wymagający wykazania wszechstronnej inicjatywy.

143. Ujęcie inicjatywy w swoje ręce osiąga się przez:

a) szybkie powzięcie decyzji i szybkie jej zrealizowanie;

b) uprzedzenie przeciwnika w rozwinięciu straży przednich oraz przez szybkość ich działań, przyczem szybkość i masowe rozwinięcie artylerji mają w danym przypadku znaczenie rozstrzygające.

W bitwie spotkaniowej dowódcy nie

wolno odkładać powzięcia decyzji bojowej do czasu otrzymania danych od dodatkowo wysłanych zwiadów, gdyż wszelka zwłoka stawia przeciwnika w korzystniejszem położeniu, jeżeli chodzi o uchwycenie inicjatywy w swe ręce. Decyzję bojową należy powziąć na podstawie danych, uzyskanych przez walkę straży przedniej.

W bitwie spotkaniowej decyzja bojowa dowódcy kształtuje się stopniowo, mianowicie:

a) przed rozpoczęciem marszu ustala się plan ruchu, biorąc pod uwagę charakter obszaru i konieczność takiego ugrupowania, któreby odpowiadało najlepiej danemu terenowi;

b) już pierwsze nadchodzące wiadomości o posuwaniu się przeciwnika (otrzymane od konnych podjazdów i od lotnictwa) dają możność określenia miejsca i czasu spotkania się z nieprzyjacielem; już same działania bojowe wysłanych naprzód oddziałów zwiadowczych oraz oddziałów wysuniętych, wysłanych na pewne linje w terenie, mogą pozwolić na ustalenie siły straży przedniej przeciwnika i na zyskanie pewnego czasu do niezbędnego przegrupowania;

c) walka straży przedniej oraz uzyskane do chwili jej rozpoczęcia wiadomości dają podstawę do powzięcia decyzji bojowej.

144. Rozpoznanie zorganizowane przed rozpoczęciem marszu powinno odszukać przeciwnika i stwierdzić kierunek oraz czas jego ruchu na określonych linjach terenowych jak również ustalić, jakie jest zgrupowanie jego sił w kolumnach. Szybkie dostarczanie meldunków przez oddziały zwiadowcze ma specjalnie duże znaczenie, to też oddziały zwiadowcze powinny być wyposażone w szybkie środki łączności (radjo, motocykle, samochody). Ztyłu za oddziałami zwiadowczemi powinno się organizować dla zbierania meldunków pośrednie punkty łączności, wypo-

sażone w samochody, motocykle i stacje radjowe. O ile istnieje państwowa sieć drutowa, to pośrednie punkty łączności wykorzystują ją do przekazywania meldunków zapomocą telefonu otrzymywanych, przyczem jednak powinny one przedsięwziąć przedtem odpowiednie środki zaradcze przeciw przejmowaniu przez przeciwnika przekazywanych wiadomości.

145. Lotnictwa organicznego używa korpus głównie na korzyść dywizyj. Ilekroć jest to możliwe, należy oddawać część lotnictwa organicznego do rozporządzenia dywizyj. Jeżeli to jest niemożliwe, obowiązany jest sztab korpusu uwzględnić zgłaszane przez dywizje żądania co do rozpoznania lotniczego.

Samoloty, powracające z pierwszego lotu, zrzucają meldunki dowódcom dywizyj i czekają na ich odpowiedź. Dowódcy dywizyj ustalają na podstawie otrzymanych meldunków linję w terenie i czas spotkania z przeciwnikiem, oraz komunikują samolotom zadania, które one mają spełnić do czasu podejścia wielkiej jednostki do oznaczonej linji.

Sztab korpusu organizuje w dalszym ciągu loty, których zadaniem jest wyśledzenie głównego zgrupowania przeciwnika i powiadomienie o niem w porę dowódców dywizyj. Żadna z wykrytych kolumn przeciwnika nie może być pozostawiona bez obserwacji. Specjalnie staranną obserwację powinno się roztoczyć nad stwierdzonemi kolumnami samochodowemi i kawalerją.

Do łączności wielkich jednostek z samolotami używa się łącznościowych posterunków obserwacji powietrznej (posterunków obserwacyjno-meldunkowych), które zasadniczo znajdują się przy dowódcach wielkich jednostek (dywizji, pułku). Samoloty, powracające po wykonaniu zadania bojowego (rozpoznania), zrzucają meldunki rozwiniętemu posterunkowi i czekają na jego odpowiedź.

146. Kawalerja organiczna (korpusu

i dywizji) przeprowadza zapomocą poszczególnych podjazdów rozpoznanie w całym pasie działania danej jednostki jak również na jej nieosłoniętych skrzydłach. Celem tego rozpoznania jest wyśledzenie przeciwnika i stwierdzenie ruchu jego oddziałów ubezpieczających oraz jego głównych sił. Dlatego też korpusowe i dywizyjne podjazdy kawaleryjskie powinny starać się przedrzeć przez łańcuch nieprzyjacielskich organów rozpoznawczych i wejść w styczność z kolumnami przeciwnika. Na podstawie wiadomości uzyskanych od lotnictwa i od podjazdów uzupełnia dowódca wielkiej jednostki wraz ze swym sztabem, dla uzyskania bardziej szczegółowych wiadomości o przeciwniku, swój plan rozpoznania, wysyłając nowe podjazdy, a w kierunkach ważnych także oddziały rozpoznawcze.

Niezależnie od oddziałów rozpoznawczych, które wysyła wyższa jednostka, wysyłają wszyscy dowódcy kolumn jeszcze swoje własne zwiady.

Organa rozpoznawcze specjalnych rodzajów broni posuwają się przy oddziałach ubezpieczających marsz.

147. Nawet wówczas, gdy rozporządzamy rozpoznaniem powietrznem nie zawsze będzie możliwe określić zawczasu i ściśle, kiedy, gdzie i jakie siły nieprzyjacielskie mogą być napotkane.

W czasie wykonywania przemarszu mogą zwiady, przeprowadzane przez inne rodzaje broni, pozwolić najczęściej jedynie na określenie kierunków ruchu kolumn nieprzyjacielskich, natomiast nieprzyjacelskie ugrupowanie do bitwy może ustalić dopiero walka oddziałów czołowych; walka ta rozwija się szybko i nie daje zbyt wiele czasu do przygotowania głównych sił do bitwy. Okoliczność ta wymaga, aby ugrupowanie marszowe było bardzo starannie zorganizowane, tak, ażeby była zapewniona szybkość rozwinięcia się w możliwie dogodnych warunkach taktycznych.

Dowódca wielkiej jednostki (korpusu, dywizji i pułku), w przewidywaniu bitwy spotkaniowej, ustala przy studjowaniu terenu i drogi:

a) które obszary i linje w terenie muszą być uchwycone wcześniej od przeciwnika, ze względu na korzyści, jakie dają one jednostce do prowadzenia walki;

b) przez które obszary i linje w terenie należy przemaszerować wcześniej od przeciwnika, aby nie być zmuszonym do prowadzenia walki w niedogodnych warunkach terenowych;

c) sieć komunikacyj i ich kierunki, na podstawie przestudjowania obszarów i linij w terenie.

Po dokonaniu analizy terenu ustala dowódca wielkiej jednostki, odpowiednio do zadania, plan przemarszu swoich własnych oddziałów; plan ten powinien być taki, aby pozwolił na doprowadzenie tych oddziałów do przestudjowanych obszarów czy linij terenowych w ugrupowaniu najkorzystniejszem i ażeby można było uprzedzić przeciwnika w uchwyceniu lub w przekroczeniu tych linij i obszarów.

148. By móc rozwinąć szybciej wielkie jednostki, korzystniej jest prowadzić je w kilku kolumnach oraz w ugrupowaniu schodami w celu umożliwienia działania na skrzydła przeciwnika w celu rozwinięcia kolumn.

Siła główna artylerji posuwa się w tym kierunku, w którym korzystniejsze będzie jej użycie — zarówno z punktu widzenia zadania poszczególnych kolumn, jak i z punktu widzenia warunków terenowych. Artylerję korpusu rozdziela się pomiędzy dywizje działajace w głównym kierunku, lub też przydziela się ją do jednej z nich. Pułk artylerji dywizji, maszerującej w drugim rzucie, może być w wypadku, gdy teren pozwala na rozwinięcie dużej ilości artylerji, przydzielony do dywizji pierwszego rzutu, pod warunkiem, że z chwilą wejścia dywizji drugiego rzutu do akcji, zostanie on jej oddany zpowrotem. Po-

dział artylerji w ugrupowaniu kolumny powinien być taki, aby zapewnił tej kolumnie szybkie rozwinięcie i szybkie wejście do walki; artylerję umieszcza się więc bliżej czoła kolumny. Do straży przedniej wyznacza się taką ilość artylerji, która byłaby w stanie otworzyć jej szybko drogę i przeszkodzić rozwinięciu głównych sił nieprzyjacielskich oraz zabezpieczyć rozwinięcie i manewr własnym siłom głównym (wyznacza się zależnie od zadania i terenu —połowę lub więcej niż połowę całej artylerj, wchodzącej w skład kolumny). Do oddziałów ubezpieczających marsz należy przydzielać pojedyńcze działa artylerji pułkowej.

Dowódcy oddziałów piechoty i artylerji, wchodzących w skład straży przedniej, nawiązują między sobą łączność już podczas marszu i zacieśniają ją z chwilą rozwijania się w szyk bojowy.

149. Czynności, które należy przedsięwziąć dla uprzedzenia przeciwnika w opanowaniu lub przekroczeniu ważnych linij i obszarów w terenie, będą polegać:

a) na wyznaczeniu odpowiednich godzin wymarszu;

b) na wysłaniu naprzód wysuniętych oddziałów, złożonych z różnych rodzajów broni, między innemi z piechoty na samochodach lub wozach i z oddziałów kawalerji strategicznej;

c) na zatrzymaniu ruchu przeciwnika, przy pomocy ataków lotnictwa bojowego.

Oddziałom wysuniętym dodaje się takie środki ogniowe (np. pododdziały karabinów maszynowych), któreby dały możność utrzymania danych obszarów (pozycyj) aż do chwili nadejścia straży przedniej. Oddziały wysunięte obsadzają wskazane obszary w ten sposób, ażeby mogły razić przeciwnika ogniem z dalszych odległości; dlatego też należy do nich przydzielać artylerję pułkową, choćby nawet pojedyńcze działa.

Jeżeli przeciwnik uprzedził nas i zajął przy pomocy swoich oddziałów ubezpieczających daną linję, powinien oddział wysunięty odrzucić te oddziały ubezpieczające.

Oddziały wysunięte działają zupełnie samodzielnie, bez łączności bojowej ze strażą przednią.

Oddział wysunięty powinien przez wdanie się w walkę ustalić siły, skład i kierunek ruchu głównych sił przeciwnika.

150. Łączność w marszu utrzymuje się zapomocą: gońców (konnych, na samochodach i motocyklach), oficerów łącznikowych, wysyłanych do sąsiednich kolumn, oficerów, wyznaczonych ze sztabów podległych oddziałów do przełożonego dowódcy, oraz środków sygnalizacji wzrokowej, samolotów, psów i gołębi.

Z chwilą rozpoczęcia bitwy przez straż przednią (straże przednie) należy natychmiast nawiązać łączność zapomocą telefonu polowego; w tym celu należy posuwać ze strażą przednią (każdej z kolumn) odpowiednią część drutowych środków łączności wielkiej jednostki.

W ciągu całego marszu radjostacje przesuwają się skokami i muszą być gotowe do nawiązania łączności pomiędzy kolumnami.

Plan łączności w czasie marszu ustalają według pewnych linij terenowych, które mają być osiągnięte, sztaby korpusu i dywizji, a w kolumnie — dowódca (sztab tej kolumny).

2) Działania straży przedniej.

151. Przy zetknięciu się ubezpieczeń marszowych oddziału przedniego (z przeciwnikiem) powinien dowódca straży przedniej:

a) ocenić teren i wybrać punkty, względnie linje — dogodne do obserwacji i do prowadzenia ognia, zwłaszcza ognia artyleryjskiego,

b) dopomóc szybkiem wprowadzeniem w bój artylerji i karabinów maszynowych do posuwania się ubezpieczeń marszowych (oddziału przedniego) bez zatrzymań,

c) rozwinąć natychmiast straż przednią i przechodząc do gwałtownego natarcia, odrzucić straż przednią przeciwnika na jego siły główne oraz starać się stwierdzić ugrupowanie głównych sił nieprzyjacielskich i związać te siły,

d) zorganizować ubezpieczenie skrzydeł, jak również rozpoznanie na skrzydłach, obserwację pola bitwy oraz obronę przeciwlotniczą i przeciwchemiczną i przesyłać meldunki do dowódcy kolumny (o ile nie znajduje się on przy straży przedniej), wreszcie komunikować sąsiadom o położeniu.

W razie rozwinięcia się głównych sił nieprzyjacielskich i przejścia do natarcia, utrzymuje straż przednia obronnie zajęte przez siebie dogodne linje w terenie i zapewnia własnym głównym siłom możność wykonania zamierzonego manewru.

W bitwie spotkaniowej straże przednie obu stron znajdują się w położeniu jednakowo niejasnem. Położenie wyświetla się najlepiej przez walkę straży przedniej. Dlatego też śmiałość i szybkość natarcia powinny być zasadniczą cechą walki straży przedniej. Jedynie tylko pojawienie się znacznie przeważających sił nieprzyjacielskich, wprowadzonych przez przeciwnika do akcji, może zniewolić straż przednią do przejścia do obrony. W tym wypadku straż przednia powinna związać te siły i utrzymać się na zajętej linji w terenie aż do nadejścia rozkazu od dowódcy kolumny.

Straże przednie sąsiednich kolumn, wykonywając wyznaczone zadanie, okazują sobie wzajemnie możliwie wydatną pomoc, zwłaszcza przy pomocy ognia artylerji,

kierowanego na skrzydło przeciwnika, działającego przeciwko sąsiadowi.

152. Straże przednie rozwijają się na szerokim froncie. Nacierając zdecydowanie, starają się one obejść skrzydło (skrzydła) straży przednich przeciwnika i pobić je.

Artylerja straży przednich, nie zważając na wygodę początkowego umieszczenia i nie czekając na zakończenie rozpoznania artyleryjskiego, wyjeżdża szybko na stanowiska i zorganizowawszy tymczasowe punkty obserwacyjne, otwiera ogień do celów stanowiących największą przeszkodę w posuwaniu się piechoty lub też do celów najbardziej jej szkodzących. W tych warunkach dywizjon artylerji może otworzyć ogień, choćby nawet pojedyńczemi baterjami w 10 minut od chwili otrzymania rozkazu.

Normalną organizację dowodzenia ustala się dodatkowo (na co potrzeba dla dywizjonu do 30 min. czasu).

Piechota oczyszcza drogę, ażeby dać artylerji możność wysunięcia się. Większą część ciężkich karabinów maszynowych wysuwa się odrazu naprzód i otwiera się z nich ogień. Piechota, wykorzystując pod ich osłoną ukryte podejścia, stara się rozwinąć możliwie najbliżej przeciwnika, aby przejść jak najprędzej do natarcia i uderzyć nań.

Bataljony zanim się rozwiną, zbliżają się w kolumnach lub w szykach rozczłonkowanych. Samochody pancerne i czołgi, o ile wchodziły w skład straży przedniej, wysuwają się szybko naprzód, współdziałając z ruchem uderzeniowej grupy piechoty, okrążającej skrzydło przeciwnika.

Jeżeli na obszarze działania straży przedniej działa oddział wysunięty, to przechodzi on pod rozkazy dowódcy straży przedniej. Dowódca straży przedniej używa go jako grupy wiążącej i w razie potrzeby wspiera go częścią swoich sił, starając się stosownie do wytworzonego

położenia uderzyć wszystkiemi pozostałemi siłami straży przedniej na skrzydło przeciwnika.

Dowódca straży przedniej powinien żądać od swoich podwładnych, aby działali zdecydowanie i samodzielnie.

3) Działania sił głównych.

153. Z chwilą rozpoczęcia walki przez straż przednią powinien dowódca kolumny:

a) wyjechać na posterunek bojowy (punkt obserwacyjny), wybrany tak, ażeby mógł osobiście obserwować walkę straży przedniej;

b) ocenić wytworzone położenie (teren i przeciwnika) i określić punkty, które muszą być opanowane dla związania przeciwnika w kierunku posuwania się straży przedniej i tem samem ułatwienia siłom głównym rozwinięcia się, oraz określić odpowiednio do tego zadania dowódcy straży przedniej;

c) rozwinąć natychmiast artylerję sił głównych celem poparcia straży przedniej i osłonięcia rozwijania się sił głównych;

d) wydać natychmiast oddziałom sił głównych kolumny zarządzenia przygotowawcze (rozkazy) do osiągnięcia obszarów, dających możność najdogodniejszego i najszybszego rozwinięcia się dla wykonania głównego uderzenia.

Dążąc do wyświetlenia ugrupowania głównych sił przeciwnika, do skrępowania ich swobody rozwinięcia się i do związania ich w kierunku działania straży przedniej, powinien dowódca kolumny przedsięwziąć środki, któreby umożliwiły straży przedniej przejście do najbardziej zdecydowanych działań; powinien on więc wesprzeć straż przednią artylerją głównych sił kolumny

aż do chwili rozpoczęcia przez te ostatnie ogólnego natarcia.

154. Sztab dowódcy kolumny powinien przystąpić natychmiast do zorganizowania dowodzenia bitwą, rozbudowując łączność, uzgadniając współdziałanie piechoty z artylerją, organizując obserwację, wysyłając dodatkowe zwiady na otwarte skrzydła i na styk z sąsiadami oraz organizując osłonę skrzydeł (styków) jak również obronę przeciwlotniczą i obronę przeciwchemiczną.

Specjalną uwagę powinien zwrócić sztab na sposób szybkiego dostarczania meldunków przełożonemu dowódcy i na sposób szybkiego orjentowania sąsiadów.

155. Obrona przeciwlotnicza powinna dać głównym siłom kolumny swobodę manewru oraz swobodę rozwinięcia się w szyk bojowy. Niezależnie od posiadania czynnych środków obrony przeciwlotniczej powinny oddziały umieć w razie napadów lotniczych zastosować szybko szyki rozczłonkowane i umieć poruszać się w tych szykach pod ogniem z powietrza, bez zatrzymywania się.

156. Dowódca kolumny przy powzięciu decyzji co do rozwinięcia swoich sił głównych kieruje się otrzymanemi uprzednio wiadomościami o przeciwniku oraz osobistą obserwacją przebiegu walki straży przedniej, nie czekając na uzyskanie wyczerpujących danych od organów rozpoznawczych. Odkładanie decyzji aż do chwili całkowitego wyświetlenia położenia może doprowadzić jedynie do pobicia kolumny częściami.

Przy pobieraniu decyzji należy zawsze pamiętać, że w bitwie spotkaniowej mogą zdecydowane i szybkie działania mieć powodzenie nawet wtedy, gdy przeciwnik ma ogólną przewagę sił. Nawet ciężkie położenie straży przedniej, zaatakowanej przez przeważające siły przeciwnika i nawet jej częściowy odwrót, nie powinny dawać powodu do zrezygnowania z działań zaczepnych, albo-

wiem przez umiejętne uderzenie głównemi siłami kolumny na skrzydło i tyły przeciwnika, nacierającego na straż przednią, można mu zadać poważną klęskę.

Jedynie tylko natarcie przeważających sił przeciwnika może zniewolić do przejścia do działań obronnych, lecz i w tym wypadku działania kolumny powinny być w ten sposób przygotowane, aby przeciwnik się rozbił o szybko zorganizowaną obronę, a następnie został dobity przez zdecydowane natarcie.

157. Przy pobieraniu decyzji powinien dowódca kolumny ustalić kierunek, w którym ma być wykonane główne uderzenie.

Najlepsze wyniki daje wykonanie głównego uderzenia na skrzydło przeciwnika przy równoczesnem otoczeniu go. Należy przytem dążyć do tego, aby przeciwnika przez uderzenie na jego skrzydło zepchnąć z drogi marszu i odrzucić do obszaru niekorzystnego dla działań. Ażeby móc zgromadzić w grupie uderzeniowej największą ilość sił i środków, należy na odcinku grupy wiążącej ograniczyć się do najmniejszych sił (zwykle do straży przedniej). Każdy bataljon pierwszego rzutu grupy uderzeniowej powinien być wsparty przynajmniej jednym dywizjonem artylerji.

158. Ugrupowanie szyku bojowego w bitwie spotkaniowej powinno znamionować przedewszystkiem najszybsze wysunięcie wprzód środków ogniowych i zdecydowane przesunięcie żywych sił pod osłonę ognia.

Oddziały artylerji dywizyjnej podlegają w pierwszym okresie bitwy dowódcom tych pułków piechoty, które wspierają. Dowódca artylerji dywizyjnej ustala plan dalszego użycia artylerji oraz jej zasadniczy podział na grupy bezpośredniego wsparcia piechoty, wyznaczając im dodatkowe odcinki ogniowe na wypadek przedłużenia się bitwy. Ze względu na to, że większość artylerji wspie-

ra w pierwszym okresie walki spotkaniowej zazwyczaj straż przednią, powinien sztab wielkiej jednostki, jak również dowódca artylerji, przygotować starannie i w porę łączność i ustalić warunki, w jakich mają być oddawane poszczególne dywizjony artylerji do wsparcia bataljonów grupy uderzeniowej.

Artylerję korpusową, przydzieloną do kolumny, należy częściowo włączać w skład straży przedniej celem ostrzeliwania dalekim ogniem kolumn przeciwnika. W miarę rozwijania się bitwy, artylerja ta skupia się i zwalcza ogniem piechotę przeciwnika oraz jego wykryte baterje. Do współpracy z nią pożądane jest wyznaczanie samolotów.

159. W razie gdy przeciwnik zmusi do przejścia do obrony, należy rozwinąć grupę wiążącą bądź na linji, na której utrzymała się straż przednia, bądź na linji innej, bardziej dogodnej.

4) Uzgodnienie działań poszczególnych kolumn.

160. Dowódca wielkiej jednostki powinien po otrzymaniu meldunków o wejściu straży przednich kolumn w bój zadecydować, na którą z kolumn przeciwnika należy przedewszystkiem skierować główny wysiłek. Za podstawę do decyzji powinny służyć: ogólne zadanie wielkiej jednostki, dane uzyskane przez rozpoznanie, wiadomości o nawiązaniu walki, położenie na odcinkach sąsiadów oraz porządek posuwania się kolumn wielkiej jednostki.

Dowódca wielkiej jednostki powinien starać się ustalić na podstawie wyników rozpoznania oraz na podstawie wiadomości o boju kolumn, gdzie (naprzeciw której kolumny) znajdują się główne siły nieprzyjacielskie oraz jaki jest kierunek uderzenia tych sił.

Jeszcze przed zetknięciem się czołowych oddziałów kolumn z przeciwnikiem stara się dowódca wielkiej jed-

nostki przez odpowiednie wysłanie wysuniętych oddziałów oraz przez działanie lonictwa, zwłaszcza lotnictwa szturmowego, powstrzymać ruch niektórych kolumn przeciwnika i zapewnić sobie możność rozbicia innych, oderwanych kolumn.

Zorganizowanie głównego uderzenia przez dowódcę wielkiej jednostki będzie polegać zasadniczo na:

a) odpowiedniem skierowaniu natarcia kolumn (kolumny), działających na głównym odcinku, tak aby natarcie to mogło się rozwinąć w najdogodniejszym kierunku,

b) zaatakowaniu skrzydła przeciwnika przy pomocy kolumny, posuwającej się w drugim rzucie,

c) zaatakowaniu skrzydła przy pomocy kolumny, idącej w schodzie,

d) dodaniu kolumnom, wykonywającym główne uderzenie, artylerji, posuwającej się z kolumną, działającą w kierunku wiążącym,

e) rozszerzeniu frontu oraz na ograniczeniu się do czynnej obrony w kierunku wiążącym, a także, o ile możności, na współdziałaniu przy pomocy części sił grupy wiążącej przez natarcie tej części w kierunku głównego uderzenia,

f) intensywnem zaopatrywaniu grupy uderzeniowej w amunicję,

g) zaatakowaniu przeciwnika lotnictwem w kierunku głównego uderzenia.

161. Najpewniejszy i rozstrzygający wynik osiąga się przez zaatakowanie kolumny nieprzyjacielskiej w kierunku głównego uderzenia z jednego skrzydła lub z obu skrzydeł.

Okrążenia skrzydeł przeciwnika dokonywa się głównie przy pomocy specjalnie do tego wyznaczonych kolumn. W pewnych wypadkach uskutecznia się okrążenie

przez zwykłe wykonywanie w dalszym ciągu ruchu kolumn w ich zasadniczych kierunkach (po ich zasadniczych drogach).

Po pobiciu przeciwnika w kierunku głównego uderzenia należy rozwijać powodzenie, atakując na skrzydło pozostałych sił (kolumn przeciwnika).

162. Dowódca jednostki może przy wykonywaniu wyznaczonego mu zadania napotkać przeciwnika na swojem własnem skrzydle, lub w kierunku, mogącym stać się niebezpiecznym dla niego w czasie wykonywania zadania. W wypadku tym, o ile nie wystarcza wystawienie zasłony przeciwko pojawiającemu się nieprzyjacielowi, powinien dowódca jednostki rozbić zdecydowanem natarciem i odrzucić zagrażającą kolumnę nieprzyjacielską i następnie, po pozostawieniu osłony przeciwko niej, wykonywać w dalszym ciągu wyznaczone zadanie.

W ten sam sposób może dowódca jednostki w niezbędnych wypadkach przyjść z pomocą jednostce sąsiedniej, wykonywając krótkie uderzenie częścią swoich sił lub zastosowując napad ogniowy.

163. Sztab jednostki przystępuje z chwilą rozpoczęcia bitwy natychmiast do zorganizowania kierownictwa walką i do zorganizowania łączności oraz przedsiębierze środki, mające umożliwić szybkie przesyłanie meldunków od kolumn (niekiedy wysyła tam oficerów łącznikowych, wyposażonych w środki łączności) i organizuje rozpoznanie przed kolumnami, które nie weszły jeszcze w walkę, jak również na skrzydłach, nakoniec organizuje obserwację pola bitwy oraz obronę przeciwlotniczą i pracę tyłów.

164. Oddziały artylerji dywizyjnej i korpusowej działają z temi kolumnami, z któremi maszerowały.

Wyjątek stanowi artylerja, posuwająca się przy ko-

lumnie tworzącej grupę wiążącą, której to grupie może być odebrana, jeżeli czas i odległość na to pozwalają.

Oddziałów kawalerji strategicznej (jeżeli są przydzielone do korpusu), używa się do okrążania kolumn przeciwnika i do uderzania na skrzydło i tyły.

Do oddziałów tych można przydzielać czołgi, samochody pancerne, a niekiedy także piechotę.

Lotnictwo szturmowe i lekkie lotnictwo bombardujące powinny przeciwdziałać rozwijaniu się głównych sił przeciwnika w niewygodnym dla nas kierunku i wiązać te siły.

Lotnictwo myśliwskie powinno ubezpieczać pracę innych rodzajów lotnictwa i osłaniać rozwijanie się głównych sił.

Czołgi (o ile są przydzielone), działają razem z pułkami piechoty grupy uderzeniowej dywizji lub z oddziałami kawalerji strategicznej.

Artylerję przeciwlotniczą korpusu przeznacza się do zwalczania samolotów nieprzyjacielskich celem zapewnienia rozwijającym się oddziałom uderzeniowej grupy korpusu oraz głównym siłom artylerji — obrony przeciwlotniczej.

165. Natarcie, rozwijane zdecydowanie, powinno się zamienić po osiągnięciu powodzenia — w pościg. Kolumny, aż do małych oddziałów piechoty włącznie, wykonywają pościg samodzielnie, nie oglądając się na sąsiadów; artylerja, zmieniając stanowisko skokami, towarzyszy piechocie ścigającej przeciwnika.

Dowódcy przedsiębiorą wszelkie możliwe środki, aby zatrzymać odwrót przeciwnika i zniszczyć jego główne siły. Najlepszym sposobem będzie wdarcie się klinem w jego szyk przy pomocy jednostek i oddziałów piechoty, które powinny zdezorganizować i opóźnić jego odejście.

W wypadku gdy przeciwnik, przeszedłszy do obrony, zdążył już zorganizować potężny system ogni, należy przejść do planowego natarcia, wspierając to natarcie starannie ogniem artyleryjskim.

ROZDZIAŁ XI.

NATARCIE NA BRONIĄCEGO SIĘ NIEPRZYJACIELA.

1) Zasady ogólne.

166. Sposób przygotowania natarcia i przeprowadzenia samego natarcia na broniącego się nieprzyjaciela zależy od:

a) gęstości ugrupowania obronnego nieprzyjaciela;
b) stopnia technicznej rozbudowy jego strefy obrony;
c) systemu obrony, który zależy od taktycznych form walki, stosowanych przez nieprzyjaciela;
d) rozporządzalnych środków do natarcia;
e) czasu, jaki wyznaczono na przygotowanie;
f) pory roku, dnia i warunków terenu;
g) stopnia pewności politycznej i zdolności bojowej nieprzyjaciela.

167. Sposób natarcia zależy ściśle od charakteru obrony nieprzyjaciela. Przybiera ono formy najbardziej skomplikowane wówczas, gdy nieprzyjaciel broni się na pozycji umocnionej (w wojnie pozycyjnej oraz ruchowej w okresie zastoju w działaniach), obsadzonej i umocnionej więcej lub mniej równomiernie i wspartej przez pozycje: ubezpieczającą i tyłową. W tych

warunkach musi się stosować natarcie przełamujące, a następnie rozwijać je w głąb i na boki skrzydeł, powstałych po przełamaniu.

W wojnie pozycyjnej wszystkie trzy pozycje osiągają najwyższy stopień swego rozwoju, a odległości pomiędzy niemi ustala się zazwyczaj w ten sposób, ażeby nacierający nie mógł ogniem swojej artylerji razić dwóch pozycyj równocześnie.

W normalnych warunkach wojny ruchowej (przy przejściu do obrony po działaniach zaczepnych na wielką skalę, lub w przerwach pomiędzy walkami zaczepnemi), gdy obrona nie obsadza frontu ciągłego, stosuje się szeroko w działaniach zaczepnych okrążenia i oskrzydlenia, połączone z natarciami czołowemi. W tych warunkach natarcie na oddziały ubezpieczające i strefę obronną nieprzyjaciela może być zakończone w ciągu jednego dnia. Im bardziej zdołał front obronny utrwalić się i umocnić, tem więcej czasu wymaga przygotowanie natarcia przełamującego.

Brak silnego, daleko przed front strefy obronnej wysuniętego ubezpieczenia pozwala na podejście odrazu do jej przedniego skraju i na zaatakowanie jej po niezbędnem przygotowaniu. Obecność silnego, wysuniętego naprzód ubezpieczenia wymaga uprzedniego planowo zorganizowanego zniszczenia ubezpieczenia. Umiejętne i szybkie przeprowadzenie działań, mających na celu zniszczenie ubezpieczenia, przy poparciu ich silną artylerja może doprowadzić do zadania nieprzyjacielowi klęski, bijąc kolejno jego oddziały.

Zazwyczaj trudno będzie określić, gdzie kończy się ubezpieczenie, a zaczyna strefa obronna nieprzyjaciela (jej przednia linja). Z tego powodu konieczne jest skupienie uwagi specjalnie na rozpoznanie przedniej linji.

168. Nacierający zwalcza ugrupowanie bojowe broniącego się nieprzyjaciela kolejno, częściami. Dlatego

nadzwyczaj ważne jest ustalenie skrzydeł nieprzyjaciela, jak również ustalenie w jaki sposób rozczłonkowana jest jego strefa obronna. Nieprzyjaciel może obsadzać front ciągły, rozczłonkowując równomiernie wzdłuż frontu i w głąb swoje środki ogniowe, głównie środki piechoty oraz rozmieszczając starannie część karabinów maszynowych na przeciwstokach. Ugrupowanie takie utrudnia nacierającemu rozpoznanie i użycie artylerji. Ugrupowanie nieprzyjacielskie często może mieć charakter przerywany, może być rozczłonkowane na oddzielne ogniska obrony: ośrodki oporu, punkty oporu, i t. p., rozmieszczone w pewnych odstępach od siebie. Celem zamaskowania własnego rozczłonkowania odstępy mogą być wypełniane pozornemi punktami oporu, i t. p. Najważniejszem zadaniem rozpoznania będzie wyjaśnienie rzeczywistego rozmieszczenia i siły ognisk obrony.

Natarcie będzie najskuteczniejsze w tym przypadku, gdy zostało wyjaśnione rozczłonkowanie i system rozmieszczenia środków ogniowych wzdłuż frontu i w głąb. Rozmieszczenie poszczególnych punktów ogniowych, grup tych punktów, budowli fortyfikacyjnych, i t. p. ustala się przez rozpoznanie i walkę. Na podstawie tych danych, często bardzo niezupełnych, trzeba wyciągnąć wnioski co do systemu ogniowego obrony nieprzyjaciela. Wyciągnięcie wniosków słusznych i racjonalne zorganizowanie boju ułatwi znajomość taktyki nieprzyjaciela.

169. Kierunek głównego uderzenia ustala się w zależności od zadania wyznaczonego jednostce, istnienia lub braku odsłoniętego skrzydła u nieprzyjaciela, zarysu przedniej linji jego strefy obronnej, gęstości jego ugrupowania na różnych odcinkach pozycji, stopnia poprzecinania tych ostatnich, istnienia na tyłach licznych odcinków przeszkód naturalnych, utrudniających nieprzyjacielowi odwrót, istnienia ukrytych podejść, po-

zycyj artyleryjskich i punktów obserwacyjnych po stronie jednostki nacierającej, stopnia pewności politycznej i zdolności do walki wojsk nieprzyjaciela i innych okoliczności. Kierunek głównego uderzenia powinien dawać natarciu największe korzyści przy najmniejszych stratach oraz zapewnić najbardziej prawdopodobne i zupełne pobicie przeciwnika. Najkorzystniejszą formą natarcia jest obejście skrzydła nieprzyjacielskiego.

Przy organizowaniu natarcia przełamującego po wyjaśnieniu systemu obrony i stopnia technicznej rozbudowy strefy obronnej nieprzyjaciela należy obliczyć własne środki artyleryjskie, moździerze piechoty, czołgi i środki chemiczne i na tej podstawie ustalić front przełamania. Środki artyleryjskie oblicza się zazwyczaj w ten sposób, aby ich ilość pozwalała na równoczesne zgniecenie bataljonów nieprzyjaciela, rozmieszczonych w pierwszym rzucie obrony. Zgniecenie bataljonów drugiego rzutu obrony przeprowadza się albo równocześnie (jeżeli posiada się dostateczną ilość tych środków), albo też po zgnieceniu bataljonów pierwszego rzutu (ograniczone środki artyleryjskie). Gdy rozporządza się wielką ilością czołgów, można rozpocząć natarcie przełamujące nawet bez uprzedniego przygotowania artyleryjskiego, względnie po krótkiem tylko przygotowaniu. Wielka ilość środków miażdżących daje możność przeprowadzenia natarcia przełamującego na szerszym froncie. Im front, na którym zamierza się dokonać przełamania, jest szerszy, tem skuteczniejsze będzie natarcie i manewrowanie wojsk, lecz frontu przełamania nie powinno się rozszerzać kosztem zmniejszania gęstości skoncentrowania ognia, potrzebnej na kilometr frontu przełamania. Rozszerzenie to uzyskuje się przez dodanie jednostkom środków miażdżących z odwodu naczelnego wodza.

170. Czas na przygotowanie natarcia przełamującego wyznacza się w zależności od stopnia rozbudowy technicznej i systemu obrony, od rozporządzalnych środków miażdżących oraz od względów operacyjnych.

Im strefa obronna jest silniej umocniona i system ognia lepiej przygotowany, tem więcej potrzeba czasu na przygotowanie natarcia. Jednakże w pewnych przypadkach względy operacyjne zmuszają do skrócenia czasu na przygotowanie bez względu na znaczną siłę pozycji obronnej. W tym przypadku trzeba wzmocnić wielką jednostkę środkami miażdżącemi, wymagającemi mniej czasu na zorganizowanie dowodzenia niemi (przedewszystkiem czołgami). Nieprzygotowane lub słabo przygotowane natarcie przełamujące doprowadza do zbytecznej, często bezskutecznej straty sił i podrywa zaufanie wojsk do dowództwa.

171. Natarcie może się rozpocząć zarówno z bliskiej styczności z nieprzyjacielem (w warunkach przejściowego ustalenia się frontu, zbliżonych do warunków wojny pozycyjnej), jak również może wymagać podejścia do nieprzyjaciela. W tym ostatnim przypadku przygotowanie do natarcia składa się z: a) zbliżenia się do nieprzyjaciela i rozpoznania pozycji ubezpieczającej, b) zniszczenia pozycji ubezpieczającej i rozpoznania głównej pozycji obronnej, c) opracowania planu natarcia i ugrupowania sił i środków dla niego.

Natarcie wielkiej jednostki w warunkach wojny ruchowej składa się z: zbliżenia i natarcia piechoty oraz przygotowania artyleryjskiego, przeprowadzanego w tych okresach boju; szturmu na przednią linję i walki wewnątrz strefy obronnej.

Jeżeli czas na to pozwala, wówczas celem ukrycia natarcia i zmniejszenia strat zbliżenie się i podejście od

położenia wyjściowego do natarcia może się odbyć podczas nocy. W tym przypadku korzystnie jest przeprowadzić natarcie o świcie po krótkiem przygotowaniu artyleryjskiem, gdy zaś rozporządza się czołgami — to nawet bez niego.

W warunkach wojny pozycyjnej natarcie rozpoczyna się zazwyczaj z bliskiej styczności z nieprzyjacielem, osiągniętej jako wynik poprzednich walk.

172. W warunkach wojny ruchowej, gdy trzeba koniecznie uprzednio podejść, zbliżyć się do pola walki, dowódcy wielkich jednostek ustalają zazwyczaj swoje bojowe decyzje do natarcia:

a) dowódca korpusu — przed nawiązaniem styczności przez wysunięte oddziały dywizyj z nieprzyjacielską pozycją ubezpieczeń;

b) dowódca dywizji — po zniszczeniu nieprzyjacielskiego ubezpieczenia i rozpoznaniu głównej pozycji obronnej; do czasu powzięcia decyzji nie powinny pułki piechoty wchodzić w strefę skutecznego ognia artylerji nieprzyjacielskiej; jednakże pułki powinny być gotowe do wsparcia wysuniętych bataljonów, w razie gdyby nieprzyjaciel na nie natarł;

c) dowódca pułku — nie później, niż do czasu wyjścia bataljonów na linję, z której ma się rozpocząć natarcie piechoty.

2) Rozpoznanie strefy obronnej i zniszczenie nieprzyjacielskiego ubezpieczenia.

173. Rozpoznanie nieprzyjacielskiej strefy obronnej rozpoczyna wielka jednostka natychmiast po otrzymaniu rozkazu operacyjnego do natar-

cia lub też rozkazu przygotowawczego, ustalającego pas natarcia wielkiej jednostki.

Jeżeli natarcie ma poprzedzić podejście do pola walki, wówczas przeprowadza się rozpoznanie w czasie zbliżania się i walki na nieprzyjacielskiej pozycji ubezpieczeń. Korpus piechoty przeprowadza rozpoznanie przy pomocy lotnictwa korpusu i oddziałów kawalerji strategicznej (jeżeli nią rozporządza).

Dywizja piechoty oraz pułk — przy pomocy kawalerji dywizyjnej, oddziałów zwiadowczych, walki straży przednich (bataljonów wysuniętych) oraz bezpośredniej obserwacji przez specjalnie wyznaczonych oficerów.

174. Rozpoznanie lotnictwa korpusu powinno ustalić: zarys, głębokość oraz możliwie szczegółowo rozczłonkowanie pozycji obronnej, pozycji ubezpieczającej oraz, jeżeli taka jest, również pozycji tyłowej nieprzyjaciela. Szczególnie dokładnie należy rozpoznać strefę, leżącą w kierunku głównego uderzenia jednostki. Lotnictwo korpusu na rozkaz sztabu korpusu przeprowadza rozpoznanie strefy obronnej na korzyść dywizyj i w tym celu sztaby dywizyj podają do wiadomości sztabu korpusu swoje żądania. Wszystkie wiadomości, uzyskane przez lotnictwo korpusu, przekazuje się natychmiast dywizjom. Najlepszym sposobem rozpoznania strefy obronnej z powietrza jest fotografowanie, zaś rozmiar stosowania go zależy od czasu, przeznaczonego na przygotowanie do natarcia. Plany fotograficzne powiela się w takiej ilości, ażeby można było wyposażyć w nie wszystkich dowódców do dowódców bataljonów i bateryj włącznie (przynajmniej w kierunku głównego uderzenia).

175. Rozpoznanie kawalerji strategicznej pożądane jest łączyć z działaniami lotnictwa. Przez branie jeńców i badanie ludności miejscowej ustalają oddziały rozpoznawcze kawalerji, jakie oddziały nie-

przyjaciela i gdzie przygotowane są do obrony w pasie natarcia korpusu. Zasadniczym sposobem rozpoznania jest zdecydowana walka, prowadzona skupionemi siłami.

Zwiady kawalerji dywizyjnej mają za zadanie ustalić przedewszystkiem ogólny zarys przedniej linji pozycji ubezpieczającej, jej skrzydła, głębokość, siłę i numery oddziałów, obsadzających ją; system rozczłonkowania piechoty na czatach, naturalne i sztuczne przeszkody na pozycji czat.

176. Oddziały rozpoznawcze starają się opanować w strefie czat takie punkty, które dawałyby możność wejrzenia w całą głębokość uszykowania czat i w przednią linję strefy obronnej. W razie gdy ubezpieczenie stanowi tylko linja słabych posterunków, oddziały rozpoznawcze odrzucają je i podsuwają się możliwie blisko do przedniej linji nieprzyjacielskiej strefy obronnej, obsadzają punkty obserwacyjne, pozwalające wejrzeć w jej głębokość. Branie jeńców stanowi stały czynnik pracy oddziałów rozpoznawczych. Celem przeprowadzenia specjalnego rozpoznania wysyła się z oddziałami patrole i zwiady specjalnych rodzajów broni i służb. Działania oddziałów rozpoznawczych powinny być pełne inicjatywy i śmiałe. Tylko walka siłami skupionemi da możność zdobycia potrzebnych wiadomości. Szczególną uwagę należy zwrócić na to, by wiadomości były dostarczane szybko i w porę.

Oddziały rozpoznawcze mogą się składać z kawalerji lub piechoty na samochodach, albo wozach z dodaniem im bezwarunkowo artylerji, a nawet samochodów pancernych, jeżeli się niemi rozporządza.

177. Zwiady oficerskie przeprowadza się w pewnych przypadkach wspólnie ze zwiadami specjalnemi. Oddziały zwiadów oficerskich posuwają się wraz ze zwiadami specjalnemi z pierwszemi rzutami bataljo-

nów czołowych i prowadzą rozpoznanie nieprzyjaciela, obserwując go z punktów obserwacyjnych.

178. Wysyłanie wszelkich organów rozpoznania oraz obserwacja osobista mają zawsze cel ściśle określony, a mianowicie: ustalić to, czego nie zdołały wyjaśnić wysłane uprzednio organa rozpoznawcze; aby rozpoznanie przy pomocy walki mogło wyjaśnić pewne istotne zagadnienia, wyznacza się rozpoznaniu ściśle określonego zadania i organizuje się je stosownie do charakteru tych zadań. Rozpoznanie, prowadzone wszędzie z równem natężeniem na całym froncie bez ścisłego podziału na szereg istotnych zadań nie może dać zadowalających wyników.

Wszystkie rodzaje rozpoznania mają za zadanie ustalenie:

a) zarysu w terenie przedniej linji strefy obronnej i jej skrzydeł;

b) rozmieszczenia gniazd ciężkich karabinów maszynowych, bateryj tych karabinów, odcinków ogniowych, rozpoznania stanowisk artyleryjskich, dział przeciwczołgowych i punktów obserwacyjnych, organizacji punktów oporu, ośrodków oporu, i t. d.;

c) siły i położenia urządzeń obronnych (sztuczne przeszkody przeciwko piechocie i przeciwczołgowe, okopy, schrony); aby móc określić siłę urządzeń obronnych i ich rozmieszczenie, musi się rozpoznać urządzenia pozorne i pozorne punkty oporu;

d) charakteru terenu (drogi, podejścia dla piechoty i czołgów, panujące wzniesienia);

e) obszarów dogodnych do przeprowadzenia napadów chemicznych (jeżeli się w planie przewiduje) oraz miejsc zakażonych substancjami trującemi i niebezpiecznych ze względu na utrzymywanie się ich;

f) tyłowych pozycyj obronnych;

g) przeszkód naturalnych wewnątrz strefy obronnej i na jej tyłach, krępujących swobodę manewrowania i wycofania się nieprzyjaciela na poszczególnych odcinkach;

h) rozmieszczenia sztabów, ośrodków łączności (na podstawie obserwacji ruchu gońców i linij teletonicznych) oraz radjostacyj.

Każdą uzyskaną wiadomość nanoszą organa rozpoznawcze dokładnie na siatkę szkiców orjentacyjnych. Im dokładniejsze będzie naniesienie, tem łatwiej będzie ustalić rozczłonkowanie piechoty nieprzyjaciela. Sztab dywizji zestawia ogólny szkic orjentacyjny, który powinien być gotowy i dostarczony piechocie i artylerji przed rozpoczęciem natarcia na pozycję obronną.

Wszystkie dane, dostarczone przez rozpoznanie, powinny ostatecznie ustalić zarys przedniej linji strefy obronnej i jej skrzydeł z możliwie dokładnem rozmieszczeniem w terenie bataljonów, kompanij, plutonów (ośrodków oporu, punktów oporu, redut i linij wsparć) wzdłuż frontu i w głąb strefy obronnej; system ognia artylerji i ciężkich karabinów maszynowych (stanowiska bateryj i punkty obserwacyjne).

179. Oddziały polityczne jednostek wojskowych ustalają w czasie przygotowania do natarcia:

a) skład klasowy i narodowościowy oddziałów nieprzyjacielskich oraz ich pewność pod względem politycznym;

b) stosunki wzajemne pomiędzy oficerami i szeregowymi u nieprzyjaciela;

c) zdolność oddziałów nieprzyjacielskich do walki;

d) stosunek ludności miejscowej do wojsk własnych i do nieprzyjaciela.

Oddział polityczny powinien wyciągnąć wnioski co do różnej wartości bojowej różnych oddziałów nieprzyjacielskich, obsadzających strefę obronną.

180. Równocześnie z rozkazem lub zarządzeniem przygotowawczem do natarcia powinny zazwyczaj pułki piechoty otrzymać wszelkie dane, dotyczące nieprzyjacielskiej strefy obronnej, opracowane przez sztab dywizji, a przedstawione na szkicu orjentacyjnym, opatrzonym objaśnieniem do niego (jeżeli tego potrzeba). Na podstawie tych danych dowódca pułku podaje do wiadomości swemu szefowi sztabu, co jeszcze wymaga wyjaśnienia, ażeby można było powziąć decyzje. Sztab pułku natychmiast organizuje rozpoznanie, które prowadzi się w okresie zbliżania się piechoty. Ażeby pułk piechoty mógł najbardziej celowo wykonać swoje zadania i konkretnie wyznaczyć je bataljonom i artylerji powinien ustalić rozczłonkowanie piechoty nieprzyjacielskiej z jeszcze większą dokładnością.

181. Zniszczenia pozycji ubezpieczającej przeciwnika dokonywają oddziały rozpoznawcze i wysunięte, straż przednia i bataljony wysunięte przy poparciu artylerji i sił głównych (a gdy się niemi rozporządza, również sił pancernych), które wydziela się wówczas, gdy oddziały rozpoznawcze i oddziały wysunięte oraz straż przednia nie mają dostatecznej siły dla zniszczenia oddziałów ubezpieczających i przebicia się do przedniej linji strefy obronnej.

Ilość bataljonów zależy od szerokości pasa natarcia dywizji oraz siły nieprzyjacielskich oddziałów ubezpieczających. W warunkach normalnych wystarczają na dywizję piechoty dwa wysunięte bataljony.

Do wysuniętych bataljonów należy przydzielać silną artylerję (pożądane dwa dywizjony na bataljon), aby zapewnić najbardziej skuteczne i pewne wykonanie postawionych im zadań.

Pasy działań bataljonów wysuniętych należy wyznaczać w ten sposób, ażeby natarcie tych bataljonów mo-

gło zagrozić drogom odwrotowym oddziałów ubezpieczających nieprzyjaciela i ażeby przy rozwinięciu sił głównych uniknąć, o ile możności, pomieszania oddziałów.

Bataljony wysunięte podporządkowuje się na cały okres ich walki z oddziałami ubezpieczającemi nieprzyjaciela bezpośrednio dowódcy dywizji. Dowódcy pułków, którzy wydzielili te bataljony, utrzymują nadal z niemi łączność na wypadek konieczności wsparcia ich w razie, gdyby nieprzyjaciel przeszedł do natarcia.

182. Zadaniem natarcia bataljonów wysuniętych jest zniszczenie oddziałów ubezpieczających nieprzyjaciela. Dlatego też ich działania powinny być nadzwyczaj śmiałe, zdecydowane, szybkie i zupełnie samodzielne. Dowódca bataljonu na podstawie danych, dostarczonych przez zwiady oraz osobiste zbadanie ugrupowania przeciwnika, ustala system rozczłonkowania piechoty na pozycji ubezpieczającej. Szczególnie ważne jest ustalenie, gdzie znajdują się gniazda ogniowe i przestrzenie nieobsadzone pomiędzy niemi, po których drogach wewnątrz pozycji ubezpieczającej najkorzystniej będzie poprowadzić natarcie i które gniazda ogniowe mogą temu najwięcej przeszkadzać. Na podstawie oceny terenu i ugrupowania sił nieprzyjaciela dowódca bataljonu wysuniętego ustala swą decyzję co do kierunku głównego uderzenia i odpowiednio do tego organizuje szyk bojowy, wyznaczą zadania kompanjom i rozdziela artylerję. Należy mieć na uwadze, że w walce z ubezpieczeniem (czatami) wymaga się od kompanij bardzo dużej samodzielności w działaniu i dlatego bardzo często należy decentralizować dowodzenie artylerją w ramach bataljonu.

Bataljony wysunięte starają się wziąć jeńców na całym froncie i zadać oddziałom ubezpieczającym nieprzyjaciela taką klęskę, która uczyniłaby je niezdolnemi do działań na pozycji obronnej. Gdy oddziały ubezpieczają-

ce nieprzyjaciela rozpoczną ogólny odwrót, wówczas bataljony wysunięte idąc na karkach oddziałów ubezpieczających, wdzierają się do takich punktów przedniej linji strefy nieprzyjacielskiej, skąd możnaby wejrzeć w całą głębokość strefy.

183. Dowódca artylerji w miarę dojrzewania u dowódcy dywizji planu natarcia sił głównych przygotowuje w kierunku głównego natarcia zwiady, obserwację i łączność dla dywizjonów artylerji, aby w toku dalszych działań przygotowanie artylerji do działania zabrało jak najmniej czasu.

Na podstawie wniosków zatwierdzonych przez dowódcę dywizji, dowódca artylerji reguluje zużycie amunicji przez bataljony wysunięte w myśl ogólnego planu walki.

3) Plan i organizacja natarcia.

184. Przy opracowaniu planu i organizowaniu natarcia dowódca ocenia ugrupowanie obronne nieprzyjaciela, ustalając przedewszystkiem rozmieszczenie jego skrzydeł nieosłoniętych celem dokonania obejścia i uderzenia na skrzydło z równoczesnem natarciem częścią sił z frontu. W wypadku, gdy skrzydło sił głównych obrońcy jest słabo osłonięte częścią jego sił, wówczas ich zniszczenie daje możność wyjścia na skrzydło głównego ugrupowania nieprzyjaciela.

Gdy nieprzyjaciel broni się na froncie ciągłym, konieczne jest rozpoznanie ilości jego stref obronnych. Jeżeli nieprzyjaciel posiada ponadto jeszcze pozycję tyłową, wówczas w czasie natarcia na główną pozycję obrony należy dążyć do trzymania pozycji tyłowej pod dalekim ogniem artylerji, ażeby idąc na karkach rozbitych sił głównych, opanować również pozycję tyłową. Czołgi

i lotnictwo mogą w tem działaniu okazać skuteczną pomoc.

185. Przy organizowaniu obejścia skrzydła nieprzyjaciela konieczne jest związanie go z frontu przez silne natarcie, przyciągając na front możliwie dużo odwodów nieprzyjaciela. Obejście powinno być dokonane niespodziewanie i szybko. Należy przewidzieć środki do zabezpieczenia skrzydła zewnętrznego oddziałów oskrzydlających przed przeciwnatarciami odwodów nieprzyjacielskich.

186. Przeprowadzone rozpoznanie i walka wysuniętych bataljonów dają sztabowi dywizji wiadomości o strefie obronnej nieprzyjaciela.

Aby umożliwić dowódcy powzięcie decyzji do walki, sztab wielkiej jednostki opracowuje wszystkie dane, dostarczone przez rozpoznanie i przedstawia je dowódcy w formie wniosków, charakteryzujących system obrony nieprzyjaciela. Rozpoznanie nie zawsze jest w stanie dostarczyć wyczerpujących danych (z wyjątkiem warunków walki pozycyjnej, gdy rozporządza się większą ilością czasu na przygotowanie). Rzeczywiste ugrupowanie nieprzyjaciela trzeba będzie ustalić na podstawie bardzo niezupełnych danych. Jest to możliwe do osiągnięcia jedynie pod warunkiem prawidłowej oceny terenu, dobrego zorganizowania rozpoznania, znajomości taktyki obronnej nieprzyjaciela i jego sposobów maskowania.

187. Przy powzięciu decyzji dowódca wielkiej jednostki ustala:

a) najbliższe zadanie, które sam sobie stawia (zamiar);

b) kierunek głównego uderzenia i szerokość jego frontu;

c) kolejność zwalczania członów ugrupowania nieprzyjacielskiego w głąb, zadania z punktu widzenia kolejnych linij do osiągnięcia;

Eigentum Heeresarchiv-Zweigstelle Danzig

d) organizację ugrupowania do natarcia (grupa uderzeniowa i grupa wiążąca, urzutowanie w głąb, grupy artyleryjskie i rozdział środków technicznych, oddanych jednostce);
e) zadania jednostek podległych (oddziałów), artylerji i innych środków technicznych, które mają pozostać bezpośrednio podporządkowane dowódcy jednostki.

188. Racjonalny wybór kierunku natarcia głównego ma znaczenie decydujące dla powodzenia natarcia. Kierunek natarcia głównego wybiera się taki, któryby dawał możność zadania nieprzyjacielowi klęski w danych warunkach położenia, w sposób najłatwiejszy i szybki oraz możność równoczesnego wyjścia na jego tyły. Kierunek głównego natarcia ustala dowódca wielkiej jednostki samodzielnie, czasem jednak może on być nakazany przez dowódcę wyższego, gdy chce zgrupować uderzenie swych sił głównych w pewnym kierunku.

Najdogodniejsze punkty do skierowania głównego natarcia przy natarciu przełamującem stanowią najbardziej czułe, słabe i niebezpieczne dla nieprzyjaciela miejsca jego ugrupowania bojowego, które można ustalić zarówno na podstawie wiadomości o wartości jego wojsk (ich wartość bojowa i pewność polityczna), jak również o terenie i jego technicznem urządzeniu. Natarcie w takich kierunkach doprowadza do znacznych wyników wyprowadzając oddziały nacierające szybko i bez większych strat na skrzydła i tyły silniejszych odcinków nieprzyjacielskiego ugrupowania bojowego.

Z punktu widzenia warunków terenowych, najdogodniejszemi dla wykonania natarcia głównego są kierunki, zapewniające:

a) najlepsze wykorzystanie własnych środków ogniowych, posiadanie dobrych punktów obserwacyj-

nych, dających najlepszą obserwację wzdłuż frontu i w głąb nieprzyjacielskiej strefy obronnej, istnienie bliskich i korzystnie rozmieszczonych stanowisk dla artylerji, zapewniających możliwość całkowitego skoncentrowania ognia w pasie głównego natarcia i ciągłego wsparcia ogniowego piechoty bez konieczności zmiany stanowisk w czasie jej posuwania się naprzód;

b) dogodne i ukryte podejścia, umożliwiające szybkie i skryte zbliżenie się piechoty i czołgów (jeżeli są one przydzielone) jak również ukrycie przed obserwacją przeciwnika pracy własnych tyłów;

c) możliwość postawienia przeciwnika w niekorzystnych warunkach terenowych przez samo posunięcie się naprzód;

d) możliwość szybkiego towarzyszenia artylerji piechocie;

e) możliwość użycia substancyj trujących, jeżeli się ich zamierza użyć.

Wielki również wpływ na wybór kierunku głównego natarcia wywiera zarys strefy obronnej (występy i wgięcia).

189. Szerokość pasa natarcia głównego, w zależności od zdolności obronnej strefy obronnej przeciwnika (umocnień, głębokości i stopnia zorganizowania systemu ognia) i charakteru terenu, ustala się stosownie do możliwości artyleryjskich jednostki, ilości czołgów i innych środków niszczących, przydzielonych jednostce. Ażeby rozszerzyć odcinek przełamania strefy obronnej, zasila się jednostki, działające w kierunku głównego natarcia artylerją, moździerzami piechoty, czołgami i innemi środkami.

190. W zależności od siły i głębokości nieprzyjacielskiej strefy obronnej, wzajemnego rozmieszczenia na niej batalionów i kompanij (ośrodków oporu, punktów oporu,

linij wsparć i t. d.) i od warunków terenu, dowódca wielkiej jednostki ustala kolejność niszczenia zgrupowań piechoty nieprzyjacielskiej przez wyznaczenie linij i orjentacyjnych terminów ich osiągnięcia w zależności od czasu, który jest potrzebny do zniszczenia gniazd ogniowych i zburzenia przeszkód sztucznych przy pomocy środków artyleryjskich i innych, przydzielonych wielkiej jednostce.

Przełamanie nieprzyjacielskiej strefy obronnej można uważać za zakończone dopiero po dojściu do rejonu stanowisk artyleryjskich i odwodów nieprzyjaciela (10—12 km).

191. W razie, gdy nieprzyjaciel posiada tyłową pozycję obrony, opracowuje się plan jej zdobycia na podstawie danych, dotyczących jej oddalenia, siły załogi, technicznego umocnienia, a również stosownie do posiadanych przez korpus piechoty środków niszczących.

Rozpoznanie lotnicze dostarczy dowódcy korpusu danych potrzebnych do wyboru odcinka zapewniającego największe możliwości przełamania pozycji tyłowej. Artylerja korpusu przy pomocy lotnictwa będzie mogła przeprowadzić częściowe przygotowanie natarcia jeszcze w okresie walki o pierwszą pozycję obronną. Dowódcy dywizyj przygotowują na podstawie wskazówek dowódcy korpusu, w drugich rzutach grup uderzeniowych bataljony piechoty, przeznaczone specjalnie do natarcia na pozycję tyłową, które nie dając się odciągnąć przez zadania związane z walką o pierwszą pozycję obronną, powinny szybko wysunąć się naprzód i zaatakować pozycję tyłową przy czynnem poparciu przez lotnictwo. Do wsparcia tych bataljonów wydziela się artylerję towarzyszącą. Jeżeli jednostka rozporządza czołgami, może wówczas wydzielić specjalny rzut czołgów do działań przeciwko pozycji tyłowej lub też wyznaczyć do tego jeden z rzutów, po przełamaniu pierwszej pozycji.

Główne siły dywizyj powinny wydatnie wesprzeć natarcie na pozycję tyłową.

192. Dla ustalenia ugrupowania do natarcia miarodajne są: kierunek i szerokość frontu natarcia głównego i natarcia pomocniczego oraz zamierzona kolejność pobicia członów zgrupowania nieprzyjacielskiego.

Przy natarciu na skrzydło przeciwnika korpus piechoty wyznacza dywizjom takie pasy, ażeby nieprzyjaciel został związany z frontu, zaś siły główne mogły wyjść na jego skrzydło i tyły. Przy przełamywaniu frontu ciągłego korpus piechoty zwęża pasy dla dywizyj grupy uderzeniowej, wyznaczając kierunki ich natarć głównych w ten sposób, aby na froncie korpusu utworzył się szeroki wyłom w nieprzyjacielskiej strefie obronnej. W wypadkach szczególnych, gdy nie wystarcza artylerji, dopuszczalne jest uszykowanie jednej z dywizyj w drugim rzucie korpusu, przyczem jej pułk artylerji należy przydzielić jednej z dywizyj pierwszego rzutu.

Dywizja piechoty prowadzi natarcie, mając grupę uderzeniową w jednym rzucie (pułku obok siebie), albo w dwóch rzutach (pułk za pułkiem). Do natarcia przełamującego grupuje się zwykle grupę uderzeniową dywizji w jeden rzut.

Pułk piechoty naciera, mając zwykle w grupie uderzeniowej dwa rzuty, zaś na wąskim odcinku natarcia może pułk nacierać w trzech rzutach (bataljon za bataljonem).

Podział artylerji i innych środków technicznych w ugrupowaniu do natarcia uskutecznia się w myśl paragrafów 126 — 137. Ze szczególną dokładnością należy opracować zagadnienie wsparcia drugiego rzutu przez grupę bezpośredniego wsparcia. Odciągnięcie jej dla wsparcia rzutu pierwszego w okresie, gdy drugi rzut wsparcia tego jeszcze nie potrzebuje, wymaga specjalnego przygotowania łączności i obserwacji.

W wypadku podporządkowania wielkiej jednostce oddziałów kawalerji strategicznej należy jej użyć w grupie uderzeniowej, obchodzącej skrzydło nieprzyjaciela i zapewnić jej współpracę płatowców lotnictwa organicznego. Przy natarciu przełamującem należy użyć kawalerji w ostatnich rzutach, wprowadzając ją do akcji dopiero po zupełnem przełamaniu nieprzyjacielskiej strefy obronnej. Zasieki z drutu kolczastego należy usunąć przed nadejściem kawalerji, co mogą wykonać saperzy i czołgi.

Korzystnie jest przydzielać do kawalerji oddziały zmotoryzowane i czołgi, jeżeli się je posiada.

Kawalerji nie należy wyznaczać pasów natarcia, lecz działa ona w wyznaczonych kierunkach.

193. Drugie rzuty grupy uderzeniowej otrzymują równocześnie z ustaleniem zadań dla pierwszego rzutu i grupy wiążącej zadanie wykorzystania powodzenia (kierunek posuwania się wewnątrz strefy obronnej, albo jaki rejon należy opanować). Odpowiedzialność za ich wkroczenie do walki na czas celem wykorzystania powodzenia spoczywa na barkach dowódców rzutów. Zadania dla drugich rzutów wyznacza się w ten sposób, ażeby przy rozwinięciu działań wewnątrz nieprzyjacielskiej strefy obronnej nie doszło do pomięszania oddziałów, to znaczy, że drugie rzuty powinny wykorzystywać powodzenie, wychodząc z poza skrzydła rzutu pierwszego.

194. Przy wyznaczaniu zadań dla artylerji w warunkach wojny ruchowej, dowódca dywizji i dowódca pułku na podstawie meldunku dowódcy artylerji i szefa sztabu ustalają:

a) ilość i skład grup bezpośredniego wsparcia (w pułku podział dywizjonów i bateryj do wsparcia bataljonów) oraz które oddziały artylerji wydziela się do pułków (bataljonów);

b) system podporządkowania artylerji w czasie walki (decentralizacja kierownictwa i który oddział przeznacza się do wsparcia drugiego rzutu);

c) zasadnicze i ewentualne pasy działania dla grup bezpośredniego wsparcia;

d) zadania grup bezpośredniego wsparcia w poszczególnych rejonach i okresach walki;

e) skład grup dalekiego działania (jeżeli się je wydziela);

f) czas i sposób otwarcia ognia i

g) przypuszczalne zużycie pocisków w poszczególnych okresach walki.

W rozkazie dywizyjnym zamieszcza się punkty „a", „b", „c", „e" (jeżeli potrzeba również „f").

Pozostałe punkty zamieszcza się w rozkazie dowódcy artylerji i w tabeli czynności.

Przy wykonywaniu przez grupę uderzeniową obejścia skrzydła nieprzyjaciela korzystnie jest decentralizować dowodzenie artylerją.

Przy tworzeniu grupy dalekiego działania korpusu dowódca korpusu ustala:

podział na podgrupy (jeżeli potrzeba);

zasadnicze pasy działań dla podgrup i dodatkowe zadania według rejonów (ewentualne pasy działania) dla zasilenia artylerji dywizyjnej w razie konieczności skoncentrowania potężnego ognia na te rejony;

czas otwarcia ognia.

Dowódca pułku piechoty obiera z zasady wspólne miejsce postoju razem z dowódcą grupy bezpośredniego wsparcia (niezależnie od podporządkowania grupy), podaje mu do wiadomości swoją decyzję i zadania artylerji pułkowej oraz wspólnie z nim ustala rozdział dywizjonów lub bateryj dla wsparcia bataljonów, uwzględniając działanie artylerji pułkowej.

195. Na podstawie decyzji dowódcy opracowuje się plan walki i sposób jego realizacji. Sztab jednostki wydaje zarządzenia przygotowawcze, opracowuje rozkaz operacyjny, a przy natarciu przełamującem — tabelę czynności i szkic orjentacyjny. Po opracowaniu planu walki, jeżeli czasu na to starczy, dowódca jednostki (dywizji i pułku) zbiera w ukryciu, na dogodnym punkcie obserwacyjnym, bezpośrednio podległych mu dowódców jednostek (oddziałów) i dowódców innych rodzajów broni (w tej liczbie również dowódców oddziałów przydzielonych) i ustala dokładnie według terenu linij terenowych i czasu opracowany plan walki, starając się, ażeby podwładni dowódcy zrozumieli w zupełności przebieg walki i sposób współdziałania.

196. Celem zapewnienia osobistej obserwacji przebiegu walki i wpływu dowódcy wielkiej jednostki na jej tok obowiązkiem sztabu jest przybotować najdogodniejsze posterunki bojowe dowództwa i punkty obserwacyjne, posiadające pewną łączność z oddziałami podwładnemi, oraz pomocnicze punkty obserwacyjne, posiadające łączność z posterunkiem bojowym dowództwa. Przeniesienie bojowych posterunków dowództw na nowe linje powinno być zorganizowane w ten sposób, aby dowódca wielkiej jednostki mógł osobiście obserwować działania wojsk w czasie najważniejszych momentów walki. Przejazdy dowódcy do nowych posterunków bojowych dowództwa nie powinny ulegać opóźnieniom z powodu braku łączności; łączność należy przygotować jeszcze przedtem. Zadania w zakresie organizacji łączności wyznacza się zawczasu. Drogi do przejścia na nowy posterunek bojowy dowództwa powinny być zawczasu rozpoznane.

Celem zapewnienia niezawodnej łączności w walce zaczepnej wykorzystuje się wszelkie środki, przyczem bezwzględnie należy je podwajać. Środki odwodowe łączności powinny być w stałem pogotowiu i wysunięte w te

rejony i w tych kierunkach, w których ich użycie jest najbardziej prawdopodobne. Do utrzymania łączności piechoty z artylerją, poza użyciem oddziałów łączności z piechotą, ustala się sygnały umówione (rakiety). Linje łączności (kabel i drogi posuwania się gońców) powinny przechodzić w terenie w ten sposób, aby nie zostały przerwane przez ogień przeciwnika.

197. Techniczne przygotowanie natarcia polega na:

a) przeprowadzeniu technicznego rozpoznania, mającego na celu stwierdzenie i uzupełnienie z punktu widzenia technicznego danych, dostarczonych przez zwiady oddziałów, a w szczególności rozpoznanie sztucznych przeszkód przeciwczołgowych; celem przeprowadzenia rozpoznania technicznego przydziela się saperów do patroli oficerskich zwiadów oddziałowych;

b) urządzeniu i rozbudowie najważniejszych bojowych posterunków dowództw i punktów obserwacyjnych dla dowódców wielkich jednostek;

c) zapewnieniu wojskom, przeznaczonym do wykorzystania powodzenia i pościgu możności posuwania się bez przeszkód (przygotowanie wszelkich środków potrzebnych do budowy przejść dla kolumn, naprawy dróg, mostów i t. p.);

d) przygotowaniu środków, ułatwiających utrzymanie zdobytych linij, jeżeli to jest wymagane;

e) zorganizowaniu pracy nad rozszerzeniem przejść, dokonanych w przeszkodach sztucznych nieprzyjaciela i doprowadzenie tych przejść do stanu umożliwiającego drugim rzutom posuwanie sie bez przeszkód, a o ile możności nawet zupełnem zniszczeniu przeszkód na szerokiej przestrzeni;

f) pomocy w posuwaniu się ciężkiej artylerji przez naprawę dróg i mostów;

g) pomocy w zamaskowaniu czołgów na pozycji wyjściowej i przygotowaniu środków do pokonywania przez czołgi sztucznych przeszkód wewnątrz ugrupowania obronnego nieprzyjaciela (faszyna, kosze i t. p.);

h) zorganizowaniu poważniejszych prac w zakresie maskowania w znaczeniu ogólnem (maskowanie otwartych przestrzeni przed obserwacją naziemną i t. p.).

Plan wykonania prac technicznych opracowuje się na podstawie wskazówek szefa sztabu; główną uwagę należy zwrócić na umożliwienie szybkiego posuwania się naprzód artylerji i czołgów (jeżeli są przydzielone).

198. Wojska nacierające należy troskliwie zabezpieczyć przed niespodziewanym napadem przeciwnika przez rozpoznanie, obserwację, ubezpieczenie i obronę przeciwlotniczą.

199. Obronę przeciwlotniczą i przeciwchemiczną organizuje się według planów, w których należy przewidzieć:

a) rozmieszczenie środków czynnej obrony przeciwlotniczej w okresie przenikania piechoty w głąb nieprzyjacielskiej strefy obronnej i w okresie pościgu;

b) rozmieszczenie posterunków obserwacyjno - meldunkowych oraz przeniesienie ich w razie posunięcia się naprzód;

c) użycie łączności do celów obrony przeciwlotniczej;

d) stosowanie zasłon dymowych i innych sposobów maskowania;

e) zarządzenia, dotyczące rozpoznania chemicznego, sposoby przechodzenia i wymijania miejsc zakażonych przez nieprzyjaciela, zarządzenia, dotyczące odkażania;

f) rozmieszczenie posterunków obserwacji przeciwchemicznej i alarmowych (w planach pułków), przeniesienie ich w razie posunięcia się naprzód i sposób przeprowadzenia ogólnego alarmu chemicznego i t. d.

W razie, gdy do korpusu zostało przydzielone lotnictwo myśliwskie lub zostało wyznaczone do działania na jego korzyść, wówczas szef sztabu opracowuje plan obrony przeciwlotniczej wspólnie z dowódcą artylerji i dowódcą oddziału lotnictwa myśliwskiego.

Dowódca pułku obowiązany jest zorganizować w porozumieniu z dowódcą artylerji solidną obronę przeciwlotniczą artylerji (grupy bezpośredniego wsparcia), wspierającej jego pułk i natarcie jego bataljonów; w tym celu ustala:

ile ciężkich karabinów maszynowych i z których bataljonów należy je przydzielić do obrony przeciwlotniczej, ich rozdział i rozmieszczenie (zwykle wykorzystuje się ciężkie karabiny maszynowe drugich rzutów);

kolejność ich przesuwania naprzód w miarę posuwania się bataljonów i podciągania bateryj.

200. Sztab jednostki opracowuje plan pracy tyłów. Dowóz amunicji powinien być zapewniony na wszystkich linjach, które ma osiągnąć natarcie. Pierwsza pomoc i ewakuacja sanitarna powinny być również dostosowane do zasadniczych okresów walki. Bezwarunkowo należy przewidzieć sposób zaopatrzenia ludzi i koni w żywność oraz dostarczenie materjałów pędnych (gdy rozporządza się trakcją mechaniczną).

201. Przez zachowanie w tajemnicy wszystkich przygotowań do natarcia oraz ukryte przeprowadzenie działań przy natarciu osiąga się zaskoczenie, które zapewnia w znacznym stopniu powodzenie natarcia.

202. Zasłon dymowych używają wszystkie rodzaje wojsk. Do skutecznego użycia zasłon dymowych koniecz-

ną jest dokładna obserwacja kierunku wiatru przez dowódców wszystkich stopni. Kierunek wiatru wrysowuje się na mapę.

Stosowanie zasłon dymowych nie powinno przeszkadzać w pracy własnym środkom ogniowym ani utrudniać działań oddziałów własnych i sąsiednich. Zasłony dymowe stosuje się w porozumieniu z dowódcami grup bezpośredniego wsparcia.

203. Przy przygotowaniu natarcia szczególną uwagę należy zwrócić na wzmocnienie stanu politycznego i moralnego wojsk. Oddziały należy przed walką w miarę możności uzupełnić, zapewnić im odpoczynek i dobre wyżywienie.

4) Użycie środków, przydzielanych do jednostek.

204. Artylerji odwodu naczelnego wodza, przydzielanej do korpusów i dywizyj, używa się zależnie od kalibru i typu dział, w składzie grup bezpośredniego wsparcia i ogólnego działania. Przydzielenie do korpusu piechoty dywizji artylerji z odwodu naczelnego wodza daje możność zwiększenia szerokości frontu natarcia przełamującego korpusu i każdej poszczególnej dywizji przez przydzielenie każdej dywizji po jednym pułku z odwodu artylerji naczelnego wodza. Wówczas dywizja piechoty może wydzielić trzy lub dwa zgrupowania artylerji bezpośredniego wsparcia, w tym ostatnim przypadku każde w sile jednego pułku artylerji. Rozdrabnianie i mieszanie pułków artylerji odwodu naczelnego wodza jest niepożądane, zarówno jak i artylerji dywizyjnej. Dywizja artylerji odwodu naczelnego wodza nie otrzymuje samodzielnego odcinka, lecz zostaje przydzielona (podporządkowana) pułkami do dywizyj piechoty oraz dowódcy artylerji korpusu (grupa dalekiego działania).

Przygotowanie natarcia przez artylerję odwodu naczelnego wodza przeprowadza się według ogólnych prawideł użycia artylerji, należącej organicznie do oddziałów.

Razem z dywizjami artylerji odwodu naczelnego wodza należy przydzielać do korpusów również oddziały radjotelegraficzne celem zapewnienia lepszego współdziałania bateryj z piechotą.

205. Moździerze piechoty przydziela się zwykle dywizjonami do dywizyj piechoty celem zwiększenia szerokości frontu natarcia i skuteczniejszego zniszczenia obrońcy. Dywizjony średnich moździeży piechoty, których zadaniem jest burzenie sztucznych przeszkód i gniazd ogniowych nieprzyjaciela, przydziela się kompanjami do pułków piechoty. Dywizjony ciężkich moździeży piechoty, których zadaniem jest burzenie silnych schronów, przydziela się do pułków piechoty lub wciela w skład grup bezpośredniego wsparcia. Użycie moździeży piechoty należy w pewnej mierze uwzględnić w planie artyleryjskiego zniszczenia nieprzyjaciela.

206. Właściwości współczesnych czołgów pozwalają na użycie ich w natarciu w rozmaity sposób.

Czołgów można używać:

a) do natarcia wspólnie z oddziałami piechoty;

b) do wykonania zadań samodzielnych wewnątrz strefy obronnej w związku z działaniami piechoty i artylerji;

c) do wspólnych działań z kawalerją na skrzydłach nieprzyjaciela;

d) w składzie oddziałów zmotoryzowanych na skrzydłach i w wyłomach.

W działaniach zaczepnych o celach bardzo ważnych używa się czołgów w znacznych masach i na szerokim froncie.

Czołgów używa się w terenie, w którym niema takich przeszkód naturalnych, którychby one nie były w stanie pokonać, oraz który daje możność skrytego podciągnięcia czołgów do rejonu natarcia.

Zbliżenie czołgów przeprowadza się w czasie nocy lub pod osłoną zasłon dymowych oddzielnie od piechoty, którą czołgi dopędzają na linji, skąd ma się rozpocząć natarcie piechoty.

Jako normę przydziału czołgów do jednostek wojskowych należy przyjąć nie mniej jak jeden bataljon czołgów na dywizję piechoty.

207. Głównem zadaniem czołgów jest torowanie drogi nacierającej piechocie przez miażdżenie ogniowego oporu nieprzyjaciela i burzenie jego sztucznych przeszkód. W związku z tem główną, podstawową masę czołgów wydziela się przedewszystkiem jako rzuty czołgów, mające wspierać piechotę. Do zwalczania nieprzyjacielskiej artylerji, gdy rozporządza się większą ilością czołgów, a także do zdezorganizowania pracy jego tyłów, wydziela się rzuty dalekiego działania.

Dywizja piechoty organizuje z przydzielonego jej bataljonu czołgów przedewszystkiem rzuty wsparcia piechoty, oddając je pułkom piechoty, a dopiero w razie, gdy posiada potężne środki artyleryjskie, zdolne do zgniecenia ognia głównych nieprzyjacielskich ośrodków, lub w razie, gdy przydzielono jej więcej, niż jeden bataljon czołgów, dywizja wydziela rzuty dalekiego działania (każdy rzut w sile najmniej kompanji).

Z zasady podporządkowuje się oddziały czołgów tym dowódcom piechoty, których oddziały one wspierają. Najmniejszą jednostką czołgów, która może być przydzielona do pododdziałów piechoty (bataljonu, kompanji) jest pluton. Czołgi, przydzielone do bataljonu (kompanji), otrzymują zadanie wsparcia wyznaczonych kompanij (w kompanjach plutonów), których żądania obowiązane są spełniać.

O ile możności należy część czołgów przydzielić do drugich rzutów piechoty.

208. Wsparcie piechoty przez czołgi ma ogromne znaczenie przy natarciu piechoty na przednią linję nieprzyjacielskiej strefy obronnej. W tym przypadku natarcie może się rozpocząć po krótkiem przygotowaniu artyleryjskiem. Zupełnie bez żadnego przygotowania artyleryjskiego natarcie można rozpocząć jedynie w razie posiadania wielkiej ilości czołgów. Wspólne natarcie na przednią linję najlepiej zapewnia ścisłe współdziałanie czołgów i piechoty.

W okresie dalszego rozwinięcia natarcia przełamującego piechoty czołgi mogą odegrać rolę rozstrzygającą, zastępując artylerję, z którą łączność w toku walki staje się trudniejsza. Można również zorganizować natarcie czołgów w ten sposób, że piechota po potężnem przygotowaniu artyleryjskiem naciera na przednią linję nieprzyjacielską; zaś nagłe pojawienie się czołgów wesprze piechotę w natarciu na punkty oporu drugiej linji. Ujemną stronę takiego sposobu natarcia stanowi trudność zorganizowania współdziałania pomiędzy piechotą i czołgami, jak również osłabienie pierwszego uderzenia piechoty.

Z tych samych względów niekorzystne jest przedarcie się czołgów na odcinku sąsiednim i wsparcie własnej piechoty wewnątrz nieprzyjacielskiej strefy obronnej, przez natarcie na skrzydło atakowanych przez piechotę członów nieprzyjacielskiego ugrupowania.

Po dokonaniu przełamania i opanowaniu artyleryjskich stanowisk, zaś na odcinkach walk pozycyjnych po opanowaniu pozycji tyłowej, czołgi wyciąga się do odwodów, bez zatrzymywania ich dla utrzymania zdobytego terenu.

209. Przy organizowaniu natarcia czołgów trzeba ustalić:

a) strefy i kierunki, dogodne pod względem warunków terenu do natarcia czołgów oraz średnią ich szybkość, zależnie od warunków terenowych;

b) szerokość frontu natarcia i ilość rzutów;

c) zadania poszczególnych rzutów czołgów;

d) sposób i czas natarcia (albo sygnał);

e) rejon zbiórki czołgów po natarciu.

W tabeli czynności wielkiej jednostki należy uwzględnić współdziałanie grupy artylerji dalekiego działania i rzutu czołgów dalekiego działania.

Rozpoznanie nieprzyjacielskiej strefy obronnej powinno wyjaśnić system i charakter sztucznych przeszkód przeciwczołgowych.

W planie natarcia należy przewidzieć całokształt zarządzeń w zakresie pokonywania tych przeszkód (przygotowanie faszyny, koszów, przydział saperów do czołgów, zniszczenie przez artylerję i inne środki pól minowych i inne).

210. Dowódca bataljonu piechoty zbiera zawczasu dowódców kompanij (czasami plutonów pierwszego rzutu) oraz dowódców bateryj artylerji przydzielonej mu lub wspierającej go oraz dowódców czołgów i objaśnia im z dobrze zamaskowanego punktu sposób wykonania zadania, wyznaczonego bataljonowi, wyznacza linje i orjentacyjne terminy ich osiągnięcia, manewr kompanij i wspierających je czołgów.

Współdziałanie czołgów z pododdziałami piechoty zapewnia się przez szczegółowe wzajemne zapoznanie się ze sposobem wykonania zadań bojowych i dobre zorganizowanie łączności. To zaznajomienie odbywa się w terenie przed rozpoczęciem natarcia, w czasie wspólnie przeprowadzonego rozpoznania przez dowódców oddziałów czołgów i dowódców piechoty.

Piechota powinna rozumieć, że czołgi nie mogą zająć i utrzymać terenu, że mogą one jedynie ułatwić to zadanie piechocie, która pozostaje rozstrzygającym ro-

dzajem broni. Piechota stosuje swoje zwykłe sposoby przełamywania, a tylko wzmacnia je potężnem współdziałaniem czołgów.

Zatrzymanie się czołgów lub ich wyjście z linji bojowej nie powinno ani na minutę zatrzymać nacierającej piechoty, która nawet bez czołgów powinna być zdolna do dokonania przełamania.

Piechota pomaga czołgom w zwalczaniu przeszkód przeciwczołgowych (karabinów maszynowych, karabinów wielkokalibrowych, artylerji).

Stosując się do szybkości posuwania się czołgów, piechota dokłada wszelkich starań, by jak najszybciej przebyć przestrzeń.

211. Czołgi miażdżą gniazda ogniowe nieprzyjaciela, przeszkadzające posuwaniu się wspieranej przez nie piechoty i w tym celu wysuwają się naprzód, na boki, i t. p. Przy wykonywaniu tego głównego zadania, czołgi wspierają, o ile możności, również sąsiednie oddziały piechoty. Chwilowe zatrzymanie się czołgów może mieć miejsce jedynie poza zasłonami.

Czołgi nacierające z drugiemi rzutami piechoty, starają się zapewnić im jak największą siłę natarcia.

Rzut czołgów dalekiego działania naciera przedewszystkiem na artylerję nieprzyjacielską, aby ją zniszczyć i odciągnąć od walki z czołgami, wspierającemi piechotę.

W czasie natarcia wewnątrz nieprzyjacielskiej strefy obronnej, czołgi powinny, o ile możności, unikać posuwania się przez linje nieobsadzone przez broniącą się nieprzyjacielską piechotę, lub przebywać je w szybkiem tempie, gdyż w przeciwnym razie ułatwiłyby artylerji nieprzyjacielskiej zwalczanie siebie.

212. O ile czas pozwala, należy w przeddzień natarcia zorganizować wspólne ćwiczenia taktyczne pie-

choty z czołgami w działaniach, związanych z zamierzonem natarciem, jednak z tem zastrzeżeniem, aby nie zdradzić tajemnicy przygotowywania natarcia.

213. Samochodów pancernych, ze względu na to, że mogą działać jedynie po drogach lub w terenach niepoprzecinanych, najkorzystniej jest użyć z grupą oskrzydlającą i kawalerją.

Pociągi pancerne, uzbrojone w działa polowe, karabiny maszynowe, można z chwilą rozpoczęcia natarcia piechoty wysunąć do pozycji wyjściowej natarcia, by wspierały swoim ogniem posuwanie się własnej piechoty w kierunku przedniej linji nieprzyjacielskiej. Później, jeżeli linja kolejowa nie jest zniszczona, można ich użyć do współdziałania w czasie posuwania się batalionów piechoty przez ostrzeliwanie nieprzyjacielskich gniazd flankujących.

Bateryj kolejowych, jako artylerji o wielkiej mocy, używa się do zasilenia ognia artylerji organicznej oddziałów, przydzielając ją do zgrupowań bezpośredniego wsparcia lub dalekiego działania.

214. Lotnictwo armji, przydzielane do korpusów piechoty lub wyznaczane do działania na ich korzyść, ma w walce zaczepnej następujące zadania:

niszczycielskie lekkie — razić bombami wybuchowemi i chemicznemi artylerję, skupienia żywych sił, sztaby i tabory na najbliższych tyłach, szczególnie amunicyjne, lotniska i lądowiska lotnictwa nieprzyjacielskiego, działającego na polu bitwy;

lotnictwo szturmowe — przez ostrzeliwanie ogniem karabinów maszynowych i bombardowanie, zwalczać artylerję, skupienia żywych sił, sztaby i tabory;

lotnictwo myśliwskie — zwalczanie nieprzyjacielskiego lotnictwa rozpoznawczego i bojowego, działającego na polu bitwy.

Kierownictwo oddziałami lotnictwa bojowego, przydzielonemi do korpusu lub wyznaczonemi do współdziałania z nim, scentralizowane jest w ręku szefa lotnictwa, wyznaczonego przez dowództwo armji. Dowódca korpusu nawiązuje bezzwłocznie łączność z dowódcą grupy lotniczej. Grupa lotnicza powinna się znajdować na najbliższych lądowiskach lub wysuniętych lotniskach.

W planie użycia sił powietrznych w bitwie należy zasadniczo uwzględnić położenie bojowe w powietrzu; zadania oddziałów własnych w obszarze działania lotnictwa; rozmieszczenie sił powietrznych nieprzyjacielskich i własnych; stan urządzeń naziemnych i organizację tyłów; czas rozporządzalny do przygotowania do działań; stan materjałowy i możliwości pracy personelu latającego i technicznego oraz dane meteorologiczne.

Przy wyznaczaniu zadań przydzielonemu lotnictwu armji dowódca korpusu ustala:

a) w jakich obszarach (na odcinku których dywizyj), w jakim czasie (okres walki), lub na jaki sygnał i przez kogo dany ma lotnictwo pracować;

b) do których obszarów nie należy dopuścić lotnictwa nieprzyjacielskiego;

c) znaki umówione płatowców (sygnały świetlne) dla rozpoznania ich przez wojsko (klucz).

Lotnictwo wykonywa wyznaczone sobie zadania zależnie od ilości i rodzaju, albo całą grupą, albo poszczególnemi podgrupami, na które w tym wypadku się dzieli.

Do zwalczania nieprzyjacielskiego lotnictwa przy pomocy bombardowania lotnisk i lądowisk może być użyte za zezwoleniem dowódcy korpusu również lotnictwo niszczycielskie lekkie, o ile zostało przydzielone do korpusu. Dowódca grupy lotniczej (oraz dowódcy podgrup) nawiązują łączność z dowódcami dywizyj na odcinkach, na

których będą pracować, oraz ustalają, co i w których okresach walki ma być zaatakowane przez lotnictwo. Wyszukanie celów i dokładne ustalenie chwili, w której należy je zaatakować w myśl wytycznych dowódcy korpusu i planów walki dowódców dywizyj, należy do dowódcy grupy lotniczej.

Użycie lotnictwa bojowego jest ściśle uzależnione od możliwości przeprowadzenia przez nie lotów bojowych, używa się go przedewszystkiem w najbardziej naprężonych momentach walki, to jest w chwili przejścia do szturmu na przednią linję i w czasie przebijania się przez strefę obronną.

215. Trujących substancyj bojowych używa się do zwalczania żywych sił nieprzyjaciela przy pomocy pocisków artyleryjskich, bomb lotniczych, min i specjalnych przyrządów do rozpylania i wypuszczania gazu z balonów oraz trujących i dymnych świec.

Długotrwałych substancyj trujących używa się do neutralizowania bateryj nieprzyjacielskich i do paraliżowania tych odcinków (rejonów) ugrupowania przeciwnika, przez które nie będą posuwać się własne oddziały nacierające. Lotnych substancyj trujących używa się głównie do zwalczania piechoty nieprzyjacielskiej. Substancje trujące znajdują szerokie zastosowanie zarówno do zwalczania żywych sił na polu walki i ograniczenia ich zdolności manewrowej, jak również do zdezorganizowania pracy zakładów tyłowych. Użycie substancyj trujących zależy od warunków atmosferycznych, warunków terenowych i właściwości przyrządów, za pośrednictwem których się je wyrzuca.

Ostrzeliwanie pociskami chemicznemi z dział, moździerzy piechoty oraz przy pomocy bomb lotniczych można stosować w natarciu w warunkach wojny ruchowej przy korzystnej pogodzie, jednak osiągnięcie nasycenia koniecznego do zdławienia przeciwnika wy-

maga bardzo wielkiego zużycia pocisków, to znaczy, że wynik jego zależeć będzie od wielkości zapasów i możliwości dowozu. Dlatego też ostrzeliwanie pociskami chemicznemi stosuje się jako pomocniczy niszczący środek i to przeważnie przeciwko artylerji — z dział, zaś przeciwko siłom żywym na pewnych odcinkach nieprzyjacielskich — z moździerzy piechoty. Poza tem moździerzy piechoty, które wymagają bliskiego ustawienia wpobliżu nieprzyjaciela, a równocześnie znacznej ilości min chemicznych, używa się wówczas, gdy jest możność ustawienia ich na czas. Najkorzystniejsze wyniki daje bombardowanie bombami chemicznemi lotnisk, taborów, celem zatrucia koni, większych skupień żywych sił i artylerji.

Atak gazowy falowy nawet z lekkich balonów i za pośrednictwem świec trujących może być przeprowadzony jedynie wówczas, gdy na przygotowanie go rozporządza się znacznym czasem (co najmniej jedną nocą). Atak chemiczny przy pomocy fal gazowych i ostrzeliwania przeprowadza się w warunkach wojny ruchowej stosownie do planu dywizji, w którym należy ustalić jakie środki mają być użyte, przeciwko którym obszarom nieprzyjacielskim i w jakim czasie.

Do wypalania ocalałych nieprzyjacielskich gniazd ogniowych, mogą pododdziały piechoty używać przenośnych (noszonych na plecach) miotaczy ognia.

5) Wykonanie natarcia.

216. Wybór linji dla rozwinięcia się w szyk bojowy zależy od terenu i od wielkości jednostki. Trzeba starać się wybrać tę linję możliwie jak najbliżej nieprzyjacielskiej strefy obronnej. Zajęcie pozycji wyjściowej na tej linji następuje albo na specjalny rozkaz, albo naskutek zarządzenia przygotowawczego, poprzedzającego rozkaz do natarcia.

Jeżeli dowódca korpusu poweźmie decyzję bojową przed lub w czasie zbliżania się do pola walki (przed zetknięciem się straży przednich z wysuniętemi oddziałami nieprzyjacielskiemi), wówczas korpus może nie zajmować pozycji wyjściowej do natarcia; dywizje, po otrzymaniu rozkazu operacyjnego, skierowują się samodzielnie wprost do obszaru swych działań. Jeżeli decyzja nie może być powzięta przed zetknięciem się straży przednich dywizyj z nieprzyjacielskiemi oddziałami ubezpieczającemi, wówczas korpus zajmuje najpierw pozycję wyjściową i główne siły dywizyj należy zatrzymać zanim wejdą w strefę nieprzyjacielskiego ognia artyleryjskiego.

Czas rozpoczęcia działań, nakazany w rozkazie operacyjnym, odnosi się do rozpoczęcia działań z tych obszarów. —

217. Dywizja piechoty, po otrzymaniu rozkazu operacyjnego lub zarządzenia przygotowawczego, wysuwa się pod osłoną straży przedniej (straży przednich) w strefę swoich działań i zatrzymuje swoje siły główne w obszarach, leżących poza strefą ognia artylerji nieprzyjacielskiej. W razie, gdy nieprzyjacielskie oddziały ubezpieczające są słabe i straże przednie są w stanie je odrzucić, a teren jest nieprzejrzysty, wówczas należy dążyć do podciągnięcia sił głównych dywizji w ugrupowaniu rozczłonkowanem możliwie jak najbliżej do nieprzyjaciela. Siły główne rozmieszcza się w ten sposób, ażeby pułki piechoty nie musiały przy rozwijaniu się dywizji w szyk bojowy wykonywać ruchów bocznych pod skutecznym ogniem artylerji nieprzyjacielskiej.

Pułki zajmują pozycję wyjściową pod osłoną wysuniętych bataljonów. Czas rozpoczęcia ruchu z pozycji wyjściowej (rozpoczęcie działań) podawany w rozkazie operacyjnym, wyznacza się zależnie od czasu, w którym artylerja może być gotowa do wsparcia piechoty w czasie jej zbliżania, ponieważ podczas dnia piechota bez wsparcia artylerji nie może rozpocząć marszu zbliżania.

218. Pułk piechoty, po otrzymaniu rozkazu operacyjnego dywizji, rozpoczyna marsz zbliżania w szyku rozczłonkowanym. Rozwinięcie w szyk bojowy przeprowadza się na rozkaz dowódcy pułku z chwilą wyjścia na linję, z której ma się zacząć natarcie piechoty. Marsz zbliżania bataljonów piechoty wspiera ogniem cała artylerja wielkiej jednostki.

219. W warunkach, zbliżonych do walki pozycyjnej, jeżeli natarcie rozpoczyna się z położenia ścisłej styczności z nieprzyjacielem, wybiera się pozycję wyjściową możliwie najbliżej nieprzyjaciela; należy dążyć do zajęcia takiego położenia, z któregoby można było odrazu po przygotowaniu artyleryjskiem przejść do szturmu na przednią linję. Stosownie do ugrupowania sił urządza się obszar pozycji wyjściowej pod względem technicznym.

Jeżeli we wspomnianych warunkach do wykonania szturmu konieczne jest zbliżenie się do nieprzyjaciela, wówczas najkorzystniej jest uskutecznić zbliżenie się do linji szturmowej w czasie nocy, co może wymagać nawet kilku nocy.

220. Ogólnem zadaniem piechoty w walce zaczepnej jest dojście do nieprzyjaciela i zadanie mu ostatecznej klęski, posługując się bronią palną i białą. Marsz zbliżania piechoty za dnia uskutecznia się:

a) w terenie przejrzystym w ten sposób, że bataljony piechoty, wykorzystując ukryte podejścia, posuwają się w szykach zwartych, aż do linji, od której nie można posuwać się dalej skrycie;

b) w terenie otwartym — przez posuwanie się piechoty w szykach luźnych do linji, z której piechota będzie mogła użyć swych środków ogniowych do zniszczenia nieprzyjaciela, broniącego głównej pozycji obronnej (900 — 1000 m).

W czasie podchodzenia do tej linji bataljony powinny otrzymać od dowódcy pułku zadanie bojowe, aby mogły przyjąć odpowiednie ugrupowanie.

Przy obchodzeniu skrzydła nieprzyjacielskiego marsz zbliżania powinna cechować szczególna skrytość i szybkość.

221. Przy rozwijaniu się piechoty do natarcia, należy bezwzględnie unikać zbytniego zgęszczenia piechoty, gdyż powoduje to niepotrzebne straty. W warunkach walki ruchowej front natarcia bataljonu nie powinien wynosić mniej niż 500 m. Rozmieszczenie oddziałów piechoty w głąb zależy od siły spodziewanego oporu nieprzyjaciela, głębokości jego ugrupowania i szerokości pasa natarcia.

Przy szerokości pasa natarcia mniejszej niż 1000 m, pułk naciera w trzech rzutach.

222. Dowódca pułku piechoty kieruje posuwaniem się piechoty w okresie natarcia przez kolejne koncentrowanie ognia artylerji na te odcinki nieprzyjacielskie, na których oddziały nacierające spotykają największy opór. Każdy oddział piechoty powinien wiedzieć, że ogień skoncentrowany na odcinek nieprzyjacielski, przeciwdziałający jego posuwaniu się, jest jakgdyby rozkazem dowódcy do natychmiastowego i energicznego posunięcia się naprzód.

223. Korzystnie jest przeprowadzić szturm równocześnie na szerokim froncie, aby w ten sposób zmusić nieprzyjaciela do rozproszenia ognia i siły oporu. Dlatego też należy dążyć do zorganizowania ogólnego szturmu wielkiej jednostki (dywizji, pułku). Szturm ogólny przeprowadza się albo w dokładnie oznaczonym czasie, albo na dany sygnał. Sygnał do ogólnego szturmu podaje się od bataljonów pierwszego rzutu wtył na rozkaz dowódcy wielkiej jednostki mającej przejść do ogólnego szturmu. Piechota rusza do szturmu wówczas, gdy nieprzyjaciel został już przez ogień własnej artylerji dostatecznie moralnie zgnębiony i gdy został naruszony jego system ognia karabinowego i karabinów maszynowych.

Szturm może być również przeprowadzony z inicjatywy pododdziałów piechoty, które, chcąc wesprzeć szturm własnych oddziałów sąsiednich lub wykorzystując wyniki działania ognia własnej artylerji, uderzają na najsłabsze miejsca nieprzyjacielskiego ugrupowania, ażeby obejść, odciąć i zniszczyć oddziały stawiające opór.

Dla oznaczenia chwili rozpoczęcia szturmu i przeniesienia ognia artylerji, ustala się zawczasu (przed rozpoczęciem natarcia) sygnały, które podają dowódcy bataljonów, przechodzących do szturmu.

224. Bataljony pierwszego rzutu, po wdarciu się w ugrupowanie nieprzyjaciela, posuwają się naprzód do nakazanych im obszarów, niszcząc nieprzyjaciela, stawiającego opór od czoła i osłaniając własne skrzydła ogniem karabinów maszynowych i artylerji. Dowódcy bataljonów powinni dokładnie wiedzieć które baterje i na której linji przechodzą pod ich rozkazy. Pierwszy rzut prowadzi natarcie bez przerwy dotąd, dopóki nie dotrze do artylerji nieprzyjaciela i nie odrzuci jego odwodów. W czasie posuwania się bataljony nie powinny się zatrzymywać, chociażby na ich tyłach i bokach pozostały niezniszczone nieprzyjacielskie gniazda ogniowe. Drugie rzuty posuwają się za pierwszemi i rozwijają ich powodzenie oraz zabezpieczają ich boki i tyły.

Głównem wymaganiem, jakie się stawia piechocie przy natarciu przełamującem na nieprzyjacielską strefę obronną jest śmiałość, zdecydowanie, energja i szybkość działań najmniejszych oddziałów piechoty. Żadnych rozkazów ani zarządzeń zgóry oczekiwać nie można. Konieczne jest szybkie i samodzielne decydowanie. Szturm z własnej inicjatywy, śmiałe przenikanie w każdą lukę nieobsadzoną przez nieprzyjaciela, powinny być głównym sposobem działań małych jednostek piechoty i piechoty wogóle.

225. Drugie rzuty, wspierane przez artylerję przydzieloną do nich, nie oczekując żadnych rozkazów

od wyższego dowódcy posuwają się energicznie i zupełnie samodzielnie za pierwszemi; niszczą pozostałe nieprzyjacielskie gniazda ogniowe i duszą gniazda strzelające z boków; odpierają przeciwuderzenia nieprzyjaciela, uderzając na ich skrzydło. W wypadku, gdy nieprzyjaciel stawia pierwszemu rzutowi silny opór i zatrzymuje natarcie, dowódca drugiego rzutu samodzielnie wykorzystuje powodzenie, nacierając na nieprzyjaciela z poza skrzydła pierwszego rzutu.

W razie, gdy osiągnięto powodzenie nie na tym odcinku, na którym było to w planie zamierzone i jest możliwość zadania tam klęski nieprzyjacielowi, używa się drugiego rzutu w tym nowym kierunku.

Dowódca drugiego rzutu utrzymuje bezpośrednią łączność z dowódcą pierwszego rzutu.

226. Przy działaniach na skrzydło nieprzyjaciela pierwszy rzut grupy uderzeniowej, obchodzącej skrzydło powinien dla zapewnienia powodzenia manewru oskrzydlającego, uderzyć niespodziewanie i dlatego marsz zbliżania przeprowadza się w ukryciu. Drugi rzut, posuwa się skrycie za pierwszym nie odrywając się od niego; obserwuje tok walki i przez wykonanie uderzenia, połączonego z jeszcze głębszem obejściem skrzydła nieprzyjaciela, potęguje jego klęskę, odcinając mu drogi odwrotu.

Drugi rzut prowadzi zwiady na skrzydłach i tyłach nieprzyjaciela, starając się odnaleźć jego odwody. Dowódca drugiego rzutu, rzucając swój oddział do natarcia powinien postarać się o zabezpieczenie skrzydła i tyłów oddziału własnego (oraz całej grupy uderzeniowej) przed możliwemi przeciwuderzeniami nieprzyjaciela.

Dowódca wielkiej jednostki obserwuje przebieg walki, stale informuje drugi rzut o położeniu i natychmiast, skoro tylko położenie na to pozwoli, wydaje rozkazy do natarcia.

227. Artylerja pułkowa podsuwa się jeszcze w okresie marszu zbliżania piechoty możliwie najbliżej do nieprzyjaciela; jej głównem zadaniem jest zrobienie przejść w przeszkodach sztucznych, zaś z chwilą ruszenia piechoty do natarcia bezpośrednie wsparcie posuwających się naprzód kompanij, towarzyszenie im i niszczenie ogniem bezpośrednim nieprzyjacielskich gniazd ogniowych, stawiających opór piechocie. Przy robieniu przejść artylerja pułkowa działa baterjami; dla towarzyszenia kompanjom może być ona podzielona pomiędzy nie działonami.

Do wykonania potrzebnej ilości przejść artylerja pułkowa zazwyczaj sama nie wystarcza; w tym wypadku dla zasilenia artylerji pułkowej wydziela się potrzebną ilość bateryj artylerji dywizyjnej. Gdy rozporządza się moździerzami piechoty, należy im powierzyć zburzenie sztucznych przeszkód.

228. Artylerja dywizyjna i korpusowa (grupa bezpośredniego wsparcia i dalekiego działania) z chwilą rozpoczęcia marszu zbliżania piechoty, zwracają całą siłę swego ognia na krótki przeciąg czasu (10 — 15 minut) przeciwko ujawnionym baterjom nieprzyjacielskim, które w tym okresie stanowią główną przeszkodę w marszu zbliżania piechoty, jednak tylko w ramach posiadanych zapasów amunicji i tej ilości pocisków, którą można specjalnie do tego celu przydzielić; następnie grupy bezpośredniego wsparcia przenoszą swój ogień na środki ogniowe piechoty nieprzyjacielskiej, ostrzeliwając je i niszcząc kolejno i planowo tak, aby do chwili rozpoczęcia przez piechotę szturmu, większa ich część została zniszczona. W każdym razie artylerja powinna naruszyć zorganizowany przez nieprzyjaciela system ogni karabinów maszynowych obrony. Korzystnie jest zasilić grupę bezpośredniego wsparcia artylerją ciężką haubicową.

Na podstawie raportu dowódcy artylerji, dowódca korpusu i dywizji ustala plan zużycia amunicji na każdy dzień walki (dowódca dywizji również dla każdego okresu walki).

229. Artylerja ostrzeliwa przed szturmem z największem natężeniem swego ognia środki ogniowe nieprzyjacielskiej piechoty, rozwijając ogień krótkiemi koncentracjami, powtarzanemi raz po raz i przenoszonemi również na tyły, celem wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd co do czasu rozpoczęcia szturmu, oraz zmuszenia go do wyjścia ze schronów, ażeby go zniszczyć. O przenoszeniu ognia dowódcy piechoty powinni być zawiadomieni.

Z chwilą, gdy piechota ruszy naprzód, artylerja przenosi ogień na tyły i na sąsiednie flankujące karabiny maszynowe oraz ośrodki oporu, aby w ten sposób odosobnić atakowane ośrodki oporu, przeciwdziałać przeciwuderzeniom nieprzyjaciela, zabezpieczyć przez zniszczenie nieprzyjacielskich gniazd flankujących skrzydła tych oddziałów własnych, które wdarły się w strefę obronną, oraz zniszczyć nieprzyjacielskie gniazda ogniowe w głębi pozycji, celem przygotowania natarcia na tyłowe punkty oporu.

W celu zapewnienia skutecznego wsparcia wewnątrz nieprzyjacielskiej strefy obronnej, z chwilą rozpoczęcia posuwania się piechoty w głąb baterje zmieniają kolejno, według zawczasu opracowanego planu, punkty obserwacyjne i stanowiska, wysuwając się naprzód. Baterje te przechodzą pod rozkazy dowódców piechoty.

Do grup dalekiego działania przydziela się płatowce do odszukiwania nieprzyjacielskich bateryj i korygowania ognia.

230. Do regulowania współdziałania piechoty i artylerji w czasie posuwania się wewnątrz strefy obronnej, ustala się sygnały, podawane

zapomocą rakiet kolorowych, w tym samym celu można także użyć płatowców do oznaczania miejsca znajdowania się oddziałów wewnątrz strefy obronnej.

231. Dla zapewnienia zaskoczenia, przygotowanie artyleryjskie powinno być możliwie potężne, lecz zato krótkotrwałe i mieć na celu zdemoralizowanie obrońców i zniszczenie gniazd karabinów maszynowych. Czas jego trwania, zależnie od ilości bateryj, któremi rozporządza jednostka, głębokości strefy obronnej i ilości celów, znajdujących się w niej, sieci przeszkód z drutu kolczastego i siły nieprzyjacielskiej piechoty, powinien wynosić średnio 3 do 5 godzin. W razie, gdy nieprzyjaciel nie posiada przeszkód z drutu kolczastego, oraz przy korzystnie układających się warunkach położenia, czas trwania przygotowania artyleryjskiego może być skrócony.

6) Forsowanie przeszkód wodnych.

232. Najkorzystniejsze do forsowania przeszkody rzecznej są:

a) zakręty rzeki, wgięte w kierunku nacierającego, ponieważ pozwalają na boczne i krzyżowe ostrzeliwanie nieprzyjaciela oraz ubezpieczenie przy pomocy ognia skrzydeł przeprawiających się oddziałów;

b) miejsca posiadające na własnym brzegu punkty obserwacyjne, dające wgląd wgłąb nieprzyjacielskiego ugrupowania, skryte podejścia i ukrycia dla oddziałów, przygotowujących się do przeprawy;

c) miejsca dogodne do budowy mostów.

Aby przeprawę wielkich jednostek przyśpieszyć korzystnie jest przeprowadzać ją równocześnie w kilku miejscach. Ażeby zmusić przeciwnika do rozproszenia jego sił należy równocześnie z przygotowywaniem przeprawy przeprowadzać demonstracje.

Odległość jednego miejsca przeprawy od drugiego powinna pozwalać na taktyczne współdziałanie oddziałów, które się przeprawiały.

W celu pomyślnego uskutecznienia przeprawy powinno się:

zorganizować ją dokładnie i wyposażyć w dostateczne środki przeprawy,umożliwiające szybkie przeprawienie znacznych sił;

przydzielić oddziałom przeprawiającym się ogniowe środki w takiej ilości, ażeby mogły zapewnić jak najszybszą przeprawę przy jak najmniejszych stratach;

zaskoczyć nieprzyjaciela przeprawą;

zabezpieczyć ją starannie przed napadami z powietrza i zorganizować należycie obronę przeciwchemiczną.

233. Przy podchodzeniu do rzeki (dywizji i pułku) należy się liczyć z możliwością przeprawienia straży przednich na karkach oddziałów ubezpieczających nieprzyjaciela, wysuniętych przez niego na brzeg, będący w rękach nacierającego; dlatego straże przednie powinny być wyposażone w lekkie środki przeprawy, potrzebne do szybkiego przeprawienia się, oraz w środki niszczące (artylerję) w ilości wystarczającej do wsparcia straży przednich w walce na brzegu nieprzyjacielskim do czasu, dopóki nie nadciągną siły główne.

Zadania straży przednich:

a) zniszczyć nieprzyjacielskie oddziały ubezpieczające i dojść do brzegu rzeki, by zapewnić możność przeprowadzenia rozpoznania i przygotowań do przeprawy;

b) opanować mosty i środki przeprawy, znajdujące się na rzece.

234. Przy przygotowaniu przeprawy należy:

a) przestudjować zawczasu charakter przeszkody rzecznej i terenu, przylegającego do niej: na podstawie

opisów terenów działań wojennych, map w wielkiej podziałce, danych miejscowych;

b) skalkulować środki materjałowe potrzebne do przeprawy (oddziały pontonowe, środki przeprawy, materjał budowlany, liny, kotwice, i t. p.) oraz postarać się o ich dostarczenie;

c) zebrać środki miejscowe, łodzie, liny, kotwice, materjał budowlany i dostawić je skrycie na miejsce przeprawy;

d) rozpoznać miejsca przeprawy przy pomocy lotnictwa, które powinno ustalić istnienie i stan istniejących mostów (pontonowych, prowizorycznych, stałych), dróg i linij obronnych;

e) przeprowadzić rozpoznanie miejsc przepraw i nieprzyjacielskiego ugrupowania obronnego w okresie zbliżania się do rzeki i po podejściu do niej;

f) opracować wszystkie dane, dostarczone przez rozpoznanie i inne wiadomości o przeszkodzie rzecznej i rozesłać je dowódcom poszczególnych rodzajów broni i podległym pododdziałom;

g) przygotować środki do zorganizowania łączności na czas przeprawy;

h) opracować plan obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej.

235. Na każdej przeprawie działa wielka jednostka (oddział) z podporządkowanemi jej wszystkiemi środkami technicznemi i artyleryjskiemi, przeznaczonemi dla danej przeprawy. Dowódca oddziału jest dowódcą przeprawy, dowódca przydzielonych mu oddziałów technicznych jest technicznym kierownikiem przeprawy.

Stroną techniczną przeprawy kierują specjalnie wyznaczeni dowódcy oddziałów technicznych.

Po zajęciu obszaru wyjściowego, zabezpieczającego przeprawę od ognia karabinowego i obserwacji artyleryj-

skiej, jak również wystarczającego do zebrania w nim drugiego rzutu organizuje się natarcie, podobnie jak w zwyczajnych warunkach.

Rozpoczętą przeprawę należy prowadzić bez przerwy. W razie niepowodzenia na jednej przeprawie wykorzystuje się powodzenie na sąsiedniej. Nie należy powtarzać przeprawy na tym samym odcinku, na którym się ona już raz nie udała — nieprzyjaciel będzie tam czujny.

Do obrony przeciwlotniczej używa się artylerji, karabinów maszynowych i dymów. Oddziały karabinów maszynowych dla obrony przeciwlotniczej wyznacza się z drugiego rzutu. Lotnictwo myśliwskie, jeżeli jest przydzielone, zapoznaje się zawczasu z miejscem przeprawy i planem działań.

236. Na podstawie decyzji dowódcy sztab jednostki przy współpracy szefa artylerji, inżynierów, szefa łączności i szefa służby chemicznej opracowuje plan przeprawy w formie tabeli czynności.

Plan przeprawy układa się na podstawie kalkulacji:

a) zdolności przewozowej środków przeprawy do przerzucenia piechoty jednym przejazdem;

b) czasu, potrzebnego dla każdego przejazdu;

c) oddalenia linji, po której zajęciu będzie można dopiero przystąpić do budowy mostów lekkich;

d) oddalenia linji, po której zajęciu można przystąpić do budowy mostu dla wszystkich rodzajów broni;

e) czasu, potrzebnego do budowy każdego z tych mostów i zorganizowania łączności;

f) sił i środków piechoty, artylerji i innych.

W planie przeprawy należy z wielką dokładnością uwzględnić topograficzny charakter przeciwległego brzegu, martwe pola ponad wodą przy wysokim i stromym brzegu, które ośrodki ogniowe mogą przestrzeliwać koryto rzeki, a które z nich mogą otworzyć ogień przeciwko piechocie dopiero wówczas, gdy zakończy ona

przeprawę i zacznie rozwijać się do natarcia i t. p. Najpierw niszczy się ogniem artylerji i ciężkich karabinów maszynowych karabiny maszynowe i strzelców nieprzyjacielskich, przeszkadzających przeprawie piechoty, a następnie przenosi się ogień na te ośrodki ogniowe, które przeszkadzają piechocie w rozszerzaniu obszaru wyjściowego, potrzebnego do zabezpieczenia budowy mostu i dalszej przeprawy. Sekcje łączności z piechotą oraz instruktorzy chemiczni przeprawiają się zaraz z pierwszą przewożoną partją i organizują łączność telefoniczną i odkażanie.

Plan przeprawy przewiduje przeprawę pojedyńczych dział tuż za przeprawionemi oddziałami piechoty, kolejną przeprawę całej artylerji, jak również kolejną organizację bojowych posterunków dowództw, łączności i innych czynników dowodzenia w różnych okresach przeprawy i późniejszego natarcia, po zakończeniu przeprawy budowę dodatkowych mostów na szerokim froncie, i t. d.

237. W odniesieniu do różnych rodzajów wojsk plan przewiduje:

dla oddziałów technicznych:

a) które oddziały techniczne i komu zostają podporządkowane, czas i miejsce ich stawienia się i przejścia pod rozkazy technicznych kierowników przepraw i komendantów mostów;

b) miejsce, do którego ma się podciągnąć materjał do przeprawy i w jakim czasie, które oddziały (jeżeli jest to konieczne) przydziela się oddziałom technicznym do pomocy w przeniesieniu materjału służącego do przeprawy, drogi, po których należy materjał przenosić i do jakich punktów nad rzeką, zarządzenia, dotyczące maskowania;

c) sposoby przeprawy oddziałów (desant na pontonach, łódkach, lub promach, szturmowych kładkach, zbudowanych z lekkiego materjału do przeprawy, i t. p.);

d) sposoby przeprawy karabinów maszynowych i artylerji (na tratwach, promach lub przy pomocy podwiązania pod działa pływaków);

e) które mosty ma się budować po odrzuceniu przeciwnika od rzeki, kiedy i na czyj rozkaz buduje się te mosty, użycie do robót ludności miejscowej i t. p.;

f) jaki odwód saperów (pontonierów) i środków przeprawy pozostawia się dla uzupełnienia strat oraz dla zorganizowania przepraw w innych miejscach.

Mosty należy zabezpieczyć przed zniszczeniem ich zapomocą statków zapalających, min pływających i przed działaniami nieprzyjacielskich flotylli rzecznych przez zorganizowanie odpowiedniej służby obserwacji rzeki, urządzenie rozmaitych zagród — zapór zagrodowych i wydzielenie środków ogniowych dla obrony dostępów do mostów.

Dla piechoty:

a) które oddziały przeprawiają się najpierw, a które zostają wyznaczone do wsparcia przeprawiających się oddziałów ogniem z własnego brzegu; które oddziały techniczne i artylerji zostają przydzielone, gdzie (w których punktach) przechodzą one do rozporządzenia;

b) obszary i czas skoncentrowania oddziałów, wyznaczonych do przeprawienia w pierwszej kolejności (punkty zbiórki);

c) rozmieszczenie oddziałów, wyznaczonych do wsparcia przeprawy ogniem, na jakie cele i na jaki znak mają ogień otworzyć, które oddziały karabinów maszynowych drugich rzutów wydziela się do walki z nieprzyjacielskiemi płatowcami, ich stanowiska i podległość;

d) punkty i terminy załadowania przeprawiających się oddziałów na pontony, promy, łodzie, i t. p., drogi posuwania się ich do miejsc załadowania i kolejność

przeprawy oddziałów dokładnie skalkulowana dla każdego rzutu;

e) sposób działań oddziałów po przeprawie, do których obszarów mają się wysunąć oraz ich łączność z dowódcą przeprawy.

Dla artylerji:

a) podział artylerji na grupy bezpośredniego wsparcia i dalekiego działania oraz grupy do zwalczania lotnictwa nieprzyjacielskigo;

b) cele, które należy zniszczyć w okresie przeprawiania piechoty;

c) cele, na które należy przenieść ogień z chwilą zajęcia przez piechotę brzegu przeciwległego i kolejność dalszego przenoszenia ognia z linji na linję, odpowiednio do postępów natarcia piechoty;

d) znaki umówione do oznaczenia posuwania się piechoty;

e) podporządkowanie i przeprawa pojedyńczych dział;

f) kolejność przeprawy artylerji;

g) organizacja łączności i t. p.

W odniesieniu do obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej przewiduje się środki podobne, jak przy natarciu na broniącego się nieprzyjaciela, przyczem w pierwszym rzędzie zabezpiecza się miejsca przepraw. Zasłony dymowe organizuje się w porozumieniu z dowódcami grup artyleryjskich.

Dla wojsk łączności:

a) które oddziały i środki łączności przeprawiają się z czołowemi oddziałami piechoty celem zorganizowania łączności na drugim brzegu, gdzie wyznacza się punkt zbierania meldunków (składnicę meldunkową);

b) które oddziały pozostają na dawnem miejscu;

c) sposoby utrzymania łączności w okresie samej przeprawy wojsk, biorąc pod uwagę, że w podobnych warunkach optyczne środki łączności są szczególnie dogodne do zastosowania.

238. Przeprawa przez rzekę może być przeprowadzona niespodzianie, albo po przygotowaniu artyleryjskiem.

W razie przeprawy niespodzianej wszystkie czynności przygotowawcze wykonywa się zazwyczaj pod osłoną nocy, a kończy się je tak, ażeby przeprawę desantu i budowę lekkiego mostu można było uskutecznić jeszcze podczas ciemności.

Rozpoczęcie właściwych działań bojowych powinno nastąpić za dnia.

Wszystkie prace przygotowawcze do przeprawy przeprowadza się z zachowaniem najściślejszej tajemnicy.

7) Natarcie w nocy i w warunkach złej widoczności.

239. Ciemność, mgła, deszcz, zamieć, osłabiają w znacznym stopniu działanie współczesnych środków technicznych i dlatego dają możność osiągnięcia powodzenia w walce stronie technicznie słabszej (lub nie rozporządzającej dostatecznie silnemi środkami w danem miejscu), lecz posiadającej oddziały wojskowe wytrzymałe i dobrze wyćwiczone w działaniach we wspomnianych wyżej warunkach.

Nocne działania bojowe cechuje bardzo wielka wrażliwość wojsk, trudność orjentowania się i zachowania kierunku (manewrowania), trudność dowodzenia, przyczem trudność ta zwiększa się przy działaniach wielkich jednostek wojskowych.

W związku z tem działania nocne przeprowadza się w formacjach i ugrupowaniach bardziej zwartych, plan

walki (natarcie) układa się możliwie najprostszy, a ruchy stosuje się jedynie po linjach prostych (wprost przed siebie).

Nocne działania wielkiej jednostki mają zastosowanie, gdy chodzi o:

a) zbliżenie się do nieprzyjaciela na odległość skutecznego ognia karabinów maszynowych i do stanowiska wyjściowego do szturmu;

b) uderzenie na poszczególne punkty nieprzyjacielskiej strefy obronnej przez oddziały wielkiej jednostki.

240. Szturm nocny całej wielkiej jednostki (zwłaszcza dywizji i korpusu) stanowi wyjątek i w tym wypadku wyznacza się go tuż przed samym świtem, ażeby wdarcie się wgłąb nieprzyjacielskiej strefy obronnej odbywało się już przy świetle dziennym. Celem nocnego szturmu jest zdobycie przy wykorzystaniu ciemności takich punktów i obszarów, których zajęcie narusza system obrony nieprzyjaciela oraz ułatwia nacierającemu działanie jego artylerji i przełamanie strefy obronnej z chwilą, gdy nastąpi świt.

Najbardziej odpowiednia do przeprowadzenia nocnych działań jest piechota, na nią też spada cały ciężar walki nocnej. Artylerji używa się do wsparcia piechoty dopiero wówczas, gdy nieprzyjaciel otworzy swój ogień. Przygotowanie artyleryjskie w nocy stosuje się w rzadkich wypadkach. Najkorzystniejsze jest uderzenie z zaskoczeniem.

Celem zapewnienia zaskoczenia przez napad nocny należy zachować w tajemnicy decyzję do uderzenia nawet przed własnemi wojskami do samej chwili rozpoczęcia go. Zwiady prowadzi się w ten sposób, ażeby nie zwrócić uwagi nieprzyjaciela i wojsk własnych.

241. Gęsta mgła i zamieć uniemożliwiają niemal zupełnie wszelką widoczność, nawet na bliskie odległości i dlatego orjentowanie się jest jeszcze bardziej utrudnione, aniżeli w nocy.

Lekką mgłę, deszcz, zamieć, jako zmniejszające widoczność i sprzyjające ukryciu ruchów, należy przy każdej sposobności wykorzystywać do działań bojowych i przesunięć (szczególnie do działań rozpoznawczych).

ROZDZIAŁ XII

POŚCIG.

242. Zniszczenie cofającego się nieprzyjaciela można osiągnąć jedynie przez energiczny pościg. Przedsiębiorą go z własnej inicjatywy oddziały piechoty bezzwłocznie po wdarciu się w ugrupowanie nieprzyjaciela i skoro tylko stanie się widoczny odwrót jego oddziałów. Pościg prowadzi się z pełnem natężeniem sił i przy wykazywaniu szerokiej inicjatywy przez wszystkich dowódców. Oczekiwanie w pościgu na sąsiadów, którzy pozostali wtyle, jest niedopuszczalne. Nawet najmniejszy oddział piechoty, działający umiejętnie, może w pościgu zadać nieprzyjacielowi znaczną klęskę.

Organizując walkę, dowódcy jednostek wojskowych powinni już zawczasu określić możliwe kierunki i drogi odwrotu nieprzyjaciela, na których najłatwiej można je odciąć; ułatwi to osiągnięcie powodzenia w pościgu. Oddziały, prowadzące pościg — wyszukują skrzydła i tyły cofającego się nieprzyjaciela i nacierają na nie.

243. Dowódca wielkiej jednostki organizuje pościg przez szybkie wysunięcie sił i środków drugich rzutów, jeżeli rzuty te nie zostały jeszcze

wciągnięte do walki, starając się po najkrótszych linjach przeciąć nieprzyjacielowi drogi odwrotu.

Wszelkiemi sposobami przyśpiesza on tempo pościgu pierwszych rzutów, wyznaczając im takie kierunki posuwania się, któreby dawały możność przyjęcia w ruchu takiego ugrupowania, które umożliwiłoby szybkie pokonanie oporu, w razie gdyby go nieprzyjaciel na nowo zorganizował.

Ażeby zachować możność stałego działania na skrzydła nieprzyjaciela prowadzi się pościg na szerokim froncie. Dla zabezpieczenia się przed niespodziewanemi uderzeniami dowódcy oddziałów, prowadzących pościg, zabezpieczają swe skrzydła przez ubezpieczenie, rozpoznanie i wydzielenie poza niemi niewielkich odwodów. Wszystkie siły i środki, które w toku walki znalazły się w obszarze działań wielkiej jednostki, rozpoczynającej pościg, zostają podporządkowane jej dowódcy i użyte do pościgu. Prowadzący pościg dąży do tego, aby przez szybkość posuwania się pozbawić nieprzyjaciela możności zebrania się w kolumny i wyjścia na drogi. Ścigający nie powinien dać się ściągnąć nieprzyjacielskim oddziałom ubezpieczającym z raz obranego kierunku. Trzeba się starać koniecznie zniszczyć je przez obejście lub przedarcie się pomiędzy niemi i zbliżyć się do głównych sił nieprzyjaciela.

244. Największe powodzenie osiąga się przez p o ś c i g r ó w n o l e g ł y (z jednego lub obydwu skrzydeł).

Jest on możliwy.

a) gdy istnieją dobre drogi, dające możność ubiec nieprzyjaciela na ważniejszych węzłach drogowych, na przeprawach i w ciaśninach, odrzucić go w obszar trudny do przejścia, lub przycisnąć do przeszkody nie do przejścia;

b) gdy rozporządza się czasem i środkami przewozowemi celem szybkiego wyjścia na skrzydła nieprzyjaciela (kawalerja z czołgami i oddziały zmotoryzowane).

Gdy niema tych warunków, lepiej jest dla uniknięcia straty czasu ścigać nieprzyjaciela, posuwając się bez przerwy wprost za nim, zaś do działań na skrzydła i do zatrzymania go użyć oddziałów ruchliwych, z najbardziej ruchliwą artylerją.

245. Kawalerję strategiczną (jeżeli jest przydzielona) z czołgami, baterjami, a nawet pojedyńczemi działami artylerji dalekonośnej rzuca się w wyłom celem uderzenia na utworzone przez przełamanie skrzydła lub celem uderzenia na nieprzyjaciela, zbierającego się w kolumny, albo też do pościgu równoległego, w razie gdy nieprzyjaciel zdążył się oderwać.

Kawalerja organiczna i piechota na samochodach, również cykliści, uczepiwszy się nieprzyjaciela, opóźniają jego ruchy przez uderzenie na skrzydła i przedostawanie się na tyły zbierających się kolumn nieprzyjacielskich. Szczególne znaczenie mają dla tych celów małe oddziały z artylerją haubicową, której działanie moralne na cofającego się jest bardzo wielkie.

246. Artylerja organiczna ma za zadanie:

a) rozgromić ostatecznie nieprzyjaciela;

b) pozbawić go możności zebrania się w kolumny;

c) zwalczać siły pancerne i lotnictwo (przeciwlotnicza).

Artylerję pułkową przydziela się do bataljonów. Artylerja dywizyjna i korpusowa częściowo pozostaje na pozycjach (baterje, które były rozmieszczone blisko nieprzyjaciela) i ostrzeliwuje cofającego się, chociażby tylko ogniem dalekim; natomiast większa część posuwa się naprzód za piechotą, utrzymując z nią stałą łączność i będąc gotową do natychmiastowego rozpoczęcia ognia, nawet z pozycyj otwartych. Korzystne jest użycie artylerji dalekonośnej (arma-

ty 107 mm) do ostrzeliwania węzłów drogowych, przepraw i ciaśnin. Ostrzeliwanie bez przerwy nawet ogniem dalekim wywiera wpływ demoralizujący na nieprzyjaciela.

247. Samochody pancerne działają wspólnie z kawalerją i wysuniętemi pododdziałami piechoty.

Czołgi działają wspólnie z piechotą i kawalerją przeciwko siłom głównym nieprzyjaciela.

248. Lotnictwo szturmowe i niszczycielskie lekkie działa przeciwko cofającym się kolumnom nieprzyjacielskim, w szczególności na przeprawach i w ciaśninach.

Lotnictwa myśliwskiego używa się zależnie od położenia do ubezpieczenia działań lotnictwa szturmowego i niszczycielskiego lekkiego oraz do ubezpieczenia ścigających kolumn przed napadem nieprzyjaciela z powietrza.

W czasie pościgu wszystkie rodzaje lotnictwa w tem również organiczne, powinny być użyte z pełnem natężeniem sił do działań przeciwko cofającym się kolumnom nieprzyjacielskim.

249. Oddziały saperskie zaraz z chwilą rozpoczęcia pościgu powinny przystąpić do naprawy i odbudowy dróg w obszarze zdobytym celem umożliwienia szybkiego ruchu, przedewszystkiem artylerji.

250. Rozpoznanie prowadzone wszelkiemi sposobami w czasie pościgu powinno ustalić:

a) po których drogach i w jakiej sile odbywa się odwrót,

b) siłę i rozmieszczenie oddziałów ubezpieczających;

c) jakie przegrupowania przeprowadza nieprzyjaciel w czasie odwrotu (podciąganie odwodów, kierunek odwrotu kolumn, prace nad przygotowaniem linij obronnych i ich obsadzenie).

Rozpoznanie chemiczne wysyła się z oddziałami zwiadowczemi piechoty celem uprzedzenia na czas własnych oddziałów o obszarach zakażonych substancjami trującemi.

251. Zasadniczemi środkami łączności są: radjo, samochody, motocykle, cykliści i gońcy konni. Środków drutowych łączności powinno się używać w razie nieprzewidzianych zatrzymań. Żadne trudności w zorganizowaniu łączności nie mogą doprowadzić do zwolnienia tempa lub zatrzymania pościgu. W takim wypadku każdy dowódca powinien chcieć i umieć powziąć samodzielnie decyzję, której wymaga położenie i z całą energją wprowadzić ją w czyn.

252. Jedynie dowództwo wyższe, wziąwszy pod uwagę stan środków i sił własnych wielkich jednostek, zaopatrzenie ich w amunicję, warunki zaopatrzenia wszelkiego rodzaju, pojawienie się świeżych wojsk nieprzyjacielskich, wzrastanie siły jego oporu i inne względy natury operacyjnej, ma prawo zatrzymać pościg. Przed otrzymaniem rozkazu od wyższego dowódcy o zatrzymaniu pościgu każdy dowódca stara się z największem natężeniem sił swej jednostki dobić wroga. Pościg powinien trwać również w nocy.

253. Organa polityczne przystępują natychmiast do zorganizowania komitetów rewolucyjnych na obszarach odebranych nieprzyjacielowi. Szybkie ustanowienie władzy w obszarze odebranym nieprzyjacielowi przy pociągnięciu do zorganizowania władzy robotników folwarcznych i biedoty wiejskiej jest najlepszym sposobem zabezpieczenia własnych tyłów.

ROZDZIAŁ XIII.

WALKA OBRONNA.

1) Zasady ogólne, plan i organizacja obrony.

254. Obronę stosuje się w celu:

a) zaoszczędzenia sił na szerokim froncie dla uderzenia w kierunku rozstrzygającym;

b) wygrania na czasie dla dokonania niezbędnego przegrupowania sił do natarcia;

c) zyskania na czasie w kierunku drugorzędnym przed osiągnięciem wyników w kierunku rozstrzygającym;

d) utrzymania przestrzeni (obszarów, linij i dróg);

e) zdezorganizowania nacierającego nieprzyjaciela, aby następnie przejść samemu do natarcia.

Siła obrony zasadza się na najlepszem wykorzystaniu broni palnej, terenu i prac technicznych.

Obrona, połączona z działaniami zaczepnemi, lub gdy następuje po niej przejście do natarcia, może doprowadzić do zupełnego pobicia sił nieprzyjaciela.

Jeżeli obrońca ma skrzydła nieodsłonięte, powinien on wybrać taki front obronny, któryby zmuszał nieprzyjaciela do znacznej straty czasu dla obejścia i walki na skrzydle,

co pozwoliłoby wygrać potrzebny czas, lub zadać klęskę nieprzyjacielowi przez przeciwnatarcie.

Wielkie jednostki obsadzają w obronie:

korpus piechoty i dywizja piechoty — strefy obrony;

pułk piechoty — odcinek składający się z odcinków bataljonowych.

255. Obrona wielkiej jednostki polega na:

a) systemie ognia karabinów piechoty i broni maszynowej, wzmocnionym przez ogień artylerji;

b) skoordynowaniu systemu ogniowego z przeciwuderzeniami grup uderzeniowych.

Rozmieszczenie bataljonów (z ich systemem ognia karabinowego i maszynowego) i artylerji (grup bezpośredniego wsparcia) powinno:

dawać możność stworzenia nieprzerwanej strefy rażenia przed frontem, przeważnie ogniem krzyżowym i bocznym;

zapewnić każdemu z odcinków bataljonowych zdolność do samodzielnego prowadzenia walki w dalszym ciągu, nawet po zdobyciu przez nieprzyjaciela odcinków sąsiednich.

Przy obronie na normalnym froncie przestrzenie pomiędzy odcinkami, nieostrzeliwane ogniem skutecznym karabinów maszynowych, są niedopuszczalne.

256. Wybór strefy obronnej uskutecznia się według mapy i uzupełnia przez rozpoznanie w terenie.

Jako przednią linję strefy obronnej wybiera się taką linję, któraby dawała możność stworzenia warunków, utrudniających nieprzyjacielowi skuteczne użycie znacznych sił artylerji i czołgów do natarcia.

Osiąga się to przez wybór odpowiedniego terenu i maskowanie. Cały system obrony powinien wprowadzać

nieprzyjaciela w błąd, co do zarysu przedniej linji, jej siły ogniowej, głębokości strefy obronnej, itp.

By utrudnić nieprzyjacielowi skuteczne użycie jego artylerji, należy wybierać przednią linję strefy obronnej, mając na względzie pozbawienie nieprzyjaciela dobrych punktów obserwacyjnych i stanowisk artyleryjskich.

Dla zwalczania nieprzyjacielskich czołgów należy dążyć, o ile możności, do zapewnienia sobie:

a) braku po stronie nieprzyjaciela podejść ukrytych, umożliwiających podciągnięcie i skoncentrowanie czołgów;

b) istnienia przed przednią linją i w głębi strefy obronnej przeszkód nie do pokonania lub trudnych do pokonania, jak: rzeka, bagno, wysokopienny las i inne;

c) istnienia w głębi strefy obronnej miejsc niedostępnych dla czołgów, a dogodnych do rozmieszczenia grup uderzeniowych;

d) istnienia takich samych miejsc dogodnych do rozmieszczenia przeciwczołgowych środków ogniowych.

Ponadto przednia linja strefy obronnej powinna równocześnie dawać możność jak najlepszego zorganizowania ognia karabinowego i maszynowego piechoty, jak również obejmować kierunki najdogodniejsze do przejścia do natarcia.

Jeżeli przejście do obrony odbywa się w toku walki, wówczas wybiera się taką strefę obrony, któraby odpowiadała celom dalszych działań i zapewniała dogodne warunki dla obrony. W żadnym wypadku nie należy zatrzymywać się „za wszelką cenę" na tych przypadkowych linjach, na których zamarła ostatnia walka.

257. Pozycję tyłową wybiera dowódca korpusu według wskazówek dowództwa armji w ten sposób, ażeby odległość pomiędzy przedniemi linjami pierwszej i tyłowej strefy wynosiła co najmniej 12 — 13 km.

258. Rozmieszczenie piechoty w strefie obronnej powinno być takie, ażeby artylerji przeciwnika trudno było rozpoznać rozmieszczenie bataljonów i kompanij, a czołgom rozpoznać przeszkody naturalne i sztuczne. Dlatego należy unikać zajmowania linij i punktów ostro odznaczających się, natomiast wypełniać je urządzeniami i przeszkodami pozornemi i nie dopuszczać do rozmieszczania pododdziałów wyraźnie wyróżniającemi się wysepkami.

Piechota, broniąc się przeciwko czołgom, powinna mieć przekonanie, że czołg nie stanowi dla niej żadnego niebezpieczeństwa, dopóki znajduje się ona w okopach urządzonych i zamaskowanych w odpowiedni sposób. Zasadnicze niebezpieczeństwo dla niej stanowi piechota, towarzysząca czołgom i dlatego w razie natarcia czołgów piechota powinna zachować spokój — odczekać i przepuściwszy czołgi zwrócić się przeciwko towarzyszącej im piechocie. W tym celu pododdziały piechoty powinny być starannie zamaskowane i starać się nie zdradzać swej obecności w czasie posuwania się czołgów, ażeby je przepuścić. Do walki z czołgami wkracza piechota jedynie wówczas, gdy czołgi odkryły obecność pododdziałów piechoty i nacierają na nie.

Piechota powinna mieć na uwadze, że czołg posiada bardzo ograniczoną możność obserwacji i napotyka na znaczne trudności w utrzymaniu łączności z własną piechotą. Należy to wykorzystać dla wykonania głównego zadania broniącej się piechoty: odcięcia piechoty nacierającej od czołgów i zniszczenia jej ogniem.

Jeżeli w terenie znajdują się przeszkody przeciwczołgowe, to przy rozmieszczaniu piechoty nie należy obsadzać nią tych stref (według specjalnego planu), w których własna artylerja może ostrzeliwać czołgi w czasie przechodzenia lub wymijania przez nie tych przeszkód.

Sposoby odpierania natarcia czołgów przez piechotę:

a) zniszczenie czołgów przez artylerję bataljonową, strzelającą ogniem bezpośrednim;

b) ogień karabinów maszynowych pociskami przeciwpancernemi;

c) użycie specjalnych karabinów i karabinów maszynowych, jak również specjalnych granatów karabinowych i ręcznych;

d) wybicie obsługi czołgów ogniem karabinów i karabinów maszynowych, skierowanym na szczeliny obserwacyjne;

e) wybicie obsługi czołgów przez szczeliny obserwacyjne przy pomocy miotaczy ognia;

f) rozmieszczenie pododdziałów piechoty na odcinkach, utrudniających posuwanie się czołgów;

g) budowa okopów, wytrzymujących ciężar czołgów;

h) zorganizowanie specjalnych bateryj karabinów maszynowych do walki z nieprzyjacielską piechotą, rozmieszczonych poza naturalnemi i sztucznemi przeszkodami niedostępnemi dla natarcia czołgów.

259. Artylerja w obronie grupuje się w głąb w ten sposób, ażeby nawet najdalej rozmieszczone baterje mogły razić skutecznym ogniem piechotę i czołgi nieprzyjacielskie na podejściach do strefy obronnej.

Artylerja prawidłowo ugrupowana, gdy ogień jej jest celowo rozdzielony, stanowi najpotężniejszy środek walki z czołgami.

Rozdział artylerji w strefie obronnej zależy od charakteru terenu i szerokości frontu.

Artylerja korpusu może tworzyć zgrupowanie dalekiego działania jedynie wtedy, gdy korpus zdecydował się na obronę z zamiarem przejścia następnie do natarcia

(ugrupowanie na wąskim froncie) i w tym wypadku artylerję rozmieszcza się w ten sposób, ażeby, gdy zajdzie potrzeba, mogła współpracować z grupą uderzeniową przy przejściu do natarcia. W innych wypadkach walki obronnej korpusu rozdziela się artylerję korpusu pomiędzy dywizje, zgrupowane na głównym kierunku.

Dowodzenie artylerją dywizyjną na froncie dywizji do 8 km w terenie otwartym zazwyczaj się centralizuje; natomiast na froncie powyżej 8 km, a w terenie poprzecinanym nawet przy węższych frontach, artylerję przydziela się pułkom strzeleckim.

Artylerję dzieli się na grupy bezpośredniego wsparcia w zależności od zadań, które może ona wykonać na różnych odcinkach frontu. Przy podziale artylerji przewiduje się zawczasu część jej, przeznaczoną do działania z grupą uderzeniową.

Do zwalczania czołgów, na wypadek gdyby się przedarły w głąb strefy obronnej, wydziela się z artylerji dywizyjnej i korpusowej baterje i pojedyńcze działa, dla których przygotowuje się zawczasu stanowiska do ostrzeliwania kierunków nieostrzeliwanych przez piechotę zgodnie z planem obrony przeciwczołgowej. Stanowiska te wybiera się tak, aby natarcie czołgów na nie było niemożliwe, lub co najmniej, aby posuwanie się czołgów w natarciu było silnie opóźniane (istnienie naturalnych przeszkód lub budowa sztucznych).

Wydzielone baterje i działa zajmują te stanowiska, skoro tylko stanie się wiadomy kierunek natarcia czołgów. Odległości od tych stanowisk do miejsc, w których posuwanie się czołgów jest możliwe, odmierza się zawczasu. Strzela się ogniem bezpośrednim. Wskazane jest rozmieszczać takie stanowiska zasadnicze artylerji w ten sposób, ażeby były bronione przed natarciem czołgów (znajdowały się poza przeszkodami).

Artylerji pułkowej używa się baterjami lub pojedyńczemi działonami do zwalczania czołgów, jako ba-

teryj i dział zasadzkowych i rozmieszcza się je zamaskowane na skrzydłach kierunków dogodnych do natarcia czołgów. Artylerję bataljonową i pułkową rozmieszcza się według planu obrony przeciwczołgowej pułku, przyczem artylerję bataljonową rozmieszcza się w odcinku jej własnego bataljonu lub na skrzydłach w ten sposób, aby w razie potrzeby mogła z nim współdziałać.

Celem ściągnięcia czołgów w kierunku fałszywym urządza się baterje pozorne.

Oprócz artylerji, którą się rozmieszcza dla ostrzeliwania czołgów na zawczasu przygotowanych stanowiskach, można z powodzeniem używać bateryj ruchomych (ustawionych na ciągnikach) oraz czołgów ciężkich, uzbrojonych w działa 76 mm. W tych wypadkach, gdy przeciwnik czołgów nie posiada, używa się artylerji pułkowej i bataljonowej do zwalczania celów żywych nieprzyjaciela na kierunkach, których artylerja dywizyjna ostrzeliwać nie może.

260. Na przygotowanie techniczne w walce obronnej składają się:

a) prace w zakresie rozbudowy stref obronnych celem stworzenia warunków dogodnych do należytego wykorzystania własnego ognia, przeciwdziałania zaś ogniowi i ruchowi nieprzyjaciela;

b) urządzenie obszaru tyłowego wojsk, polegające na odbudowie i budowie mostów, naprawie i budowie dróg, urządzeniu lotnisk, urządzeniu magazynów, kopaniu studzien, i.t.p.;

c) maskowanie urządzeń obronnych, rozmieszczenia wojsk i zakładów dróg i t. p.

W warunkach wojny ruchowej trudno jest zgóry ustalić ile czasu da nam nieprzyjaciel na przeprowadzenie prac obronnych; dlatego przy rozbudowie strefy obronnej trzeba przewidzieć kolejność wykonywania prac obronnych, aby zapewnić gotowość bojową strefy obronnej w każdym okresie przeprowadzania prac.

Techniczne urządzenie terenu przeprowadza się zwykle w następującym porządku:

prace pierwszej kolejności—budowa rzeczywistych i pozornych rowów z oczyszczeniem obserwacji i ostrzału, budowa stanowisk dowództw i punktów obserwacyjnych, budowa przeszkód sztucznych, zapewnienie skrytej komunikacji na najważniejszych odcinkach;

prace drugiej kolejności — budowa rowów komunikacyjnych z tyłami, budowa różnego rodzaju schronów, rozwinięcie prac pierwszej kolejności;

prace trzeciej kolejności — budowa dróg polowych, potrzebnych dla bojowego i gospodarczego zaopatrzenia wojsk, oraz naprawa już istniejących rozwinięcie prac pierwszej i drugiej kolejności.

Przy wykonaniu wszelkich prac technicznych należy przestrzegać zasad maskowania. Prawidłowość maskowania prac technicznych należy sprawdzać przy pomocy kontrolnych zdjęć lotniczych.

Równocześnie z prowadzeniem prac obronnych odmierza się odległości od różnych punktów i linij, na których ma się szczególnie dobre warunki zatrzymania nieprzyjaciela ogniem.

Do wykonania prac nad umocnieniem rejonów obronnych używa się oddziałów, które je obsadzają. Oddziałów technicznych używa się do urządzenia stanowisk dowództw i punktów obserwacyjnych, budowy sztucznych (w tej liczbie również pozornych) przeszkód przeciwczołgowych i kierowania ustawieniem przeszkód przenośnych, naprawy i budowy mostów i dróg, przeprowadzania technicznego maskowania, zorganizowania tyłowych stref obronnych i t. p.

Do budowy stref tyłowych i urządzenia dróg w obszarze tyłowym wojsk pociąga się oddziały, znajdujące się na tyłach oraz ludność miejscową.

Szefowie inżynierji (i dowódca plutonu sapersko - maskującego) opracowują plany prac technicznych i przedkładają do zatwierdzenia dowódcom jednostek.

261. Przygotowanie techniczne przeciwczołgowe polega na urządzeniu, zależnie od warunków terenowych oraz rozporządzalnego czasu i środków, różnego rodzaju przeszkód, a mianowicie:

a) zabagnieniu terenu przed przednią linją i wewnątrz strefy obronnej;

b) zwiększeniu gwałtowności spadków na stokach, ażeby je uczynić niedostępnemi dla czołgów;

c) wykopaniu rowów, o ile możności zamaskowanych zwierzchu;

d) urządzeniu pól minowych, i.t.p.

Przeszkody te wspólnie z przeszkodami naturalnemi powinny stworzyć system wzmocniony przeszkodami pozornemi, zorganizowany w ten sposób, aby czołgi, nawet po rozpoznaniu przeszkody po podejściu do niej nie mogły się dalej posuwać w kierunku prostym, lecz były zmuszone do powolnego posuwania się zygzakami i przegrupowania się w szyki ścieśnione.

262. Całość wszystkich środków do walki z czołgami, a mianowicie: system przeszkód naturalnych i sztucznych, odpowiednie rozmieszczenie pojedyńczych gniazd i rejonów ogniowych, zorganizowanie ognia skoncentrowanego w najbardziej niebezpiecznych kierunkach, powinna stworzyć warunki, w których

a) tempo posuwania się czołgów w miarę ich przenikania w głąb strefy obronnej musiałoby zostać zwolnione; albo też musiałyby się one przegrupowywać w szyki ścieśnione;

b) piechotę, postępującą za czołgami, możnaby odciąć od nich ogniem krzyżowym karabinów maszynowych i

karabinów, skierowanym z odcinków, na które natarcie czołgów byłoby utrudnione lub zupełnie niemożliwe (istnienie naturalnych przeszkód lub zabezpieczenie przy pomocy przeszkód sztucznych);

c) czołgi, któreby się natknęły na zamaskowane naturalne lub sztuczne przeszkody, możnaby przywitać ogniem artylerji, strzelającej ogniem bezpośrednim.

Przeszkody naturalne i sztuczne powinny biec nietylko wzdłuż frontu, lecz również wpoprzek, stwarzając w ten sposób przeszkody, których zadaniem byłoby bronić oddziały piechoty przed natarciem czołgów na skrzydło. Przeszkody sztuczne powinny uzupełniać system przeszkód naturalnych w ten sposób, ażeby posuwanie się czołgów było albo zupełnie wykluczone (lub chociażby opóźniane), lub aby było możliwe jedynie w określonych kierunkach. Kierunki te, jak również i przeszkody przeciwczołgowe, powinny leżeć pod ostrzałem przeciwczołgowych środków ogniowych. Zamaskowane przeciwczołgowe środki ogniowe ustawia się nie bliżej, niż o 300 m od obszaru, który ma być ostrzeliwany (odległość dobrej widoczności i obserwacji z czołga).

263. Wszelkie inne techniczne środki zniszczenia znajdą również zastosowanie w walce z czołgami:

a) pociągów pancernych i bateryj kolejowych używa się w ten sam sposób jak artylerji ruchomej;

b) l o t n i c t w a używa się do bombardowania czołgów przy pomocy ciężkich bomb wybuchowych i chemicznych w obszarze ich zbiórki i w okresie ich rozwijania się;

c) w o j s k a c h e m i c z n e mogą zwalczać czołgi substancjami trującemi i w ten sposób osłabiać ich zdolność obserwacji i prowadzenia ognia.

R o z p o z n a n i e powinno na czas wykryć skoncentrowanie czołgów i ich rozwijanie się na podstawie

wyjściowej; osiąga się to przez podsłuch i pracę samolotów.

W razie ujawnienia natarcia czołgów zawiadamia się o tem natychmiast wszystkie oddziały i w tym celu, poza zwyczajnemi środkami łączności, ustala się specjalne sygnały kolorowemi rakietami świetlnemi.

264. Obronę przeciwko oddziałom zmotoryzowanym przeprowadza się w podobny sposób, jak to powyżej przedstawiono. Jeżeli skrzydła są nieosłonięte, należy je troskliwie zabezpieczyć: przez rozpoznanie prowadzone nietylko przez wielkie jednostki, lecz i przez armję, przez ogień artylerji i odpowiednie umocnienia techniczne.

Działania oddziałów zmotoryzowanych są najbardziej prawdopodobne na skrzydłach i na tyłach. Oddziały rozpoznawcze należy posadzić na szybkie środki lokomocji (samochody) i należy je wyposażyć w szybko przekazujące środki łączności (radjotelefony, samochody i motocykle).

265. W myśl decyzji dowódcy jednostki sztab jednostki wspólnie z dowódcami broni i szefami służb opracowuje plan obrony, w którym ustala się:

a) przednią linję strefy obronnej i linję ubezpieczeń bojowych;

b) rejony obronne, grupy uderzeniowe;

c) rozdział artylerji i innych środków przydzielonych, ustalenie odcinków wewnątrz strefy obronnej, nie obsadzanych przez piechotę, do ostrzeliwania czołgów ogniem bezpośrednim;

d) czas rozpoczęcia i zakończenia prac obronnych (okopy, przeszkody, drogi, i t. d.);

e) zadania poszczególnych rodzajów broni i ich współdziałanie w różnych okresach walki: w okresie podchodzenia nieprzyjaciela, w okresie zbliżania się i natarcia jego

piechoty i czołgów, na wypadek oskrzydlania i okrążania oraz w razie wdarcia się nieprzyjaciela do strefy obronnej;

f) plany przeciwuderzenia lub plany przejścia do natarcia; zabezpieczenie rozmieszczenia grupy uderzeniowej przed natarciem czołgów;

g) osłona skrzydeł i ubezpieczenie styków pułków;

h) plan na wypadek odwrotu (oddzielnie), kolejność wycofania się, po jakich drogach, na którą strefę obronną i sposób jej obsadzenia.

Sztab wielkiej jednostki opracowuje rozkaz do obrony z wyznaczeniem terminu jej przygotowania i załącza do niego, lub wysyła uzupełniający szkic orjentacyjny i tabelę czynności.

266. Rozdział wielkich jednostek (oddziałów) i środków specjalnych zależy od wyznaczonego zadania, sposobu działań, charakteru terenu i szerokości frontu.

Stosunek pomiędzy grupą wiążącą, a uderzeniową zależy od celu obrony, szerokości frontu i warunków terenowych. Przy obronie na froncie normalnym siła grupy wiążącej może wynosić około $^2/_3$ całości sił jednostki.

Przy obronie, przedsięwziętej z zamiarem przejścia później do natarcia, wyznacza się grupę wiążącą o mniejszej sile, wystarczającej jedynie do zmuszenia nieprzyjacielskich sił głównych do rozwinięcia się i zatrzymania ich na przeciąg czasu, potrzebny siłom głównym (grupie uderzeniowej) do przejścia do natarcia.

267. Grupę uderzeniową (grupy) dywizji dla umożliwienia szybkiego jej przejścia do przeciwuderzenia lub natarcia rozmieszcza się w zależności od planu obrony w jednym lub kilku rejonach.

Grupy uderzeniowe pułków piechoty, a czasem również dywizyj piechoty przygotowują dla siebie rejony obronne, które jednak obsadzają tylko na specjalny roz-

kaz. Ciężkie karabiny maszynowe grup uderzeniowych rozmieszcza się w ten sposób, ażeby mogły wziąć udział w odparciu nieprzyjaciela, gdyby się wdarł w rejony bataljonowe grup wiążących (a w warunkach sprzyjających — również w zniszczeniu go na przedpolu), oraz zabezpieczać przeciwuderzenia własnych grup uderzeniowych.

W wypadkach, gdy skrzydło jest niezabezpieczone, rozmieszcza się grupę uderzeniową bliżej skrzydła celem przeciwdziałania obejściu.

Należy dążyć do tego, ażeby rozmieszczenie grup uderzeniowych było zupełnie zamaskowane zarówno przed obserwacją naziemną jak i powietrzną; grupy uderzeniowe powinny w razie wdarcia się nieprzyjacielskiej piechoty być w stanie niezdezorganizowanym i przeprowadzić nagłe przeciwuderzenia.

Najczęściej nie na całym froncie obrony jednostki znajdować się będą naturalne lub sztuczne przeszkody przeciwczołgowe; dlatego też celem zwalczania czołgów należy przygotować najdogodniejszy obszar, skąd byłoby możliwe przez przeciwnatarcie na piechotę, posuwającą się za czołgami, przywrócić poprzednie położenie.

268. W braku grupy uderzeniowej należy bezwarunkowo wydzielić o d w ó d; gdy się nią rozporządza wydzielanie odwodu ma cel jedynie wówczas, gdy skrzydła są odsłonięte, a grupa uderzeniowa nie jest rozmieszczona poza skrzydłami.

269. Na przedpole strefy obronnej równocześnie z jej przygotowywaniem wysuwa się u b e z p i e c z e n i e. Czaty bojowe w sile do plutonu na bataljon wysuwa każdy bataljon. Zadaniem czat bojowych jest: nie pozwolić na rozpoznanie strefy obronnej przez nieprzyjacielskie oddziały rozpoznawcze, wykryć na czas natarcie nieprzyjaciela, o ile możności zmusić nieprzyjaciela

do przewczesnego rozwinięcia piechoty i artylerji oraz schwytać jeńców celem rozpoznania i ustalenia oddziałów nacierających. Działania czat bojowych, mające na celu pochwycenie jeńców, powinny być zdecydowane i śmiałe oraz przeprowadzone przy pomocy krótkich uderzeń na nieprzyjacielskie oddziały rozpoznawcze i wysunięte. Słabość liczebną oddziałów piechoty wydzielonych na czaty bojowe, należy wyrównać przez wsparcie ich artylerją. Korzystne jest posiadanie przy oddziałach czat bojowych, oprócz sekcyj łączności z piechotą, również obserwatorów od zgrupowań dalekiego działania, by umożliwić skierowanie na czas nieoczekiwanej koncentracji ognia artyleryjskiego na nieprzyjacielskie kolumny. Odległość czat bojowych zależy od charakteru terenu i możliwości zabezpieczenia strefy obronnej przed niespodzianym ogniem nieprzyjacielskich karabinów maszynowych.

Linję czat bojowych w obronie na froncie normalnym wyznacza dowódca dywizji na szerokim froncie — dowódcy pułków w ten sposób, aby linja obserwacji była nieprzerwana.

270. Obronę przeciwlotniczą organizuje się w ten sposób, ażeby lotnictwo nieprzyjacielskie nie mogło związać przeciwnatarcia grupy uderzeniowej i bezkarnie przeprowadzać rozpoznania i korygowania ognia własnej artylerji.

271. Rozpoznanie ma na celu wykrycie na czas posuwania się nieprzyjaciela w kierunku strefy obronnej oraz jego ugrupowania (numeracji oddziałów). Samodzielne podjazdy kawalerji wielkiej jednostki organizują nieprzerwaną linję obserwacji na odległości ½-1 przemarszu od strefy obronnej. W najważniejszych kierunkach wysyła się oddziały rozpoznawcze, których zadaniem jest wyjaśnienie kierunków posuwania się głównych sił nieprzyjaciela, jego ugrupowania i numeracji

oddziałów oraz zwabienie ich przez swoje działania w dogodnym dla obrońcy kierunku.

Lotnictwo wielkiej jednostki celem wykrycia ruchów nieprzyjaciela prowadzi rozpoznanie na głębokość czterech przemarszów, przeprowadzając loty najmniej dwa razy dziennie. W miarę zbliżania się nieprzyjaciela loty stają się coraz częstsze, ażeby ani jedna z ujawnionych kolumn nie wymknęła się z pod stałej obserwacji.

272. Miejsca postoju dowództw wybiera się w takich punktach, skąd najłatwiej jest urządzić łączność i zorganizować kierownictwo. Jako uzupełnienie miejsca postoju dowództwa, posiadającego własny punkt obserwacyjny, powinno się wybrać pomocnicze punkty obserwacyjne dla obserwacji pola walki przez oficerów sztabu. Na wypadek wdarcia się nieprzyjaciela wybiera się zawczasu zapasowe miejsca postoju dowództw.

273. W obronie stosuje się szeroko sieć drutową łączności, radjo, używa się psów, środków łączności wzrokowej i przeciwlotniczych posterunków obserwacyjno - meldunkowych. Do śledzenia pracy nieprzyjacielskich radjostacyj organizuje się podsłuch radjowy. Celem uniknięcia podsłuchiwania wszystkie linje telefoniczne w strefie 5-cio kilometrowej od nieprzyjaciela powinny być dwuprzewodowe, na odcinkach najważniejszych — położone pod ziemią. Ustawia się stacje podsłuchowe i przeprowadza prace w zakresie przejmowania nieprzyjacielskiej komunikacji telegraficznej i telefonicznej.

274. Dowództwo podaje do wiadomości ludności miejscowej miejsca narażone na ostrzeliwanie i daje wskazówki, dotyczące budowy schronów i najprostszych sposobów obrony przed substancjami trującemi.

2) Prowadzenie walki obronnej.

275. Lotnictwo wielkiej jednostki, kawalerja, oddziały rozpoznawcze i ubezpieczające (te trzy ostatnie wówczas, gdy nie było styczności z nieprzyjacielem) ustalają kierunek posuwania się i ugrupowanie głównych sił nieprzyjaciela i jego artylerji. Oddziały rozpoznawcze zatrzymują nieprzyjaciela, wykorzystując linje dogodne do obrony, zmuszają go do rozwinięcia, wygrywają czas potrzebny do przygotowania się do obrony i wprowadzają go w błąd przez wycofanie się w fałszywych kierunkach. W razie, gdy obrona została przedsięwzięta z zamiarem przejścia następnie do natarcia, naprowadzają one nieprzyjaciela na strefę obronną w kierunkach pożądanych.

Czaty (jeżeli były wystawione) zatrzymują nieprzyjaciela przez taki przeciąg czasu, jaki jest potrzebny wielkiej jednostce do obsadzenia strefy obronnej. Wspierane są one ogniem artylerji ze strefy obronnej. Wycofanie się ich przeprowadza się w kierunkach zgóry wyznaczonych na rozkaz tego dowódcy, który je wystawił.

276. Czaty bojowe, uprzedzone przez oddziały rozpoznawcze, przyjmują natarcie wysuniętych oddziałów nieprzyjaciela, starając się zadać im jak największe straty i pochwycić jeńców dla sprawdzenia wiadomości. Oddziały nieprzyjacielskie, starające się obejść czaty bojowe, należy zniszczyć ogniem z przedniej linji strefy obronnej skierowanym na ich skrzydło. Wycofanie się oddziałów czat bojowych osłania artylerja, a następnie ciężkie karabiny maszynowe ze strefy obronnej. Wycofanie czat przeprowadza się w ten sposób, aby nieprzyjaciel nie wdarł się na karkach oddziałów ubezpieczających do strefy obronnej i ażeby oddziały ubezpieczające nie przeszkodziły w otwarciu ognia na czas z przedniej linji strefy obronnej.

BIBL. WOJSK. SZK. UZBR.

277. Wszystkie oddziały wysunięte (oddziały rozpoznawcze, oddziały ubezpieczające, czaty bojowe) starają się pochwycić jeńców. Chwytani coraz to nowi jeńcy (szczególnie oficerowie) pomogą bardzo do wyjaśnienia ugrupowania nieprzyjaciela. Zwykłym sposobem chwytania jeńców jest dopuszczanie nieprzyjacielskiego oddziału wysuniętego na bliską odległość i po zniszczeniu go niespodziewanie otwartym ogniem karabinów maszynowych i silnym ogniem artylerji, gwałtowne zaatakowanie go, a następnie po wzięciu jeńców, wycofanie się.

278. Nacierającego nieprzyjaciela należy rozbić przed jego podejściem do przedniej linji strefy obronnej działaniem kolejno wkraczających w walkę środków ogniowych (artylerji, karabinów maszynowych i karabinowym), które należy koncentrować na zawczasu wyznaczone linje.

Ogień artylerji na dalekie cele, jak również wsparcie czat bojowych, prowadzi się ze specjalnych pozycyj, które opuszcza się z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela natarcia na przednią linję strefy obrony. Z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela przygotowania artyleryjskiego, artylerja własna stara się wykryć stanowiska bateryj, ostrzeliwających przeszkody z drutu kolczastego i przednią linję oraz naruszyć system nieprzyjacielskiego przygotowania artyleryjskiego przez wzięcie pod ogień tych bateryj. Skoro tylko ujawni się natarcie piechoty nieprzyjacielskiej, główna masa artylerji przenosi ogień na nią. Natarcie czołgów odpiera się ogniem całej artylerji.

279. W okresie nieprzyjacielskiego przygotowania artyleryjskiego przedwczesne ujawnienie przez piechotę jej środków ogniowych jest niekorzystne, ponieważ ułatwia to artylerji nieprzy-

jacielskiej zniszczenie ich. W żadnym wypadku nie należy ujawniać swoich sił ogniowych i ugrupowania wysuniętym oddziałom nieprzyjacielskim. W tym celu, zaleca się oddziałom piechoty, przeznaczonym do walki z wysuniętemi oddziałami nieprzyjaciela, po ich ostrzelaniu zmienić o ile możności swoje rozmieszczenie (przejść na stanowiska zapasowe).

280. Szturm nieprzyjacielski odpiera się ogniem wszystkich broni (artyleryjskim, karabinów maszynowych i karabinów), doprowadzonym do najwyższego stopnia natężenia.

W wypadku gdyby nieprzyjaciel przeniknął w głąb strefy obronnej zadaniem grup wiążących jest zatrzymanie wdarcia się nieprzyjaciela i uchwycenie go w worek ogniowy, zaś grup uderzeniowych — zniszczenie go natychmiastowemi i nieoczekiwanemi przeciwuderzeniami, zwłaszcza skierowanemi na jego skrzydło.

Gdy zdołały się wedrzeć przeważające siły nieprzyjacielskie, grupy uderzeniowe obejmują je strefą ognia, umożliwiając przez to silniejszym grupom uderzeniowym przeciwnatarcie.

W razie natarcia czołgów, piechota, a szczególnie grupy karabinów maszynowych, zabezpieczone przed czołgami, starają się odciąć nieprzyjacielską piechotę od jego czołgów.

Wszystkie środki przeciwczołgowe kierują swój ogień na czołgi.

Artylerja, rozmieszczona w odcinkach batalionowych, razi bliskim ogniem bezpośrednim nieprzyjaciela, który się wdarł, a w razie wycofania się oddziałów piechoty, osłania je do granic ostatecznej możliwości.

Artylerja dywizyjna i korpusowa koncentruje potężny ogień (możliwie z największej ilości dział ciężkich,

których odłamki pocisków są najniebezpieczniejsze dla czołgów) na czołgi w tym czasie, gdy znajdują się one w najbardziej zwartych masach lub posuwają się wolno:

a) przy zajmowaniu przez nie pozycyj wyjściowych do natarcia;

b) przy przechodzeniu rejonów, w których muszą ruch zwolnić;

c) gdy zmuszone są do przegrupowania w zwarte szyki lub do zmniejszenia odstępów dla przejścia wąskich, dogodnych do poruszania się przestrzeni lub pokonania przeszkód.

W razie, gdyby czołgi przełamały przednią linję, baterje i pojedyńcze działa wyjeżdżają szybko na przygotowane zgóry stanowiska i prowadzą ogień na rejony, nieobsadzone przez piechotę, zawczasu ustalone i wystudjowane.

Ogólnem dążeniem wszystkich powinno być: zatrzymać nieprzyjaciela; w tym celu nawet oddziały otoczone i odcięte bronią się uporczywie w dalszym ciągu; zdezorganizować i zniszczyć nieprzyjaciela ogniem i uderzeniem oraz odebrać opanowaną przez niego część strefy obronnej.

Rejony sąsiednie i tyłowe, oddziały specjalne, sztaby i uzbrojona obsługa zakładów tyłowych przyjmują ogniem nieprzyjaciela, który się wdarł, starając się go zatrzymać i zdezorganizować.

Jeżeli nieprzyjacielskie natarcie jest wspierane przez czołgi, wówczas grupa uderzeniowa, przepuszczając czołgi, uderza nagle na skrzydła towarzyszącej im piechoty.

Ciężkie karabiny maszynowe mogą okazać w walce z czołgami wielką pomoc (trzy ciężkie karabiny maszynowe mogą prowadzić skuteczną walkę z jednym odosobnionym czołgiem).

281. Przejście grupy uderzeniowej pułku do przeciwuderzenia przeprowadza się na rozkaz dowódcy pułku; w tym celu skoro tylko ujawni się kierunek uderzenia nieprzyjaciela, wydaje dowódca pułku zarządzenie do przygotowania przeciwuderzenia, w którem to zarządzeniu wyznacza:

a) kierunek przeciwuderzenia grupy uderzeniowej;

b) zadania zgrupowania bezpośredniego wsparcia (lub jego części), wyznaczonego dla wsparcia grupy uderzeniowej.

Grupa uderzeniowa, zależnie od położenia, obsadza swój rejon obronny lub przechodzi do rejonu, z którego najdogodniej przejść do przeciwuderzenia. Karabiny maszynowe grupy uderzeniowej zajmują stanowiska dla ostrzeliwania nieprzyjaciela, wdzierającego się do przedniej linji oraz dla wsparcia przeciwuderzenia. Gdy istnieją możliwości sprzyjające zadaniu klęski nieprzyjacielowi, wówczas grupa uderzeniowa przechodzi do przeciwuderzenia z inicjatywy swego dowódcy. Dowódcy pułków sąsiednich wspierają przeciwuderzenie ogniem i przeciwuderzeniem swoich grup.

282. Grupa (grupy) uderzeniowa dywizji przechodzi do przeciwuderzenia na rozkaz dowódcy dywizji lub z własnej inicjatywy jej dowódcy, jeżeli położenie tego wymaga. Dowódca dywizji, po ustaleniu kierunku przełamania, organizuje ogólne przeciwnatarcie i w tym celu:

a) wyznacza zadania tej części artylerji, która według planu jest wyznaczona do wsparcia przeciwnatarcia;

b) wyznacza zadania grupie uderzeniowej;

c) wyznacza pułkom grupy wiążącej zadania, dotyczące wsparcia przeciwnatarcia;

d) organizuje ze wszystkich oddziałów specjalnych i zakładów tyłowych, nie naruszając przytem kierow-

nictwa walką i pracy w zakresie zaopatrzenia w amunicję, grupy do osłony kierunku, w którym się nieprzyjaciel rozprzestrzenia.

Czołgi, samochody pancerne, pociągi pancerne i lotnictwo bojowe, nacierają na nieprzyjaciela wspólnie (równocześnie) z grupą uderzeniową dywizji.

W razie niepowodzenia przeciwnatarcia trzeba utworzyć nowy, otaczający nieprzyjaciela front ogniowy i zatrzymywać dalsze jego rozprzestrzenianie się przez utworzenie przed nim nowej przedniej linji obrony.

3) Obrona rzeki.

283. Zależnie od dalszego celu działań, broni się linji rzecznej albo przez wysunięcie umocnień, osłaniających mosty na przeciwną stronę rzeki (obrona czynna), albo przez umieszczenie przedniej linji obrony na własnym brzegu rzeki (obrona bierna).

Gdy rzeka stanowi poważną przeszkodę dla nieprzyjaciela, wówczas zwiększa ona znacznie siłę obrony.

284. Obronę czynną rzeki organizuje się przestrzegając następujących zasad:

a) jako przednią linję strefy obronnej wybiera się z zasady własny brzeg rzeki;

b) możność późniejszego przejścia do natarcia zapewnia się przez wybudowanie i utrzymanie w swych rękach szeregu mostów na szerokim froncie.

Organizacja obrony czynnej powinna wypływać z planu przyszłego przejścia do natarcia.

Mosty rozmieszcza się w ten sposób, ażeby po przejściu do natarcia z każdego z nich, wojsko miało korzystne warunki taktycznego współdziałania. Kierunek głównego natarcia wyposaża się w największą ilość mostów. W tym celu wykorzystuje się wszystkie

dogodne zakręty rzeki. Rozmieszczenie artylerji powinno odpowiadać zamiarowi przejścia do natarcia, jak również dawać możność bocznego ostrzeliwania nieprzyjaciela w razie jego natarcia na którykolwiek z mostów oraz wsparcia przeciwnatarć wychodzących z mostów sąsiednich.

Rozmieszczenie mostów powinno umożliwiać przeciwnatarcie z mostów sąsiednich na skrzydło nieprzyjaciela, któryby nacierał na którykolwiek z mostów.

Najkorzystniej jest budować most w zakręcie rzeki, wginającym się w strefę obronną. Umocnienie przedmościa (przyczółek mostowy) powinno zabezpieczyć most od ognia karabinów maszynowych nieprzyjaciela i od jego obserwacji artyleryjskiej (a nie do ognia artyleryjskiego), jak również dać możność skoncentrowania oddziału, przeznaczonego do natarcia. Nadmierne wysunięcie wprzód umocnień przedmościa osłabia obronę rzeki. Przedmościu należy zapewnić wsparcie ogniem bocznym karabinów maszynowych i artylerji z własnego brzegu rzeki.

Mosty powinny być zamaskowane przed obserwacją naziemną i zabezpieczone przez obronę przeciwlotniczą.

Strefę obronną wzdłuż rzeki wyposaża się w drogi zamaskowane i sieć łączności, umożliwiające manewrowanie wojsk zarówno dla przeciwuderzenia, jak i dla przejścia do natarcia.

285. Przy obronie biernej wybiera się z zasady jako przednią linję strefy obronnej własny brzeg rzeki.

Jeżeli rzeka nie stanowi poważnej przeszkody i jest wszędzie do przejścia w bród, a strefa obronna nie posiada nad rzeką tyłów zakrytych, wówczas wysuwa się nad rzekę tylko ubezpieczenia, zaś przednią linję przenosi się wtył.

Jeżeli rzeka stanowi poważną przeszkodę, wówczas, jakkolwiek z punktu widzenia przyjętych zasad nie stanowi ona najdogodniejszej przedniej linji, to jednak należy w tym wypadku wybierać przednią linję na jej brzegu.

286. Techniczne rozpoznanie powinno ustalić charakter prądu rzeki, brody, najdogodniejsze miejsca do wiązania tratew i mostów po stronie nieprzyjaciela (wpadające do rzeki strumienie i t. p.). Należy zorganizować obserwację tych punktów i obliczyć dane do ich ostrzeliwania. Dowódcy bataljonów ustalają, biorąc pod uwagę profil brzegów i koryto rzeki, w jaki sposób zorganizować system ognia karabinów maszynowych do ostrzeliwania rzeki oraz głębokość ostrzału, i t. p. Karabiny maszynowe, ostrzeliwające rzekę maskuje się starannie; nie powinny one zdradzać swego rozmieszczenia aż do rozpoczęcia przeprawy przez znaczne oddziały nieprzyjacielskie. Do zwalczania nieprzyjacielskiego rozpoznania wydziela się specjalne oddziały piechoty i karabinów maszynowych.

W wypadku, gdy wskutek stromych brzegów nie można ostrzeliwać rzeki z głębi strefy obronnej, należy oprzeć ostrzeliwanie rzeki na ogniu bocznym, aby utrudnić nieprzyjacielowi wyśledzenie przeszkadzających mu karabinów maszynowych.

W tabeli czynności dzieli się koryto rzeki na sieć kwadratów. Baterje powinny być przygotowane do ostrzeliwania każdego z nich, co jest szczególnie ważne dla ognia nocnego.

Wszystkie mosty należy zniszczyć, a miejscowe środki przeprawy zabrać z przeciwległego brzegu i przeciągnąć na swój brzeg.

W razie , gdyby się przeprawiły nieprzyjacielskie oddziały, grupy uderzeniowe powinny natychmiastowem przeciwuderzeniem odrzucić je do rzeki.

Łączność, rozpoznanie, obserwacja i przekazywanie wiadomości, szczególnie w nocy, powinny być dokładnie zorganizowane.

4) Obrona na szerokim froncie.

287. W wypadku, gdy wielkiej jednostce wyznaczono do obrony front znacznie przewyższający normalny, wówczas nie organizuje się ciągłej strefy obronnej, lecz obrona polega na stawianiu oporu przez oddzielne rejony, zorganizowane w kierunkach prawdopodobnego posuwania się nieprzyjaciela oraz na ich wzajemnem współdziałaniu z grupami uderzeniowemi, rozmieszczonemi ztyłu.

Przestrzenie pomiędzy rejonami należy obsadzać przez pojedyńcze karabiny maszynowe (ubezpieczenie) i zapełniać urządzeniami pozornemi, ażeby nieprzyjaciela wprowadzić w błąd co do rzeczywistego ugrupowania piechoty.

Oprócz tego wolne odstępy powinny znajdować się pod krzyżowym ogniem karabinów maszynowych rejonów sąsiednich.

Wolne odstępy można zakażać stałemi substancjami trującemi.

288. Wielkie jednostki mogą zorganizować obronę przy zachowaniu na całym froncie możności skutecznego ognia karabinów maszynowych i artylerji na froncie (mniej więcej):

a) pułk piechoty 8 — 12 km,

b) dywizja piechoty 20 — 24 km.

Korpus piechoty, broniący się na szerokim froncie będzie posiadał odcinki o różnym stopniu nasycenia: pewne dywizje na normalnym froncie, inne na szerokim.

Ogólna rozciągłość strefy obronnej korpusu może dosięgać do 50 — 60 km.

Rejony bataljonowe, zależnie od ważności kierunku i warunków terenowych, mają różną rozciągłość frontu, jednak nie wyżej 5 km. Przestrzenie pomiędzy odcinkami plutonowemi powinny być ostrzeliwane ogniem skutecznym ręcznych karabinów maszynowych (do 750 m), pomiędzy odcinkami kompanijnemi — skutecznym ogniem ciężkich karabinów maszynowych (1000 m). Bataljony powinny tworzyć samodzielne oddziały złożone z wszystkich rodzajów broni.

Artylerję korpusową i dywizyjną rozdziela się w odpowiednim stosunku pomiędzy rejony pułkowe i bataljonowe, przyczem przechodzi ona w zupełności pod rozkazy dowódców pułków i bataljonów.

289. Podstawę obrony na szerokim froncie stanowią rejony bataljonowe. Zadania ich są następujące: odrzucić nieprzyjaciela ogniem lub zatrzymać go do czasu nadejścia grupy uderzeniowej. Sąsiednie rejony bataljonowe powinny się wzajemnie wspomagać zarówno ogniem jak i przeciwuderzeniami, skierowanemi na skrzydło i tyły nieprzyjacielskie. Grupa uderzeniowa wielkiej jednostki może być rozmieszczona w kilku miejscach, lecz w ten sposób ażeby można było przeciwnatarcie na głównych kierunkach przeprowadzić koncentrycznie (z różnych kierunków na boki nieprzyjaciela, który się wdarł).

W razie natarcia znacznych sił nieprzyjacielskich trzeba będzie zazwyczaj przejść od obrony na szerokim froncie do obrony ruchowej.

5) Obrona ruchowa.

290. Obrona ruchowa polega na staczaniu walk obronnych, których nie należy doprowadzać do końca,

lecz w odpowiedniej chwili wymknąć się nieprzyjacielowi, by zająć nowe linje obronne. Stosuje się ją wówczas, gdy ze względów operacyjnych można poświęcić część obszaru, wzamian za to zaś wygrać potrzebny czas i zachować niezdezorganizowaną siłę żywą.

291. W obronie ruchowej do grupy wiążącej wydziela się mniejsze siły niż zazwyczaj. Przy wyborze przedniej linji duże znaczenie posiadają dane, dotyczące istnienia ukrytych dróg dla wycofania się i terenu otwartego od strony skąd może nadciągnąć nieprzyjaciel. Celem wygrania na czasie czaty bojowe mogą być nieco silniejsze. Dowodzenie artylerją dywizyjną zwykle się decentralizuje i artylerję rozdziela się pomiędzy pułki, a często pomiędzy bataljony. Przerwanie walki przeprowadza się według zasad ogólnych.

292. Przy wycofaniu się celem zajęcia nowej strefy obronnej wielkie znaczenie mają walki straży tylnych, które mają dać znaczny zysk na czasie, zadać nieprzyjacielowi straty i zaoszczędzić siły główne jednostki.

W walkach straży tylnych można stosować na szeroką skalę zakażanie trwałemi substancjami trującemi poszczególnych odcinków na najważniejszych kierunkach, ciaśnin, i t. p.

6) Obrona w nocy.

293. Odparcie nocnego natarcia nieprzyjacielskiego przeprowadza się według zawczasu opracowanego planu, w którym się przewiduje:

a) rozmieszczenie oddziałów ubezpieczających, wysuwanych na noc;

b) wybór punktów do ustawienia na noc ciężkich i ręcznych karabinów maszynowych oraz organizację ognia karabinów maszynowych przy sztucznem oświetleniu i bez niego;

c) rozmieszczenie na noc grup uderzeniowych;

d) organizację oświetlania terenu przy pomocy reflektorów i rakiet;

e) zarządzenia do odparcia napadu chemicznego;

f) przygotowanie ognia artyleryjskiego na poszczególne odcinki (według siatki kwadratów).

294. Ażeby uniknąć ostrzeliwania artyleryjskiego (zgóry przygotowanego), korzystnie jest rozmieszczać karabiny maszynowe na noc nie tam, gdzie za dnia. Karabiny maszynowe rozmieszczone za dnia w głębi strefy obrony, wysuwa się do przedniej linji w odstępy pomiędzy gniazdami ogniowemi, przekraczające 300 m. Na przedpole wysyła się zwiady piechoty i ubezpieczenie, składające się z czujek i posterunków obserwacyjnych (z psami wartowniczemi). Zwiady powinny utrzymywać bezpośrednią styczność z nieprzyjacielem. Wycofanie się oddziałów zwiadowczych i ubezpieczających należy przeprowadzać w ten sposób, ażeby nie przesłaniało ognia gniazd karabinów maszynowych.

295. Artylerja za dnia przygotowuje wszystkie dane do otwarcia ognia. Ogień na nacierającego nieprzyjaciela otwiera się na sygnały (kolorowemi rakietami), ustalone przez dowódcę dywizji, a podawane przez odcinek, na który natarcie jest skierowane. Teren na przedpolu przedniej linji obrony dzieli się na wycinki, które nanosi się na mapę; dane do otwarcia ognia na te wycinki przygotowuje artylerja zawczasu (za dnia).

296. Sztuczne oświetlenie przeprowadza się przy pomocy rakiet świetlnych, pocisków oświetlających i reflektorów. Reflektory ustawia się w ten sposób, ażeby snopy światła nie oświetlały ugrupowania, przyjętego przez własne wojska. Przez skrzyżowanie snopów przed frontem odcinka zaatakowanego przez nieprzyjaciela, można go ukryć przed nieprzyjacielem, zaś przez skierowanie snopów na nieprzyjaciela można go

oślepić, a równocześnie oświetlić dla umożliwienia ostrzeliwania go przez własną artylerję. Oświetlanie przy pomocy reflektorów rozpoczyna się na sygnały, ustalone dla wywołania ognia artylerji.

297. Grupy uderzeniowe w razie wdarcia się nieprzyjaciela do obszaru obronnego, powinny przeciwuderzeniem wyrzucić go natychmiast, nie dając mu możności utrwalenia się.

ROZDZIAŁ XIV.

PRZERWANIE WALKI.

298. Decyzję do wycofania się należy powziąć wówczas, gdy stanie się widoczne, że dalsze prowadzenie walki jest bezcelowe i niekorzystne.

Wycofanie się wielkiej jednostki może być przeprowadzone jedynie na rozkaz wyższego dowódcy. Dowódca wielkiej jednostki może z własnej inicjatywy wycofać tylko pewne części swojej jednostki, celem przyjęcia dogodniejszego ugrupowania do prowadzenia w dalszym ciągu walki z nieprzyjacielem zgodnie z zadaniem, wyznaczonem mu poprzednio przez wyższego dowódcę. Jedynie brak łączności z wyższym dowódcą daje prawo dowódcy wielkiej jednostki, w wypadku gdy grozi pewna i całkowita klęska do powzięcia decyzji do wycofania się przed upływem czasu, który zamierzał wyższy dowódca zyskać przez walkę, jednakowoż wycofanie się to jest dopuszczalne tylko na taką odległość, która nie narazi sąsiadów na znalezienie się w krytycznem położeniu.

299. Przerwanie walki może nastąpić:

a) pod naciskiem nieprzyjaciela, rozwijającego z powodzeniem swoje natarcie;

b) bez nacisku nieprzyjaciela, nieoczekiwanie dla niego — w okresie zastoju na froncie bojowym.

W jakichkolwiek warunkach odbywa się przerwanie walki, powinno ono zawsze nosić charakter planowy, co można najłatwiej osiągnąć przez przerywanie walki z nastaniem ciemności; dlatego też należy starać się nawet w ciężkich warunkach utrzymać się na miejscu do zapadnięcia zmroku. Planowe wycofanie należy ułatwić przez niedopuszczanie do zatrzymywań w drodze i dlatego trzeba przedsięwziąć zawczasu środki do oczyszczenia dróg tyłowych.

300. Grupę wiążącą jednostki należy zmniejszyć przy przejściu od obrony do przerwania walki do siły nie przewyższającej $^1/_3$ składu jednostki. Dla wyciągnięcia oddziałów ze składu grupy wiążącej należy wykonać manewr, połączony z kolejnem wycofywaniem się na szereg linij tyłowych.

Skoro tylko siły główne wycofają się z walki, ściągają się one w kolumny i odchodzą, a grupa wiążąca stanowi straż tylną.

Straż tylna powinna posiadać potężne środki ogniowe.

Oddziałów kawalerji strategicznej i oddziałów pancernych (jeżeli się niemi rozporządza) używa się do uderzenia na skrzydło i tyły posuwających się naprzód kolumn nieprzyjacielskich lub do zorganizowania obrony ruchowej na linjach, celem osłonięcia wycofania oddziałów piechoty.

Lotnictwo bojowe współdziała ze strażą tylną w zatrzymaniu nacierającego nieprzyjaciela i ubezpiecza odwrót sił głównych przed rozpoznaniem powietrznem i napadem.

301. Po powzięciu decyzji przerwania walki, stara się dowódca wielkiej jednostki wycofać swoje oddziały na szereg takich linij, które dając możność zadania nieprzyjacielowi jak największych strat przy pomocy ognia, zapewniają równocześnie możność ukrytego manewrowania, ce-

lem wyciągania na każdej linji ze składu grupy wiążącej coraz to nowych oddziałów. Przy wycofywaniu wojska na nową linję, trzeba dążyć do stworzenia drugich rzutów na tych linjach.

Dowodzenie artylerją jest z zasady decentralizowane.

Pułki piechoty wycofują się samodzielnie na strefę tyłową, wskazaną im przez dowódcę dywizji. Przy wycofywaniu się na linje pośrednie przedsiębiorą dowódcy pułków środki do zabezpieczenia skrzydeł sąsiadów i informują ich stale o przebiegu wycofywania się.

Dowódca pułku, dając rozkaz do wycofania się na linję pośrednią, jeżeli nie zużył jeszcze w zupełności swej grupy uderzeniowej, obsadza nią powyższą linję w ten sposób, by grupa ta mogła ubezpieczyć wycofanie się bataljonów grupy wiążącej poza tę linję oraz przyjęła na siebie dalsze uderzenia nieprzyjaciela. W wypadku, gdy grupa uderzeniowa została już zużyta, wówczas wycofuje się bataljony kolejno pod osłoną kompanij, wydzielonych z ich składu.

Sztab pułku organizuje zawczasu dowodzenie na każdej linji. Wszyscy dowódcy podległych i przydzielonych oddziałów, powinni wiedzieć, gdzie i od jakiego czasu będzie otwarty na każdej linji posterunek dowództwa pułku. Podstawowemi oddziałami przy przerwaniu walki są bataljony, w skład których wchodzą różne rodzaje broni. Jednoczą one w sobie wszelkiego rodzaju ogień i manewr.

Ze względu na możliwość działania lotnictwa nieprzyjacielskiego przeciwko wycofującym się oddziałom, należy zawczasu zorganizować obronę przeciwlotniczą (przegrupowanie artylerji przeciwlotniczej i karabinów maszynowych, wzmocnienie obrony przeciwlotniczej ciaśnin, znajdujących się na drogach odwrotu, unikanie skupiania wojsk, artylerji i taborów w obszarach otwartych i inne zarządzenia).

302. W planie odwrotu przewiduje się:

a) nową (tyłową) strefę obronną oraz rozdział na niej sił i środków przeznaczonych do obrony;

b) drogi i kolejność wycofania się dla każdego oddziału wielkiej jednostki;

c) drogi, kolejność i obszar wycofania się zakładów tyłowych, sposób ewakuacji mienia;

d) sposoby ewakuacji rannych i chorych;

e) wyznaczenie jednostek, mających ubezpieczyć wycofanie się z walki;

f) skład straży tylnej (w poszczególnych kolumnach) oraz linje, na których straże tylne powinny się zatrzymywać;

g) organizację obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;

h) zarządzenia co do zwalczania pościgu równoległego;

i) zarządzenia, dotyczące naprawy dróg odwrotowych i mostów oraz zniszczenia ich po przejściu;

j) łączność w czasie odwrotu i zniszczenie jej przy wycofaniu się;

k) zmiana lotnisk i lądowisk.

Ogólnego rozkazu do wycofania się z walki zazwyczaj się nie wydaje i zastępuje się go poszczególnemi zarządzeniami, z wyjątkiem wypadków obrony ruchowej.

303. Przy przerwaniu walki w czasie nocy można się ograniczyć do osłony przy pomocy niewielkich oddziałów zwiadowczych i patroli, wspartych przez karabiny maszynowe. Oddziały pozostawione dla osłony, ażeby przeciwnika wprowadzić w błąd, wykazują taką samą działalność, jak przed wycofaniem się.

304. Na tyłach linji, wybranej dla osłony, poza zasięgiem ognia artylerji przeciwnika, wyzna-

cza się szereg punktów dla zebrania i doprowadzenia do porządku oddziałów wycofanych z walki. Wycofujące się oddziały powinny być na czas zaopatrzone w żywność.

Organa polityczne używają wszelkich środków do podtrzymania dzielności i ducha wojsk.

Panikę i dezercję tępi się bezzwłocznie i przy pomocy zdecydowanych środków.

Dowódcy oddziaływają osobiście na swoje oddziały, dając przykład męstwa i spokoju.

305. Celem zatrzymania posuwania się ścigającego nieprzyjaciela przeprowadza się gruntowne zniszczenie mostów, dróg i urządzeń w myśl planu ogólnego, zatwierdzonego już zawczasu przez wyższego dowódcę. W planie zamieszcza się wykaz przedmiotów, podlegających zniszczeniu, na czyj rozkaz przeprowadza się zniszczenie i czas wykonania zniszczenia. Do zniszczenia stacyj kolejowych i ich urządzeń, przepraw i dróg, wydziela się specjalne oddziały ze składu sił głównych, jeżeli nie zostały do tego wydzielone oddziały kolejowe lub chwilowo ich brak. Mosty, po których ma przejść straż tylna, pozostają niewysadzone, lecz przygotowuje się je do wysadzenia. Pozostawione na tych mostach oddziałki wykonywają zniszczenie, po przejściu straży tylnej przez most. Jeżeli trzeba koniecznie wysadzić most wcześniej, można wycofać na drugi brzeg niewielkie oddziały przez mosty zbudowane z lekkiego materjału do przepraw.

306. Łączność w czasie marszu pomiędzy cofającemi się oddziałami, utrzymuje się przeważnie przy pomocy gońców; na nowych linjach — przy pomocy telefonu, telegrafu i radjo. Oddziały i środki łączności,

działające w czasie rozpoczęcia odwrotu, pozostawia się na miejscu dla wykorzystania ich przez wycofujące się oddziały; oddziały łączności zbierają się dopiero w miarę wycofania się straży tylnej i posuwają się dalej razem z nią; pozostałe oddziały łączności maszerują na czele kolumny sił głównych.

ROZDZIAŁ XV.

DZIAŁANIA W WARUNKACH SZCZEGÓLNYCH.

1) W zimie.

307. Na szczególne cechy działań zimowych wpływają pokrywa śnieżna, mróz i krótkość dnia. Mróz wywiera silny wpływ na zużycie sił ludzkich i utrudnia zastosowanie środków technicznych. Głęboka pokrywa śnieżna utrudnia w znacznym stopniu, a niekiedy zgoła uniemożliwia marsz ludzi (bez nart i chodaków śniegowych), koni, taborów i środków mechanicznych poza drogami. Krótkość dnia wpływa na działania bojowe w ten sposób, że zmniejsza rozmach walki.

Stąd: a) słaba zdolność manewrowa, związanie wojsk z drogami i powolność posuwania się (mała ilość dróg), rozciąganie się kolumn marszowych;

b) trudne warunki rozwijania się (drogi przybierają charakter ciaśnin);

c) wrażliwość skrzydeł i tyłów.

Oddziały piechoty — przy grubości pokrywy śnieżnej powyżej 40 — 50 cm, należy wyposażyć w narty, zaś artylerję i zaprzęgi kołowe ustawić na płozach lub zastąpić saniami. Karabiny maszynowe i artylerja batalionowa powinny ponadto być przystosowane do posu-

wania się poza drogami, ciągnione przez ludzi (na saneczkach).

Kawalerja przy pokrywie śnieżnej ponad 30 cm, zupełnie nie może działać w szyku konnym.

Oddziały pancerne: kołowe (samochody pancerne) przy głębokim śniegu wogóle działać nie mogą i z tego powodu mogą być użyte jedynie na wyjeżdzonych drogach.

Czołgi mogą być użute poza drogami, jeżeli pozwala na to głębokość śniegu, lecz szybkość ich znacznie się zmniejsza.

Silny mróz i zamglenie ograniczają użycie lotnictwa.

Na skutek fizycznych właściwości substancyj trujących i warunków meteorologicznych, trwałość większości substancyj trujących jest większa w porze zimowej niż latem. Komplikuje się indywidualna obrona przeciwgazowa (pokrywanie się lodem hełmu, zbiorników i t. p.).

Gdy śniegu brak lub gdy jest go mało, gdy przytem jest mróz, teren staje się dostępniejszy wskutek zamarzania przeszkód wodnych, bagien i t. p.

Zmienna pogoda w porze zimowej nastręcza jeszcze większe trudności, ponieważ środki, stosowane do usunięcia trudności związanych z dużemi śniegami są zupełnie nieskuteczne podczas odwilży.

308. Obliczanie marszu w porze zimowej opiera się na warunkach zimy i odległościach pomiędzy miejscowościami. W obszarach słabo zaludnionych uskutecznia się przemarsze od jednej miejscowości do drugiej, jednak czas trwania marszu w porze zimowej nie powinien zazwyczaj przekraczać 6 - 7 godzin samego marszu.

Wielkość kolumny ustala się w zależności od pojemności kwaterunkowej miejscowości, w których zamierza się wyznaczyć kolumnie postój oraz z uwzględnieniem

konieczności zapewnienia każdej kolumnie samodzielności bojowej. Zazwyczaj wielkość kolumny waha się od pułku do bataljonu, wzmocnionego przez artylerję.

Przy wyborze dróg trzeba wziąć pod uwagę, że drogi letnie często są w porze zimowej zasypane, a na ich miejsce pojawiają się nowe; dlatego należy przeprowadzać uprzednio rozpoznanie dróg i dokładnie rozpytywać mieszkańców. Jeżeli ilość dróg nie pozwala na szerokie rozczłonkowanie wszerz, wówczas trzeba będzie wielką jednostkę urzutować w głąb.

Kolumny formuje się zwykle z piechoty i kawalerji. Kawalerja przy głębokim śniegu lub gołoledzi posuwa się albo na tyle kolumny, albo oddzielnie, ubezpieczając swój marsz przy pomocy narciarzy. Większe oddziały narciarzy (bataljony) posuwają się w oddzielnych kolumnach po drogach i poza drogami. Szybkość ich marszu wynosi 6 - 8 km na godzinę.

Rozpoznanie, ubezpieczenie i łączność w marszu zapewniają narciarze.

Czas wymarszu należy zwykle wyznaczyć na wczesny ranek, ażeby zdążyć przymaszerować na nocleg jeszcze przed zmrokiem; w razie marszu nocnego należy wymarsz obliczać w ten sposób, ażeby przymaszerować o świcie do obszaru przeznaczonego na postój.

Przy działaniach w porze zimowej należy dobrze zorganizować służbę meteorologiczną.

309. P o s t ó j w okresie zimowym, nawet w bezpośredniem pobliżu przeciwnika, należy wyznaczać w miejscowościach, wystawiając silne czaty zwarte. Należy starać się umieszczać oddział ubezpieczający również w niewielkich zamieszkałych punktach (folwarkach, pojedynczych zagrodach, i t. p.). Jednakże w obszarach słabo zaludnionych mogą zajść wypadki, kiedy trzeba będzie stanąć na postój poza miejscowościami; w tym wypadku należy wybierać miejsca ukryte od wiatru, budować sza-

łasy z materjału znajdującego się pod ręką, ziemianki i posiadać opał.

310. W działaniach bojowych w porze zimowej należy się liczyć z następującemi szczególnemi cechami:

W obronie:

a) mróz skłania obronę do trzymania się miejscowości;

b) dążność nieprzyjaciela do obejscia i otoczenia pociąga za sobą konieczność troskliwszego organizowania zabezpieczenia skrzydeł i tyłów i wydzielenia do grup uderzeniowych około połowy sił (na nartach);

c) wskutek tego, że kierunek nieprzyjacielskiego uderzenia będzie się opierał na drogach, przy organizowaniu systemu ognia trzeba zwrócić specjalną uwagę na sieć dróg; korzystne są zasadzki, zasieki i niszczenie dróg;

d) budowa umocnień w ziemi zmarzniętej wymaga znacznie więcej czasu; wydajność pracy zmniejsza się mniej więcej trzykrotnie; do prac ziemnych konieczne są kilofy i łomy;

e) przy umacnianiu pośpiesznem można budować okopy w śniegu; należy jednak pamiętać o tem, że dla ochrony od pocisków karabinowych grubość przedpiersia powinna wynosić, zależnie do ubicia masy śnieżnej, od 2 - 4 m. śnieg należy udeptywać;

f) niezbędne jest szczególnie dokładne maskowanie okopów, ponieważ na tle śniegu czarna linja okopów i sieci z drutu kolczastego staje się łatwa do rozpoznania;

g) szczególną troską dowództwa powinno stać się zaopatrzenie wojsk w okopach w opał i materjał na podściółkę.

W natarciu:

a) taktyczne właściwości przedmiotów terenowych,

jak np. jarów, lasów, zarośli, i t. p., jako podejść i masek silnie zmieniających się w porównaniu z latem;

b) posuwanie się po śniegu nawet w nocy, zdradza oddziały nacierające i dlatego bardzo są pożądane białe płaszcze (chałaty);

c) rozpoznanie poza wszystkiemi innemi zadaniami powinno ustalić dostępność terenu, stan dróg i znaczenie przedmiotów terenowych;

d) do obejścia nieprzyjaciela należy używać większych lub mniejszych oddziałów narciarzy, poruczając im zadania napadania na skrzydła i tyły nieprzyjaciela; szczególnie duże wyniki dadzą oddziały narciarzy w pościgu za wycofującym się przeciwnikiem przez zajmowanie ciaśnin na jego tyłach, napady na tabory, i t. p.;

e) dowodzenie artylerją w warunkach wojny ruchowej zwykle się decentralizuje; szczególnego znaczenia nabierają śmiałe, pełne inicjatywy działania oddziałów, złożonych z różnych rodzajów broni (bataljony z artylerją); natarcia na skrzydło broniących się oddziałów nieprzyjaciela (nie na frontach ciągłych) stanowią podstawowe warunki rozstrzygającego powodzenia; przy istnieniu dróg, oddziały oskrzydlające na nartach mogą być przerzucane przy pomocy kawalerji (ciągnione przez konie);

f) istnienie znacznych otwartych przestrzeni przy śnieżnej pokrywie (brak listowia i wyrównanie rzeźby terenu przez nawiany śnieg) utrudnia w okresie natarcia przebieganie, a wyklucza nieomal skryte pełzanie; otwarte przestrzenie należy przebywać szybko na nartach od jednej linji ukrycia do drugiej pod osłoną ognia artylerji i karabinów maszynowych.

2) W górach.

311. Cechą charakterystyczną obszarów górzystych jest silne poprzecinanie terenu, rozmaitość warunków

klimatycznych na różnych wysokościach, różny stopień gęstości zamieszkania, mała ilość dobrych dróg i t. p.;

312. Najodpowiedniejszym rodzajem broni do działań w górach jest p i e c h o t a, wyposażona odpowiednio do szczególnych warunków działań w obszarach górzystych. Karabiny maszynowe, moździerze piechoty i artylerja bataljonowa, powinny być przenoszone na zwierzętach jucznych. Na nich również powinna być przenoszona część taboru bojowego i żywnościowego. Tabor juczny wymaga większej ilości zwierząt aniżeli kołowy i zwiększa w ten sposób głębokość kolumn; dlatego jeżeli istnieją drogi kołowe, należy przenieść na zwierzęta tylko część taboru, niezbędną dla oddziałów, kierowanych po drogach jucznych.

Najdogodniejszą a r t y l e r j ą jest specjalna artylerja górska i haubice (o stromym torze pocisku). Część artylerji (a niekiedy nawet cała) powinna być przenoszona na zwierzątach jucznych.

Działalność k a w a l e r j i w górach jest silnie ograniczona, jakkolwiek przy istnieniu dróg kołowych kawalerja pomimo wszystko rozporządza większą szybkością marszu, niż piechota.

O d d z i a ł ó w p a n c e r n y c h (samochodów pancernych i czołgów) można używać z powodzeniem, jeżeli są drogi kołowe, jednak niewielkiemi oddziałami.

Działania l o t n i c t w a są bardzo utrudnione przez niemal zupełny brak lądowisk w obszarach górzystych, w obszarach wysokogórskich przez wysokość gór, częste wiatry i mgły oraz rozrzedzenie powietrza, jednak pomimo wszystko lotnictwa można używać z powodzeniem do działań bojowych, rozpoznania i łączności, a czasem również do zaopatrzenia wojsk w amunicję.

313. R o z w i n i ę c i e d z i a ł a ń b o j o w y c h w obszarach górzystych, trudnych do przejścia, jest możliwe zazwyczaj jedynie w kierunkach, w których pro-

wadzą drogi. Do działań wzdłuż dróg należy wyznaczać oddziały wydzielone, któreby mogły prowadzić walkę zupełnie samodzielnie. Wielkość oddziałów (kolumn) i skład ich zależą od jakości drogi (szosa, gruntowa droga kołowa, drogi jucznе) i od ich zadań.

314. Przy organizowaniu marszu należy:

a) wyjaśnić dokładnie stan drogi (zwłaszcza szerokość, wzniesienia i spadki); przy marszu drogami okrężnemi należy brać przewodników;

b) ustalić szybkość posuwania się w górach (od 1½ do 2 km na godzinę, po ścieżkach dla pieszych nawet mniej; przemarsz w trudnych warunkach często nie przekracza 10 — 15 km);

c) ustalić porządek marszu kolumny; marsz w górach odbywa się rzutami o niewielkim składzie (kompanje z karabinami maszynowemi) maszerującemi na takiej odległości jeden od drugiego, ażeby nie nachodził jeden na drugi przy wzniesieniach i spadkach; skutkiem tego głębokość kolumny znacznie się zwiększa: bataljonu do 2 — 3 km, pułku piechoty do 8 — 10 km.

Artylerję rozdziela się baterjami lub działonami pomiędzy kompanje.

Kawalerja maszeruje zwykle w oddzielnym rzucie w ogonie (jeżeli nie została wysunięta naprzód, jako oddział wysunięty lub rozpoznawczy). Tabor bojowy i kuchnie polowe maszerują ubezpieczone jako oddzielny rzut w składzie kolumny.

315. Odpoczynki krótkie wyznacza się przy wzniesieniach co 15 — 20 minut marszu. Przy spadkach można je wyznaczać co 1 — 1½ godziny. Każdy rzut zatrzymuje się na krótki odpoczynek samodzielnie. Odpoczynek długi wyznacza się na przeciąg 1½ — 2 godzin przy przemarszach, trwających powyżej 6 godzin. W czasie długiego odpoczynku zdejmuje się zwierzętom

juki a jeżeli długi odpoczynek odbywa się na drodze (niema możności zejść z niej), wówczas należy zwierzęta ustawiać głowami do urwiska.

316. Jako straż przednią wydziela się oddziały piechoty z karabinami maszynowemi i z oddziałami saperów do naprawiania dróg i usuwania przeszkód. W warunkach wojny górskiej nieznaczne oddziały nieprzyjacielskie (nawet grupki złożone z kilku piechurów z karabinem maszynowym) mogą zamknąć drogę i zatrzymać marsz kolumn na długi czas; dlatego w wielu wypadkach konieczne jest dla oczyszczenia drogi z zasadzek nieprzyjaciela wysyłać oddziały wysunięte lub rozpoznawcze. Ubezpieczenia skrzydeł uskutecznia się zazwyczaj przez kolejne wysyłanie niewielkich oddziałów z karabinami maszynowemi wbok od drogi marszu kolumny na wzniesienia (na odległość skutecznego ognia karabina maszynowego); oddziały te, po przepuszczeniu kolumny, dołączają się do jej ogona.

317. Ubezpieczenie wojsk na postoju uskutecznia się przy pomocy luźnych placówek, wysyłanych zwykle na odległość ognia ciężkiego karabina maszynowego. Wzniesienia, które dają wgląd w ugrupowanie własnych wojsk, oddalone nawet na większą odległość (na odległość skutecznego ognia artylerji), powinny być również obsadzone przez placówki.

318. Działania bojowe wojsk w warunkach wojny górskiej rozwijają się zwykle wzdłuż dróg, przybierają formę walk o przełęcze (zajęcie lub utrzymanie ich). Ponieważ niema możności wzajemnego wspierania się przez oddziały, działania ich powinny być samodzielne i zasadzać się na przejawianiu jak największej śmiałości w parciu naprzód oraz inicjatywy ze strony ich dowódców. Współdziałanie piechoty i artylerji w ramach oddziałów wydzielonych powinno być bez zarzutu. Od wyższego dowódcy, który jednoczy w swych rękach do-

wództwo nad oddziałami wydzielonemi, wymaga się jedynie kierowania przez dawanie wytycznych.

N a t a r c i e dla zajęcia przełęczy górskich sprowadza się do opanowania wzniesień, panujących nad przełęczami. By opanować wzniesienia i przełęcze trzeba będzie zazwyczaj wykonać obejście ich chociażby nawet nieznacznemi siłami. Najlepszym sposobem osiągnięcia wzajemnego wspierania się oddziałów, które zazwyczaj jest niemożliwe w toku walki, jest szybkie opanowanie przełęczy i wyjście na drugą stronę grzbietu, celem działania na tyły nieprzyjacielskich oddziałów, trzymających jeszcze przełęcze na odcinkach sąsiednich. Przy natarciu należy mieć starannie zorganizowane rozpoznanie i ubezpieczenie skrzydeł; położone na skrzydłach wzniesienia, z których można oczekiwać napadu, powinny być obsadzone przez oddziały piechoty z karabinami maszynowemi.

W o b r o n i e obsadza się zarówno same drogi, jak i panujące wzniesienia. Szczególnie silnie obsadza się rejony, przez które przebiegają drogi. Kierunki, po których nieprzyjaciel może obejść pozycję i przestrzenie pomiedzy rejonami, obsadza się oddziałami piechoty, kawalerji spieszonej z karabinami maszynowemi i prowadzi w nich dokładne rozpoznanie. Celem zamknięcia dróg dla natarcia, można stosować z powodzeniem substancje trujące, zwłaszcza w wąskich dolinach. Grupy uderzeniowe wielkich jednostek i oddziałów rozmieszcza się w ten sposób, ażeby mogły działać po najkrótszych drogach w głównych kierunkach i przeciwko oskrzydlającym oddziałom nieprzyjacielskim.

319. Ł ą c z n o ś ć pomiędzy poszczególnemi oddziałami w obszarach górzystych można utrzymywać:

a) przy pomocy gońców (konnych, na samochodach i motocyklach) jedynie po nielicznych drogach rokadowych, co niekiedy jest wogóle niemożliwe;

b) telegraficzną, biegnącą przez punkty wyjściowe (niepewna, gdyż linje łatwo mogą być zagrożone i przecinane);

c) przy pomocy radja;

d) przy pomocy środków optycznych: lamp i latarni sygnalizacyjnych, puszczania rakiet, zapalania wiech, ognisk na panujących wzniesieniach;

e) przy pomocy sygnałów dźwiękowych;

f) przy pomocy płatowców.

Łączność wyższego dowódcy z oddziałami utrzymuje się przy pomocy tych samych środków.

W wypadkach działania w górach oddziałów, nie obznajmionych z warunkami wojny górskiej, korzystne jest przydzielanie do ich sztabów oficerów, mających doświadczenie w działaniach górskich.

3) W okolicach lesistych i bagnistych.

320. W czasie marszu bez dróg w lesie, wskutek zakrytej przestrzeni, łatwo jest zgubić kierunek; w tym wypadku marsz należy wykonać według kompasu lub z przewodnikiem z pośród ludności miejscowej.

Wszelkie działania w lesie wymagają zorganizowania najdokładniejszego rozpoznania i ubezpieczenia z frontu, boków i tyłów.

321. Najodpowiedniejszemi do działań w lesie są piechota i artylerja haubicowa. Działania kawalerji są bardzo utrudnione wskutek małej ilości dróg i trudności rozwijania się poza drogami. Kawalerja w lesie zmuszona jest walczyć w szyku pieszym. Oddziały pancerne mogą działać zazwyczaj tylko po drogach, zaś czołgi — w młodym lub rzadkim lesie.

322. Dobrze jest wykorzystać obszar lesisto-bagnisty do zorganizowania działań partyzanckich na skrzy-

dłach i tyłach nieprzyjaciela. Działania wielkich jednostek (korpusu i dywizji) składać się będą z działań oddzielnych kolumn. Przy natarciu na nieprzyjaciela ugrupowanego w lesie, należy dążyć do obejścia go chociażby nawet tylko małemi oddziałami piechoty.

Natarcie poprzez las przeprowadza się w bardziej zwartych szykach, aniżeli w terenie otwartym, zmieniając je zależnie od gęstości lasu. Zasadniczego znaczenia nabiera śmiałość i samodzielność małych jednostek piechoty oraz dokładne współdziałanie ich z bateriami artylerji i pojedyńczemi działonami. Dowodzenie artylerją powinno być zdecentralizowane. Jeżeli ma się do czynienia z obroną przez nieprzyjaciela ciaśniny pomiędzy bagnami, należy użyciu artylerji nadać charakter bardziej zcentralizowany, co wymaga przez to samo więcej czasu na przygotowanie.

Obronę w lesie organizuje się według zasad ogólnych. Każdy rejon powinien być przygotowany do obrony ze wszystkich stron. Artylerję decentralizuje się: szeroko stosuje się przydzielanie pojedyńczych działonów do piechoty. Jeżeli wypadnie ugrupować się do obrony wzdłuż skraju lasu, wówczas środki ogniowe rozmieszcza się albo przed skrajem lub w głębi lasu (przy odpowiedniem przerzedzeniu), lecz nie na samym skraju.

Powodzenie w obronie zależy od zdolności oporu grupy wiążącej i śmiałej samodzielności grup uderzeniowych.

Ze względu na ograniczenie obserwacji w lesie, wzniesienia mają znaczenie drugorzędne. Szczególnie korzystne jest oparcie przedniej linji obrony o bagna trudne do przebycia dla piechoty.

Techniczne urządzenie przewiduje oprócz prac zwyczajnych — wyrąb lasu, nie demaskujący własnego ugrupowania i zapewniający możliwość ostrzeliwania przeciwnika ogniem krzyżowym.

Dobrze jest zakazić podejścia (ciaśniny) do ugrupowania obronnego trwałemi substancjami trującemi.

323. Łączność w czasie marszu pomiędzy kolumnami i wyższym dowódcą utrzymuje się przy pomocy gońców po drogach poprzecznych, telegraficzną i telefoniczną przez punkty wyjściowe oraz przy pomocy płatowców.

4) W pustynnych stepach.

324. Cechami charakterystycznemi stepów są:

a) słabe zaludnienie; b) szczupłość zasobów; c) mała ilość wody, która znajduje się jedynie w studniach położonych w znacznych odległościach jedna od drugiej, oraz d) w porze letniej silne upały w ciągu dnia. W związku z tem kierunki działań w pustyniach są uzależnione zazwyczaj od dróg, przy których rozmieszczone są studnie i oazy.

325. Siła i skład oddziałów, wysyłanych do działań na jednej drodze, zależą od odległości pomiędzy studniami i zapasu wody w nich, a również od zasobów znajdujących się na drodze marszu (żywność, pasza dla zwierząt, opał).

Przystępując do działań w stepach trzeba ustalić:

a) możliwość wykorzystania zasobów miejscowych na drodze posuwania się;

b) jakie zapasy należy zabrać ze sobą, jako uzupełnienie zasobów miejscowych, ażeby w ciągu całej operacji wojska miały zapewnione zaopatrzenie w żywność i paszę;

c) odległość pomiędzy studniami i innemi zródłami wody, ilość wody znajdującej się w nich oraz szybkość napływania na nowo po jej wyczerpaniu; sprawa wody szczególnie ostro występuje w czasie gorącej pory roku.

Biorąc pod uwagę wszystkie te dane oraz wymagania bojowe, musi się ustalić siłę i skład oddziałów, skie-

rowanych na poszczególne drogi, przyczem w tym wypadku należy się liczyć przedewszystkiem z zabezpieczeniem materjałowem tych oddziałów, gdyż w przeciwnym razie głębokie przeniknięcie w step niezabezpieczonych pod względem żywności oddziałów, może doprowadzić zamiast do wykonania zadania, do ich zguby. Z drugiej strony zabieranie ze sobą wielkich zapasów wymaga większej ilości zwierząt, co przy ograniczeniu ilości wody, zmusi do zmniejszenia ilości ludzi; stąd przy organizowaniu oddziału konieczne jest przestrzeganie pewnej proporcji pomiędzy jego siłą bojową i środkami przewozowemi. Najdogodniejszym środkiem przewozowym w warunkach działań w obszarach pustynno stepowych są wielbłądy juczne. Wielbłąd może unieść 2-ch ludzi albo 190 kg ładunku; całe 76 mm działo przenosi 15-cie wielbłądów. Dla ograniczenia ilości zwierząt należy zabierać żywność i paszę w postaci skoncentrowanej (suchary, konserwy, ryż, owies i t. p.) i bydło rzeźne (przeważnie barany).

Gdy istnieją drogi dla ruchu samochodowego, zmienia się odpowiednio obliczenie środków przewozowych, jednak pomimo wszystko siła oddziału będzie się wachała, zależnie od warunków, od 500 do 1000 ludzi oraz odpowiedniej ilości zwierząt.

326. W pustynnych stepach mogą znaleźć zastosowanie niemal wszystkie rodzaje broni, lecz użycie ich jest ograniczone przez warunki terenowe oraz przez trudności w ich zaopatrzeniu. Wskutek znacznych odległości pomiędzy źródłami wody (powyżej jednego przemarszu) i wskutek tego konieczności odbywania przemarszów dziennych większych od normalnych, działania p i e c h o t y są znacznie utrudnione. Sposoby, ułatwiające działania piechoty są następujące:

a) przewożenie piechoty na wielbłądach, które daje możność dokonywania przemarszów od studni do studni, lub

b) przewożenie zapasów wody z sobą, które daje możność zatrzymywania się na nocleg również poza studniami. Zarówno jeden, jak i drugi sposób zwiększa ilość zwierząt, co przy ograniczonym zapasie wody, zmniejsza liczebność siły bojowej oddziału. Najbardziej przystosowaną do działań w stepach jest kawalerja (szczególnie posiadająca miejscowe konie przywykłe do stepów). Dzięki znacznej szybkości posuwania się, kawalerja może zajmować dla marszu większą ilość dróg i co za tem idzie korzystać z większej ilości studzien. Jednak, z drugiej strony, użycie kawalerji jest utrudnione przez ograniczone zasoby (a niekiedy zupełny brak) paszy na drodze posuwania się; dlatego, skierowując kawalerję do działań w stepach pustynnych, należy pomyśleć o zorganizowanniu zaopatrzenia w paszę, przyczem przewożenie jej ze sobą zwiększa ilość zwierząt przewozowych kosztem zmniejszenia siły bojowej kawalerji. Artylerję należy przydzielać w niewielkiej ilości (przeważnie polową 76 m/m lub górską), ponieważ zapasy dla niej wymagają większej ilości zwierząt do przewiezienia, co znowu doprowadziłoby do zmniejszenia siły bojowej oddziału. Użycie oddziałów czołgów jest utrudnione przez wielkie zużycie materjałów pędnych przy wielkich odległościach i trudność zorganizowania zaopatrywania w nie. Oddziały saperów powinny być bezwzględnie włączone w skład każdego z oddziałów (do odkopywania studzien).

327. Marsz w stepach jest możebny nietylko po drogach lecz i poza drogami. Marsz kolumny odbywa się w następującym porządku: na przedzie oddział kawalerji (piechoty), artylerji, za artylerją oddział kawalerji (piechoty), następnie tabor amunicyjny w kilku rzędach, oddziały konne (piesze), tabor żywnościowy i oddział konny (pieszy). Po obu stronach taboru oddziały kawalerji (piechoty). W czasie marszu należy zwracać szczególną uwagę na porządek w taborach i w tym celu z każdego

Eigentum Heeresarchiv-Zweigstelle Danzig

oddziału, wchodzącego w skład kolumny, dla którego przeznaczony jest ładunek, wyznacza się konwojentów do taboru. Z kawalerji najlepiej jest formować oddzielne kolumny.

Ubezpieczenie składa się z patroli (pieszych lub konnych), wysyłanych na wszystkie strony na odległość 2 - 4 km. W zupełnie otwartym terenie można się ograniczyć do wysyłania podjazdów i zorganizowania obserwacji z kolumny.

328. Zatrzymanie się na postój najczęściej będzie miało miejsce przy studniach i w oazach. Tabory, artylerję i kawalerję rozmieszcza się wewnątrz, piechotę (oddziały spieszonej kawalerji) z zewnątrz, wokół całego ugrupowania. Ubezpieczenie, złożone z placówek wystawia się na wszystkie strony, na odległość 2 - 4 km od oddziału rozmieszczonego na postoju. Część artylerji, gotową do otwarcia ognia, rozmieszcza się pod osłoną piechoty. Zatrzymując się na postój, należy zwrócić specjalną uwagę na zorganizowanie korzystania z wody i z opału; przy studniach należy wystawić posterunki i wydawanie wody oddziałom uskuteczniać ściśle w zależności od istniejącego w studniach zapasu wody. Do zbierania opału wyznacza się partje z oddziału pogotowia. Do miejsca postoju należy przybywać na dwie godziny przed zapadnięciem ciemności, ażeby zdążyć wypuścić na paszę wielbłądy.

329. Działania bojowe prowadzi się według zasad ogólnych. W natarciu należy zawsze dążyć do przeprowadzenia obejścia ugrupowania nieprzyjacielskiego, przy równoczesnem związaniu go od czoła. Obronę organizuje się zawsze ze wszystkich stron.

330. Łączność pomiędzy kolumną i ubezpieczeniem utrzymuje się przy pomocy gońców konnych oraz wzrokową; pomiędzy poszczególnemi kolumnami — przy pomocy patroli konnych, świetlną, przy pomocy

radja i płatowców; pomiędzy kolumnami i wyższym dowódcą — przy pomocy patroli konnych, radja i płatowców.

5) Walka o miejscowości.

331. Miejscowości, zwłaszcza posiadające budynki murowane, stanowią same przez się silne punkty oporu nawet gdy zostały w znacznym stopniu uszkodzone przez ogień artylerji. Dlatego też należy unikać natarcia czołowego na samą miejscowość, lecz kierować uderzenie na odcinki, przylegające do miejscowości, ażeby dopiero po przełamaniu tych odcinków i pobiciu odwodów nieprzyjacielskich, zająć miejscowość od skrzydeł i tyłów.

332. Natarcie na silnie umocnioną miejscowość powinno poprzedzić dokładne rozpoznanie, zwłaszcza lotnicze (zdjęcia lotnicze).

W okresie poprzedzającym natarcie należy burzyć miejscowość ogniem artylerji, a oprócz tego bombardować ją z płatowców i ostrzeliwać pociskami zawierającemi krótkotrwałe substancje trujące.

333. Natarcie na miejscowość, jeżeli przeprowadza się je od czoła równocześnie z natarciem na odcinki, leżące po bokach tej miejscowości, składa się zwykle z:

a) zajęcia peryferyj;
b) szturmu na punkt oporu (redutę) i
c) wyjścia na przeciwległy skraj miejscowości.

Posuwanie się wewnątrz miejscowości odbywa się nie ulicami, ponieważ są one zwykle ostrzeliwane wzdłuż ogniem nieprzyjacielskich karabinów maszynowych, lecz przez sady, ogrody, podwórza i wyłomy w ścianach domów.

Natarcie wewnątrz miejscowości wspiera się ogniem karabinów maszynowych (ustawionych na dachach i pod-

daszach domów), pojedyńczych dział, moździerzy piechoty i miotaczy granatów. Wielką pomoc mogą okazać samochody pancerne i czołgi.

Do zdobycia rozproszonych wewnątrz miejscowości punktów oporu lub pojedyńczych budynków, przygotowanych do obrony (redut), wyznacza się specjalne oddziały, do których przydziela się saperów z materjałami wybuchowemi, pojedyńcze działony, miotacze ognia, ciężkie karabiny maszynowe, samochody pancerne i czołgi.

W miarę opanowywania miejscowości, przeprowadza się przy współdziałaniu robotników, biedoty i sprzyjających nam warstw ludności, dokładne przeszukiwanie wszystkich budynków, stajen i piwnic w danej miejscowości, celem pochwycenia zarówno ukrywających się grup nieprzyjacielskich i pojedyńczych żołnierzy, jak i zabrania pozostawionych przez nieprzyjaciela telefonów, radjotelefonów i innych środków.

W natarciu na miejscowość powinny małe oddziały piechoty wykazywać zupełną samodzielność i zdecydowanie.

334. Miejscowości, znajdujące się w strefie obronnej, obsadza się dla ich obrony przez większe oddziały jedynie wówczas, gdy w miejscowości istnieją solidne budynki murowane odpowiednio rozmieszczone i gdy istnieje możliwość ich zamaskowania.

Celem zamaskowania punktów oporu pierwszej linji rozmieszcza się je albo przed skrajem miejscowości, albo też wewnątrz miejscowości, pozostawiając przed niemi budynki jako maski. W tym ostatnim wypadku korzystnie jest wybudować przed miejscowością okopy pozorne.

Korzystnie jest przygotować do specjalnie uporczywej obrony najsolidniejsze domy i budynki wewnątrz miejscowości.

Oddziały, broniące miejscowości przedsiębiorą za

wczasu wszelkie środki do obrony przeciwko substancjom trującym.

Gdy skraj miejscowości lub jego część wpadnie w ręce nieprzyjaciela, wówczas należy bezzwłocznie wyrzucić nieprzyjaciela energicznem i krótkiem przeciwuderzeniem grupy uderzeniowej.

W razie nieudania się przeciwuderzenia walka przenosi się do wnętrza miejscowości, przyczem obrońca powinien uporczywie bronić każdego domu, każdej dzielnicy.

6) Walka w mieście.

335. Szczególne cechy walki w mieście wynikają z systemu jego budowy (plan miasta, typ budynków i jego wielkość) oraz ukształtowania terenu.

Przygotowanie do natarcia składa się z rozpoznania, opracowania planu natarcia i ugrupowania sił.

Rozpoznanie ma na celu ustalenie:

liwości pociągnięcia do walki czynnej robotników; możliwości i celowości wykorzystania dzielnic robotniczych,

a) politycznych nastrojów ludności miejskiej i możjako punktów oporu (w znaczeniu taktycznem);

b) składu i zdolności bojowej oddziałów nieprzyjacielskich (burżuazyjnych organizacyj bojowych i wojsk regularnych lub sił powstańczych);

c) miejsc, w których znajdują się zakłady użyteczności publicznej (stacje elektryczne, wodociągi);

d) środków przewozowych (tramwaje, samochody, stacje kolejowe);

e) urządzeń łączności;

f) magazynów i fabryk materjału wojennego;

g) rozmieszczenie ośrodków kierowniczych;

h) systemu zaopatrzenia miasta w żywność;

i) planu miasta (system ulic, place, bulwary, budynki);

j) charakteru terenu, otaczającego miasto i

k) łączności jego z innemi miejscowościami (drogi gruntowe, koleje, magistrale telegraficzne i telefoniczne).

336. W planie działań przewiduje się:

a) które rejony i punkty trzeba zająć, aby opanować miasto;

b) rozdział oddziałów na punkty i rejony, i kolejność opanowania ich;

c) sposoby, odcięcia miasta od pozostałych sił nieprzyjaciela;

d) zarządzenia, dotyczące przygotowania powstania wewnątrz miasta.

337. Walkę uliczną prowadzą samodzielne oddziały, działające każdy wzdłuż jednej ulicy. Siła oddziału, zależnie od kierunku ulicy i zadania, wynosi od jednego plutonu z karabinami maszynowemi i moździerzami piechoty, samochodami pancernemi lub czołgami, do jednej kompanji wyposażonej w te same środki oraz pojedyńcze działa bataljonowe lub artylerji pułkowej. Działania tych oddziałów jednoczą się w ramach bataljonu, wzmocnionego przez artylerję z armat i haubic, moździerze piechoty, czołgi, samochody pancerne, kawalerję do osłony skrzydeł (na ulicach sąsiednich) i motocyklistów dla łączności.

Bataljonowi wyznacza się samodzielne zadania opanowania pewnego rejonu lub ważnego punktu. Osiągnięcie linji oznacza się przy pomocy różnych znaków umówionych. Bataljony prowadzą walkę zupełnie samodzielnie, okazując jeden drugiemu wzajemne wsparcie.

Natarcie poszczególnych oddziałów wzdłuż ulicy

składa się z kolejnego opanowywania grup domów, placów i niszczenia barykad.

338. W zajętych częściach miasta należy celem zapewnienia utrzymania go i utrzymania w niem porządku;

a) zorganizować komendatury rejonów;

b) wystawić posterunki dla ochrony ważniejszych budynków, fabryk i magazynów;

c) wysłać silne patrole lub podjazdy na ulice (kawalerja lub piechota na samochodach ciężarowych);

d) na przecięciach ulic, prowadzących do ważniejszych rejonów i na placach ustawić samochody pancerne lub pojedyńcze działa z placówkami piechoty;

e) przy komendanturach zorganizować grupy uderzeniowe, wyposażone w samochody ciężarowe dla szybkiego przerzucania ich do miejsc, gdzie ich potrzeba; do tego samego celu można użyć również tramwajów;

f) zorganizować odebranie broni od ludności, ustalając surową odpowiedzialność materjalną i osobistą za nieoddanie jej;

g) zorganizować wyłapanie żywiołu przeciwrewolucyjnego;

h) zabrać od burżuazji zakładników.

W miarę organizowania miejscowej władzy sowieckiej, przekazuje się jej czynności administracyjne.

339. D l a o b r o n y miasto dzieli się na wycinki, których obronę porucza się oddziałom, w składzie bataljonu lub kompanji z karabinami maszynowemi, oddziałami pancernemi, moździerzami piechoty i artylerją do strzelania ogniem bezpośrednim. Wycinki powinny być w ten sposób wydzielane, ażeby obejmowały pewne ważne kierunki i o ile możności odpowiadały administracyjnemu podziałowi miasta. Sztab i organa polityczne wycinka (oddziału) organizują ścisłą łączność z miejscowemi sowieckiemi i partyjnemi organami miasta, zakładów

przemysłowych i fabryk. Organizuje się oddziały robotnicze i używa ich do obrony.

Dowodzenie artylerją decentralizuje się.

Obronę grup domów, placów i ulic organizuje się w ten spsób, ażeby wszystkie ulice dochodzące do tego rejonu, znajdowały się pod ostrzałem; w tym celu przygotowuje się domy do obrony (przeważnie narożne) i buduje się barykady. Karabiny maszynowe korzystniej jest umieszczać w pomieszczeniach piwnicznych, aniżeli na wysokich punktach. Dla ostrzeliwania z karabinów korzystnie jest obsadzać domy z lewej strony, ponieważ w tym wypadku przy strzelaniu z okien wzdłuż ulicy nie wysuwa się prawie tułowia z okna. Działa przydzielone, zamaskowane, rozmieszcza się w ten sposób, by mogły ostrzeliwać wzdłuż ulic nieprzyjacielskie oddziały pancerne. Działa pojedyńcze mają szerokie zastosowanie. Korzystnie jest przekopywać ulice przeciwko oddziałom pancernym przeciwnika.

Część III.

PRZESUWANIE WOJSK.

ROZDZIAŁ XVI.

PRZEWOŻENIE WOJSK.

1) Kolejami żelaznemi i drogami wodnemi.

340. Przewozy kolejami żelaznemi i drogami wodnemi są zwykle dokonywane w wypadku koncentrowania wojsk do działań operacyjnych lub przy wykonywaniu większego manewru strategicznego (przewóz operacyjny); przy sprzyjających warunkach przewozy mogą być uskuteczniane do przerzucenia wojsk w czasie czynności przygotowawczych do bitwy lub w czasie samego jej trwania (przewóz taktyczny).

Przerzucanie wojsk kolejami żelaznemi i drogami wodnemi należy uskuteczniać we wszystkich tych wypadkach, kiedy w porównaniu z przesunięciem marszowem można wygrać na czasie.

Przy określaniu sposobu, w jaki ma być przesunięta wielka jednostka, należy wziąć pod uwagę:

a) termin, do którego może być przygotowany transport;

b) ilość pociągów na dobę, które mogą być wydzielone dla danego transportu (ilość i pojemność statków);

c) odległość i czas przejazdu do punktu wyładowania;

d) czas, niezbędny dla domaszerowania do punktu załadowania, czas na załadowanie i wyładowanie oraz czas na przemarsz od punktu wyładowania do punktu przeznaczenia i porównać wszystko to z czasem, potrzebnym dla przesunięcia marszem.

Celowość przewozu koleją żelazną przy jednotorowych i dwutorowych odcinkach jest rozmaita; orjentacyjnie można uważać jako dogodny przewóz:

pułku piechoty — przy jednotorowych i dwutorowych odcinkach, na odległość jednego przemarszu dziennego, tylko w tym wypadku, jeżeli na przygotowanie składów potrzeba nie więcej niż 3 — 4 godzin i jeżeli na domarsz do punktów załadowania oraz na załadowanie, wyładowanie i przemarsz do rejonu przeznaczenia zużyje się nie więcej niż 4 godziny;

dywizji piechoty — przy jednotorowym odcinku na odległość nie mniejszą niż 3 przemarsze dzienne, a przy dwutorowym — nie mniejszą niż 2 przemarsze dzienne;

korpusu piechoty — przy jednotorowym odcinku, na odległość nie mniejszą niż 8 przemarszów dziennych, a przy dwutorowym — nie mniejszą niż 4 przemarsze dzienne.

Obliczenia powyższe będą racjonalne, jeżeli będzie się rozporządzać wystarczająco rozbudowanemi stacjami załadowania i wyładowania oraz urządzeniami wyła-

dowczemi, kołowemi drogami do marszu do stacyj i jeżeli będzie ściśle wykonany plan przewozów.

W niektórych wypadkach lepiej jest kojarzyć przewóz pewnych oddziałów wielkiej jednostki z marszem pieszym innych jej oddziałów.

341. Po otrzymaniu rozkazu przerzucenia wielkiej jednostki informuje się jej dowódca u wojskowych organów kolejowych o ścisłych godzinach podstawienia składów oraz o punktach załadowania i dzieli podległe sobie oddziały na transporty, przyczem do pierwszego transportu są zwykle wyznaczone oddziały obrony przeciwlotniczej (jeżeli się je posiada), a to celem zorganizowania jej w punkcie wyładowania i w razie potrzeby — także oddziały, które byłyby w stanie osłonić wyładowanie wielkiej jednostki.

W rozkazie dla transportów podaje się:

a) podział oddziałów na transporty oraz czas i miejsce załadowania;

b) drogi dojścia do punktu (punktów) załadowania i miejsca zbiórek w pobliżu tego punktu (jednak nie na stacji);

c) sposób zapewnienia wyżywienia i pomocy sanitarnej w czasie drogi;

d) wyznaczenie oddziałów roboczych, potrzebnych do załadowania i wyładowania dział, taborów, koni i ładunków;

e) środki obrony przeciwlotniczej w punkcie załadowania, wyładowania i w czasie drogi.

Miejsce przeznaczenia podaje się w celu zachowania tajemnicy w osobnym rozkazie osobiście dowódcy transportu i to tylko przy przewozie na małe odległości. Najlepiej powiadamiać o tem już w czasie drogi na krótki czas przed przybyciem do miejsca wyładowania (w dzień wyładowania).

Czynniki polityczne powinny organizować pracę polityczną podczas przewozu transportu.

342. Obronę przeciwlotniczą stacyj załadowania i wyładowania (jeżeli dana stacja nie posiada własnych środków obrony przeciwlotniczej albo o ile środki te trzeba uzupełnić) organizuje się na rozkaz dowódcy korpusu (jeżeli wyznacza się artylerję przeciwlotniczą) albo też na rozkaz dowódcy dywizji i dowódcy pułku. Dla obrony przeciwlotniczej punktu załadowania używa się tych oddziałów przewożonej wielkiej jednostki, które są przeznaczone do odjazdu z ostatniemi transportami, dla obrony punktów wyładowania używa się artylerji przeciwlotniczej (jeżeli się nią rozporządza) i ciężkich karabinów maszynowych przybyłych transportów. Do odpierania nisko latających samolotów przeciwnika, używa się w każdym transporcie części ciężkich karabinów maszynowych umieszczonych w tym celu na platformach. W wypadku ataku z powietrza wskazane jest zmieniać szybkość ruchu pociągu lub nawet zatrzymywać pociąg. Jeżeli stacja załadowania lub wyładowania jest punktem albo przedmiotem obrony przeciwlotniczej, stanowi zorganizowany punkt obrony przeciwlotniczej albo, jeden z obiektów takiego punktu, wówczas środki obrony przeciwlotniczej, wydzielane przez wojska, zostają podporządkowane czasowo dowódcy tego punktu. Specjalnie ważne punkty wyładowania wojsk osłania się zapomocą lotnictwa myśliwskiego, którego działanie powinno być uzgodnione z O.P.L. danego punktu. W planie obrony przeciwlotniczej niezbędne jest przewidzieć specjalne środki dla obrony przeciwchemicznej od środków stosowanych przez lotnictwo.

343. Jeżeli położenie zmusza do zabezpieczenia transportu podczas drogi nietylko przed powietrznym ale i przed naziemnym przeciwnikiem, to można użyć do tego celu pociągów pancernych i opancerzonych platform; oprócz tego powinna

być wydzielona pewna ilość ciężkich karabinów maszynowych, która musi być w stałem pogotowiu do otwarcia ognia.

Specjalną uwagę należy zwrócić na konieczność zabezpieczenia parowozu (ustawienie na nim karabina maszynowego, ochrona maszynisty).

344. Odpowiedzialność za załadowanie, porządek w drodze i wyładowanie każdego z oddziałów wielkiej jednostki spada na dowódcę. Powinien on:

a) przed rozpoczęciem załadowania wydelegować na stację oficera dla zasięgnięcia informacji o środkach, zastosowanych przez administrację kolei do przygotowania transportu;

b) przedsięwziąć środki do umożliwienia wykonania zarządzeń komendanta stacji, aby załadowanie mogło się odbyć szybko i w określonym porządku;

c) po ukończeniu załadowania sprawdzić osobiście albo przez upoważnionego do tego oficera, czy zostało zapewnione wszystko, co potrzebne jest oddziałowi w czasie drogi i przedsięwziąć potrzebne środki, aby była zachowana zdolność oddziału do walki oraz jego bezpieczeństwo.

Przestrzegania w drodze i w czasie postojów wszystkich przepisów, ustalonych dla przewozów, dopilnowuje dowódca transportu. Nie jest on uprawniony do wtrącania się do zarządzeń administracji kolejowej. Żądania w stosunku do niej mogą być skierowywane tylko przez wojskowe organa kolejowe.

Dla zapewnienia ciągłości pracy transportów kolejowych jest konieczne, aby wojska przestrzegały ściśle terminów załadowania i wyładowania.

345. Żywienie wojsk w drodze jest zwykle uskuteczniane z kuchen polowych, jadących z transportem. W tym celu zarządza się na wskazanych za-

wczasu stacjach postoje dla wydania obiadu i kolacji; trwają one mniej niż po 30 minut. Oddziały, nie posiadające kuchen polowych, otrzymują gorącą strawę na stacjach wyżywienia; w tym celu dowódcy transportów powinni zamawiać zawczasu na tych stacjach obiady i kolacje.

346. Wyładowanie transportów wielkiej jednostki powinno być przeprowadzone pod nadzorem przedstawiciela dowództwa tej jednostki*); w tym celu powinien on wyjechać zawczasu lub z pierwszym transportem do punktu wyładowania. Powinien mieć przy sobie zestawienie przybywających do danego punktu oddziałów; w zestawieniu tem powinny być wskazane: czas przybycia transportów na stację wyładowania, marszruty dalszych przesunięć oraz obszary zbiórek.

Przedstawiciel ten wychodzi do każdego przybywającego oddziału i komunikuje jego dowódcy, dokąd oddział powinien być skierowany po wyładowaniu. Na przedstawicielu tym ciąży obowiązek dopilnowania prawidłowego zorganizowania obrony przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej w razie, gdy obrona ta jest zorganizowana na rozkaz dowódcy przewożonej wielkiej jednostki. Jeżeli wyłania się konieczność przeprowadzenia rozpoznania rejonów zbiórek, to wraz z wymienionym przedstawicielem wysyłani są również dowódcy-specjaliści, pracownicy polityczni oraz przedstawiciele służby zaopatrzenia, służby sanitarnej i służby weterynaryjnej. Jeżeli położenie operacyjne tego wymaga i jeżeli warunki techniczne pozwalają przeprowadzić wyładowanie transportu nie na stacji lecz na przestrzeni między dwiema stacjami, to wojskowe organa kolejowe powinny zarządzić zgromadzenie zawczasu w miejscu wyładowania zapasów materjału, potrzebnego do zbudowania urządzeń

*) Oficera kwaterunkowego.

wyładowczych. W ostatecznym razie materjały te mogą być dostarczone do miejsca wyładowania z najbliższej stacji pierwszym transportem, skierowanym tu do wyładowania.

2) Przewozy samochodowe.

347. Przewozy samochodowe mają swe zastosowanie, gdy chodzi:

a) o szybkie przerzucenie oddziałów piechoty do specjalnie ważnych punktów lub do zagrożonych obszarów, o przerzucenie niewielkich jednostek piechoty, działających w składzie oddziałów wysuniętych i rozpoznawczych oraz o przerzucenie piechoty, przydzielonej do kawalerji;

b) o przerzuceniu wielkich jednostek jako uzupełnienia przewozów kolejowych (na krótkich odległościach) albo jako środek zastępujący przewozy kolejowe (przy posiadaniu silnie rozwiniętej sieci dróg i dostatecznej ilości samochodów).

348. Przy określaniu dogodnych stron przewozu samochodowego należy uwzględnić wskazówki podane w § 340. W każdym jednak razie, jeżeli jest możność użycia kolei żelaznej dla przewozów należy przerzucanie wojsk zapomocą samochodów uskuteczniać tylko na odległości nie przekraczające 250 km. Ponadto należy brać w rachubę okoliczność, że samochodami może być przerzucana wraz z piechotą tylko nieznaczna część artylerji z ograniczoną ilością zaprzęgów i taboru bojowego, w następstwie czego po przerzuceniu siła bojowa wielkiej jednostki zmniejszy się na pewien czas (do chwili nadejścia pozostałej artylerji i taborów). Dlatego też, przy organizowaniu przerzucenia wielkiej jednostki zapomocą samochodów, należy zastanowić się, czy ta wielka jednostka będzie w stanie przed nadejściem całej

artylerji i taborów stawić niezbędny opór przeciwnikowi. Ażeby usunąć wskazane wyżej niedogodności, towarzyszące przewozom dokonywanym na odległość przekraczającą przemarsz dzienny, należy dodawać przewożonym oddziałom artylerję zmotoryzowaną i samochodowe środki przewozowe albo też wydzielać czasowo część środków przewozowych wziętych od jednostek rozmieszczonych w obszarze wyładowania.

O ile posiada się samochody na miejscu lub gdy istnieje możność zebrania ich na czas przed wyruszeniem, nadają się przewozy samochodowe do przewożenia:

a) oddziałów piechoty (nie większych od bataljonu) — na odległościach nie mniejszych niż 10 km;

b) pułku piechoty — na odległościach nie mniejszych niż jeden przemarsz dzienny;

c) dywizji piechoty — od 1½ — 2 przemarszów dziennych (w zależności od ilości dróg).

349. Przy organizowaniu przewozów samochodowych dowódca wielkiej jednostki, uwzględniając ogólną ilość kompanij samochodowych i ich stan oraz stan dróg, powinien:

a) ustalić ilość potrzebnych kompanij samochodowych z uwzględnieniem typu maszyn oraz określić, które oddziały muszą być przewiezione, a które z oddziałów i taborów należy skierować marszem pieszym;

b) przeprowadzić rozpoznanie dróg (o ile na to pozwala położenie), wybrać najlepszą z nich (chociażby była dłuższa) i przedsięwziąć środki w celu zabezpieczenia tych dróg oraz utrzymania ich w należytym stanie podczas ruchu kolumn samochodowych (rozdzielając oddziały saperów na poszczególne drogi);

c) wyłączyć w miarę możności jakikolwiek postronny ruch na drogach, na których będzie wykonywany przewóz wojsk samochodami;

d) wyznaczyć punkty i rejony załadowania oraz porządek wyciągania kolumn;

e) przeprowadzić obliczenie czasu, potrzebnego do zebrania samochodów, załadowania ludzi, koni, artylerji i taborów oraz do przejazdu (szybkość marszu samochodów w dzień wynosi 10— 15 km na godzinę; przemarsz dzienny przy 8 — 10 godzinach pracy 80 — 120 km; w nocy szybkość zmniejsza się do połowy);

f) ustalić w zależności od położenia sposób przerzucenia;

g) zastosować środki w celu zabezpieczenia rejonów wyładowczych i załadowczych oraz w celu zabezpieczenia samego ruchu przeciwko napadom chemicznym i powietrznym.

350. Przewozy samochodami mogą być uskuteczniane w dwojaki sposób:

a) przez przerzucenie naraz całej wielkiej jednostki do obszarów przeznaczenia (przy posiadaniu dostatecznej ilości samochodów);

b) przez powrotny ruch kolumn samochodowych (w razie niedostatecznej ilości samochodów).

Pierwszy sposób ma zawsze zastosowanie, gdy chodzi o przerzucenie oddziałów piechoty. Przy przewozie wielkich jednostek stosuje się obydwa sposoby, przyczem czynnikami miarodajnemi są: ilość samochodów i odległość. Przy organizowaniu przewozu należy obliczyć ściśle czy drugi sposób da zysk na czasie w porównaniu z przerzuceniem części oddziałów samochodami, a innych marszem pieszym. Przy wyznaczaniu odstępów pomiędzy transportami i pomiędzy pojedyńczemi samochodami miarodajne są: jakość dróg, stopień niebezpieczeństwa napadu powietrznego i pora dnia. Na dobrych drogach i przy małem niebezpieczeństwie napadów powietrznych odstępy zmniejsza się, w przeciwnym razie— zwiększa się. Jako przeciętne odstępy ustala się: po-

między kolumnami od 200 do 500 m, pomiędzy samochodami od 10 do 45 m. Dla uporządkowania ruchu kolumn samochodowych ustanawia się na całej drodze przejazdu (i na drodze powrotnego przejazdu przy ruchu powrotnym) posterunki, których zadaniem jest dopilnowanie przestrzegania ustalonych odległości oraz regulowanie ruchu.

Pierwszy 15-minutowy odpoczynek, mający na celu dokonanie przeglądu maszyn, robi się po pierwszej półgodzinie ruchu, w dalszym ciągu co 2 godziny oraz po każdorazowem przebyciu ciężkich odcinków drogi — dla wyrównania kolumny. W czasie dłuższych odpoczynków wojsko rozmieszcza się w ukryciu, a samochody odprowadza się na bok — również w miejsca ukryte. Wyjście z szyku w czasie jazdy, wskutek uszkodzenia pojedyńczych samochodów, nie powinno wstrzymywać ruchu kolumn. Uszkodzone samochody stawia się na skraju drogi.

351. Przerzucanie wojsk przewozem samochodowym jest zwykle osłonięte i zamaskowane przez oddziały, znajdujące się na froncie. W przeciwnym razie dla zabezpieczenia kolumn samochodowych i transportów używa się samochodów pancernych, ciężkich karabinów maszynowych na samochodach oraz artylerji na samochodach. Straż przednią kolumny samochodowej można wysunąć na odległość jednogodzinnej jazdy, t. j. na 10 — 15 km. Na wypadek spotkania się z nieprzyjacielem, należy wskazać obszary wyładowania głównych sił oraz pozycję osłaniającą dla straży przedniej.

352. Obronę przeciwlotniczą tak samych transportów, jak i obszarów załadowania, a w szczególności obszarów wyładowania, porucza się przeciwlotniczym lub ciężkim karabinom maszynowym na samochodach oraz artylerji przeciwlotniczej na samochodach lub artylerji ciągnikowej, wreszcie lotnictwu. W pewnych przypad-

kach można wysunąć zawczasu artylerję, karabiny maszynowe oraz oddziały, wyposażone w środki obrony przeciwchemicznej, do zagrożonych obszarów (ciaśniny, mosty i t. p.).

353. Przeznaczone do przewozu wojsk samochody powinny przybyć ściśle o wyznaczonej godzinie do miejsca załadowania, gdzie powinni wyjść na ich spotkanie oficerowie, wysłani przez oddziały, które mają być przewiezione. Przy przewozie oddziałów od bataljonu wzwyż wybiera się kilka punktów załadowania. Przewożone oddziały zbierają się w ukryciu w pobliżu miejsca załadowania; uszykowuje się je w ustalonym zawczasu porządku i podprowadza kolejno do samochodów w taki sposób, by uniknąć nagromadzenia ludzi w miejscach załadowania.

Samochody ustawia się albo wzdłuż drogi w odstępach 15 metrowych albo też w wyciągniętym szeregu na placu jeden obok drugiego co 3 metry, w ten sposób, że chłodnice są skierowane w kierunku ruchu. Ludzie siadają z bronią rozładowaną (karabiny) i ze zdjętemi bagnetami. Ładowane wozy, działa i przodki osadza się sztywnie zapomocą klinów. Konie ładuje się na każdy samochód po dwa lub trzy z jednym szeregowym na każdy samochód.

354. Przewożone oddziały dzieli się na poszczególne transporty, w skład których wchodzą całe jednostki taktyczne z minimalną ilością taboru bojowego; zajmują one o ile możności całe kompanje samochodowe. Straż przednia składa się z jednego do dwóch bataljonów piechoty z samochodami pancernemi, materjałami i oddziałem saperów na lekkich samochodach półciężarowych. Artylerja w ogonie straży przedniej. Główne siły posuwają się za strażą przednią w odległości 10 - 15 km i składają się: z oddziałów piechoty, artylerji polowej, oddziałów saperów oraz samochodowego oddziału sanitarnego. Kawalerja, tabory bagażowe i wszelkie inne nie

przewożone oddziały,posuwają się samodzielnie w ogonie głównych sił lub — jeżeli jest to możliwe — sąsiedniemi bocznemi drogami. Artylerję ciężką, jeżeli jest to możliwe, należy dowieźć koleją. Jeżeli zachodzi możliwość użycia kawalerji w charakterze straży przedniej, to powinna ona być wysunięta naprzód jeszcze przed rozpoczęciem ruchu samochodów. Żywienie w czasie przewozów uskutecznia się zapomocą kuchen polowych przewożonych samochodami ciężarowemi. Ilość dróg wyznacza się zależnie od głębokości kolumny, licząc, że po jednej drodze można wieść nie więcej niż jedną dywizję, pożądane zaś jest — nie więcej niż 1 - 2 pułków piechoty. Oprócz tego powinno się uwzględnić dodatkową ilość samochodów do zapewnienia wyżywienia przewożonych oddziałów.

Wyższy dowódca opracowuje, na podstawie wszystkich powyżej wyszczególnionych danych, wykres graficzny ruchu kolumn.

3) Przewozy podwodami.

355. Przewożenie wojsk podwodami w sile większej od bataljonu jest dopuszczalne tylko w wyjątkowych przypadkach. Wozami posługuje się zazwyczaj do przerzucenia niewielkich oddziałów (kompania, pluton) i do przewozu oporządzenia celem zaoszczędzenia sił piechoty w czasie marszu.

356. Użycie taborów wojskowych do przewozu wojsk nie jest celowe. Do przewozu wojsk wykorzystywa się zwykle miejscowe środki przewozowe. Dowódcy wszystkich szczebli nie powinni dopuszczać do chaotycznego i samowolnego wykorzystywania podwód; zbiórkę podwód należy przeprowadzać w sposób zorganizowany, przestrzegając kolejności dostarczania tak, by obowiązek dostarczania podwód był rozkładany na ludność równomiernie.

Należy ograniczać wszelkiemi możliwemi sposobami obowiązek dostarczania podwód przez biedotę, natomiast całkowicie wykorzystywać podwody żywiołów zamożnych.

357. Przy obliczaniu użycia podwód miejscowych należy mieć na względzie, że na jedną parokonną podwodę można załadować 4 — 5 ludzi, zaś na jednokonną 2 — 3 ludzi. Dzienny przemarsz, zależnie od stanu dróg, jakości koni i pogody wynosi — od 30 do 45 km, przy szybkości marszu od 3 do 5 km na godzinę.

Jednych i tych samych podwód można użyć do wykonania najwyżej jednego przemarszu dziennego; należy zawczasu przygotować zmianę.

ROZDZIAŁ XVII.

MARSZE.

1) Wskazówki ogólne.

358. Marsze dzielą się na marsze w kierunku nieprzyjaciela (t. zw. czołowe) i na marsze odwrotowe; zarówno jedne jak i drugie mogą być marszami bocznemi.

359. Celem marszu jest osiągnięcie wyznaczonego obszaru możliwie szybko (lub w wyznaczonym czasie) z tem, że jednocześnie siły i środki muszą być jak najbardziej zaoszczędzone dla walki. Obliczanie każdego marszu w warunkach normalnych powinno odpowiadać obu tym wymaganiom. Największą oszczędność sił osiąga się przy ruchach niewielkiemi pojedyńczemi kolumnami, z których każda składa się z jednego tylko rodzaju wojsk; takie posuwanie się jest jednak możliwe tylko na tyłach własnych wojsk, gdy możliwość zetknięcia się z przeciwnikiem jest wykluczona. Gdy zachodzi prawdopodobieństwo zetknięcia się z przeciwnikiem (jest ono możliwe w razie istnienia dobrych dróg, nawet przy dużem oddaleniu od przeciwnika), uskutecznia się marsz w kolumnach, zapewniających jak największą gotowość bojową, t. j. składających się z różnych rodzajów broni, rozdzielonych odpowiednio do położenia i zadania. W tym wy-

padku szyk marszowy będzie podstawą przyszłego szyku bojowego.

360. Współczesny rozwój środków obserwacji powietrznej oraz środków napadu z powietrza zmusza wielkie jednostki do wykonywania marszów w szykach rozczłonkowanych wszerz i wgłąb w kilku kolumnach (kilkoma drogami) i w kilku rzutach (w każdej kolumnie). Posuwanie się w kilku kolumnach pozwala na zaoszczędzenie sił fizycznych i na szybkie rozwinięcie się do bitwy, utrudnia jednak dowodzenie. Posuwanie się w jednej kolumnie (jedną drogą) jest dla wojsk bardziej męczące i wymaga większej ilości czasu na rozwinięcie się w szyk bojowy, zato ułatwia dowodzenie. Urzutowanie kolumny (na głębokość) pozwala na zaoszczędzenie sił i zmniejsza niebezpieczeństwo rażenia z powietrza, opóźnia jednak rozwinięcie się w szyk bojowy. Szyk marszowy wielkiej jednostki (kolumny i rzuty oraz ich skład) jest uzależniony od położenia i zadania, jednak przy słabo rozwiniętej sieci dróg zależeć będzie rozczłonkowanie na kolumny często od ilości dobrych dróg.

361. Najwygodniejszym szykiem marszowym dla dywizji piechoty jest szyk w dwóch kolumnach, pozwalający przez przesunięcie pułku piechoty drugiego rzutu jednej z kolumn w potrzebnym kierunku — stwarzać zależnie od położenia dowolne ugrupowania sił i środków. Przy posuwaniu się dywizji piechoty w trzech kolumnach korzystnie będzie przyjąć dla tego samego celu uszykowanie schodami. W razie konieczności posuwania się dywizji w jednej kolumnie (jedną drogą) przyjmuje się pomiędzy pułkami piechoty jednokilometrowe odległości w celu uzyskania większej równomierności ruchu; o ile istnieje niebezpieczeństwo napadów powietrznych zwiększa się odległość tę do 2 — 3 km i więcej.

Gdy sieć dróg jest słabo rozwinięta i gdy się ma do czynienia z ruchem większej ilości wielkich jednostek, należy się liczyć z koniecznością posuwania się po jednej drodze nawet dwóch dywizyj.

Pułk piechoty może się rozczłonkować w razie niebezpieczeństwa powietrznego napadu na rzuty bataljonowe z artylerją, odległe od siebie do 1 km. Przy ustalaniu rozczłonkowania w głąb należy pamiętać, że takie rozczłonkowanie zwiększa głębokość kolumn i opóźnia w znacznym stopniu rozwinięcie. Dlatego też w razie prawdopodobieństwa zetknięcia się z przeciwnikiem, kiedy konieczna jest gotowość do szybkiego rozwinięcia się w szyk bojowy, należy wyznaczać jak najmniejsze odległości pomiędzy rzutami, zwłaszcza przy posuwaniu się kilku pułków piechoty w jednej kolumnie, zaś obronę przeciwlotniczą kolumny wykonywać przy pomocy czynnych środków obrony przeciwlotniczej. W razie maszerowania w kilku kolumnach, należy je prowadzić w takiej odległości między sobą, aby w razie zetknięcia się z przeciwnikiem była zapewniona możność wzajemnego wspierania się oraz możność rozwinięcia się w porę do bitwy.

362. Szybkość ruchu wielkiej jednostki zależy od szybkości posuwania się piechoty, która to szybkość wynosi w normalnych warunkach 4 km na godzinę. Szybkość marszu zmniejsza się w terenie trudnym do przejścia, przy złym stanie dróg (błotnisty albo górzysty teren, piaszczysta gleba), przy złym stanie pogody (deszcze, upał, mrozy), podczas ruchu w nocy i przy złym stanie wojsk (mała sprawność marszowa, zmęczenie, upadek stanu moralnego).

363. Normalny przemarsz dzienny wynosi 6 — 7½ godzin marszu, czyli w normalnych wa-

runkach 25 — 30 km. Wielkość przemarszu dziennego można w razie potrzeby znacznie zwiększyć.

Zwiększenie przemarszu dziennego (marsz forsowny) osiąga się przez przedłużenie czasu trwania marszu do 10 — 12 godzin na dobę i więcej (z kilkoma długiemi odpoczynkami). Forsowne marsze są dopuszczalne tylko w razie istnienia specjalnie ważnego celu bojowego, którego osiągnięcie mogłoby usprawiedliwić wytężenie sił wojsk i pewne nieuchronne przy takich marszach ich rozprężenie.

364. Zaoszczędzenie sił da się osiągnąć przez:

a) wyznaczanie:

— d ł u g i c h o d p o c z y n k ó w od 1½ — 2 godzin (przy forsownych marszach do 4 — 5 godzin) w drugiej połowie przemarszu; przy przemarszach poniżej 20 km nie należy w normalnych warunkach wyznaczać długich odpoczynków;

— d n i ó w e k co dwa — trzy przemarsze dzienne i co godzinnych 10-minutowych k r ó t k i c h o d p o c z y n k ó w, po każdych 50 minutach marszu; pierwszy krótki odpoczynek, mający na celu poprawienie oporządzenia wyznacza się już po 15 minutach po rozpoczęciu marszu;

b) przeznaczanie na sen przynajmniej 8 godzin na dobę i zastosowanie środków sanitarno - higjenicznych (mycie nóg, kąpanie, podnoszenie nóg do góry podczas krótkich odpoczynków) oraz przez regularne wydawanie jedzenia;

c) doprowadzanie dróg do stanu nadającego się do marszu;

d) zmniejszenie obciążenia piechurów przez przewożenie ich oporządzenia na podwodach (przy marszu małych oddziałów);

e) unikanie niepotrzebnych przesunięć i zbędnego wyczekiwania przy rozpoczynaniu marszu i przy rozchodzeniu się oddziałów na nocleg;

f) przestrzeganie porządku i równego tempa marszu; wszyscy żołnierze oraz wozy powinny maszerować na swoich miejscach w szyku; oddziały powinny maszerować równym i spokojnym krokiem, utrzymując pomiędzy sobą ustalone regulaminowo, lub nakazane przez dowódców odległości;

g) zezwolenie żołnierzom na różne ulgi podczas marszu (komenda „odtrąbiono", rozpinanie kołnierzy i t. p.);

h) wymienianie oddziałów, posuwających się na czele kolumny i nałożenie na każdego z dowódców obowiązku nadzorowania stanu obuwia, oporządzenia, amunicji i t. p.).

365. Stałą gotowość bojową wojsk uzyskuje się przez wykonywanie marszu w takiem uszykowaniu, przy którem:

a) wykluczona jest możliwość niespodziewanego zetknięcia się z przeciwnikiem, co daje się osiągnąć przez wysłanie oddziałów rozpoznawczych i ubezpieczających; przy posiadaniu dobrych dróg, nadających się do ruchu samochodów, trzeba być w stałej gotowości do odparcia zmotoryzowanych oddziałów przeciwnika;

b) możliwe jest szybkie, spokojne i celowe rozwinięcie; uszykowanie i kolejność ruchu oddziałów powinny przeto odpowiadać prawdopodobnym działaniom, jakieby miały miejsce w razie zetknięcia się z przeciwnikiem;

c) utrzymana jest ciągła łączność wszerz i w głąb pomiędzy oddziałami;

d) zastosowane są środki obrony przeciwlotniczej i obrony przeciwchemicznej.

366. Rozwinięcie daje się przyśpieszyć przez równoległe posuwanie się możliwie dużą ilością dróg, a w razie istnienia sprzyjających warunków miejscowych — przez posuwanie się także poza drogami. W tym ostatnim przypadku należy przewidzieć w porę odpowiednie

środki do doprowadzenia kierunków, w których przewiduje się ruch poza drogami (drogi kolumn), do stanu umożliwiającego ruch artylerji i wozów. W bardzo rzadkich przypadkach można przyśpieszyć rozwinięcie przez skrócenie długości kolumn (przez przyjęcie szerokiego ugrupowania do marszu) i przez wykorzystanie oprócz jezdni także i bankietów; lecz sposób ten należy stosować z wielką ostrożnością i tylko wtedy, gdy nie grozi niebezpieczeństwo napadu z powietrza.

2) Kalkulacja i organizacja marszu.

367. Kalkulacja i organizacja marszu zasadza się na:

a) wyborze najkrótszych i najdogodniejszych dróg i na ustaleniu długości tych dróg, przyczem musi być wzięta w rachubę również droga od miejsca postoju do punktów wyjściowych, oraz na przedsięwzięciu odpowiednich środków do poprawienia dróg i mostów;

b) ustaleniu szybkości ruchu, przyczem musi być uwzględniona jakość dróg oraz zniszczenia poczynione przez przeciwnika jak również pora dnia, pogoda, aktywność nieprzyjacielskich sił powietrznych i organizacja walki z temi siłami, dalej niezbędne środki maskowania, środki przewozowe oraz możliwość zakażenia przez przeciwnika pewnych odcinków na drodze marszu;

c) obliczeniu czasu, potrzebnego do wykonania ruchu, oraz czasu, potrzebnego na długi odpoczynek, jakoteż na ustaleniu rejonów noclegów (jeżeli na to pozwala położenie);

d) ustaleniu składu kolumn i czasu przejścia czoła (przy marszu odwrotowym — ogona) każdej kolumny lub rzutu przez punkt wyjściowy;

e) ustaleniu rejonów długiego odpoczynku (do jakiego czasu) i czasu przechodzenia przez punkty pośrednie, wybrane do regulowania ruchu;

f) w razie konieczności krzyżowania się kolumn — ustaleniu czasu i porządku przechodzenia oddziałów i taborów przez punkty skrzyżowania lub zatrzymań w tych punktach (przy organizowaniu marszów należy dążyć wszelkiemi siłami do unikania skrzyżowań).

368. Korpusowi piechoty wyznacza się dla marszu strefę.

Dywizjom piechoty wyznacza się strefy lub pewne określone drogi.

Pułkom piechoty wyznacza się drogi, a rzadziej strefy.

Bataljonom — drogi.

369. O wyborze dróg marszowych rozstrzyga położenie oraz zadanie. Wybiera się je zwykle na podstawie mapy, a wiadomości o nich uzupełnia się danemi z opisów wojskowo-geograficznych, oraz przez zasięganie informacyj u miejscowych mieszkańców, wreszcie przez rozpoznanie. O ile istnieje prawdopodobieństwo zetknięcia się z przeciwnikiem, wybiera się drogi w takim terenie, który daje przedewszystkiem jak najkorzystniejsze warunki dla rozwinięcia się. Gdy ma się do czynienia z działaniem nieprzyjacielskich sił powietrznych, wybiera się przeważnie drogi bardziej zakryte.

Jeżeli wojska posuwają się kilku drogami, to:

a) przy marszu czołowym drogi nie powinny być rozdzielone trudno przekraczalnemi przeszkodami i nie powinny być zbytnio oddalone jedna od drugiej;

b) przy marszu odwrotowym lepiej jest posuwać się kilkoma drogami, choćby nawet drogi te były rozdzielone jedna od drugiej trudnemi do przebycia przeszkodami;

c) przy marszach bocznych należy o ile możności wybierać nie mniej niż trzy drogi, mianowicie: jedną dla oddziału ubezpieczającego, drugą dla sił głównych, trzecią dla taborów bagażowych.

370. Przy obliczaniu czasu potrzebnego dla przejścia do wyznaczonego obszaru, należy przestudjować każdorazowo najdokładniej warunki, mające wpływ na szybkość ruchu, albowiem omyłki w obliczeniu doprowadzają do wyczerpania sił jednostki i czynią ją niezdatną do wykonania zadania.

371. Przy podziale wojsk na kolumny i rzuty należy:

a) bliżej przeciwnika prowadzić ten rodzaj broni, który może w danym terenie najdogodniej działać;

b) artylerję prowadzić pomiędzy oddziałami piechoty i kawalerji, możliwie najbliżej czoła kolumn marszowych; o ile długość kolumny artylerji jest nieco większa (ponad 1000 m), przydziela się jej wówczas na rozkaz dowódcy kolumny specjalną osłonę (przeważnie ciężkie karabiny maszynowe), która to osłona zostaje podporządkowana odpowiedniemu dowódcy artylerji;

c) w przewidywaniu bitwy należy część środków łączności wysuwać naprzód, aby w chwili zawiązania walki móc rozpocząć pracę nad nawiązaniem odpowiedniej łączności; przy marszach odwrotowych posuwają się środki łączności na czole; można je również skierowywać zawczasu oddzielnie do obszarów, w których przewidywane jest zatrzymanie odwrotu.

Artylerja, nie wchodząca w skład dywizyj i korpusów piechoty, oddziały pancerne, inżynierskie i techniczne, oddziały kawalerji, oddziały zmotoryzowane i t. d. posuwają się zwykle w oddzielnych kolumnach (rzutach).

Niektóre z tych oddziałów mogą również wchodzić w skład marszowych kolumn jednostek, przyczem o wyborze ich miejsca w kolumnie marszowej rozstrzyga położenie. Oddziały pancerne mogą, w przewidywaniu bitwy spotkaniowej, posuwać się (skokami) pomię-

dzy strażą przednią a siłami głównemi. Jeżeli wymienione wyżej oddziały (prócz kawalerji i oddziałów zmotoryzowanych) posuwają się w kolumnach oddzielnych, a zetknięcie z przeciwnikiem jest możliwe, przeznacza się wówczas dla nich specjalną osłonę.

Tabory bojowe posuwają się ze swemi oddziałami, mianowicie — przy marszu czołowym — w ogonie, przy marszu odwrotowym — na czole. Tabory bagażowe posuwają się wtyle w takiej odległości, aby w czasie długiego odpoczynku nie mogły dogonić oddziałów broni. Parki, oddziały przewozowe i inne zakłady tyłowe posuwają się zwykle w oddzielnych rzutach, których sposób zestawienia zależy od położenia.

372. Za początek marszu kolumny uważa się czas przejścia czoła (przy marszu odwrotowym— ogona) sił głównych kolumny przez punkt przejścia. Przy wyznaczaniu czasu przejścia następnego rzutu przez punkt przejścia bierze się za podstawę długość rzutu poprzedzającego oraz odległości, ustalone między obu rzutami. W wypadkach, kiedy trzeba będzie regulować ruch (w razie prawdopodobieństwa zetknięcia się z przeciwnikiem), wyznacza się w czasie marszu na drodze posuwania się każdej z kolumn punkty pośrednie oraz czas, w którym punkty te powinny być przekroczone. W tym samym celu podaje się wszystkim kolumnom i rzutom czas rozpoczęcia ruchu po ukończeniu długiego odpoczynku (czoła kolumny albo rzutu).

373. W kierunku głównego uderzenia armji będzie korpus, wzmocniony przez dywizję artylerji odwodu naczelnego wodza, często zmuszony do posuwania się tylko trzema lub nawet dwiema drogami. W tym przypadku zaleca się stosować następujący podział sił na kolumny:

a) o ile korpus rozporządza trzema drogami, otrzymuje każda dywizja piechoty własną drogę. Dywizję artylerji odwodu naczelnego wodza dzieli się na czas

marszu na poszczególne pułki (jeden pułk artylerji na dywizję piechoty). Pułk artylerji korpusu rozdziela się pomiędzy kolumny dywizyj lub też posuwa się go w całości z jedną z dywizyj. Czwarty pułk dywizji artylerji odwodu naczelnego wodza posuwa się za jedną z dywizyj piechoty jako oddzielny rzut, przed taborami pułkowemi.

Tyłowe zakłady korpusu rozdziela się równomiernie na te trzy drogi.

Ogólna długość każdej z kolumn będzie następująca: długość oddziałów bojowych około 25 km; jeżeli tabory pułkowe oraz tabory dywizyjne posuwają się bezpośrednio jedne za drugiemi, zwiększa się długość każdej kolumny do około 35 km; jeżeli istnieje większa odległość pomiędzy temi taborami i gdy uwzględni się również tyłowe zakłady korpusu, rozdzielone między kolumny dywizyjne — długość ta dosięgnie 50 km;

b jeżeli korpus rozporządza dwiema drogami, to dwie czołowe dywizje posuwają się jako rzut pierwszy, prowadząc z sobą po jednym pułku artylerji odwodu naczelnego wodza i jeden lub dwa dywizjony pułku artylerji korpusu.

Bezpośrednio za oddziałami bojowemi tych dywizyj posuwają się jako samodzielne rzuty — pozostałe pułki artylerji odwodu naczelnego wodza; jeżeli marsz jest wykonywany zdala od przeciwnika, idą wówczas razem z niemi tabory dywizyjne i tyłowe zakłady korpusu, obsługujące czołowe dywizje.

Trzecia dywizja posuwa się wraz ze swoim pułkiem artylerji w drugim rzucie (za tyłowemi zakładami korpusu, osbługującemi czołowe dywizje), rozdzieliwszy swe siły na obydwie drogi. Ztyłu za nią posuwają się jej środki przewozowe i ta część tyłowych zakładów korpusu, która jest przeznaczona do obsługiwania tej dywizji. W pobliżu przeciwnika, gdy zachodzi prawdopodobieństwo zetknięcia się z nim, przechodzą początkowo zakłady tyłowe korpusu, obsługujące dywizje czołowe a na-

stępnie tabory tych dywizyj, do tyłu, a na ich miejsce wysuwają się dywizje drugiego rzutu.

Ogólna długość kolumn dywizyj pierwszego rzutu — jak w poprzednim przypadku; długość całego szyku marszowego korpusu — do 75 km, zależnie od odległości pomiędzy poszczególnemi rzutami.

374. W każdej dywizji czołowej, o ile rozporządza ona pułkiem artylerji odwodu naczelnego wodza do celów bojowych, rozdziela się ten pułk w ramach kolumny odpowiednio do wymagań taktycznych. W przypadku tym może być cała atrylerja dywizyjna wysunięta do straży przedniej, a z siłami głównemi idzie tylko pułk artylerji odwodu naczelnego wodza. W razie gdy pułk artylerji odwodu naczelnego wodza przydzielony jest dywizji tylko na czas przemarszu, posuwa się on w oddzielnym rzucie w ogonie bojowych oddziałów dywizji.

Pułku artylerji odwodu naczelnego wodza nie przydzielonego dywizjom, używa dowódca korpusu dla wzmocnienia dywizyj, wykonywających główne uderzenie.

375. Marsz wykonywa się zasadniczo rzutami w różnych porach doby. Pierwszy rzut maszeruje przeważnie w nocy, drugi rzut w dzień albo w następną noc.

376. Korpusy, mające wąski front marszu, należy wzmacniać dodatkowemi środkami obrony przeciwlotniczej, mianowicie jednym albo dwoma dywizjonami przeciwlotniczemi, posiadającemi ciąg mechaniczny, wziętemi ze składu artylerji odwodu naczelnego wodza. Oprócz tego na rozkaz armji dodaje się na specjalnie ważnych odcinkach kolumnom korpusu osłonę, uskuteczniana przez lotnictwo myśliwskie.

3) Kierowanie marszem.

377. Natychmiast po otrzymaniu od przełożonego dowódcy rozkazu marszowego uprzedza dowódca wielkiej jed-

nostki podległych mu dowódców o mającym nastąpić marszu, aby mogli przygotować swe oddziały do wymarszu.

Przeprowadzając obliczenia marszu, zbiera dowódca wielkiej jednostki, jeżeli to jest możliwe, podległych mu bezpośrednio dowódców i osobiście zaznajamia ich z rozkazem.

378. W rozkazie marszowym dla wielkiej jednostki podaje się:

a) ogólne zadanie wielkiej jednostki;

b) skład każdej kolumny, końcowe obszary marszu (noclegi), punkty (albo linje) przejścia i czas przemarszu przez te punkty, jak również kierunek posuwania się każdej kolumny, drogi marszu, pośrednie punkty lub linje (jeżeli to potrzebne), obszary i czas trwania długiego odpoczynku, wreszcie linje rozgraniczenia między kolumnami; w pewnych przypadkach może dowódca wielkiej jednostki podać zależnie od położenia — zamiast punktów przejścia i czasu ich przekroczenia, czas, do jakiego kolumny powinny osiągnąć wskazane im rejony; o ile istnieje prawdopodobieństwo zetknięcia się z przeciwnikiem podczas marszu, wydaje się rozkaz dla każdego z przemarszów;

c) środki obrony przeciwlotniczej.

379. W rozkazie dla kolumny podaje się:

a) zadanie kolumny, drogę marszu i porządek przechodzenia przez punkt przejścia;

b) w szyku marszowym: oddział wysunięty (o ile się go wysyła), straż przednią, siły główne, straż tylną, ich dowódców i skład, punkty przejścia i czas ich przekraczania, miejsce i czas długiego odpoczynku; oddziałowi wysuniętemu podaje się również jego zadanie;

c) ubezpieczenie boczne (straż boczna, oddział ubezpieczający), dowódcę, skład, punkt przejścia i czas przejścia przez ten punkt, drogę marszu i długi odpoczynek;

jeżeli ubezpieczenie boczne jest wysłane dla zajęcia pewnego określonego punktu, to podaje się ten punkt oraz czas, do którego należy punkt ten trzymać;

d) środki obrony przeciwlotniczej.

Przy marszu odwrotowym wskazuje się straży tylnej (strażom tylnym kolumn — przy marszu kilkoma drogami) na linje i czas, do którego powinna ona trzymać się na nich.

W razie prawdopodobieństwa zetknięcia się z przeciwnikiem należy wydawać dla długiego odpoczynku osobny rozkaz.

Rozkaz dla straży przedniej pokrywa się z rozkazem dowódcy kolumny. Dla marszów, przy których nie istnieje prawdopodobieństwo zetknięcia się z przeciwnikiem, wydaje się zamiast rozkazu tabelę marszu, w której podaje się drogi marszu, czas wymarszu z noclegów oraz rejony noclegów.

380. Dowódca, komisarz i pomocnik do spraw politycznych wielkiej jednostki (dywizji, pułku) znajdując się podczas marszu tam, gdzie położenie wymaga najbardziej ich obecności: przeważnie przy straży przedniej albo z czołem kolumny sił głównych. Dowódca korpusu przejeżdża kolejno do punktów, które dają mu największą łatwość dowodzenia kolumnami.

381. Przy marszu zdala od przeciwnika utrzymuje się łączność w kolumnach i pomiędzy kolumnami przez: przekazywanie rozkazów wzdłuż kolumny, przez gońców (konnych, na rowerach i t. p.), oficerów łącznikowych i lotnictwo (łączność przełożonego dowódcy z kolumnami). W przewidywaniu zetknięcia się z przeciwnikiem w czasie marszu rozdziela się pewną część środków łączności (z wyjątkiem środków, przeznaczonych do łączności z sąsiadem i z tyłami) zawczasu pomiędzy kolumny. Pozostała część środków łączności idzie z czołem sił głównych.

Przy marszu odwrotowym wysuwa się część środków łączności zawczasu do rejonu, który się zamierza obsadzić.

4) Wykonanie marszu.

382. Marsz uskutecznia się w szykach marszowych, posuwając się tą stroną drogi, która jest dogodniejsza dla ruchu piechoty (przeważnie prawą stroną). Drugą stronę pozostawia się wolną. O ile zachodzi niebezpieczeństwo napadu powietrznego, uskutecznia się marsz tą stroną drogi, która daje najlepsze ukrycie; po drodze, wysadzonej drzewami, idą piesi bokami, w cieniu drzew.

383. Z chwilą rozpoczęcia marszu powinien dowódca kolumny (głównych sił kolumny i rzutów) sprawdzić, czy kolumna (rzut) przyjęła nakazany jej szyk; w tym celu przepuszcza on przed sobą kolumnę (rzut) w punkcie przejścia.

384. Ażeby marsz mógł być wykonany planowo, co przyczynia się w dużym stopniu do zaoszczędzenia sił, musi być zachowana równomierna szybkość marszu; dlatego też oddział czołowy powinien starać się zachować równy krok. W razie niespodziewanych zatrzymań dochodzą oddziały, idące ztyłu do połowy odległości, jaka jest ustalona między ich czołem, a ogonem oddziałów, idących na przedzie, przyczem przy ponownem rozpoczęciu marszu musi być wzięta przepisana odległość.

Dochodzenie do samego ogona oddziałów, idących na przodzie, jest wzbronione. W razie, gdy odległość przekroczyła nakazaną powyżej normę, nie wolno piechocie dobiegać; należy skracać odległość podczas marszu (niekiedy przez zatrzymanie idących na przodzie).

385. Przy przebywaniu różnego rodzaju ciaśnin i przepraw należy:

a) zastosować środki obrony przeciwlotniczej;

b) wysłać zawczasu do ciaśniny albo przeprawy wraz z innemi zwiadami także zwiady chemiczne;

c) w razie konieczności zająć zawczasu wysuniętemi oddziałami ubezpieczeniowemi taką pozycję w terenie, któraby pozwoliła na skryte i bezpieczne przejście głównych sił przez ciaśninę względnie przez przeprawę. Przy wysyłaniu wysuniętych oddziałów ubezpieczających należy przydzielać do nich dostateczną ilość odpowiednio wyspecjalizowanych oddziałów technicznych (oddziałów pontonowych, sapersko - maskujących i innych);

d) przechodzenie większej kolumny przez przeprawę, nie pozwalającą na ciągłość marszu, należy zorganizować w ten sposób, aby zatrzymawszy kolumnę, z wyjątkiem jej oddziału czołowego, w miejscowości, w lesie lub w innem miejscu, znajdującem się blisko przeprawy i nie pozwalającem przeciwnikowi na przeprowadzenie naziemnego czy powietrznego rozpoznania, można było wysuwać oddziały kolejno jeden za drugim tak, aby czoło każdego z następnych oddziałów dochodziło do przeprawy dopiero wtedy, gdy poprzedzający go oddział, już się przeprawił. Oddziały, które się już przeprawiły (w wypadku kontynuowania marszu), należy grupować w miejscach ukrytych w sposób, któryby pozwolił po przeprawieniu się całej wielkiej jednostki przyjąć do dalszego marszu uszykowanie, wymagane przez położenie.

Do kierowania przeprawą przy pomocy mostów pontonowych, promów, łódek i w bród, należy wyznaczać komendanta przeprawy (oficera z oddziału technicznego).

Wąskie przejścia o nieznacznej rozciągłości (mostki i inne), a wymagające przegrupowania się w szyki bardziej ścieśnione, należy przebywać biegiem.

386. W wypadku, gdy ma miejsce niespodziewane spotkanie się dwu kolumn lub ich skrzyżowanie, piechota prze-

puszcza naprzód kawalerję (kłusem); artylerja — piechotę; parki i tabory — bronie; oddziały sanitarne i tabory żywnościowe — parki i tabory amunicyjne; tabory żywnościowe — oddziały sanitarne.

Przy spotkaniach i krzyżowaniach oddziałów, należących do tego samego rodzaju broni, przepuszcza się najpierw ten oddział, który ma do spełnienia ważniejsze lub pilniejsze zadanie. Za rozstrzygnięcie kolejności przechodzenia odpowiedzialny jest przy spotkaniu się dwu oddziałów, dowódca większego oddziału.

387. Na długi odpoczynek wojska schodzą z drogi i rozmieszczają się:

a) w razie marszu na tyłach (poza frontem) — w szyku, w którym był wykonany marsz, skracając odległości (wzdłuż drogi);

b) w razie możliwości zetknięcia się z przeciwnikiem, rzuty, posuwające się ztyłu, dociągają ku przodowi i rozmieszczają się w szyku, pozwalającym na jak najszybsze rozwinięcie; straż przednia zajmuje dla długiego odpoczynku zawsze obszar, dający najdogodniejsze warunki rozwinięcia się na wypadek nieprzyjacielskiego natarcia.

Rozkaz dla odpoczynku powinno się doręczać oddziałom przynajmniej na godzinę przed dojściem do miejsca odpoczynku tak, by można było wysłać kwaterunkowych dla rozmieszczenia oddziałów w tym rejonie.

Pod koniec marszu dziennego udają się wielkie jednostki najkrótszemi drogami do rejonów, wyznaczonych im na nocleg.

5) Marsz nocny.

388. Wobec dzisiejszego rozwoju lotnictwa najlepszym środkiem ukrycia przesunięć wojsk są marsze nocne; to też należy je stosować zawsze, ilekroć zezwalają na to względy operacyjne. Przy wykonywaniu marszu

nocnego należy mieć na uwadze, iż przeciwnik może wykryć ruch zapomocą reflektorów z samolotów lub wykryć kolumny przewozowe i tabory, jeżeli uskuteczniają one swój ruch za dnia.

Nie mniej jednak prawidłowe i umiejętne zorganizowanie marszu nocnego pozwoli na ukrycie rozmiarów wykonywanego ruchu.

389. Marsz nocny jest męczący; szybkość jego zmniejsza się do 2 — 3 km na godzinę; porządek i łączność ulegają łatwo naruszeniu; rozpoznanie jest w znacznym stopniu utrudnione.

Do środków pozwalających na usunięcie ujemnych stron, związanych z marszami nocnemi, należą:

a) uprzednie, możliwie szczegółowe przestudjowanie terenu i dróg;

b) wyszukanie dostatecznie pewnych przewodników z pośród miejscowych mieszkańców;

c) wyznaczenie do celów ubezpieczenia — wyłącznie samej piechoty (na skróconych odległościach), a jeźdźców tylko do utrzymania łączności;

d) odpowiednie rozdzielenie wojsk na kolumny oraz odpowiednie rozmieszczenie ich w kolumnach; wielkie jednostki posuwają się w szykach bardziej skupionych, rzuty — w skróconych odległościach; w działaniach zaczepnych artylerja posuwa się za piechotą; kawalerja ztyłu, jako oddzielny rzut; przy odwrocie — odwrotnie; artylerji przydziela się specjalną osłonę; jeżeli marsz uskutecznia się z myślą wykonania natarcia na przeciwnika, lub jeżeli można oczekiwać zetknięcia się z nieprzyjacielem, to wozy taborowe nie powinny się znajdować w środku kolumny marszowej pomiędzy wojskami;

e) wzmocnienie środków łączności, niezależnie od zmniejszenia odstępów i odległości pomiędzy oddziałami rozpoznawczemi i ubezpieczającemi; łączność utrzymuje się zapomocą łańcucha rot łącznikowych oraz zapo-

mocą gońców konnych; oddziały, które się wysyła dla bezpośredniego ubezpieczenia kolumny, powinny być silniejsze; aby wojska przy przechodzeniu przez skrzyżowania dróg nie zeszły z drogi, ustawia się w kierunku ruchu znaki łatwe do zauważenia, jak: drogowskazy, nacięcia, brózdy i t. p., lub też pozostawia się ze składu specjalnego oddziału, posuwającego się z czołowym oddziałem ubezpieczającym, kierunkowych (posterunki — przeważnie konne), zadaniem których jest towarzyszyć czołu kolumny do następnego posterunku kierunkowego;

f) możliwie duże skrócenie lub nawet zaniechanie długich odpoczynków i przestrzeganie, aby ludzie nie zasypiali na krótkich odpoczvnkach; dla krótkich odpoczynków należy przytem wybierać miejsca przedewszystkiem w nizinach, a nigdy na grzbietach; oddział, będący najbliżej przeciwnika, wyznacza się jako pogotowie;

g) przestrzeganie ścisłej karności marszowej; zabrania się palenia, głośnych rozmów i wydawania komend oraz dawania sygnałów zapomocą środków dźwiękowych i wzrokowych, rozpalania ogni i t. p.;

h) bezwzględny zakaz otwierania ognia bez pozwolenia dowódców;

i) ukrycie się za przedmiotami terenowemi, lub natychmiastowe zatrzymanie się (celem padnięcia na ziemię) w razie dostania się w światło reflektora jak również w razie zbliżania się samolotów przeciwnika;

j) zapalanie latarń tylko na wyraźne zezwolenie wyższego dowódcy; w razie pojawienia się samolotów nieprzyjacielskich należy latarnie szybko gasić lub zasłaniać ich światło.

ROZDZIAŁ XVIII.

UBEZPIECZENIE W CZASIE MARSZU.

1) Ubezpieczenie w czasie marszu czołowego.

390. Kolumna wielkiej jednostki ubezpiecza się w czasie marszu czołowego zależnie od położenia:

a) strażą przednią — od czoła;

b) strażami bocznemi lub oddziałami ubezpieczającemi — od strony nieosłoniętych skrzydeł;

c) strażami tylnemi (jeżeli istnieje niebezpieczeństwo napadu) lub oddziałami ubezpieczającemi — od strony tyłów;

d) oddziałami ubezpieczającemi lub patrolami wysyłanemi bezpośrednio przez siły główne na wszystkie strony (ubezpieczenie bezpośrednie).

Drugie i następne rzuty kolumn wysyłają na nieosłonięte boki, oprócz ubezpieczenia bezpośredniego (punkt „d") straże boczne lub oddziały ubezpieczające. W razie, gdy istnieje niebezpieczeństwo natarcia nieprzyjacielskiego na skrzydło, dowódca wielkiej jednostki posuwającej się w kilku kolumnach, może zorganizować ubezpieczenie boczne we własnym zakresie.

W razie natarcia nieprzyjacielskich oddziałów zmotoryzowanych wyznacza się ze składu kolumny oddziały pogotowia (artylerji i karabinów maszynowych), które wysyła się z kolumny po otrzymaniu wiadomości o posuwaniu się nieprzyjacielskich oddziałów zmotoryzowanych.

Przed niespodziewanem pojawieniem się w czasie marszu nieprzyjaciela z powietrza ubezpieczają się kolumny przez wysunięcie posterunków obserwacyjnych wprzód, na tyły i boki od drogi swego marszu.

391. Zadaniem straży przedniej jest:

a) zabezpieczenie wykonania marszu kolumny zgodnie z planem przez odrzucanie nieprzyjacelskich oddziałów rozpoznawczych i usuwanie z drogi marszu różnych przeszkód;

b) uniemożliwienie nieprzyjacielskim oddziałom rozpoznawczym rozpoznania i obserwowania posuwania się głównych sił kolumny;

c) zabezpieczenie głównych sił kolumny przed niespodziewanym napadem;

d) w razie natknięcia się na nieprzyjaciela odrzucenie jego oddziałów ubezpieczających przez zdecydowane i szybkie działania na szerokim froncie; stwierdzenie kierunku posuwania się i ugrupowania jego sił głównych, związanie ich i zapewnienie własnym siłom czasu i przestrzeni, potrzebnych do przeprowadzenia manewru i rozwinięcia się w szyk bojowy.

392. Siła i skład straży przedniej zależą od:

a) zadań;

b) długości kolumny, którą ma ubezpieczać (czasu potrzebnego do jej rozwinięcia);

c) warunków terenowych.

Do straży przedniej wydziela się najwyżej $\frac{1}{3}$ piechoty i $\frac{1}{2}$ (a nawet więcej) artylerji, w tem haubice

i artylerję dalekonośną. Ponadto do straży przedniej mogą być przydzielone kawalerja, oddziały pancerne, techniczne (bezwarunkowo saperzy — do usuwania przeszkód) i oddziały służby chemicznej (do odkażania i jako ubezpieczenie przeciwchemiczne).

393. Odległość straży przedniej (jej ogona) od czoła sił głównych zależy od zadania kolumny, warunków terenowych, siły kolumny i jej głębokości, siły straży przedniej, pory dnia i warunków atmosferycznych.

Zazwyczaj straż przednią wysyła się na odległość:

a) zabezpieczającą siły główne przed skutecznym ogniem artyleryjskim i obserwacją naziemną nieprzyjaciela;

b) dającą siłom głównym swobodę działań;

c) zapewniającą straży przedniej wsparcie jej na czas przez siły główne.

Większa głębokość kolumny (a tem samem większy okres czasu potrzebny do jej rozwinięcia) zmusza do zwiększania odległości pomiędzy strażą przednią a siłami głównemi, jak również do zwiększania siły straży przedniej.

W terenie bardzo nieprzejrzystym lub poprzecinanym wysyła się straże przednie na mniejsze odległości.

Przeciętnie wysyła się straże przednie na odległość 3 — 5 km przed siły główne (licząc od ogona straży przedniej do czoła sił głównych).

394. Straż przednią wysyła jako własne ubezpieczenie:

a) straż przednia w sile około pułku piechoty — oddział przedni w składzie od kompanji wzmocnionej do bataljonu — i boczne oddziały ubezpieczające (na nieosłonięte skrzydła) w sile od plutonu do kompanji (szwadronu);

b) straż przednia w sile mniejszej, niż pułk piechoty (bataljon wzmocniony) — przednie i boczne oddziały ubezpieczające w sile kompanji wzmocnionej lub plutonu;

c) ubezpieczenie bezpośrednie.

Oddział przedni wysyła od siebie przednie i boczne oddziały ubezpieczające.

395. Jeżeli na drodze posuwania się kolumny znajdują się linje lub punkty, w opanowaniu których należałoby uprzedzić nieprzyjaciela, wówczas dowódca kolumny wysyła w tym celu oddział wysunięty.

Oddziały wysunięte składają się z jednostek kawalerji, piechoty, artylerji, sił pancernych i innych. Do oddziałów, których jądro stanowi piechota, należy bezwarunkowo przydzielać chociażby niewielkie oddziały kawalerji dla prowadzenia rozpoznania. Piechota porusza się na samochodach lub podwodach; w razie ich braku wysyła się oddział na kilka godzin wcześniej przed wymarszem straży przedniej kolumny. Artylerję przydziela się bezwarunkowo (chociażby pojedyńcze działony), nawet wówczas gdy piechota jest przewożona samochodami.

396. Straże boczne (w sile od kompanji wzmocnionej do bataljonu) przy marszu czołowym mają za zadanie:

a) ubezpieczyć wojska od niespodziewanego napadu i ognia artyleryjskiego od skrzydła i

b) w razie zetknięcia się ze znacznemi siłami nieprzyjacielskiemi, zapewnić ubezpieczonym wojskom możność wykonania ich zadania.

Straż boczną wysyła się wówczas, gdy na skrzydle nieosłoniętem istnieją równoległe drogi boczne. W pobliżu nieprzyjaciela, gdy zetknięcie się z nim jest nieuniknione, wysyła się boczne oddziały ubezpieczające, nawet gdy niema dróg (jeżeli teren pozwala na posuwanie się). Gdy niebezpieczeństwo nieprzyjacielskiego natarcia od strony skrzydła jest oczywiste, wówczas większe kolumny wojskowe wysyłają w kierunkach najbardziej dogodnych dla natarcia nieprzyjacielskiego straże boczne, któ-

re mają obsadzić punkty dogodne dla obserwacji i obrony oraz przepuścić kolumnę ubezpieczaną. Gdy istnieją dobre drogi poprzeczne, korzystnie jest użyć do tego piechoty na samochodach i kawalerji z oddziałami pancernemi. Straże boczne i boczne oddziały ubezpieczające wyznacza się z różnych oddziałów jednostki w ten sposób, ażeby z chwilą rozpoczęcia walki, po rozwinięciu się sił głównych, mogły one dołączyć się do swoich oddziałów. Ilość oddziałów ubezpieczających zależy od stopnia zagrożenia i głębokości kolumny ubezpieczanej; gdy głębokość jest znaczna a skrzydło nieosłonięte, można wyznaczyc kilka oddziałów ubezpieczających. Odległość bocznych oddziałów ubezpieczających zależy często od odległości dróg równoległych od drogi, po której posuwa się kolumna; przeciętnie wysyła się straże boczne na odległości 2 — 4 km, boczne zaś oddziały ubezpieczające na 1—3 km, w zależności od terenu, dróg i siły oddziału ubezpieczającego. Gdy brak dróg równoległych i jeżeli marsz odbywa się zdala od nieprzyjaciela, wówczas celem zabezpieczenia kolumny od napadów małych oddziałów nieprzyjacielskich, można zamiast straży bocznych i bocznych oddziałów ubezpieczających, wystawiać kolejno na pewnych punktach, dogodnych dla obserwacji, patrole (od 2 ludzi do drużyny), które po przejściu oddziału ubezpieczanego schodzą i dołączają się na jego tył; oddział piechoty, wyznaczony do wystawiania patroli bocznych, posuwa się z przednim oddziałem ubezpieczającym; siła tego oddziału zależy od ilości patroli, które ma wysłać przez cały czas trwania marszu.

397. Odstępy pomiędzy kolumnami ubezpiecza się przy pomocy patroli pieszych i konnych, utrzymujących wzajemną łączność wzrokową między sobą.

398. W czasie zatrzymania się kolumny na długi odpoczynek, straż przednia i straże boczne zatrzymują się na postój w pobliżu linij,

dogodnych dla obrony i obsadzają je czatami marszowemi. Siły główne straży przedniej i siły główne straży bocznatarcia nieprzyjaciela mogły szybko przygotować się do natarcia nieprzyjaciela, mogły szybko przygotować się do natychmiastowego uderzenia.

Czołowe i boczne czaty marszowe rozmieszcza się w ukryciu bezpośrednio na wybranej linji.

399. Tylny oddział ubezpieczający ma zadanie:

a) ubezpieczyć tył kolumny (rzutu) przed niewielkiemi oddziałami nieprzyjaciela i

b) utrzymywać porządek na tyłach kolumny.

Tylny oddział ubezpieczający posuwa się zazwyczaj w odległości 1 km za ogonem kolumny i wysyła od siebie na boki i wtył patrole.

2) Ubezpieczenie marszu odwrotowego:

400. Celem ubezpieczenia marszu odwrotowego kolumna wielkiej jednostki wysyła:

a) wtył (w stronę nieprzyjaciela) — straż tylną;

b) w stronę nieosłoniętego skrzydła — straże boczne lub boczne oddziały ubezpieczające;

c) wprzód (na drogę odwrotu) — oddział przedni lub przedni oddział ubezpieczający;

d) ubezpieczenie bezpośrednie.

Gdy odwrót wielkiej jednostki odbywa się w kilku kolumnach, każda kolumna ubezpiecza się we własnym zakresie. Wyższy dowódca (dowódca korpusu i dywizji) reguluje działania oddziałów ubezpieczających przez wskazanie linij, na których straże tylne powinny się zatrzymywać, oraz czasu ich utrzymania. Jeżei istnieje niebezpieczeństwo pościgu równoległego, wysyła się na rozkaz wyższego dowódcy (dowódcy dywizji) straż boczną.

401. Straż tylna ma zadanie:

a) dać możność siłom głównym kolumny oderwania się od nieprzyjaciela;

b) zapewnić spokojny i zgodny z planem marsz sił gółwnych, przez zatrzymywanie nieprzyjaciela na niezbędny okres czasu na linjach wyznaczonych i opóźnianie jego posuwania się przez psucie i niszczenie dróg, mostów, środków łączności, zakażanie substancjami trującemi rejonów, położonych n adrodze jego marszu;

c) przez wstrzymywanie nieprzyjaciela ustalić kierunek jego posuwania się i ugrupowanie jego sił.

402. Siła i skład straży tylnej zależą od tych samych warunków co siła i skład straży przedniej, z tą jedynie różnicą, że ze względu na specjalne zadania straży tylnej i jej warunki walki z nieprzyjacielem (bez możności wsparcia przez siły główne) straż tylna powinna być wzmocniona:

a) przez większą ilość środków ogniowych (artylerję dalekonośną i szybkostrzelną, środki pancerne, ciężkie karabiny maszynowe);

b) przez środki chemiczne dla zakażania na szeroką skalę dróg dogodnych dla posuwania się nieprzyjaciela;

c) przez oddziały saperów do niszczenia dróg i mostów;

d) przez kawalerję do ubezpieczenia skrzydeł i prowadzenia rozpoznania, celem ujawnienia usiłowań nieprzyjaciela obejścia i pościgu równoległego.

Posiadanie środków samochodowych do przewożenia piechoty daje straży tylnej możność, po walce z nieprzyjacielem, prowadzonej przez dłuższy przeciąg czasu — szybko oderwać się od niego i szybko wycofać się na nową linję. W pewnych przypadkach środki ogniowe straży tylnej, zwłaszcza artylerja, mogą w miarę wycofania się zmieniać swój skład; artylerja ze składu sił głównych (a czasem i karabiny maszynowe) na rozkaz dowódcy ko-

lumny pozostaje na linjach, na których w razie natarcia nieprzyjaciela, powinna walczyć straż tylna i przygotowuje się do obrony jeszcze przed wycofaniem się straży tylnej na tę linję; artylerja współdziałająca ze strażą tylną, po przekroczeniu tej linji, dogania siły główne i dołącza się do nich.

403. Odległość straży tylnej od ogona sił głównych kolumny nie jest stała, gdyż zwiększa się ona przy każdem zatrzymaniu się dla powstrzymania nieprzyjaciela. W żadnym razie nie powinna wynosić mniej niż 3 km.

404. Straż tylna dla własnego ubezpieczenia wysyła zależnie od swej siły:

a) straż tylna w sile pułku — oddział tylny (w sile od kompanji wzmocnionej do bataljonu) i boczne oddziały ubezpieczające na nieosłonięte skrzydła;

b) straż tylna w sile mniejszej od pułku piechoty (do bataljonu wzmocnionego) — tylne i boczne oddziały ubezpieczające;

c) ubezpieczenie bezpośrednie.

Oddział tylny wysyła od siebie oddziały ubezpieczające.

405. Boczne oddziały ubezpieczające w marszu odwrotowym wysyła się według tych samych zasad, co i przy marszu czołowym. Szczególnie silnie ubezpiecza się drogi, równoległe do drogi odwrotu, celem przeciwdziałania pościgowi równoległemu, zwłaszcza przez oddziały zmotoryzowane. W tym ostatnim przypadku (gdy istnieje niebezpieczeństwo równoległego pościgu przez oddziały zmotoryzowane) wszystkie drogi dobre, chociażby oddalone więcej, aniżeli wynosi normalna odległość ubezpieczenia bocznego, powinny być zajęte przez oddziały ubezpieczające.

406. Oddział przedni i przedni oddział ubezpieczający mają zadanie:

a) usuwania przeszkód na drodze marszu sił głównych;

b) odpierania napadów wykonywanych przez obchodzące nieprzyjacielskie patrole.

Przednie oddziały ubezpieczające maszerują w takiej odległości od czoła sił głównych, ażeby mogły zdążyć usuwać przeszkody na drodze marszu (3—5 km). Do usuwania przeszkód przydziela się im saperów. W tych przypadkach, gdy istnieje niebezpieczeństwo obejścia przez oddziały nieprzyjaciela i opanowania przepraw, ciaśnin i innych ważnych punktów na drodze marszu, celem zabezpieczenia tych punktów przed opanowaniem, wysyła się oddziały wysunięte.

3) Ubezpieczenie marszu bocznego.

407. Jako ubezpieczenie marszu bocznego kolumna wielkiej jednostki wysyła:

a) w stronę zagrożonego skrzydła—straż boczną (gdy istnieją drogi równoległe) lub oddziały boczne albo boczne oddziały ubezpieczające wysyłane kolejno na pewne punkty i w pewnych kierunkach (gdy brak dróg równoległych);

b) w kierunku posuwania się przy marszu czołowym — straż przednią; przy odwrotowym — straż tylną;

c) na tył — tylne oddziały ubezpieczające;

d) ubezpieczenie bezpośrednie.

408. Cel każdego marszu bocznego zasadza się na tem, aby wyminąwszy przeciwnika, znajdującego się na skrzydle, osiągnąć pewien rejon, celem wykonania wyznaczonego zadania; w związku z tem niezależnie od tego czy wykonywa się marsz czołowy, czy odwrotowy, ubezpieczenie boczne ma za zadanie:

a) osłonić siły główne przed napadami małych oddziałów nieprzyjaciela;

b) w razie natarcia znacznych sił, zatrzymać je na taki przeciąg czasu, jaki potrzebny jest siłom głównym do osiągnięcia wyznaczonego rejonu;

c) przez walkę z nieprzyjacielem, ustalić ugrupowanie jego sił.

409. Zadanie, odległość i skład przednich i tylnych oddziałów ubezpieczających są takie same, jak i przy marszu czołowym i odwrotowym (zależnie od rodzaju marszu). Siłę i skład straży bocznej ustala się według tych samych zasad, co i przy marszu odwrotowym.

410. Odległość straży bocznej od sił głównych zależy od odległości od nieprzyjaciela, głębokości ubezpieczanej kolumny i oddalenia drogi, przeznaczonej do posuwania się straży bocznej, jednakże w każdym przypadku odległość, dzieląca ją od kolumny ubezpieczanej, powinna zabezpieczyć tę ostatnią przed skutecznym ogniem artylerji nieprzyjacielskiej.

411. Straż boczna, wykonywając swoje zadanie posuwa się albo bez zatrzymywania się (nie licząc niezbędnych odpoczynków), albo skokami, zajmując kolejno na wyznaczony przeciąg czasu punkty, leżące na drogach, przecinających drogę marszu sił głównych. Pierwszy sposób stosuje się wówczas, gdy droga, wyznaczona dla straży bocznej, jest równa co do długości lub dłuższa od drogi sił głównych i taborów, drugi — gdy drogi straży bocznej są krótsze od drogi ubezpieczanej kolumny i taborów.

Straż boczna ubezpiecza się od strony nieprzyjaciela zależnie od swej siły, przy pomocy oddziału bocznego lub bocznego oddziału ubezpieczającego, wysyłanych po drodze równoległej; jeżeli niema drogi, wówczas wysyła się na punkty leżące na drodze marszu, a dogodne do obserwacji, patrole i placówki, które pozostając na tych punktach do wyznaczonego czasu, dołączają się do straży bocznej podczas długiego odpoczynku lub na noclegu.

412. Gdy brak drogi równoległej w pewnych kierunkach, skąd możnaby oczekiwać natarcia nieprzyjaciela, wówczas zamiast straży bocznej wysyła się kolejno oddziały boczne lub boczne oddziały ubezpieczające, celem obsadzenia linij i punktów dogodnych do obserwacji i obrony. Oddziały boczne i boczne oddziały ubezpieczające zatrzymują się na tych linjach i punktach dotąd, dopóki nie przejdzie ogon kolumny (do czasu wyznaczonego przez dowódcę kolumny).

4) Sposoby ubezpieczenia marszu przed napadami zmotoryzowanych oddziałów nieprzyjaciela.

413. Ilekroć teren w obszarze posuwania się wielkiej jednostki pozwala na posuwanie się oddziałów zmotoryzowanych, należy przy organizowaniu marszu liczyć się z możliwością pojawienia się ich i przedsięwziąć środki przeciwdziałania im. Celem dania dowódcy kolumny możności użycia na czas środków przeciwko szybko poruszającym się oddziałom zmotoryzowanym należy:

a) wykryć je możliwie na dalekiej odległości od kolumny;

b) szybko zawiadomić kolumnę o ich pojawieniu się;

c) zatrzymać je przez oddziały wysunięte i zmusić piechotę nieprzyjaciela do wyładowania się jak najdalej od kolumny;

d) przygotować się do walki z siłami pancernemi nieprzyjaciela.

414. Do kawalerji wielkich jednostek, wysyłanej na odległość jednego przemarszu od oddziałów ubezpieczanych (1 — 2 godzin marszu dla oddziału zmotoryzowanego), należy przydzielać specjalnie szybko działające środki łączności: radjotelefony, samochody, motocykle, i t. d. Oprócz tego konieczne jest wysuwanie podjazdów

kawalerji wielkich jednostek (w silniejszym składzie) na drogi, dogodne do posuwania się oddziałów zmotoryzowanych, na większe odległości (do 1½ — 2 przemarszów), wyposażając je również w szybko działające środki przekazywania meldunków.

415. Najdogodniejszym środkiem rozpoznania naziemnego w wypadku, gdy grozi pojawienie się jednostek zmotoryzowanych, jest wysyłanie na odległość 1 — 2 przemarszów oddziałów rozpoznawczych w składzie: piechoty na samochodach ciężarowych z ciężkiemi karabinami maszynowemi i działami batalj.nowemi, oddziałów pancernych (lekkich czołgów), artylerji o ciągu mechanicznym, oddziałów chemicznych do zakażania odcinków dróg i oddziałów saperów do niszczenia dróg i mostów. Do przekazywania meldunków powinny być oddziały rozpoznawcze wyposażone w radjotelefony, motocykle i lekkie samochody. Oddziały rozpoznawcze oprócz rozpoznania, powinny również spełniać pracę oddziałów wysuniętych, t. j. wszelkiemi środkami zatrzymywać posuwanie się nieprzyjacielskich oddziałów zmotoryzowanych.

W tym celu oddziały rozpoznawcze powinny starać się:

a) zmusić nieprzyjaciela dalekim ogniem karabinów maszynowych i artylerji do wyładowania piechoty;

b) zniszczyć odcinki dróg i mostów w rejonach, gdzie obejście miejsc zniszczonych jest niemożliwe.

416. Wykryć oddziały zmotoryzowane na dalekich odległość i na czas o tem zawiadomić kolumnę może tylko lotnictwo. Drogi dogodne dla posuwania się oddziałów zmotoryzowanych na odległości co najmniej 100 km wprzód i na boki, powinny być dokładnie badane przez lotnictwo. W razie wykrycia zmotoryzowanej kolumny nieprzyjacielskiej, zawiadamia się natychmiast wojska o niej przy pomocy radja i sygnałów umówionych; obserwacja jej powinna być prowadzona bez przerwy.

417. W razie napadu zmotoryzowanej kolumny na oddziały ubezpieczające, te ostatnie starają się ogniem artylerji i dalekim ogniem karabinów maszynowych zmusić nieprzyjaciela do wysadzenia piechoty i odciąć piechotę od oddziałów pancernych kolumny zmotoryzowanej.

418. Po otrzymaniu wiadomości o pojawieniu się nieprzyjacielskiej kolumny zmotoryzowanej, dowódca kolumny wydziela oddział złożony z artylerji i karabinów maszynowych, celem odparcia nieprzyjaciela. Kolumna nie przerywa marszu. Jeżeli okaże się, że zmotoryzowany nieprzyjaciel rozporządza znacznemi siłami i zmusi całą kolumnę do wkroczenia do walki, wówczas walkę prowadzi się zgodnie z rozdziałem XIII.

5) Obrona przeciwlotnicza kolumn marszowych.

419. Sposoby ubezpieczenia kolumny marszowej od napadów lotnictwa są następujące:

a) maskowanie;

b) rozczłonkowanie kolumn marszowych;

c) działania lotnictwa myśliwskiego przeciwko lotnictwu nieprzyjacielskiemu;

d) ogień artylerji przeciwlotniczej (lub polowej przystosowanej do ognia przeciwlotniczego) i karabinów maszynowych;

e) ogień piechoty;

f) specjalne środki w zakresie obrony przeciwchemicznej.

420. Maskowanie osiąga się:

a) przez maszerowanie nocą, o zmroku i przy bardzo złych warunkach widoczności, przez zastosowanie sztucznych dymów i mgieł; jeżeli położenie pozwala, należy zawsze dążyć do wykorzystania do marszu warunków złej widoczności;

b) przez maszerowanie po drogach zasłoniętych (w lesie); w razie ożywionej działalności lotnictwa nieprzyjacielskiego, należy wybierać drogi bardziej osłonięte; ukrycie marszu można łatwiej osiągnąć przez maszerowanie niewielkiemi rzutami na znacznych odległościach jeden od drugiego (jeżeli pozwala na to położenie).

421. Rozczłonkowanie szyku marszowego wszerz i w głąb daje możność lepszego ukrycia przez wykorzystanie niewielkich zasłon, zmniejsza ponadto straty w razie natarcia lotnictwa nieprzyjacielskiego i utrudnia mu odszukiwanie kolumn. W razie natarcia lotnictwa nieprzyjacielskiego kolumna powinna wykonywać marsz bez przerwy, przyjmując szyk rozczłonkowany.

422. Lotnictwo myśliwskie może być użyte do obrony kolumny marszowej, zależnie od jego liczebności, w dwojaki sposób:

a) przez kolejne wysyłanie w ciągu całego marszu patroli z płatowców;

b) przez wysyłanie lotnictwa tylko do tych rejonów, w których nalot lotnictwa nieprzyjacielskiego mógłby być najbardziej niebezpieczny (ciaśniny, przeprawy, i t. d.); w tym przypadku wskazuje się lotnictwu zawczasu, w jakim czasie i w które rejony powinno wykonywać loty.

423. Żadne środki bierne bez zastosowania środków czynnych (ognia) nie zabezpieczają przed napadem lotnictwa nieprzyjacielskiego. Brak ognia daje lotnictwu możność bezkarnego zniżania się na dowolną wysokość. Dlatego we wszystkich kolumnach i rzutach należy starannie zorganizować ogień wszystkich rodzajów broni przeciwko nacierającemu lotnictwu. Korpusy piechoty posuwające się na wąskim froncie należy bezwarunkowo zasilić przez dodatkową artylerję przeciwlotniczą, a prócz tego, o ile możności, osłonić przez działania lotnictwa myśliwskiego.

424. Artylerji przeciwlotniczej używa się do osłony najważniejszych kolumn w okresie ich posu-

wania się po najbardziej zagrożonych odcinkach drogi, jakiemi są: teren otwarty, mosty ciaśniny i t. d.

Wielkość odcinka drogi, na który artylerja przeciwlotnicza może zapewnić ogień, zależy:

a) od szybkości posuwania się artylerji przeciwlotniczej (od rodzaju siły pociągowej);

b) od głębokości kolumny;

c) od szybkości posuwania się kolumn.

Artylerja przeciwlotnicza zaprzężona (dywizjon w składzie 3-ch bateryj) może osłonić odcinek drogi 18 km, z tego ogniem skoncentrowanym 2—3 bateryj — 8 km.

Dywizjon artylerji przeciwlotniczej o ciągu mechanicznym może kolejno osłonić dwa takie odcinki — jeden przed długim odpoczynkiem, drugi po nim.

Gdy chodzi o silną obronę ciaśniny, wówczas jeden dywizjon artylerji może zabezpieczyć ciaśninę na przestrzeni około 5 km.

Jeden dywizjon artylerji przeciwlotniczej może w czasie marszu osłaniać również dwie kolumny, w tych przypadkach, gdy odstęp pomiędzy osiami marszu tych kolumn nie przekracza 4 km; w takim razie rozmieszcza się baterje mniej więcej w środku pomiędzy drogami osłanianych kolumn.

Gdy brak artylerji przeciwlotniczej, używa się do ochrony marszu bateryj polowych na podstawach przeciwlotniczych. Rozmieszcza się je tylko dla obrony szczególnie niebezpiecznych odcinków drogi (ciaśnin). Dwie baterje mogą osłonić odcinek drogi około 5 km.

Baterje maszerują do swoich stanowisk drogami niezajętemi przez wojska. Gdy jest to niemożliwe, wyprzedzają wojska.

Baterje maszerują w zasadzie w ogonie straży przedniej, dzięki czemu mogą zająć stanowiska na czas.

425. Karabiny maszynowe przeciwlotnicze (lub przystosowane do ognia przeciwlotniczego), posuwają się wraz z kolumną, ponieważ najlepiej jest z nich ostrze-

liwać napadający płatowiec w czasie gdy nadlatuje lub gdy odlatuje. Konieczne jest posiadanie na bataljon (dywizjon) przeciętnie po 4 karabiny maszynowe.

Oprócz wyżej wspomnianych środków piechota może ostrzeliwać skutecznie ogniem karabinowym napadające z małej wysokości płatowce i w tym celu konieczne jest, by każda kompanja miała w pogotowiu drużyny lub plutony.

426. Lotnictwo działa często zarówno zapomocą bomb działających odłamkami i ogniem karabinów maszynowych, jak również przy pomocy bomb, zawierających substancje trujące, a także przez rozpylanie substancyj trujących zapomocą specjalnych aparatów i dlatego na całej długości kolumny powinna być zorganizowana służba obserwacji chemicznej (rozpoznanie i alarm chemiczny) i przewidziane środki dla przeciwdziałania środkom trującym (maski przeciwgazowe i środki odkażające, pomoc lekarska).

Część IV.

POSTÓJ.

ROZDZIAŁ XIX.

ROZMIESZCZENIE NA POSTOJU.

427. Wojska rozmieszcza się na postój:

a) w miejscowościach (na kwaterach);
b) poza miejscowościami (na biwaku) i
c) sposobem mieszanym (kwatero-biwak).

Celem dania wojskom najlepszych warunków odpoczynku i uzyskania najlepszego ukrycia przed nieprzyjacielskiem rozpoznaniem powietrznem, należy dążyć do rozmieszczania ich w miejscowościach. Dopiero w razie braku miejscowości, gdy ich stan sanitarny jest zły lub znajdują się one pod ostrzałem artylerji nieprzyjacielskiej, rozmieszcza się wojska poza niemi. Gdy miejscowości jest mało, rozmieszcza się wojska częściowo w nich, częściowo poza niemi.

428. Rozmieszczenie na postoju powinno odpowiadać następującym wymaganiom:

a) zapewniać najlepsze warunki odpoczynku (korzystne warunki rozmieszczenia i wyżywienia);

b) dawać możność szybkiego przejścia w szyk marszowy i bojowy;

c) umożliwiać wojsku ukrycie przed nieprzyjacielskiem rozpoznaniem powietrznem.

Przy rozmieszczeniu na postój na tyłach własnych wojsk na pierwszem miejscu stawia się warunki bytowania; w pobliżu nieprzyjaciela — warunki bojowe. W strefie działań lotnictwa nieprzyjacielskiego, t. j. nawet na głębokich tyłach wojsk własnych, należy rozmieszczać wojska w ukryciu.

429. Dla zapewnienia najlepszych warunków postoju należy:

a) podać zawczasu do wiadomości podwładnym oddziałom miejsca postoju (noclegu, dniówki); miejsca postojów i dniówek podaje się do wiadomości najpóźniej przed wymarszem z długiego odpoczynku;

b) wysłać zawczasu do miejsc wyznaczonych na postój kwaterunkowych (najpóźniej z miejsca długiego odpoczynku); jeżeli ze względu na położenie nie można wysłać zawczasu kwaterunkowych, wówczas powinni oni maszerować z wysuniętemi oddziałami ubezpieczającemi;

c) nie dopuszczać, aby wojska musiały oczekiwać na drodze na rozmieszczenie na postój; nadchodzące oddziały, w miarę przybywania do wyznaczonego punktu, powinny odrazu rozchodzić się do miejsc, wyznaczonych dla nich na postój;

d) rozmieszczać wojska w ten sposób, ażeby nie trzeba było robić zbędnych przesunięć przy przejściu w szyk marszowy (t. j. rozmieszczać je odpowiednio do planu przyszłych działań);

e) nie dopuszczać z wyjątkiem wypadków bezwzględnej konieczności do przesuwania oddziałów, które już rozłożyły się na postój;

f) wybierać na postój miejsca, dające wygodę pod względem gospodarczym i posiadające odpowiednie warunki sanitarne i higjeniczne (woda, suchy grunt, brak bagien, czystość w domach, brak chorób zakaźnych w miejscowościach, i t. d.);

g) rozmieszczać oddziały różnych rodzajów broni z uwzględnieniem największych wygód, z punktu widzenia potrzeb życia codziennego, naprzykład: rozmieszczać kawalerję i artylerję w pobliżu obfitych wodopojów;

h) stworzyć warunki spokojnego postoju przez ubezpieczenie wojsk od niespodziewanych napadów naziemnych i powietrznych oddziałów nieprzyjacielskich.

Postój, zależnie od czasu jego trwania, należy wykorzystać dla pracy politycznej i kulturalnych rozrywek.

430. Gotowość bojową zapewnia się

a) przez rozmieszczenie wojsk w szykach, umożliwiających szybkie wkroczenie do walki — oddziałami z różnych rodzajów broni zależnie od warunków położenia; w pobliżu nieprzyjaciela — bardziej zwarcie (celem umożliwiania szybkiej zbiórki);

b) przez opracowanie planu działań na wypadek niespodziewanego napadu nieprzyjaciela (szczególnie oddziałów zmotoryzowanych), a to przez wybór linji do rozwinięcia się w razie niespodziewanego napadu nieprzyjaciela i dróg wiodących do niej;

c) przez czaty i rozpoznanie;

d) przez bezpośrednie ubezpieczenie, wydzielenie oddziału pogotowia i ścisłe przestrzeganie zasad porządku wewnętrznego;

e) przez ustalenie sposobów szybkiego przekazywania rozkazów i zbiórki oddziałów: sygnały alarmowe, punkty zborne i drogi do nich prowadzące, gotowość żołnierzy do szybkiej zbiórki (broń, maska gazowa i oporządzenie, gdy istnieje prawdopodobieństwo napadu — obok

siebie), wywieszenie w miejscach postoju sztabów (kompanij, bataljonów, pułków, i t. d.) odpowiednich chorągiewek, a w nocy latarń:

431. Ukrycie rozmieszczenia osiąga się:

a) przez rozmieszczenie oddziałów odpowiednio do warunków terenowych, zabronienie tworzenia prawidłowych figur geometrycznych na biwakach i placach miejscowości (rozmieszczenie niewielkiemi i nieregularnemi grupami);

b) przez rozmieszczenie ludzi, koni i wozów pod dachami, pod drzewami, w zaroślach i obok wysokich przedmiotów terenowych, wykorzystując w dnie słoneczne stronę zacienioną;

c) przez maskowanie namiotów i wozów przy pomocy środków podręcznych i specjalnych oraz malowania maskującego (odpowiednio do charakteru przedmiotów terenowych, znajdujących się w obszarze rozmieszczenia);

d) przez ustalenie porządku najmniej zdradzającego rozmieszczenie (usunięcie oznak demaskujących, zamknięcie drogi dla ruchu, suszenie bielizny w miejscach zakrytych, miejsca i czas palenia ognisk, czas palenia w piecach, miejsca dla ujeżdżalni, zakaz wydeptywania nowych ścieżek na miejscach otwartych, porządek ruchu ludzi, koni i wozów i. t. p.);

e) przez ustalenie dla posterunków obserwacyjno-meldunkowych obrony przeciwlotniczej sygnałów oraz sposobu działań w razie pojawienia się płatowców (wstrzymanie ruchu, wykorzystanie zasłon, i t. d.).

432. Oprócz wskazanych powyżej sposobów ukrycia przed nieprzyjacielskiem rozpoznaniem lotniczem, należy przedsięwziąć środki ochrony tajemnicy wojskowej (przeciwko wywiadowi szpiegowskiemu nieprzyjaciela). Środki te są następujące:

a) zakaz prowadzenia rozmów z mieszkańcami miej-

scowymi, a nawet pomiędzy sobą w ich obecności o składzie, sile i zadaniach oddziałów własnych i sąsiednich;

b) kontrola wykonania tego zarządzenia przez wszystkich dowódców i wysyłanie patroli do miejscowości;

c) umieszczanie sztabów jednostek wojskowych i ośrodków łączności w budynkach publicznych, nie zajętych przez mieszkańców miejscowych i izolowanych od nich (w razie gdy sztaby i ośrodki łączności umieszczane są w domach prywatnych, wówczas należy wysiedlić z nich mieszkańców);

d) przy rozmieszczaniu poza miejscowościami nie dopuszczanie ludności miejscowej do obszaru rozmieszczenia wojsk (poza linję bezpośredniego ubezpieczenia);

e) zakaz wypisywania nazw oddziałów na ścianach domów i płotach;

f) przy opuszczaniu miejscowości — usunięcie wszelkich śladów, mogących dostarczyć nieprzyjacielowi wiadomości (spalenie notatek i t. d.);

g) pilnowanie, ażeby mieszkańcy nie korzystali z technicznych lub innych środków łączności.

433. Rozmieszczenie oddziałów na postój (nocleg, dniówkę) przy marszu na tyłach własnych wojsk można już zgóry wyznaczyć w rozkazie do marszu (lub w tabeli marszu). Gdy zetknięcie się z nieprzyjacielem jest prawdopodobne (gdy niema przed frontem wojsk własnych), do rozmieszczenia wojsk na postój (nocleg, dniówkę) wydaje się specjalne rozkazy, w których wskazuje się jednostkom podwładnym (kolumnom) rejonu ich rozmieszczenia i linję, do jakiej mają prowadzić rozpoznanie. Dowódca kolumny (dowódca dywizji i pułku) wskazuje ponadto (celem ubezpieczenia oddziałów w czasie rozchodzenia się do miejsc postoju oraz dla wystawienia czat), na której linji mają się zatrzymać czaty marszowe; skład czat, linję czat głównych, do jakiego czasu mają być wystawione i linję, którą mają czaty utrzymać w razie natarcia nieprzyjaciela.

Rozkaz do zatrzymania się na nocleg wydaje się najpóźniej przed wyruszeniem z długiego odpoczynku.

Po przybyciu wielkiej jednostki (kolumny) na miejsce dowódca jej (dywizji, pułku), zgodnie z rozkazem wyższego dowódcy i z położeniem, obowiązany jest:

a) opracować plan działań na wypadek natarcia nieprzyjaciela i wyznaczyć w nim odcinki lub strefy działania oddziałów;

b) wskazać, które przedmioty terenu i przez kogo mają być przygotowane jako punkty oporu na wypadek walki;

c) wskazać, kto i jakie ma przeprowadzić prace dla usunięcia przeszkód na drodze przyszłego marszu wojsk;

d) wyznaczyć oddziałom rejony, które mają być zabezpieczone bezpośrednio przez nie;

e) przedsięwziąć środki do obrony przeciwlotniczej i przeciwchemicznej;

f) zarządzić (jeżeli potrzeba) specjalne środki maskowania.

434. Dowódca jednostki rozmieszczonej na postoju w jednej miejscowości (dowódca garnizonu), a przy rozmieszczeniu poza miejscowością — dowódca rozmieszczonego oddzielnie na postoju oddziału, po przybyciu jednostki na miejsce, wydaje rozkaz do załogi danego punktu (lub rejonu), w którym wyznacza:

a) skład oddziału pogotowia i jego zadania w razie alarmu;

b) sposób działania w razie niespodziewanego napadu (szczególnie jednostek zmotoryzowanych) i podział rejonów bezpośredniego ubezpieczenia;

c) punkty zborne dla oddziałów;

d) rozdział przedmiotów terenowych jako punktów oporu na wypadek walki;

e) prace nad naprawą dróg, prowadzących do punktów zbornych i od tych punktów do rejonów rozwinięcia się do walki;

f) środki obrony przeciwlotniczej i środki zabezpieczenia przeciwchemicznego;

g) zarządzenia dotyczące maskowania;

h) oraz wszelkie inne zarządzenia, potrzebne do ustalenia i utrzymania porządku i bezpieczeństwa w punktach lub rejonie (zgodnie z Regulaminem służby wewnętrznej).

435. Oddział pogotowia w każdym garnizonie składa się z piechoty z artylerją i rozmieszcza się w rejonie położonym najbliżej nieprzyjaciela. Dowódca oddziału pogotowia przeprowadza rozpoznanie rejonu, którego ma bronić i opracowuje plan obrony. W razie, gdy oddział pogotowia wymaszeruje z miejscowości, natychmiast wyznacza się nowe pogotowie. Oddział pogotowia staje w pogotowiu na rozkaz dowódcy garnizonu.

Siłę, skład i stopień gotowości bojowej oddziału pogotowia ustala się zależnie od odległości od nieprzyjaciela, wielkości punktu lub rejonu, siły garnizonu i nastrojów miejscowej ludności (mniej więcej około $^1/_9$ załogi).

436. Do utrzymania porządku wewnętrznego w garnizonie wyznacza się służbowego garnizonu, wystawia się posterunki do ochrony urządzeń publicznych, organizuje się patrolowanie ulic, wskazuje miejsca czerpania wody do picia, przygotowania strawy (porządek rozniecania ognia poza domami, palenia w piecach), wodopojów, miejsca do kąpieli i prania bielizny, bicia bydła, miejsca ustępowe, wydaje się zarządzenia na wypadek pożaru, oraz zarządzenia dotyczące użycia łaźni, pralni, piekarni, i t. d. W razie wrogiego stosunku ludności, wystawia się posterunki przy studniach i innych źródłach zaopatrzenia w wodę. Jeżeli mieszkańcy są niepewni, organizuje się nadzór nad nimi, bierze się zakładników, przeprowadza aresztowanie osób podejrzanych, wprowadza się pewne ograniczenia (zakaz wychodzenia z domów po oznaczonym czasie, zamknięcie stacyj telefonicznych, radjowych i gołębi oraz innych urządzeń

łączności, zamknięcie prywatnego ruchu samochodowego i inne). Jeżeli miejscowość została zdobyta w walce, wydaje się zarządzenia, dotyczące wyszukania ukrywających się pojedyńczych żołnierzy nieprzyjacielskich, przeprowadza się konfiskatę broni, środków łączności i innych.

437. Zbiórkę alarmową oddziałów na postoju przeprowadza się na zarządzenie dowódcy garnizonu, wydane w formie rozkazu albo sygnału „alarm" (jeżeli niema czasu na wydanie rozkazu). Punkty zborne oddziałów wyznacza się w miejscach zakrytych; nie powinny one być skupione; nie należy wyznaczać punktu zbornego dla jednostki większej niż bataljon piechoty (dywizjon artylerji). Oddziały zbierają się w ukryciu kompanjami (baterjami, szwadronami). Wymarsz z punktów zbornych następuje na specjalny rozkaz dowódcy garnizonu.

438. Dla podziału kwater przy zatrzymaniu się na postój w miejscowościach i dla podziału miejsc przy zatrzymaniu się na postój poza miejscowościami, wysyła się kwaterunkowych:

a) przy zatrzymaniu się na postój na tyłach wojsk własnych wysyła się kwaterunkowych zaraz z chwilą rozpoczęcia marszu (czasem nawet wcześniej, skoro tylko otrzyma się rozkaz do zatrzymania się na postój);

b) gdy zatrzymanie się na postój ma miejsce przy froncie nieosłoniętym, kwaterunkowych wysyła się z miejsca długiego odpoczynku; maszerują oni wówczas z przedniemi oddziałami ubezpieczającemi.

W każdym pułku piechoty i każdym oddziale, który ma być rozmieszczony na postoju oddzielnie (w dywizjonach artylerji, bataljonach czołgów, oddziałach kawalerji i t. d.) wyznacza się starszego kwaterunkowego. Przy rozmieszczaniu na postój w jednym punkcie oddziałów kilku kolumn pułkowych lub kilka rzutów, wyznacza starszego kwaterunkowego szef sztabu dywizji. Kwaterunkowych wysyła się w następującej ilości: jednego

młodszego oficera na każdy bataljon, dywizjon i inne samodzielne oddziały różnych rodzajów broni i jednego podoficera na każdą kompanję, baterję i szwadron. Przy rozmieszczeniu na postój poza miejscowościami, można się ograniczyć do wysłania tylko jednego oficera na każdy bataljon, dywizjon, i t. d. z dodaniem każdemu z nich do pomocy 1 — 2 szeregowców. Razem z kwaterunkowymi wysyła się pracowników politycznych oraz personel lekarski i weterynaryjny. Starszy kwaterunkowy po przybyciu na miejsce rozdziela rejon kwaterunkowy (lub przy rozmieszczeniu na postój poza miejscowościami wyszukuje miejsca zakryte dla oddziałów). Inni kwaterunkowi prowadzą w dalszym ciągu tę samą pracę w rejonach wyznaczonych dla ich oddziałów.

439. Obowiązki kwaterunkowych są następujące:

a) obejrzenie miejscowości (lub rejonów), zbadanie ich stanu sanitarnego i weterynaryjnego, ilości studni i jakości wody zarówno w nich, jak i w innych zbiornikach (wodach płynących, źródłach);

b) rozdzielenie miejscowości i źródeł zaopatrywania w wodę pomiedzy oddziały (rozmieszczenie oddziałów w zakrytych miejscach);

c) wybór pomieszczenia dla sztabów, ośrodków łączności i urzadzeń sanitarnych;

d) zbadanie składu klasowego i stosunku ludności miejscowej do wojsk;

e) przygotowanie spotkania oddziałów i rozprowadzenie ich na kwatery (do miejsca rozmieszczenia); zabrania się umieszczania napisów z oznaczeniem oddziałów na płotach, wrotach, ścianach i drzewach.

440. Przy rozmieszczeniu na postój w miejscowościach piechota zajmuje zwykle rejon najbardziej zbliżony do nieprzyjaciela. Artylerję rozmieszcza się razem z piechotą, dywizyjną i kor-

pusowa bezpośrednio za oddziałami piechoty (zwykle z pułkami piechoty). Działa i wozy bateryjne ustawia się wewnątrz miejscowości lub poza nią, lecz bezwarunkowo w ukryciu lub zamaskowane. Kawalerję rozmieszcza się tam, gdzie jest najwięcej zabudowań gospodarczych, pewnych pod względem chorób zakaźnych, w pobliżu wodopojów. Oddziały łączności rozmieszcza się w pobliżu sztabu. Wozy oddziałów chemicznych, zawierające substancje trujące — poza miejscowością, w miejscach ukrytych. Gdy nieprzyjaciel jest blisko, oddziały rozmieszcza się bardziej zwarcie (celem umożliwienia szybkiego ich zebrania). Kuchnie i niezbędne wozy — przy swoich oddziałach pod przykryciem lub zamaskowane, pozostałe wozy i parki wszelkiego rodzaju — przeważnie na skraju miejscowości, zamaskowane przed powietrznym nieprzyjacielem; ludzie pod dachem. Sztaby umieszcza sie, o ile możności, w środku rejonu rozmieszczenia ich jednostki, w węzłach dróg i na drodze najważniejszego kierunku.

441. Przy rozmieszczeniu na postój poza miejscowościami należy dążyć do rozmieszczenia się niewielkiemi oddziałami. Miejsce rozmieszczenia na postój powinno być suche (lecz o ile możności bez gruntu piaszczystego i nie na miejscu, na którem już dawniej oddziały biwakowały). W kierunku biegu rzek wyznacza się miejsca w następującym porządku:

a) woda do picia dla ludzi i do przygotowania strawy;
b) do pojenia bydła i koni;
c) do kąpieli ludzi i pławienia koni;
d) miejsca do prania bielizny.

Rejony dla bydła i miejsca uboju — oddzielnie, ztyłu. Doły ustępowe — conajmniej w odległości 100 m od rozmieszczenia ludzi, lecz nigdy pomiędzy oddziałami.

442. Łączność dowódcy z oddziałami podległemi, rozmieszczonemi na postój w jednej miejscowości, utrzymuje się przy pomocy gońców (konnych, pieszych,

motocyklistów), telefonu i znaków umówionych. Gdy istnieje miejscowa sieć telefoniczna, można jej używać, jednak konieczne jest przedsięwziąć środki ostrożności przed włączeniem się i podsłuchem. W pobliżu nieprzyjaciela, oprócz gońców, organizuje się z zasady łączność telefoniczną (telegraficzną), rozwija się posterunki obserwacyjno - meldunkowe obrony przeciwlotniczej oraz radjostacje.

ROZDZIAŁ XX.

UBEZPIECZENIE WOJSK NA POSTOJU (CZATY).

443. Przy rozmieszczaniu na postój w strefach nie przewyższających normalnego frontu obronnego wielkich jednostek, służbę czat organizuje się w ramach dywizji piechoty, przy rozmieszczaniu na postój na szerokich frontach — w ramach pułku piechoty.

Dywizja piechoty ubezpiecza się:

a) gdy oddalenie od nieprzyjaciela wynosi dwa lub mniej przemarszów — w terenie wszędzie dostępnym oddziałami czat, zaś w terenie dogodnym do przejścia tylko w pewnych kierunkach — czatami głównemi;

b) gdy odległość od nieprzyjajaciela wynosi więcej niż dwa przemarsze (jeżeli warunki wyłączają możliwość działania nieprzyjacielskich oddziałów zmotoryzowanych) wysuniętemi czatami głównemi;

c) czatami głównemi i placówkami, wystawianemi bezpośrednio przez zgrupowanie wojsk, rozmieszczonych na postoju w jednej miejscowości lub w jednym rejonie poza miejscowością; ubezpieczenia tego rodzaju wystawiają również jednostki, gdy są osłonięte od strony nieprzyjaciela przez ugrupowanie innych jednostek.

Pułk piechoty przy rozmieszczeniu na szerokim froncie ubezpiecza się wysuniętemi czatami głównemi i bezpośredniem ubezpieczeniem.

444. Zadaniem czat jest:

a) zapewnić wojskom spokojny postój przez odrzucanie napadów słabych oddziałów nieprzyjacielskich i niepozwalanie na niespodziewane ostrzeliwanie ogniem karabinowym, karabinów maszynowych i artylerji;

b) uniemożliwić nieprzyjacielskim oddziałom rozpoznawczym prowadzenie rozpoznania rozmieszczenia wojsk, pozostających na postoju, przez odrzucanie ich i chwytanie do niewoli;

c) w razie natarcia nieprzyjaciela zatrzymać go tak długo, dopóki wojska rozmieszczone na postoju nie przygotują się do walki, oraz ustalić przez stawienie mu oporu ugrupowanie jego sił i kierunek głównego uderzenia.

445. Siła i skład czat zależą od:

a) odległości od nieprzyjaciela;

b) zadania wielkiej jednostki;

c) siły ubezpieczanej wielkiej jednostki oraz szerokości i głębokości jej rozmieszczenia (czasu, potrzebnego do jej rozwinięcia);

d) szerokości pasa działań wielkiej jednostki;

e) warunków terenowych.

Oddział czat wyznacza się zazwyczaj w sile od wzmocnionej kompanji do bataljonu piechoty z artylerją, kawalerją, oddziałami pancernemi i innemi oddziałami; siła wysuniętych czat głównych może wynosić od plutonu piechoty (kawalerji) do kompanji (szwadronu) z ciężkiemi karabinami maszynowemi.

446. Odległość czat (przedni skraj linji, na której czaty mają zatrzymać nieprzyjaciela) powinna być taka, ażeby zabezpieczała wojska na postoju przed skutecznym ogniem artylerji nieprzyjacielskiej i dawała im przestrzeń, potrzebną do rozwinięcia się w szyk bojowy,

lub możność zebrania się w kolumny (jeżeli po postoju zamierzony jest marsz odwrotowy).

Odległość zależy od:

a) zadania wojsk pozostających na postoju;

b) ich siły;

c) siły czat;

d) warunków terenowych.

Przedni skraj linji obronnej czat powinien być oddalony od wielkiej jednostki, pozostającej na postoju, przeciętnie o 3 — 5 km.

447. Czaty rozmieszcza się zgodnie z zasadami obrony na szerokim froncie: szerokość pasa działania czat w sile bataljonu wynosi około 5 km; kompanji wzmocnionej (ciężkiemi karabinami maszynowemi i pojedyńczemi działonami lub baterją)— około 3 km. Czaty wystawia się zarówno od czoła, jak w stronę nieosłoniętych skrzydeł. W razie wydzielenia do służby czat więcej niż jednego oddziału czat, należy wyznaczać poszczególne oddziały czat z różnych pułków w ten sposób, ażeby przy rozwinięciu całej dywizji do walki oddziały te mogły wejść w skład swoich pułków.

448. Każdej oddzielnej jednostce czat (oddziałom czat i wysuniętym czatom) wyznacza się: pas ochrony, linję oporu na wypadek natarcia nieprzyjaciela oraz linję, do której mają one prowadzić zwiady; hasło i odzew.

449. Oddziały, wyznaczone do zluzowania czat, zbierają się w miejscu rozmieszczenia odwodu czat i przeprowadzają luzowanie odcinkami. Wysunięte czaty główne luzuje się bezpośrednio w punktach ich rozmieszczenia. Przy zmianie dowódca każdej luzowanej jednostki czat jest obowiązany podać do wiadomości dowódcy nowej luzującej go jednostki czat wszelkie wiadomości, które posiada o nieprzyjacielu i terenie. Zluzowane oddziały zbierają się najpierw przy odwodzie oddziału czat, albo też

odrazu maszerują, celem dołączenia się do swoich oddziałów, pozostających na postoju.

Przy przejściu wielkiej jednostki z szyku marszowego do rozmieszczenia na postój, wyznacza się jednostki do służby czat zwykle z tych oddziałów, które ubezpieczały marsz. Dowódca kolumny zarządza na której linji powinny się zatrzymać oddziały ubezpieczające marsz. Pod ich osłoną rozwijają się czaty, poczem oddziały, które ubezpieczały marsz, dołączają do swoich jednostek.

450. Gdy wojska, po rozmieszczeniu się na postój (nocleg), wznawiają marsz, wówczas czaty przeobrażają się w oddziały ubezpieczające marsz, albo też do ubezpieczenia marszu wysuwa się nowe oddziały. Czaty, przy przejściu w ubezpieczenie marszowe, zarówno w marszu czołowym, jak i przy odwrocie, przyjmują szyk marszowy i rozpoczynają o nakazanej godzinie marsz w wyznaczonym kierunku. Jeżeli do ubezpieczenia marszu wysuwa się nowe oddziały, przechodzą one strefę czat w szyku rozwiniętym, poczem jednostki czat zbierają się i zajmują w kolumnie miejsce, wskazane im przez dowódcę kolumny. W rozkazie dowódcy kolumny powinien być dokładnie oznaczony czas przejścia oddziałów ubezpieczających marsz przez strefę, zajmowaną przez czaty i w zależnosci od tego wyznaczone miejsca w kolumnie oraz punkt, w którym mają dołączyć się do niej zebrane jednostki czat. Jeżeli w czasie odwrotu zastępuje się do ubezpieczenia marszu czaty nowemi oddziałami, wówczas te ostatnie rozwijają się najpierw poza linją czat na wyznaczonej linji, a przepuściwszy wycofujące się i zbierające się jednostki czat, rozpoczynają o oznaczonej godzinie marsz wślad za siłami głównemi.

451. Środki przeciwko napadom oddziałów zmotoryzowanych są następujące:

a) rozpoznanie lotnicze;

b) wysyłanie oddziałów rozpoznawczych po drogach

dogodnych dla posuwania się samochodowych środków transportowych;

c) wydzielenie do czat artylerji dalekonośnej do ostrzeliwania dróg, dogodnych dla marszu oddziałów zmotoryzowanych;

d) ustawienie pojedyńczych dział i bateryj na linji oddziałów ubezpieczających do ostrzeliwania ogniem bezpośrednim oddziałów zmotoryzowanych i czołgów, zwłaszcza w chwilach przechodzenia przez nie wąskich, jedynie dogodnych dla marszu miejsc;

e) przekopywanie dróg rowami, budowa wilczych dołów, i t. p.;

f) rozmieszczenie oddziałów chemicznych w miejscach, dogodnych dla marszu oddziałów zmotoryzowanych i czołgów, celem zakażenia tych rejonów w razie pojawienia się tych oddziałów;

g) rozmieszczenie czat zgodnie z zasadami ustalonemi dla zwalczania czołgów;

h) zorganizowanie szybko działającej łączności z oddziałami rozpoznawczemi i czatami (samochody, motocykle, radjo i sygnalizacja).

452. Obronę przeciwlotniczą i przeciwchemiczną w miejscowościach organizuje się według wskazówek dowództwa. Bezpośrednie kierownictwo obroną przeciwlotniczą obejmuje dowódca albo osobiście, albo też poruczа je specjalnie wyznaczonemu dowódcy punktu obrony przeciwlotniczej.

Biblio Teka AIP W
9835/1